

USTAWA
z dnia 6 czerwca 1997 r.
Kodeks postępowania karnego

DZIAŁ I
Przepisy wstępne

Art. 1.

Postępowanie karne w sprawach należących do właściwości sądów toczy się według przepisów niniejszego kodeksu.

Art. 2.

§ 1. Przepisy niniejszego kodeksu mają na celu takie ukształtowanie postępowania karnego, aby:

- 1) sprawca przestępstwa został wykryty i pociągnięty do odpowiedzialności karnej, a osoba niewinna nie poniosła tej odpowiedzialności,
- 2) przez trafne zastosowanie środków przewidzianych w prawie karnym oraz ujawnienie okoliczności sprzyjających popełnieniu przestępstwa osiągnięte zostały zadania postępowania karnego nie tylko w zwalczaniu przestępstw, lecz również w zapobieganiu im oraz w umacnianiu poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego,
- 3) uwzględnione zostały prawnie chronione interesy pokrzywdzonego,
- 4) rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło w rozsądnym terminie.

§ 2. Podstawę wszelkich rozstrzygnięć powinny stanowić prawdziwe ustalenia faktyczne.

Art. 3.

W granicach określonych w ustawie postępowanie karne odbywa się z udziałem czynnika społecznego.

Art. 4.

Organy prowadzące postępowanie karne są obowiązane badać oraz uwzględniać okoliczności przemawiające zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść oskarżonego.

Opracowano na podstawie: Dz.U. z 1997 r. Nr 89, poz. 555, z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 50, poz. 580, Nr 62, poz. 717, Nr 73, poz. 852, Nr 93, poz. 1027, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071, Nr 106, poz. 1149, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, z 2003 r. Nr 17, poz. 155, Nr 111, poz. 1061, Nr 130, poz. 1188, z 2004 r. Nr 51, poz. 514, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889, Nr 240, poz. 2405, Nr 264, poz. 2641, z 2005 r. Nr 10, poz. 70, Nr 48, poz. 461, Nr 77, poz. 680, Nr 96, poz. 821, Nr 141, poz. 1181, Nr 143, poz. 1203, Nr 163, poz. 1363, Nr 169, poz. 1416, Nr 178, poz. 1479, z 2006 r. Nr 15, poz. 118.

Art. 5.

- § 1. Oskarżonego uważa się za niewinnego, dopóki wina jego nie zostanie udowodniona i stwierdzona prawomocnym wyrokiem.
- § 2. Nie dające się usunąć wątpliwości rozstrzyga się na korzyść oskarżonego.

Art. 6.

Oskarżonemu przysługuje prawo do obrony, w tym prawo do korzystania z pomocy obrońcy, o czym należy go pouczyć.

Art. 7.

Organy postępowania kształtują swe przekonanie na podstawie wszystkich przeprowadzonych dowodów, ocenianych swobodnie z uwzględnieniem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego.

Art. 8.

- § 1. Sąd karny rozstrzyga samodzielnie zagadnienia faktyczne i prawne oraz nie jest związany rozstrzygnięciem innego sądu lub organu.
- § 2. Prawomocne rozstrzygnięcia sądu kształtujące prawo lub stosunek prawny są jednak wiążące.

Art. 9.

- § 1. Organy procesowe prowadzą postępowanie i dokonują czynności z urzędu, chyba że ustawa uzależnia je od wniosku określonej osoby, instytucji lub organu albo od zezwolenia władzy.
- § 2. Strony i inne osoby bezpośrednio zainteresowane mogą składać wnioski o dokonanie również tych czynności, które organ może lub ma obowiązek podejmować z urzędu.

Art. 10.

- § 1. Organ powołany do ścigania przestępstw jest obowiązany do wszczęcia i przeprowadzenia postępowania przygotowawczego, a oskarżyciel publiczny także do wniesienia i popierania oskarżenia - o czyn ścigany z urzędu.
- § 2. Z wyjątkiem wypadków określonych w ustawie lub w prawie międzynarodowym nikt nie może być zwolniony od odpowiedzialności za popełnione przestępstwo.

Art. 11.

- § 1. Postępowanie w sprawie o występki, zagrożony karą pozbawienia wolności do lat 5, można umorzyć, jeżeli orzeczenie wobec oskarżonego kary byłoby oczywiście niecelowe ze względu na rodzaj i wysokość kary prawomocnie orzeczonej za inne przestępstwo, a interes pokrzywdzonego temu się nie sprzeciwia.
- § 2. Jeżeli kara za inne przestępstwo nie została prawomocnie orzeczona, postępowanie można zawiesić. Zawieszone postępowanie należy umorzyć albo podjąć przed upływem 3 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia w sprawie o inne przestępstwo, o którym mowa w § 1.

- § 3. Postępowanie umorzone na podstawie § 1 można wznowić w wypadku uchylecia lub istotnej zmiany treści prawomocnego wyroku, z powodu którego zostało ono umorzone.

Art. 12.

- § 1. W sprawach o przestępstwa ścigane na wniosek postępowanie z chwilą złożenia wniosku toczy się z urzędu. Organ ścigania poucza osobę uprawnioną do złożenia wniosku o przysługującym jej uprawnieniu.
- § 2. W razie złożenia wniosku o ściganie niektórych tylko sprawców obowiązek ścigania obejmuje również inne osoby, których czyny pozostają w ścisłym związku z czynem osoby wskazanej we wniosku, o czym należy uprzedzić składającego wniosek. Przepisu tego nie stosuje się do najbliższych osoby składającej wniosek.
- § 3. Wniosek może być cofnięty w postępowaniu przygotowawczym za zgodą prokuratora, a w postępowaniu sądowym za zgodą sądu - do rozpoczęcia przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej, chyba że chodzi o przestępstwo określone w art. 197 Kodeksu karnego. Ponowne złożenie wniosku jest niedopuszczalne.

Art. 13.

Uzyskanie zezwolenia władzy, od którego ustawa uzależnia ściganie, należy do oskarżyciela.

Art. 14.

- § 1. Wszczęcie postępowania sądowego następuje na żądanie uprawnionego oskarżyciela lub innego uprawnionego podmiotu.
- § 2. Odstąpienie oskarżyciela publicznego od wniesionego oskarżenia nie wiąże sądu.

Art. 15.

- § 1. Policja i inne organy w zakresie postępowania karnego wykonują polecenia sądu i prokuratora oraz prowadzą pod nadzorem prokuratora śledztwo lub dochodzenie w granicach określonych w ustawie.
- § 2. Wszystkie instytucje państwowe, samorządowe i społeczne są obowiązane w zakresie swego działania do udzielania pomocy organom prowadzącym postępowanie karne.

Art. 16.

- § 1. Jeżeli organ prowadzący postępowanie jest obowiązany pouczyć uczestników postępowania o ciążących obowiązkach i o przysługujących im uprawnieniach, brak takiego pouczenia lub mylne pouczenie nie może wywoływać ujemnych skutków procesowych dla uczestnika postępowania lub innej osoby, której to dotyczy.
- § 2. Organ prowadzący postępowanie powinien ponadto w miarę potrzeby udzielać uczestnikom postępowania informacji o ciążących obowiązkach i o przysługujących im uprawnieniach także w wypadkach, gdy ustawa wyraźnie takiego obowiązku nie stanowi. W razie braku takiego pouczenia, gdy w świetle okoliczności sprawy było ono nieodzowne, albo mylnego pouczenia, stosuje się odpowiednio § 1.

Art. 17.

- § 1. Nie wszczyna się postępowania, a wszczęte umarza, gdy:
- 1) czynu nie popełniono albo brak jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie jego popełnienia,
 - 2) czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego albo ustawa stanowi, że sprawca nie popełnia przestępstwa,
 - 3) społeczna szkodliwość czynu jest znikoma,
 - 4) ustawa stanowi, że sprawca nie podlega karze,
 - 5) oskarżony zmarł,
 - 6) nastąpiło przedawnienie karalności,
 - 7) postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończone albo wcześniej wszczęte toczy się,
 - 8) sprawca nie podlega orzecznictwu polskich sądów karnych,
 - 9) brak skargi uprawnionego oskarżyciela,
 - 10) brak wymaganego zezwolenia na ściganie lub wniosku o ściganie pochodzącego od osoby uprawnionej, chyba że ustawa stanowi inaczej,
 - 11) zachodzi inna okoliczność wyłączająca ściganie.
- § 2. Do chwili otrzymania wniosku lub zezwolenia władzy, od których ustawa uzależnia ściganie, organy procesowe dokonują tylko czynności nie cierpiących zwłoki w celu zabezpieczenia śladów i dowodów, a także czynności zmierzających do wyjaśnienia, czy wniosek będzie złożony lub zezwolenie będzie wydane.
- § 3. Niemożność przypisania winy sprawcy czynu nie wyłącza postępowania dotyczącego zastosowania środków zabezpieczających.

Art. 18.

- § 1. Jeżeli czyn stanowi tylko wykroczenie, prokurator odmawiając wszczęcia postępowania lub umarzając je przekazuje sprawę Policji w celu wystąpienia z wnioskiem o ukaranie do właściwego sądu; prokurator może sam wystąpić z takim wnioskiem.
- § 2. Jeżeli sąd lub prokurator dopatruje się w czynie przewinienia dyscyplinarnego albo naruszenia obowiązków służbowych lub zasad współżycia społecznego, może odmawiając wszczęcia postępowania albo umarzając je, zwłaszcza z powodu znikomej szkodliwości społecznej czynu, przekazać sprawę innemu właściwemu organowi.

Art. 19.

- § 1. W razie stwierdzenia w postępowaniu karnym poważnego uchybienia w działaniu instytucji państwowej, samorządowej lub społecznej, zwłaszcza gdy sprzyja ono popełnieniu przestępstwa, sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, zawiadamia o tym uchybieniu organ powołany do nadzoru nad daną jednostką organizacyjną, zaś w razie potrzeby także organ kontroli. Policja powiadamia prokuratora o ujawnionych przez siebie uchybieniach.
- § 2. Zawiadamiając o uchybieniu, sąd lub prokurator może zażądać nadesłania w wyznaczonym terminie wyjaśnień i podania środków podjętych w celu zapobieżenia takim uchybieniom w przyszłości.

- § 3. W razie nieudzielenia wyjaśnień w wyznaczonym terminie można nałożyć na kierownika organu zobowiązanego do wyjaśnień karę pieniężną w wysokości do 3 000 złotych.
- § 4. Na postanowienie o ukaraniu przysługuje zażalenie.

Art. 20.

- § 1. W razie rażącego naruszenia przez obrońcę lub pełnomocnika strony ich obowiązków procesowych sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, zawiadamia o tym radę adwokacką lub inny właściwy organ.
- § 2. W razie rażącego naruszenia obowiązków procesowych przez oskarżyciela publicznego lub prowadzącego postępowanie przygotowawcze sąd zawiadamia bezpośredniego przełożonego osoby, która dopuściła się uchybienia; w stosunku do Policji oraz innych organów postępowania przygotowawczego uprawnienie takie przysługuje również prokuratorowi.

Art. 21.

- § 1. O ukończeniu postępowania toczącego się z urzędu przeciw osobom zatrudnionym w instytucjach państwowych, samorządowych i społecznych, uczniom i słuchaczom szkół oraz żołnierzom należy bezzwłocznie zawiadomić przełożonych tych osób.
- § 2. Prokurator zawiadamia również o wszczęciu postępowania przeciw funkcjonariuszom publicznym, a o wszczęciu postępowania przeciw innym osobom, o których mowa w § 1 - jeżeli wymaga tego ważny interes publiczny.

Art. 22.

- § 1. Jeżeli zachodzi długotrwała przeszkoda uniemożliwiająca prowadzenie postępowania, a w szczególności jeżeli nie można ująć oskarżonego albo nie może on brać udziału w postępowaniu z powodu choroby psychicznej lub innej ciężkiej choroby, postępowanie zawiesza się na czas trwania przeszkody.
- § 2. Na postanowienie w przedmiocie zawieszenia postępowania przysługuje zażalenie.
- § 3. W czasie zawieszenia postępowania należy jednak dokonać odpowiednich czynności w celu zabezpieczenia dowodów przed ich utratą lub zniekształceniem.

Art. 23.

W sprawie o przestępstwo popełnione na szkodę małoletniego, we współdziałaniu z małoletnim lub w okolicznościach, które mogą świadczyć o demoralizacji małoletniego albo o gorszącym wpływie na niego, sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, zawiadamia sąd rodzinny w celu rozważenia środków przewidzianych w przepisach o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym.

Art. 23a.

- § 1. Sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, może z inicjatywy lub za zgodą pokrzywdzonego i oskarżonego, skierować sprawę do instytucji lub osoby godnej zaufania w celu przeprowadzenia postępowania mediacyjnego między pokrzywdzonym i oskarżonym.

- § 2. Postępowanie mediacyjne nie powinno trwać dłużej niż miesiąc, a jego okresu nie wlicza się do czasu trwania postępowania przygotowawczego.
- § 3. Postępowania mediacyjnego nie może prowadzić osoba, co do której w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności określone w art. 40-42, czynny zawodowo sędzia, prokurator, adwokat, radca prawny, a także aplikant do tychże zawodów albo inna osoba zatrudniona w sądzie, prokuraturze lub innej instytucji uprawnionej do ścigania przestępstw.
- § 4. Instytucja lub osoba godna zaufania sporządza, po przeprowadzeniu postępowania mediacyjnego, sprawozdanie z jego przebiegu i wyników.
- § 5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, warunki, jakim powinny odpowiadać instytucje i osoby uprawnione do przeprowadzenia mediacji, sposób ich powoływania i odwoływania, zakres i warunki udostępniania akt instytucjom i osobom uprawnionym do przeprowadzenia mediacji oraz sposób i tryb postępowania mediacyjnego, mając na uwadze potrzebę skutecznego przeprowadzenia tego postępowania.

DZIAŁ II

Sąd

Rozdział 1

Właściwość i skład sądu

Art. 24.

- § 1. Sąd rejonowy orzeka w pierwszej instancji we wszystkich sprawach, z wyjątkiem spraw przekazanych ustawą do właściwości innego sądu.
- § 2. Sąd rejonowy rozpoznaje ponadto środki odwoławcze w wypadkach wskazanych w ustawie.

Art. 25.

- § 1. Sąd okręgowy orzeka w pierwszej instancji w sprawach o następujące przestępstwa:
 - 1) o zbrodnie określone w Kodeksie karnym oraz w ustawach szczególnych,
 - 2) o występki określone w rozdziałach XVI i XVII oraz w art. 140-142, 148 § 4, art. 149, 150 § 1, art. 151-154, 156 § 3, art. 158 § 3, art. 163 § 3 i 4, art. 165 § 1, 3 i 4, art. 166 § 1, art. 173 § 3 i 4, art. 185 § 2, art. 210 § 2, art. 252 oraz 253 § 2 Kodeksu karnego,
 - 3) o występki, które z mocy przepisu szczególnego należą do właściwości sądu okręgowego.
- § 2. Sąd apelacyjny, na wniosek sądu rejonowego, może przekazać do rozpoznania sądowi okręgowemu, jako sądowi pierwszej instancji, sprawę o każde przestępstwo, ze względu na szczególną wagę lub zawilość sprawy.
- § 3. Sąd okręgowy rozpoznaje ponadto środki odwoławcze od orzeczeń i zarządzeń wydanych w pierwszej instancji w sądzie rejonowym oraz inne sprawy przekazane mu przez ustawę.

Art. 26.

Sąd apelacyjny rozpoznaje środki odwoławcze od orzeczeń i zarządzeń wydanych w pierwszej instancji w sądzie okręgowym oraz inne sprawy przekazane mu przez ustawę.

Art. 27.

Sąd Najwyższy rozpoznaje kasacje oraz środki odwoławcze i inne sprawy w wypadkach określonych w ustawie.

Art. 28.

- § 1. Na rozprawie głównej sąd orzeka w składzie jednego sędziego i dwóch ławników, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.
- § 2. Ze względu na szczególną zawilóść sprawy sąd pierwszej instancji może postanowić o rozpoznaniu jej w składzie trzech sędziów.
- § 3. W sprawach o przestępstwa, za które ustawa przewiduje karę dożywotniego pozbawienia wolności, sąd orzeka w składzie dwóch sędziów i trzech ławników.

Art. 29.

- § 1. Na rozprawie apelacyjnej i kasacyjnej sąd orzeka w składzie trzech sędziów, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.
- § 2. Apelację lub kasację od wyroku orzekającego karę dożywotniego pozbawienia wolności rozpoznaje sąd w składzie pięciu sędziów.

Art. 30.

- § 1. Na posiedzeniu sąd rejonowy orzeka jednoosobowo, a sąd okręgowy, sąd apelacyjny i Sąd Najwyższy - w składzie trzech sędziów, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.
- § 2. Sąd odwoławczy na posiedzeniu orzeka w składzie trzech sędziów, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.

Art. 31.

- § 1. Miejscowo właściwy do rozpoznania sprawy jest sąd, w którego okręgu popełniono przestępstwo.
- § 2. Jeżeli przestępstwo popełniono na polskim statku wodnym lub powietrznym, a § 1 nie może mieć zastosowania, właściwy jest sąd macierzystego portu statku.
- § 3. Jeżeli przestępstwo popełniono w okręgu kilku sądów, właściwy jest ten sąd, w którego okręgu najpierw wszczęto postępowanie przygotowawcze.

Art. 32.

- § 1. Jeżeli nie można ustalić miejsca popełnienia przestępstwa, właściwy jest sąd, w którego okręgu:
 - 1) ujawniono przestępstwo,
 - 2) ujęto oskarżonego,

3) oskarżony przed popełnieniem przestępstwa stale mieszkał lub czasowo przebywał

- zależnie od tego, gdzie najpierw wszczęto postępowanie przygotowawcze.

- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli przestępstwo popełniono za granicą.
- § 3. Jeżeli nie można ustalić właściwości miejscowej sądu według przepisów poprzedzających, sprawę rozpoznaje sąd właściwy dla dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy.

Art. 33.

- § 1. Jeżeli tę samą osobę oskarżono o kilka przestępstw, a sprawy należą do właściwości różnych sądów tego samego rzędu, właściwy jest sąd, w którego okręgu najpierw wszczęto postępowanie przygotowawcze.
- § 2. Jeżeli sprawy należą do właściwości sądów różnego rzędu, sprawę rozpoznaje sąd wyższego rzędu.

Art. 34.

- § 1. Sąd właściwy dla sprawców przestępstw jest również właściwy dla pomocników, podżegaczy oraz innych osób, których przestępstwo pozostaje w ścisłym związku z przestępstwem sprawcy, jeżeli postępowanie przeciwko nim toczy się jednocześnie.
- § 2. Sprawy osób wymienionych w § 1 powinny być połączone we wspólnym postępowaniu; przepis art. 33 stosuje się odpowiednio.
- § 3. Jeżeli zachodzą okoliczności utrudniające łączne rozpoznanie spraw, o których mowa w § 1 i 2, można wyłączyć i odrębnie rozpoznać sprawę poszczególnych osób lub o poszczególne czyny; sprawa wyłączona podlega rozpoznaniu przez sąd właściwy według zasad ogólnych.

Art. 35.

- § 1. Sąd bada z urzędu swą właściwość, a w razie stwierdzenia swej niewłaściwości przekazuje sprawę właściwemu sądowi lub innemu organowi.
- § 2. Jeżeli sąd na rozprawie głównej stwierdza, że nie jest właściwy miejscowo lub że właściwy jest sąd niższego rzędu, może przekazać sprawę innemu sądowi jedynie wtedy, gdy powstaje konieczność odroczenia rozprawy.
- § 3. Na postanowienie w kwestii właściwości przysługuje zażalenie.

Art. 36.

Sąd wyższego rzędu nad sądem właściwym może przekazać sprawę innemu sądowi równorzędnemu, jeżeli większość osób, które należy wezwać na rozprawę, zamieszkuje blisko tego sądu, a z dala od sądu właściwego.

Art. 37.

Sąd Najwyższy może z inicjatywy właściwego sądu przekazać sprawę do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu, jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości.

Art. 38.

- § 1. Spór o właściwość między sądami równorzędnymi rozstrzyga ostatecznie sąd wyższego rzędu nad sądem, który pierwszy wszczął spór.
- § 2. W czasie trwania sporu każdy z tych sądów przedsięwzię czynności nie cierpiące zwłoki.

Art. 39.

Jeżeli sąd wojskowy przekaze sprawę sądowi powszechnemu lub nie przyjmie sprawy przekazanej mu przez sąd powszechny, sprawę rozpoznaje sąd powszechny.

Rozdział 2
Wyłączenie sędziego**Art. 40.**

- § 1. Sędzia jest z mocy prawa wyłączony od udziału w sprawie, jeżeli:
- 1) sprawa dotyczy tego sędziego bezpośrednio,
 - 2) jest małżonkiem strony lub pokrzywdzonego albo ich obrońcy, pełnomocnika lub przedstawiciela ustawowego albo pozostaje we wspólnym pożyciu z jedną z tych osób,
 - 3) jest krewnym lub powinowatym w linii prostej, a w linii bocznej aż do stopnia pomiędzy dziećmi rodzeństwa osób wymienionych w pkt 2 albo jest związany z jedną z tych osób węzłem przysposobienia, opieki lub kurateli,
 - 4) był świadkiem czynu, o który sprawa się toczy, albo w tej samej sprawie był przesłuchany w charakterze świadka lub występował jako biegły,
 - 5) brał udział w sprawie jako prokurator, obrońca, pełnomocnik, przedstawiciel ustawowy strony, albo prowadził postępowanie przygotowawcze,
 - 6) brał udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia lub wydał zaskarżone zarządzenie,
 - 7) brał udział w wydaniu orzeczenia, które zostało uchylone,
 - 8) (uchylony),
 - 9) brał udział w wydaniu orzeczenia, co do którego wniesiono sprzeciw,
 - 10) prowadził mediację.
- § 2. Powody wyłączenia trwają mimo ustania uzasadniającego je małżeństwa, wspólnego pożycia, przysposobienia, opieki lub kurateli.
- § 3. Sędzia, który brał udział w wydaniu orzeczenia objętego wnioskiem o wznowienie lub zaskarżonego w trybie kasacji, nie może orzekać co do tego wniosku lub tej kasacji.

Art. 41.

- § 1. Sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie.
- § 2. Wniosek o wyłączenie sędziego, zgłoszony na podstawie § 1 po rozpoczęciu przewodu sądowego, pozostawia się bez rozpoznania, chyba że przyczyna wyłączenia powstała lub stała się stronie wiadoma dopiero po rozpoczęciu przewodu.

Art. 42.

- § 1. Wyłączenie następuje na żądanie sędziego, z urzędu albo na wniosek strony.
- § 2. Jeżeli sędzia uzna, że zachodzi przyczyna wyłączająca go z mocy art. 40, wyłącza się, składając oświadczenie na piśmie do akt, a na jego miejsce wstępuje inny sędzia.
- § 3. Sędzia, co do którego zgłoszono wniosek o wyłączenie na podstawie art. 41, może złożyć do akt stosowne oświadczenie na piśmie i powstrzymuje się od udziału w sprawie; jest jednak obowiązany przedsięwziąć czynności nie cierpiące zwłoki.
- § 4. Poza wypadkiem określonym w § 2 o wyłączeniu orzeka sąd, przed którym toczy się postępowanie; w składzie orzekającym w kwestii wyłączenia nie może brać udziału sędzia, którego dotyczy wyłączenie. W razie niemożności utworzenia takiego składu sądu, w kwestii wyłączenia orzeka sąd wyższego rzędu.

Art. 43.

Jeżeli z powodu wyłączenia sędziów rozpoznanie sprawy w danym sądzie jest niemożliwe, sąd wyższego rzędu przekazuje sprawę innemu sądowi równorzędnemu.

Art. 44.

Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio do ławników.

DZIAŁ III**Strony, obrońcy, pełnomocnicy, przedstawiciel społeczny****Rozdział 3****Oskarżyciel publiczny****Art. 45.**

- § 1. Oskarżycielem publicznym przed wszystkimi sądami jest prokurator.
- § 2. Inny organ państwowy może być oskarżycielem publicznym z mocy szczególnych przepisów ustawy, określających zakres jego działania.

Art. 46.

W sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego udział prokuratora w rozprawie jest obowiązkowy, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.

Art. 47.

- § 1. Przepisy art. 40 § 1 pkt 1-4, 6 i 10, § 2 oraz art. 41 i 42 stosuje się odpowiednio do prokuratora, innych osób prowadzących postępowanie przygotowawcze oraz innych oskarżycieli publicznych.
- § 2. Osoby wymienione w § 1 ulegają również wyłączeniu, jeżeli brały udział w sprawie jako obrońca, pełnomocnik, przedstawiciel społeczny albo przedstawiciel ustawowy strony.

Art. 48.

- § 1. O wyłączeniu prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze oraz oskarżyciela publicznego orzeka prokurator nadzorujący postępowanie lub bezpośrednio przełożony.
- § 2. Czynności dokonane przez osobę podlegającą wyłączeniu, zanim ono nastąpiło, nie są z tej przyczyny bezskuteczne; jednakże czynność dowodową należy na żądanie strony, w miarę możliwości, powtórzyć.

Rozdział 4
Pokrzywdzony**Art. 49.**

- § 1. Pokrzywdzonym jest osoba fizyczna lub prawna, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo.
- § 2. Pokrzywdzonym może być także instytucja państwowa, samorządowa lub społeczna, choćby nie miała osobowości prawnej.
- § 3. Za pokrzywdzonego uważa się zakład ubezpieczeń w zakresie, w jakim pokrył szkodę wyrządzoną pokrzywdzonemu przez przestępstwo lub jest zobowiązany do jej pokrycia.
- § 4. W sprawach o przestępstwa, którymi wyrządzono szkodę w mieniu instytucji państwowej, samorządowej lub społecznej, jeżeli nie działa organ pokrzywdzonej instytucji, prawa pokrzywdzonego mogą wykonywać organy kontroli państwowej, które w zakresie swojego działania ujawniły przestępstwo lub wystąpiły o wszczęcie postępowania.

Art. 49a.

Jeżeli nie wytoczono powództwa cywilnego, pokrzywdzony, a także prokurator, może aż do zakończenia pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego na rozprawie głównej złożyć wnioski, o którym mowa w art. 46 § 1 Kodeksu karnego.

Art. 50.

W postępowaniu sądowym z uprawnień pokrzywdzonego określonych w art. 53 i 62 nie może korzystać osoba występująca w tej samej sprawie w charakterze oskarżonego, z wyjątkiem przewidzianym w art. 497 i 498 § 3.

Art. 51.

- § 1. Za pokrzywdzonego, który nie jest osobą fizyczną, czynności procesowych dokonuje organ uprawniony do działania w jego imieniu.
- § 2. Jeżeli pokrzywdzonym jest małoletni albo ubezwłasnowolniony całkowicie lub częściowo, prawa jego wykonuje przedstawiciel ustawowy albo osoba, pod której stałą pieczęcią pokrzywdzony pozostaje.
- § 3. Jeżeli pokrzywdzonym jest osoba nieporadna, w szczególności ze względu na wiek lub stan zdrowia, jego prawa może wykonywać osoba, pod której pieczęcią pokrzywdzony pozostaje.

Art. 52.

- § 1. W razie śmierci pokrzywdzonego prawa, które by mu przysługiwały, mogą wykonywać osoby najbliższe, a w wypadku ich braku lub nieujawnienia - prokurator, działając z urzędu.
- § 2. W wypadku gdy organ prowadzący postępowanie dysponuje informacjami o osobach najbliższych dla pokrzywdzonego, powinien pouczyć o przysługujących uprawnieniach co najmniej jedną z nich.

Rozdział 5
Oskarżyciel posiłkowy**Art. 53.**

W sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego pokrzywdzony może działać jako strona w charakterze oskarżyciela posiłkowego obok oskarżyciela publicznego lub zamiast niego.

Art. 54.

- § 1. Jeżeli akt oskarżenia wniósł oskarżyciel publiczny, pokrzywdzony może aż do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej złożyć oświadczenie, że będzie działał w charakterze oskarżyciela posiłkowego.
- § 2. Odstąpienie oskarżyciela publicznego od oskarżenia nie pozbawia uprawnień oskarżyciela posiłkowego.

Art. 55.

- § 1. W razie powtórnego wydania przez prokuratora postanowienia o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu postępowania w wypadku, o którym mowa w art. 330 § 2, pokrzywdzony może w terminie miesiąca od doręczenia mu zawiadomienia o postanowieniu wnieść akt oskarżenia do sądu, dołączając po jednym odpisie dla każdego oskarżonego oraz dla prokuratora. Przepis art. 488 § 2 stosuje się odpowiednio. Przepisów art. 339 § 3 pkt 4 i art. 397 nie stosuje się.
- § 2. Akt oskarżenia wniesiony przez pokrzywdzonego powinien być sporządzony i podpisany przez adwokata, z zachowaniem warunków określonych w art. 332 i 333 § 1; jeżeli pokrzywdzonym jest instytucja państwowa, samorządowa lub społeczna, akt oskarżenia może sporządzić także radca prawny.
- § 3. Inny pokrzywdzony tym samym czynem może aż do rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej przyłączyć się do postępowania.
- § 4. W sprawie wszczętej na podstawie aktu oskarżenia wniesionego przez oskarżyciela posiłkowego może brać udział również prokurator.

Art. 56.

- § 1. Sąd może ograniczyć liczbę oskarżycieli posiłkowych występujących w sprawie, jeżeli jest to konieczne dla zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania. Sąd orzeka, że oskarżyciel posiłkowy nie może brać udziału w postępowaniu, gdy bierze w nim już udział określona przez sąd liczba oskarżycieli.
- § 2. Sąd orzeka także, iż oskarżyciel posiłkowy nie może brać udziału w postępowaniu, jeżeli stwierdzi, że nie jest on osobą uprawnioną lub jego akt oskarżenia albo oświadczenie o przystąpieniu do postępowania zostało złożone po terminie.

- § 3. Na postanowienie sądu wydane na podstawie § 1, a także na postanowienie sądu wydane na podstawie § 2 jeżeli dotyczy oskarżyciela posiłkowego określonego w art. 54 lub art. 55 § 3 - zażalenie nie przysługuje.
- § 4. Oskarżyciel posiłkowy, który nie bierze udziału w postępowaniu z przyczyn określonych w § 1, może przedstawić sądowi na piśmie swoje stanowisko w terminie 7 dni od daty doręczenia postanowienia.

Art. 57.

- § 1. W razie odstąpienia oskarżyciela posiłkowego od oskarżenia nie może on ponownie przyłączyć się do postępowania.
- § 2. O odstąpieniu oskarżyciela posiłkowego od oskarżenia w sprawie, w której oskarżyciel publiczny nie bierze udziału, sąd zawiadamia prokuratora. Nieprzystąpienie przez niego do oskarżenia w terminie 14 dni od doręczenia zawiadomienia powoduje umorzenie postępowania.

Art. 58.

- § 1. Śmierć oskarżyciela posiłkowego nie tamuje biegu postępowania; osoby najbliższe mogą przystąpić do postępowania w charakterze oskarżyciela posiłkowego w każdym stadium postępowania.
- § 2. W razie śmierci oskarżyciela posiłkowego, który samodzielnie popierał oskarżenie, stosuje się odpowiednio art. 61.

Rozdział 6 Oskarżyciel prywatny

Art. 59.

- § 1. Pokrzywdzony może jako oskarżyciel prywatny wnosić i popierać oskarżenie o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego.
- § 2. Inny pokrzywdzony tym samym czynem może aż do rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej przyłączyć się do toczącego się postępowania.

Art. 60.

- § 1. W sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego prokurator wszczyna postępowanie albo wstępuje do postępowania już wszczętego, jeżeli wymaga tego interes społeczny.
- § 2. Postępowanie toczy się wówczas z urzędu, a pokrzywdzony, który przedtem wniósł oskarżenie prywatne, korzysta z praw oskarżyciela posiłkowego; do pokrzywdzonego, który przedtem nie wniósł oskarżenia prywatnego, stosuje się art. 54, 55 § 3 i art. 58.
- § 3. Jeżeli prokurator, który wstąpił do postępowania, odstąpił potem od oskarżenia, pokrzywdzony powraca w dalszym postępowaniu do praw oskarżyciela prywatnego.
- § 4. Pokrzywdzony, który nie wniósł oskarżenia, może w terminie zawitym 14 dni od daty powiadomienia go o odstąpieniu prokuratora od oskarżenia złożyć akt oskarżenia lub oświadczenie, że podtrzymuje oskarżenie jako prywatne, a jeżeli takiego oświadczenia nie złoży, sąd umarza postępowanie.

Art. 61.

- § 1. W razie śmierci oskarżyciela prywatnego postępowanie zawiesza się, a osoby najbliższe mogą wstąpić w prawa zmarłego.
- § 2. Jeżeli w terminie zawitym 3 miesięcy od dnia śmierci oskarżyciela prywatnego osoba uprawniona nie wstąpi w prawa zmarłego, sąd umarza postępowanie.

Rozdział 7
Powód cywilny**Art. 62.**

Pokrzywdzony może aż do rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej wytoczyć przeciw oskarżonemu powództwo cywilne w celu dochodzenia w postępowaniu karnym roszczeń majątkowych wynikających bezpośrednio z popełnienia przestępstwa.

Art. 63.

- § 1. W razie śmierci pokrzywdzonego osoby najbliższe mogą w terminie określonym w art. 62 wytoczyć powództwo cywilne o przysługujące im roszczenia majątkowe wynikające z popełnienia przestępstwa.
- § 2. W razie śmierci powoda cywilnego osoby najbliższe mogą wstąpić w prawa zmarłego i dochodzić przysługujących im roszczeń. Niewstąpienie tych osób nie tamuje biegu postępowania; sąd wydając orzeczenie kończące postępowanie pozostawia wówczas powództwo cywilne bez rozpoznania.

Art. 64.

Prokurator, w terminie przewidzianym w art. 62, wytacza powództwo cywilne na rzecz pokrzywdzonego lub osoby, o której mowa w art. 63 § 1, albo popiera wytoczone przez pokrzywdzonego lub tę osobę powództwo, jeżeli wymaga tego interes społeczny.

Art. 65.

- § 1. Sąd przed rozpoczęciem przewodu sądowego odmawia przyjęcia powództwa cywilnego, jeżeli:
- 1) powództwo cywilne jest z mocy przepisu szczególnego niedopuszczalne,
 - 2) roszczenie nie ma bezpośredniego związku z zarzutem oskarżenia,
 - 3) powództwo zostało wniesione przez osobę nieuprawnioną,
 - 4) to samo roszczenie jest przedmiotem innego postępowania lub o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono,
 - 5) po stronie pozwanych zachodzi współuczestnictwo konieczne z instytucją państwową, samorządową lub społeczną albo z osobą, która nie występuje w charakterze oskarżonego,
 - 6) złożono wniosek, o którym mowa w art. 46 § 1 Kodeksu karnego.
- § 2. Jeżeli pozew odpowiada warunkom formalnym, a nie zachodzą okoliczności wymienione w § 1, sąd orzeka o przyjęciu powództwa cywilnego.

- § 3. Mimo przyjęcia powództwa cywilnego sąd pozostawia je bez rozpoznania, jeżeli po rozpoczęciu przewodu sądowego ujawni się okoliczność wymieniona w § 1.
- § 4. Na odmowę przyjęcia powództwa cywilnego lub na pozostawienie go bez rozpoznania na podstawie § 3 zażalenie nie przysługuje.

Art. 66.

Powód cywilny może dowodzić istnienia tylko tych okoliczności, na których opiera swoje roszczenie.

Art. 67.

- § 1. Jeżeli sąd odmówił przyjęcia powództwa cywilnego lub pozostawił je bez rozpoznania, powód cywilny może dochodzić swego roszczenia w postępowaniu cywilnym.
- § 2. Jeżeli w terminie zawitym 30 dni od daty odmowy przyjęcia lub pozostawienia powództwa cywilnego bez rozpoznania powód cywilny wniesie o przekazanie pozwu sądowi właściwemu do rozpoznawania spraw cywilnych, za dzień zgłoszenia roszczenia uważa się dzień wniesienia pozwu w postępowaniu karnym.

Art. 68.

W razie zawieszenia postępowania sąd na żądanie powoda cywilnego przekazuje wytoczone powództwo sądowi właściwemu do rozpoznawania spraw cywilnych.

Art. 69.

- § 1. Jeżeli powództwo cywilne zostało zgłoszone w toku postępowania przygotowawczego, organ prowadzący postępowanie załącza pozew do akt sprawy, a postanowienie co do przyjęcia powództwa wydaje sąd po wpłynięciu sprawy z aktem oskarżenia; za dzień zgłoszenia roszczenia uważa się wówczas dzień zgłoszenia powództwa.
- § 2. Jeżeli wraz z powództwem cywilnym został zgłoszony wniosek o zabezpieczenie roszczenia, w przedmiocie tego wniosku orzeka prokurator.
- § 3. Na postanowienie co do zabezpieczenia roszczenia przysługuje zażalenie do sądu.
- § 4. W razie umorzenia lub zawieszenia postępowania przygotowawczego pokrzywdzony w terminie zawitym 30 dni od daty doręczenia postanowienia może żądać przekazania sprawy sądowi właściwemu do rozpoznawania spraw cywilnych. Jeżeli pokrzywdzony w terminie tym żądania nie zgłosi, zabezpieczenie upada, a wniesiony poprzednio pozew nie wywołuje skutków prawnych.

Art. 70.

W kwestiach dotyczących powództwa cywilnego, a nie unormowanych przez przepisy niniejszego kodeksu, stosuje się odpowiednio przepisy obowiązujące w postępowaniu cywilnym.

Rozdział 8

Oskarżony

Art. 71.

- § 1. Za podejrzanego uważa się osobę, co do której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów albo której bez wydania takiego postanowienia postawiono zarzut w związku z przystąpieniem do przesłuchania w charakterze podejrzanego.
- § 2. Za oskarżonego uważa się osobę, przeciwko której wniesiono oskarżenie do sądu, a także osobę, co do której prokurator złożył wniosek o warunkowe umorzenie postępowania.
- § 3. Jeżeli kodeks niniejszy używa w znaczeniu ogólnym określenia "oskarżony", odpowiednie przepisy mają zastosowanie także do podejrzanego.

Art. 72.

- § 1. Oskarżony ma prawo do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, jeżeli nie włada w wystarczającym stopniu językiem polskim.
- § 2. Tłumacza należy wezwać do czynności z udziałem oskarżonego, o którym mowa w § 1.
- § 3. Oskarżonemu, o którym mowa w § 1, postanowienie o przedstawieniu, uzupełnieniu lub zmianie zarzutów, akt oskarżenia oraz orzeczenie podlegające zaskarżeniu lub kończące postępowanie doręcza się wraz z tłumaczeniem; za zgodą oskarżonego można poprzestać na ogłoszeniu przetłumaczonego orzeczenia kończącego postępowanie, jeżeli nie podlega ono zaskarżeniu.

Art. 73.

- § 1. Oskarżony tymczasowo aresztowany może porozumiewać się ze swym obrońcą podczas nieobecności innych osób oraz korespondencyjnie.
- § 2. W postępowaniu przygotowawczym prokurator udzielając zezwolenia na porozumiewanie się może w szczególnie uzasadnionym wypadku zastrzec, że będzie przy tym obecny sam lub osoba przez niego upoważniona.
- § 3. Prokurator może również zastrzec kontrolę korespondencji podejrzanego z obrońcą.
- § 4. Zastrzeżenia, o których mowa w § 2 i 3, nie mogą być utrzymywane ani dokonane po upływie 14 dni od dnia tymczasowego aresztowania podejrzanego.

Art. 74.

- § 1. Oskarżony nie ma obowiązku dowodzenia swej niewinności ani obowiązku dostarczania dowodów na swoją niekorzyść.
- § 2. Oskarżony jest jednak obowiązany poddać się:
 - 1) oględzinom zewnętrznym ciała oraz innym badaniom nie połączonym z naruszeniem integralności ciała; wolno także w szczególności od oskarżonego pobrać odciski, fotografować go oraz okazać w celach rozpoznawczych innym osobom,
 - 2) badaniom psychologicznym i psychiatrycznym oraz badaniom połączonym z dokonaniem zabiegów na jego ciele, z wyjątkiem chirurgicznych, pod warunkiem że dokonywane są przez uprawnionego do tego pracownika służby zdrowia z zachowaniem wskazań wiedzy lekarskiej i nie zagrażają zdrowiu

oskarżonego, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest nieodzowne; w szczególności oskarżony jest obowiązany przy zachowaniu tych warunków poddać się pobraniu krwi, włosów lub wydzielin organizmu, z zastrzeżeniem pkt 3,

- 3) pobraniu przez funkcjonariusza Policji wymazu ze śluzówki policzków, jeżeli jest to nieodzowne i nie zachodzi obawa, że zagrażałoby to zdrowiu oskarżonego lub innych osób.

§ 3. W stosunku do osoby podejrzanej można dokonać badań lub czynności, o których mowa w § 2 pkt 1, a także, przy zachowaniu wymagań określonych w § 2 pkt 2 lub 3, pobrać krew, włosy, wymaz ze śluzówki policzków lub inne wydzieliny organizmu.

§ 4. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i sposób poddawania oskarżonego oraz osoby podejrzanej badaniom, a także wykonywania z ich udziałem czynności, o których mowa w § 2 pkt 1 i 3 oraz § 3, mając na uwadze, aby gromadzenie, utrwalanie i analiza materiału dowodowego były dokonywane zgodnie z aktualną wiedzą w zakresie kryminalistyki i medycyny sądowej.

Art. 75.

§ 1. Oskarżony, który pozostaje na wolności, jest obowiązany stawić się na każde wezwanie w toku postępowania karnego oraz zawiadamiać organ prowadzący postępowanie o każdej zmianie miejsca swego zamieszkania lub pobytu trwającego dłużej niż 7 dni, o czym należy oskarżonego uprzedzić przy pierwszym przesłuchaniu.

§ 2. W razie nie usprawiedliwionego niestawiennictwa oskarżonego można zatrzymać go i sprowadzić przymusowo.

§ 3. Przepisy art. 246 stosuje się odpowiednio. Zażalenie na postanowienie sądu rozpoznaje ten sam sąd w składzie trzech sędziów.

Art. 76.

Jeżeli oskarżony jest nieletni lub ubezwłasnowolniony, jego przedstawiciel ustawowy lub osoba, pod której pieczęcią oskarżony pozostaje, może podejmować na jego korzyść wszelkie czynności procesowe, a przede wszystkim wnosić środki zaskarżenia, składać wnioski oraz ustanowić obrońcę.

Art. 77.

Oskarżony może mieć jednocześnie nie więcej niż trzech obrońców.

Art. 78.

§ 1. Oskarżony, który nie ma obrońcy z wyboru, może żądać, aby mu wyznaczono obrońcę z urzędu, jeżeli w sposób należyty wykaże, że nie jest w stanie ponieść kosztów obrony bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny.

§ 2. Sąd może cofnąć wyznaczenie obrońcy, jeżeli okaże się, że nie istnieją okoliczności na podstawie których go wyznaczono.

Art. 79.

- § 1. W postępowaniu karnym oskarżony musi mieć obrońcę, jeżeli:
- 1) jest nieletni,
 - 2) jest głuchy, niemy lub niewidomy,
 - 3) zachodzi uzasadniona wątpliwość co do jego poczytalności.
 - 4) (uchylony).
- § 2. Oskarżony musi mieć obrońcę również wtedy, gdy sąd uzna to za niezbędne ze względu na okoliczności utrudniające obronę.
- § 3. W wypadkach, o których mowa w § 1 i 2, udział obrońcy jest obowiązkowy w rozprawie oraz w tych posiedzeniach, w których obowiązkowy jest udział oskarżonego.
- § 4. Jeżeli w toku postępowania biegli lekarze psychiatrzy stwierdzą, że poczytalność oskarżonego zarówno w chwili popełnienia zarzucanego mu czynu, jak i w czasie postępowania nie budzi wątpliwości, udział obrońcy w dalszym postępowaniu nie jest obowiązkowy. Prezes sądu, a na rozprawie sąd, może wówczas cofnąć wyznaczenie obrońcy.

Art. 80.

Oskarżony musi mieć obrońcę w postępowaniu przed sądem okręgowym jako sądem pierwszej instancji, jeżeli zarzucono mu zbrodnię lub jest pozbawiony wolności. W takim wypadku udział obrońcy w rozprawie głównej jest obowiązkowy, a w rozprawie apelacyjnej i kasacyjnej, jeżeli prezes sądu lub sąd uzna to za konieczne.

Art. 81.

- § 1. Jeżeli w warunkach określonych w art. 78 § 1, art. 79 § 1 i 2 oraz w art. 80 oskarżony nie ma obrońcy z wyboru, prezes sądu właściwego do rozpoznania sprawy wyznacza mu obrońcę z urzędu.
- § 2. Na uzasadniony wniosek oskarżonego lub jego obrońcy prezes sądu właściwego do rozpoznania sprawy może wyznaczyć nowego obrońcę w miejsce dotychczasowego.

Rozdział 9**Obrońcy i pełnomocnicy****Art. 82.**

Obrońcą może być jedynie osoba uprawniona do obrony według przepisów o ustroju adwokatury.

Art. 83.

- § 1. Obrońcę ustanawia oskarżony; do czasu ustanowienia obrońcy przez oskarżonego pozbawionego wolności, obrońcę może ustanowić inna osoba, o czym niezwłocznie zawiadamia się oskarżonego.
- § 2. Upoważnienie do obrony może być udzielone na piśmie albo przez oświadczenie do protokołu organu prowadzącego postępowanie karne.

Art. 84.

- § 1. Ustanowienie obrońcy lub wyznaczenie obrońcy z urzędu uprawnia go do działania w całym postępowaniu, nie wyłączając czynności po uprawomocnieniu się orzeczenia, jeżeli nie zawiera ograniczeń.
- § 2. Wyznaczenie obrońcy z urzędu nakłada na obrońcę obowiązek podejmowania czynności procesowych do prawomocnego zakończenia postępowania. Jeżeli jednak czynności należy dokonać poza siedzibą lub miejscem zamieszkania obrońcy z urzędu, prezes sądu, przed którym ma być dokonana czynność, a w postępowaniu przygotowawczym prezes sądu rejonowego miejsca czynności, na uzasadniony wniosek dotychczasowego obrońcy wyznacza dla dokonania tej czynności innego obrońcę spośród miejscowych adwokatów.
- § 3. Obrońca wyznaczony z urzędu w postępowaniu kasacyjnym lub w postępowaniu o wznowienie postępowania powinien sporządzić i podpisać kasację lub wniosek o wznowienie postępowania albo poinformować na piśmie sąd, że nie stwierdził podstaw do wniesienia kasacji lub wniosku o wznowienie postępowania.

Art. 85.

- § 1. Obrońca może bronić kilku oskarżonych, jeżeli ich interesy nie pozostają w sprzeczności.
- § 2. Stwierdzając sprzeczność sąd wydaje postanowienie, zakreślając oskarżonym termin do ustanowienia innych obrońców. W wypadku obrony z urzędu sąd wyznacza innego obrońcę. Na postanowienie przysługuje zażalenie.
- § 3. W postępowaniu przygotowawczym uprawnienia sądu określone w § 2 przysługują prezesowi sądu właściwego do rozpoznania sprawy.

Art. 86.

- § 1. Obrońca może przedsięwziąć czynności procesowe jedynie na korzyść oskarżonego.
- § 2. Udział obrońcy w postępowaniu nie wyłącza osobistego działania w nim oskarżonego.

Art. 87.

- § 1. Strona inna niż oskarżony może ustanowić pełnomocnika.
- § 2. Osoba nie będąca stroną może ustanowić pełnomocnika, jeżeli wymagają tego jej interesy w toczącym się postępowaniu.
- § 3. Sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, może odmówić dopuszczenia do udziału w postępowaniu pełnomocnika, o którym mowa w § 2, jeżeli uzna, że nie wymaga tego obrona interesów osoby nie będącej stroną.

Art. 88.

- § 1. Do pełnomocnika stosuje się odpowiednio art. 77, 78, 82-84 i 86 § 2.
- § 2. Pełnomocnikiem instytucji państwowej, samorządowej lub społecznej może być również radca prawny.
- § 3. W zakresie roszczeń majątkowych pełnomocnikiem osoby prawnej innej niż przewidziana w § 2, jednostki organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej, a także osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą może być również radca prawny.

Art. 89.

W kwestiach dotyczących pełnomocnika, a nie unormowanych przez przepisy niniejszego kodeksu, stosuje się odpowiednio przepisy obowiązujące w postępowaniu cywilnym.

Rozdział 10
Przedstawiciel społeczny**Art. 90.**

- § 1. W postępowaniu sądowym do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego udział w postępowaniu może zgłosić przedstawiciel organizacji społecznej, jeżeli zachodzi potrzeba ochrony interesu społecznego lub ważnego interesu indywidualnego, objętego zadaniami statutowymi tej organizacji, w szczególności ochrony wolności i praw człowieka.
- § 2. W zgłoszeniu organizacja społeczna wskazuje przedstawiciela, który ma reprezentować tę organizację, a przedstawiciel przedkłada sądowi pisemne upoważnienie.
- § 3. Sąd dopuszcza przedstawiciela organizacji społecznej, jeżeli leży to w interesie wymiaru sprawiedliwości.

Art. 91.

Dopuszczony do udziału w postępowaniu sądowym przedstawiciel organizacji społecznej może uczestniczyć w rozprawie, wypowiadać się i składać oświadczenia na piśmie.

DZIAŁ IV
Czynności procesowe**Rozdział 11**
Orzeczenia, zarządzenia i polecenia**Art. 92.**

Podstawę orzeczenia może stanowić tylko całokształt okoliczności ujawnionych w postępowaniu, mających znaczenie dla rozstrzygnięcia.

Art. 93.

- § 1. Jeżeli ustawa nie wymaga wydania wyroku, sąd wydaje postanowienie.
- § 2. W kwestiach nie wymagających postanowienia prezes sądu, przewodniczący wydziału, przewodniczący składu orzekającego albo upoważniony sędzia wydają zarządzenia.
- § 3. W postępowaniu przygotowawczym postanowienia i zarządzenia wydaje prokurator oraz inny uprawniony organ, a sąd - w wypadkach przewidzianych w ustawie.
- § 4. W wypadkach określonych w ustawie sąd oraz prokurator wydają polecenia Policji lub innym organom.

Art. 94.

§ 1. Postanowienie powinno zawierać:

- 1) oznaczenie organu oraz osoby lub osób, wydających postanowienie,
- 2) datę wydania postanowienia,
- 3) wskazanie sprawy oraz kwestii, której postanowienie dotyczy,
- 4) rozstrzygnięcie z podaniem podstawy prawnej,
- 5) uzasadnienie, chyba że ustawa zwalnia od tego wymagania.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do zarządzeń.

Art. 95.

Sąd orzeka na rozprawie w wypadkach przewidzianych przez ustawę, a w innych - na posiedzeniu. Orzeczenia podejmowane na posiedzeniu mogą zapadać również na rozprawie.

Art. 96.

§ 1. Strony oraz osoby niebędące stronami, jeżeli ma to znaczenie dla ochrony ich praw lub interesów, mają prawo wziąć udział w posiedzeniu wówczas, gdy ustawa tak stanowi, chyba że ich udział jest obowiązkowy.

§ 2. W pozostałych wypadkach mają one prawo wziąć udział w posiedzeniu, jeżeli się stawią, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 97.

Jeżeli zachodzi potrzeba sprawdzenia okoliczności faktycznych przed wydaniem orzeczenia na posiedzeniu, sąd dokonuje tego sam albo w tym celu wyznacza sędziego ze składu orzekającego bądź zwraca się o wykonanie określonych czynności do sądu miejscowo właściwego.

Art. 98.

§ 1. Uzasadnienie postanowienia sporządza się na piśmie wraz z samym postanowieniem.

§ 2. W sprawie zawilej lub z innych ważnych przyczyn można odroczyć sporządzenie uzasadnienia postanowienia na czas do 7 dni.

§ 3. Nie wymaga uzasadnienia dopuszczenie dowodu, jak również uwzględnienie wniosku, któremu inna strona nie sprzeciwiła się, chyba że orzeczenie podlega zaskarżeniu.

Art. 99.

§ 1. Tryb i formę uzasadnienia wyroku określają przepisy szczególne.

§ 2. Zarządzenie wymaga pisemnego uzasadnienia, jeżeli podlega zaskarżeniu.

Art. 100.

§ 1. Orzeczenie lub zarządzenie wydane na rozprawie ogłasza się ustnie.

§ 2. Orzeczenie lub zarządzenie wydane poza rozprawą należy doręczyć prokuratorowi, a także stronie i osobie nie będącej stroną, którym przysługuje środek zaskarżenia, jeżeli nie brali oni udziału w posiedzeniu lub nie byli obecni przy

ogłoszeniu; w innych wypadkach o treści orzeczenia lub zarządzenia należy powiadomić strony.

- § 3. Wyrok zapadły na posiedzeniu oraz postanowienie z uzasadnieniem w wypadku wskazanym w art. 98 § 2 doręcza się stronom.
- § 4. Jeżeli ustawa nie zwalnia od równoczesnego sporządzenia uzasadnienia, orzeczenie doręcza się lub ogłasza wraz z uzasadnieniem; w wypadku określonym w art. 98 § 2 po ogłoszeniu postanowienia podaje się ustnie najważniejsze powody rozstrzygnięcia.
- § 5. Jeżeli sprawę rozpoznano z wyłączeniem jawności ze względu na ważny interes państwa, zamiast uzasadnienia doręcza się zawiadomienie, że uzasadnienie zostało sporządzone.
- § 6. Po ogłoszeniu lub przy doręczeniu orzeczenia należy pouczyć uczestników postępowania o przysługującym im prawie, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia lub o tym, że orzeczenie nie podlega zaskarżeniu. Oskarżonego, o którym mowa w art. 335 lub 387, należy także pouczyć o treści art. 443 w związku z art. 434 § 3.

Art. 101-104. (uchylone).

Art. 105.

- § 1. Oczywiste omyłki pisarskie i rachunkowe oraz w obliczeniu terminów w orzeczeniu lub zarządzeniu albo w ich uzasadnieniu można sprostować w każdym czasie.
- § 2. Sprostowania dokonuje organ, który popełnił omyłkę. Jeżeli postępowanie toczy się przed instancją odwoławczą, może ona z urzędu sprostować orzeczenie pierwszej instancji.
- § 3. Sprostowanie orzeczenia lub jego uzasadnienia następuje w drodze postanowienia, a sprostowanie zarządzenia w drodze zarządzenia.
- § 4. Na postanowienie lub zarządzenie co do sprostowania wydane w pierwszej instancji służy zażalenie.

Art. 106.

Przepisy art. 100 § 2, 4-6 stosuje się odpowiednio w postępowaniu przygotowawczym.

Art. 107.

- § 1. Sąd, który orzekał co do roszczeń majątkowych, nadaje na żądanie osoby uprawnionej klauzulę wykonalności orzeczeniu podlegającemu wykonaniu w drodze egzekucji.
- § 2. Za orzeczenia co do roszczeń majątkowych uważa się również orzeczenia nakładające obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz nawiązkę orzeczoną na rzecz pokrzywdzonego, jeżeli nadają się one do egzekucji w myśl przepisów Kodeksu postępowania cywilnego.
- § 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio do obowiązku wynikającego z ugody zawartej przed sądem.

Rozdział 12

Narada i głosowanie

Art. 108.

- § 1. Przebieg narady i głosowania nad orzeczeniem jest tajny, a zwolnienie od zachowania w tym względzie tajemnicy nie jest dopuszczalne.
- § 2. Podczas narady i głosowania oprócz członków składu orzekającego może być obecny jedynie protokolant, chyba że przewodniczący uzna jego obecność za zbędną.

Art. 109.

- § 1. Naradą i głosowaniem kieruje przewodniczący, a jeżeli co do porządku i sposobu narady oraz głosowania podniesione zostaną wątpliwości, rozstrzyga je skład orzekający.
- § 2. Po naradzie przewodniczący zbiera głosy poczynając od najmłodszego, najpierw od ławników według ich wieku, następnie od sędziów według ich starszeństwa służbowego, a sam głosuje ostatni. Sprawozdawca, jeżeli nie jest przewodniczącym, głosuje pierwszy.

Art. 110.

Narada i głosowanie nad wyrokiem odbywają się osobno co do winy i kwalifikacji prawnej czynu, co do kary, co do środków karnych oraz co do pozostałych kwestii.

Art. 111.

- § 1. Orzeczenia zapadają większością głosów.
- § 2. Jeżeli zdania tak się podzielią, że żadne z nich nie uzyska większości, zdanie najmniej korzystne dla oskarżonego przyłącza się do zdania najbardziej doń zbliżonego, aż do uzyskania większości.

Art. 112.

Sędzia, który głosował przeciwko uznaniu oskarżonego za winnego, może wstrzymać się od głosowania nad dalszymi kwestiami; wówczas głos tego sędziego przyłącza się do zdania najprzychylniejszego dla oskarżonego.

Art. 113.

Orzeczenie podpisują wszyscy członkowie składu orzekającego, nie wyłączając przegłosowanego, chyba że orzeczenie zamieszczono w protokole.

Art. 114.

- § 1. Przy składaniu podpisu członek składu orzekającego ma prawo zaznaczyć na orzeczeniu swoje zdanie odrębne podając, w jakiej części i w jakim kierunku kwestionuje orzeczenie.
- § 2. Zdanie odrębne może dotyczyć również samego uzasadnienia orzeczenia; wówczas zdanie to zaznacza się przy podpisywaniu uzasadnienia.
- § 3. Jeżeli ustawa nie wymaga sporządzenia uzasadnienia wraz z wydaniem orzeczenia, w razie zgłoszenia zdania odrębnego, uzasadnienie należy sporządzić z urzędu w terminie 7 dni od wydania orzeczenia, a składający zdanie odrębne

dołącza w ciągu następnych 7 dni jego uzasadnienie; obowiązek ten nie dotyczy ławnika.

Art. 115.

- § 1. Uzasadnienie orzeczenia podpisują osoby, które orzeczenie wydały, nie wyłączając osoby przegłosowanej.
- § 2. W sprawach rozpoznawanych w składzie sędziego i dwóch ławników uzasadnienie podpisuje tylko przewodniczący, chyba że zgłoszono zdanie odrębne. W sprawach rozpoznawanych w składzie dwóch sędziów i trzech ławników uzasadnienie podpisują obaj sędziowie, chyba że zgłoszono zdanie odrębne.
- § 3. Jeżeli nie można uzyskać podpisu przewodniczącego lub innego członka składu orzekającego, jeden z podpisujących czyni o tym wzmiankę na uzasadnieniu z zaznaczeniem przyczyny tego faktu.

Rozdział 13

Porządek czynności procesowych

Art. 116.

Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, strony mogą składać wnioski i inne oświadczenia na piśmie albo ustnie do protokołu.

Art. 117.

- § 1. Uprawnionego do wzięcia udziału w czynności procesowej zawiadamia się o jej czasie i miejscu, chyba że ustawa stanowi inaczej.
- § 2. Czynności nie przeprowadza się, jeżeli osoba uprawniona nie stawiała się, a brak dowodu, że została o niej powiadomiona, oraz jeżeli zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że niestawiennictwo wynikło z powodu przeszkód żywiołowych lub innych wyjątkowych przyczyn, a także wtedy, gdy osoba ta usprawiedliwiła należycie niestawiennictwo i wnosi o nieprzeprowadzenie czynności bez jej obecności, chyba że ustawa stanowi inaczej.
- § 2a. Usprawiedliwienie nieobecności z powodu choroby wymaga przedstawienia zaświadczenia, wystawionego przez uprawnionego lekarza, potwierdzającego niemożność stawienia się na wezwanie lub zawiadomienie organu prowadzącego postępowanie.
- § 3. W razie niestawiennictwa strony, obrońcy lub pełnomocnika, których stawienie jest obowiązkowe, czynności procesowej nie przeprowadza się, chyba że ustawa stanowi inaczej.
- § 4. Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia, określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb usprawiedliwiania niestawiennictwa oskarżonych, świadków i innych uczestników postępowania z powodu choroby oraz sposób wyznaczania lekarzy uprawnionych do wystawiania zaświadczeń potwierdzających niemożność stawienia się na wezwanie lub zawiadomienie organu prowadzącego postępowanie, mając na uwadze konieczność zapewnienia nieodpłatności przeprowadzenia badania i wystawienia zaświadczenia przez lekarza oraz dostępności takich badań dla osoby badanej.

Art. 118.

- § 1. Znaczenie czynności procesowej ocenia się według treści złożonego oświadczenia.
- § 2. Niewłaściwe oznaczenie czynności procesowej, a zwłaszcza środka zaskarżenia, nie pozbawia czynności znaczenia prawnego.
- § 3. Pismo w sprawie należącej do właściwości sądu, prokuratora, Policji lub innego organu dochodzenia, skierowane do niewłaściwego organu, przekazuje się właściwemu organowi.

Art. 119.

- § 1. Pismo procesowe powinno zawierać:
 - 1) oznaczenie organu, do którego jest skierowane, oraz sprawy, której dotyczy,
 - 2) oznaczenie oraz adres wnoszącego pismo,
 - 3) treść wniosku lub oświadczenia, w miarę potrzeby z uzasadnieniem,
 - 4) datę i podpis składającego pismo.
- § 2. Za osobę, która nie może się podpisać, pismo podpisuje osoba przez nią upoważniona, ze wskazaniem przyczyny złożenia swego podpisu.

Art. 120.

- § 1. Jeżeli pismo nie odpowiada wymogom formalnym, przewidzianym w art. 119 lub w przepisach szczególnych, a brak jest tego rodzaju, że pismo nie może otrzymać biegu, albo brak polega na niezłożeniu należytych opłat lub upoważnienia do podjęcia czynności procesowej, wzywa się osobę, od której pismo pochodzi, do usunięcia braku w terminie 7 dni.
- § 2. W razie uzupełnienia braku w terminie, pismo wywołuje skutki od dnia jego wniesienia. W razie nieuzupełnienia braku w terminie, pismo uznaje się za bezskuteczne, o czym należy pouczyć przy doręczeniu wezwania.

Art. 121.

Jeżeli osoba uczestnicząca w czynności procesowej odmawia podpisu lub nie może go złożyć, organ dokonujący czynności zaznacza przyczynę braku podpisu.

Rozdział 14**Terminy****Art. 122.**

- § 1. Czynność procesowa dokonana po upływie terminu zawitego jest bezskuteczna.
- § 2. Zawite są terminy do wnoszenia środków zaskarżenia oraz inne, które ustawa za zawite uznaje.

Art. 123.

- § 1. Do biegu terminu nie wlicza się dnia, od którego liczy się dany termin.
- § 2. Jeżeli termin jest oznaczony w tygodniach, miesiącach lub latach, koniec terminu przypada na ten dzień tygodnia lub miesiąca, który odpowiada począt-

kowi terminu; jeżeli w danym miesiącu nie ma takiego dnia, koniec terminu przypada na ostatni dzień tego miesiąca.

- § 3. Jeżeli koniec terminu przypada na dzień uznany przez ustawę za dzień wolny od pracy, czynność można wykonać następnego dnia.

Art. 124.

Termin jest zachowany, jeżeli przed jego upływem pismo zostało nadane w polskiej placówce pocztowej operatora publicznego, w polskim urzędzie konsularnym lub złożone przez żołnierza w dowództwie jednostki wojskowej albo przez osobę pozbawioną wolności w administracji odpowiedniego zakładu, a przez członka załogi polskiego statku morskiego kapitanowi statku.

Art. 125.

Pismo omyłkowo wniesione przed upływem terminu do niewłaściwego sądu, prokuratora, organu Policji albo innego organu postępowania przygotowawczego uważa się za wniesione z zachowaniem terminu.

Art. 126.

- § 1. Jeżeli niedotrzymanie terminu zawitego nastąpiło z przyczyn od strony niezależnych, strona w zawitym terminie 7 dni od daty ustania przeszkody może zgłosić wniosek o przywrócenie terminu, dopełniając jednocześnie czynności, która miała być w terminie wykonana; to samo stosuje się do osób nie będących stronami.
- § 2. W kwestii przywrócenia terminu orzeka postanowieniem organ, przed którym należało dokonać czynności.
- § 3. Na odmowę przywrócenia terminu przysługuje zażalenie.

Art. 127.

Wniosek o przywrócenie terminu nie wstrzymuje wykonania orzeczenia, jednakże organ, do którego wniosek złożono, lub organ powołany do rozpoznania środka zażalenia może wstrzymać wykonanie orzeczenia; odmowa wstrzymania nie wymaga uzasadnienia.

Rozdział 15 Doręczenia

Art. 128.

- § 1. Orzeczenia i zarządzenia doręcza się w uwierzytelnionych odpisach, jeżeli ustawa nakazuje ich doręczenie.
- § 2. Wszelkie pisma przeznaczone dla uczestników postępowania doręcza się w taki sposób, by treść ich nie była udostępniona osobom niepowołanym.

Art. 129.

- § 1. W wezwaniu należy oznaczyć organ wysyłający oraz podać, w jakiej sprawie, w jakim charakterze, miejscu i czasie ma się stawić adresat i czy jego stawienie jest obowiązkowe, a także uprzedzić o skutkach niestawiennictwa.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do zawiadomień.

- § 3. Jeżeli od dnia doręczenia pisma biegnie termin wykonania czynności procesowej, należy pouczyć o tym adresata.

Art. 130.

Pisma doręcza się za pokwitowaniem odbioru. Odbierający potwierdza odbiór swym czytelnym podpisem zawierającym imię i nazwisko na zwrotnym pokwitowaniu, na którym doręczający potwierdza swym podpisem sposób doręczenia.

Art. 131.

- § 1. Wezwania, zawiadomienia oraz inne pisma, od których daty doręczenia biegną terminy, doręcza się przez pocztę lub inny uprawniony podmiot zajmujący się doręczaniem korespondencji albo pracownika organu wysyłającego, a w razie niezbędnej konieczności - przez Policję.
- § 2. Jeżeli w sprawie ustalono tytu pokrzywdzonych, że ich indywidualne zawiadomienie o przysługujących im uprawnieniach spowodowałoby poważne utrudnienie w prowadzeniu postępowania, zawiadamia się ich poprzez ogłoszenie w prasie, radiu lub telewizji.
- § 3. Jeżeli istnieje obowiązek doręczenia postanowienia, przepis § 2 stosuje się odpowiednio. Należy jednak zawsze doręczyć je temu pokrzywdzonemu, który w zawitym terminie 7 dni od dnia ogłoszenia o to się zwróci.

Art. 132.

- § 1. Pismo doręcza się adresatowi osobiście.
- § 2. W razie chwilowej nieobecności adresata w jego mieszkaniu, pismo doręcza się dorosłemu domownikowi, a gdyby go nie było - administracji domu, dozorca domu lub sołtysowi, jeżeli podejmą się oddać pismo adresatowi.
- § 3. Pismo może być także doręczone za pośrednictwem telefaksu lub poczty elektronicznej. W takim wypadku dowodem doręczenia jest potwierdzenie transmisji danych.

Art. 133.

- § 1. Jeżeli doręczenia nie można dokonać w sposób wskazany w art. 132, pismo przesłane pocztą pozostawia się w najbliższej placówce pocztowej operatora publicznego, a przesłane w inny sposób - w najbliższej jednostce Policji albo we właściwym urzędzie gminy.
- § 2. O pozostawieniu pisma w myśl § 1 doręczający umieszcza zawiadomienie w skrzynce do doręczania korespondencji bądź na drzwiach mieszkania adresata lub w innym widocznym miejscu ze wskazaniem, gdzie i kiedy pismo pozostawiono oraz że należy je odebrać w ciągu 7 dni; w razie bezskutecznego upływu tego terminu, należy czynność zawiadomienia powtórzyć jeden raz; tak samo należy postąpić w razie doręczenia pisma administracji domu, dozorca domu lub sołtysowi.
- § 3. Pismo można również pozostawić osobie upoważnionej do odbioru korespondencji w miejscu stałego zatrudnienia adresata.

Art. 134.

- § 1. Pisma adresowane do żołnierzy oraz funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej i Służby Wię-

ziennej można doręczyć adresatom za pośrednictwem ich przełożonych, przy czym wezwania przeznaczone dla żołnierzy pełniących zasadniczą służbę wojskową przesyła się do dowódcy jednostki wojskowej, w której żołnierz pełni służbę, w celu doręczenia i zarządzenia stawienia się stosownie do wezwania.

- § 2. Osobom pozbawionym wolności doręcza się pismo za pośrednictwem administracji odpowiedniego zakładu.
- § 3. Pismo przeznaczone dla adresata nie będącego osobą fizyczną albo dla obrońcy lub pełnomocnika doręcza się w biurze adresata osobie tam zatrudnionej.

Art. 135.

Prokuratora zawiadamia się o rozprawach i posiedzeniach przez doręczenie wykazu spraw, które mają być w danym dniu rozpoznane.

Art. 136.

- § 1. W razie odmowy przyjęcia pisma lub odmowy albo niemożności pokwitowania odbioru przez adresata, doręczający sporządza na zwrotnym pokwitowaniu odpowiednią wzmiankę; wówczas doręczenie uważa się za dokonane.
- § 2. Pismo nie przyjęte przez adresata zwraca się organowi wysyłającemu.

Art. 137.

W wypadkach nie cierpiących zwłoki można wzywać lub zawiadamiać osoby telefonicznie albo w inny sposób stosownie do okoliczności, pozostawiając w aktach odpis nadanego komunikatu z podpisem osoby nadającej.

Art. 138.

Strona, a także osoba niebędąca stroną, której prawa zostały naruszone, przebywająca za granicą, ma obowiązek wskazać adresata dla doręczeń w kraju; w razie nieuczynienia tego pismo wysłane na ostatnio znany adres w kraju albo, jeżeli adresu tego nie ma, załączone do akt sprawy uważa się za doręczone.

Art. 139.

- § 1. Jeżeli strona, nie podając nowego adresu, zmienia miejsce zamieszkania lub nie przebywa pod wskazanym przez siebie adresem, pismo wysłane pod tym adresem uważa się za doręczone.
- § 2. (uchylony).
- § 3. Przepis § 1 nie dotyczy pism wysłanych po raz pierwszy po prawomocnym uniewinnieniu oskarżonego.

Art. 140.

Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, orzeczenia, zarządzenia, zawiadomienia i odpisy, które ustawa nakazuje doręczać stronom, doręcza się również obrońcom, pełnomocnikom i ustawowym przedstawicielom.

Art. 141.

Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw łączności, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb doręczania pism

sądowych, mając na uwadze konieczność zapewnienia sprawnego toku postępowania, a także właściwej realizacji gwarancji procesowych jego uczestników.

Art. 142.

Doręczenie bez zachowania przepisów niniejszego rozdziału uważa się za dokonane, jeżeli osoba, dla której pismo było przeznaczone, oświadczy, że pismo to otrzymała.

Rozdział 16 **Protokoły**

Art. 143.

§ 1. Spisania protokołu wymagają:

- 1) przyjęcie ustnego zawiadomienia o przestępstwie, wniosku o ściganie i jego cofnięcie,
- 2) przesłuchanie oskarżonego, świadka, biegłego i kuratora,
- 3) dokonanie oględzin,
- 4) dokonanie otwarcia zwłok oraz wyjęcie zwłok z grobu,
- 5) przeprowadzenie eksperymentu, konfrontacji oraz okazania,
- 6) przeszukanie osoby, miejsca, rzeczy i systemu informatycznego oraz zatrzymanie rzeczy i danych informatycznych,
- 7) otwarcie korespondencji i przesyłki oraz odtworzenie utrwalonych zapisów,
- 8) zaznajomienie podejrzanego z materiałami zebranymi w postępowaniu przygotowawczym,
- 9) przyjęcie poręczenia,
- 10) przebieg posiedzenia sądu, jeżeli stawia się na nim uprawnione osoby albo ich obecność jest obowiązkowa,
- 11) przebieg rozprawy.

§ 2. Z innych czynności spisuje się protokół, jeżeli przepis szczególny tego wymaga albo przeprowadzający czynność uzna to za potrzebne. W innych wypadkach można ograniczyć się do sporządzenia notatki urzędowej.

Art. 144.

- § 1. Protokół rozprawy spisuje aplikant lub pracownik sekretariatu. Protokół może też spisać asesor sądowy, jeżeli nie należy do składu orzekającego.
- § 2. Inny protokół spisać może, poza osobami wymienionymi w § 1, osoba przybrana w charakterze protokolanta przez prowadzącego czynność lub sam przeprowadzający czynność.
- § 3. Od osoby przybranej, która nie jest pracownikiem organu prowadzącego postępowanie, odbiera się przyrzeczenie następującej treści: "Przyrzekam uroczyście, że powierzone mi obowiązki protokolanta wykonam sumiennie".

Art. 145.

- § 1. Jeżeli czynność procesową utrwała się za pomocą stenogramu, protokół można ograniczyć do zapisu najbardziej istotnych oświadczeń osób biorących w niej udział. Stenograf przekłada stenogram na pismo zwykłe, przy czym czyni wzmiankę, jakim posługiwał się systemem; pierwopis stenogramu oraz jego przekład stają się załącznikami do protokołu.
- § 2. Przepis art. 144 § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 146.

- § 1. Protokolant i stenograf ulegają wyłączeniu z tych samych powodów co sędzia.
- § 2. O wyłączeniu orzeka w toku rozprawy lub posiedzenia sąd, a w innych wypadkach osoba, która przeprowadza czynność protokołowaną.

Art. 147.

- § 1. Przebieg czynności protokołowanych może być utrwalony ponadto za pomocą urządzenia rejestrującego obraz lub dźwięk, o czym należy przed uruchomieniem urządzenia uprzedzić osoby uczestniczące w czynności.
- § 2. Jeżeli względy techniczne nie stoją na przeszkodzie:
- 1) przesłuchanie świadka lub biegłego utrwała się za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk, gdy:
 - a) zachodzi niebezpieczeństwo, że przesłuchanie tej osoby nie będzie możliwe w dalszym postępowaniu,
 - b) przesłuchanie następuje w trybie określonym w art. 396,
 - 2) przesłuchanie pokrzywdzonego, o którym mowa w art. 185a, oraz świadka, o którym mowa w art. 185b, utrwała się za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk.
- § 3. Jeżeli czynność procesową utrwała się za pomocą urządzenia rejestrującego obraz lub dźwięk, protokół można ograniczyć do zapisu najbardziej istotnych oświadczeń osób biorących w niej udział. Zapis obrazu lub dźwięku, a także przekład zapisu dźwięku stają się załącznikami do protokołu.
- § 4. Strona ma prawo otrzymać na swój koszt jedną kopię zapisu dźwięku lub obrazu. Nie dotyczy to przesłuchania na rozprawie odbywającej się z wyłączeniem jawności albo w postępowaniu przygotowawczym.
- § 5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje urządzeń i środków technicznych służących do utrwalania obrazu lub dźwięku dla celów procesowych oraz sposób przechowywania, odtwarzania i kopiowania zapisów, mając na uwadze konieczność właściwego zabezpieczenia utrwalonego obrazu lub dźwięku przed utratą dowodu, jego zniekształceniem lub nieuprawnionym ujawnieniem.

Art. 148.

- § 1. Protokół powinien zawierać:
- 1) oznaczenie czynności, jej czasu i miejsca oraz osób w niej uczestniczących,
 - 2) przebieg czynności oraz oświadczenia i wnioski jej uczestników,
 - 3) wydane w toku czynności postanowienia i zarządzenia, a jeżeli postanowienie lub zarządzenie sporządzono osobno, wzmiankę o jego wydaniu,

- 4) w miarę potrzeby stwierdzenie innych okoliczności dotyczących przebiegu czynności.
- § 2. Wyjaśnienia, zeznania, oświadczenia i wnioski oraz stwierdzenia określonych okoliczności przez organ prowadzący postępowanie zamieszcza się w protokole z możliwą dokładnością. Osoby biorące udział w czynności mają prawo żądać zamieszczenia w protokole z pełną dokładnością wszystkiego, co dotyczy ich praw lub interesów.
- § 3. W protokole nie wolno zastępować zapisu treści zeznań lub wyjaśnień odwoływaniem się do innych protokołów.
- § 4. Osoby biorące udział w czynności mają prawo żądać odczytania fragmentów ich wypowiedzi wciągniętych do protokołu.

Art. 149.

- § 1. Protokół rozprawy oraz posiedzenia podpisują niezwłocznie przewodniczący i protokolant.
- § 2. Stenogram oraz jego przekład podpisuje stenograf, a ponadto przewodniczący rozprawy lub przeprowadzający czynność.
- § 3. Jeżeli przewodniczący nie może podpisać protokołu, protokół podpisuje za niego jeden z członków składu orzekającego, zaznaczając przyczynę braku podpisu przewodniczącego.

Art. 150.

- § 1. Z wyjątkiem protokołu rozprawy lub posiedzenia protokół podpisują osoby biorące udział w czynności. Przed podpisaniem należy go odczytać i uczynić o tym wzmiankę.
- § 2. Osoba uczestnicząca w czynności może podpisując protokół zgłosić jednocześnie zarzuty co do jego treści; zarzuty te należy wciągnąć do protokołu wraz z oświadczeniem osoby wykonującej czynność protokołowaną.

Art. 151.

- § 1. Skreślenia oraz poprawki i uzupełnienia poczynione w protokole wymagają omówienia podpisanego przez osoby podpisujące protokół.
- § 2. Jeżeli protokół nie został należycie podpisany bezpośrednio po zakończeniu czynności, brakujące podpisy mogą być złożone później, ze wskazaniem daty ich złożenia i przyczyn opóźnienia.

Art. 152.

Strony oraz osoby mające w tym interes prawny mogą złożyć wniosek o sprostowanie protokołu rozprawy i posiedzenia, wskazując na nieścisłości i opuszczenia.

Art. 153.

- § 1. Przewodniczący po wysłuchaniu protokolanta może przychylić się do wniosku i wydać zarządzenie o sprostowaniu protokołu; w przeciwnym razie w przedmiocie sprostowania protokołu orzeka, po wysłuchaniu protokolanta, sąd w składzie, który rozpoznawał sprawę.

- § 2. Jeżeli nie można utworzyć tego samego składu, postanowienie nie zapada, a poszczególni jego członkowie oraz protokolant składają do akt sprawy oświadczenie co do zasadności wniosku.
- § 3. W razie uwzględnienia wniosku należy w sprostowanym protokole umieścić odpowiednią wzmiankę, którą podpisują przewodniczący i protokolant.
- § 4. Wniosek o sprostowanie protokołu rozprawy lub posiedzenia pozostawia się bez rozpoznania, jeżeli został złożony po wysłaniu akt sprawy do wyższej instancji.

Art. 154.

Sprostowanie oczywistych omyłek pisarskich lub rachunkowych w protokole może nastąpić na wniosek lub z urzędu w każdym czasie; przepis art. 153 stosuje się odpowiednio.

Art. 155.

- § 1. O treści sprostowania zawiadamia się strony, a o odmowie sprostowania osobę, która zgłosiła wniosek o sprostowanie.
- § 2. Wniosek o sprostowanie, niezależnie od sposobu jego załatwienia, dołącza się do protokołu.

Rozdział 17

Przeglądanie akt i sporządzanie odpisów

Art. 156.

- § 1. Stronom, podmiotowi określonym w art. 416, obrońcom, pełnomocnikom i przedstawicielom ustawowym udostępnia się akta sprawy sądowej i daje możliwość sporządzenia z nich odpisów. Za zgodą prezesa sądu akta te mogą być udostępnione również innym osobom.
- § 2. Na wniosek oskarżonego lub jego obrońcy wydaje się odpłatnie kserokopie dokumentów z akt sprawy. Kserokopie takie można wydać odpłatnie, na wniosek, również innym stronom, podmiotowi określonym w art. 416, pełnomocnikom i przedstawicielom ustawowym.
- § 3. Prezes sądu może w razie uzasadnionej potrzeby zarządzić wydanie odpłatnie uwierzytelnionych odpisów z akt sprawy.
- § 4. Jeżeli zachodzi niebezpieczeństwo ujawnienia tajemnicy państwowej, przeglądanie akt, sporządzanie odpisów i kserokopii odbywa się z zachowaniem rygorów określonych przez prezesa sądu lub sąd. Uwierzytelnionych odpisów i kserokopii nie wydaje się, chyba że ustawa stanowi inaczej.
- § 5. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, w toku postępowania przygotowawczego stronom, obrońcom, pełnomocnikom i przedstawicielom ustawowym udostępnia się akta, umożliwia sporządzanie odpisów i kserokopii oraz wydaje odpłatnie uwierzytelnione odpisy lub kserokopie tylko za zgodą prowadzącego postępowanie przygotowawcze. Za zgodą prokuratora akta w toku postępowania przygotowawczego mogą być w wyjątkowych wypadkach udostępnione innym osobom.
- § 6. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wysokość opłaty za wydanie kserokopii dokumentów oraz uwierzytelnionych odpisów z akt sprawy, mając na uwadze koszty wykonania takich kserokopii.

Art. 157.

- § 1. Oskarżonemu na jego żądanie należy wydać bezpłatnie jeden uwierzytelniony odpis każdego orzeczenia. Odpis wydaje się z uzasadnieniem, jeżeli je sporządzono.
- § 2. W sprawach, w których wyłączono jawność ze względu na ważny interes państwa, oskarżonemu wolno wydać tylko odpis orzeczenia kończącego postępowanie w danej instancji, bez uzasadnienia.
- § 3. Nie można odmówić stronie zezwolenia na sporządzenie odpisu protokołu czynności, w której strona uczestniczyła lub miała prawo uczestniczyć, jak również dokumentu pochodzącego od niej lub sporządzonego z jej udziałem.

Art. 158.

- § 1. Prokurator może przeglądać akta sprawy sądowej w każdym jej stanie oraz żądać przesłania mu ich w tym celu, jeżeli nie tamuje to biegu postępowania i nie ogranicza dostępu do akt innym uczestnikom postępowania, a zwłaszcza oskarżonemu i jego obrońcy.
- § 2. W razie przesłania akt prokuratorowi jest on obowiązany udostępnić je stronie, obrońcy lub pełnomocnikowi.

Art. 159.

Na odmowę udostępnienia akt w postępowaniu przygotowawczym przysługuje stronie zażalenie.

Rozdział 18**Odtworzenie zaginionych lub zniszczonych akt****Art. 160.**

- § 1. Postępowanie w wypadku zaginięcia lub zniszczenia w całości lub w części akt sprawy będącej w toku przeprowadza sąd, w którym sprawa ostatnio się toczyła.
- § 2. Sąd Najwyższy przeprowadza takie postępowanie jedynie w zakresie odtworzenia akt tego sądu.
- § 3. Postępowanie w wypadku zaginięcia lub zniszczenia akt sprawy prawomocnie zakończonej przeprowadza sąd, w którym sprawa się toczyła w pierwszej instancji, lub inny sąd wskazany w ustawie.
- § 4. Akta postępowania przygotowawczego odtwarza prokurator, stosując odpowiednio przepisy niniejszego rozdziału.

Art. 161.

Jeżeli zaginęły lub uległy zniszczeniu akta sprawy prawomocnie zakończonej, odtworzenie nastąpi w częściach niezbędnych do wykonania orzeczenia, wznowienia postępowania, przeprowadzenia postępowania w trybie kasacji albo urzeczywistnienia innych uzasadnionych interesów stron.

Art. 162.

Prezes sądu wzywa strony do złożenia w oznaczonym terminie wniosków co do sposobu odtworzenia akt sprawy oraz przedstawienia dokumentów umożliwiających ich odtworzenie.

Art. 163.

- § 1. Prezes sądu wzywa osoby posiadające potrzebne dokumenty do ich przedstawienia sądowi, a w razie potrzeby zarządza ich przymusowe odebranie; przepisy art. 217-236 stosuje się odpowiednio.
- § 2. Po sporządzeniu uwierzytelnionych odpisów należy dokumenty zwrócić osobie, która je dostarczyła lub od której je odebrano.

Art. 164.

W celu odtworzenia akt sąd przeprowadza postępowanie, w tym również dowody, jakie uzna za konieczne. W szczególności sąd bierze pod uwagę wpisy do rejestrów karnych, repertoriów i innych ksiąg biurowych, utrwalenia dźwięku lub obrazu, notatki protokolantów, sędziów, ławników, prokuratorów i adwokatów, którzy uczestniczyli w sprawie. Sąd może też przesłuchać w charakterze świadków wszelkich uczestników sprawy, której akta zaginęły lub uległy zniszczeniu, a także inne osoby, które mogą mieć wiadomości co do treści akt. Strony mają prawo wziąć udział w posiedzeniu.

Art. 165.

- § 1. Postanowienie co do odtworzenia akt sprawy ustala jego zakres lub stwierdza, że odtworzenie akt jest niemożliwe.
- § 2. Na postanowienie to przysługuje zażalenie.

Art. 166.

Jeżeli akta sprawy prawomocnie nie ukończonych nie mogą być odtworzone albo zostały odtworzone w części, należy czynności procesowe powtórzyć w zakresie niezbędnym do kontynuowania postępowania.

DZIAŁ V**Dowody****Rozdział 19****Przepisy ogólne****Art. 167.**

Dowody przeprowadza się na wniosek stron, podmiotu określonego w art. 416 albo z urzędu.

Art. 168.

Fakty powszechnie znane nie wymagają dowodu. To samo dotyczy faktów znanych z urzędu, należy jednak zwrócić na nie uwagę stron. Nie wyłącza to dowodu przeciwnego.

Art. 169.

- § 1. We wniosku dowodowym należy podać oznaczenie dowodu oraz okoliczności, które mają być udowodnione. Można także określić sposób przeprowadzenia dowodu.
- § 2. Wniosek dowodowy może zmierzać do wykrycia lub oceny właściwego dowodu.

Art. 170.

- § 1. Oddala się wniosek dowodowy, jeżeli:
 - 1) przeprowadzenie dowodu jest niedopuszczalne,
 - 2) okoliczność, która ma być udowodniona, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy albo jest już udowodniona zgodnie z twierdzeniem wnioskodawcy,
 - 3) dowód jest nieprzydatny do stwierdzenia danej okoliczności,
 - 4) dowodu nie da się przeprowadzić,
 - 5) wniosek dowodowy w sposób oczywisty zmierza do przedłużenia postępowania.
- § 2. Nie można oddalić wniosku dowodowego na tej podstawie, że dotychczasowe dowody wykazały przeciwieństwo tego, co wnioskodawca zamierza udowodnić.
- § 3. Oddalenie wniosku dowodowego następuje w formie postanowienia.
- § 4. Oddalenie wniosku dowodowego nie stoi na przeszkodzie późniejszemu dopuszczeniu dowodu, chociażby nie ujawniły się nowe okoliczności.

Art. 171.

- § 1. Osobie przesłuchiwaney należy umożliwić swobodne wypowiedzenie się w granicach określonych celem danej czynności, a dopiero następnie można zadawać pytania zmierzające do uzupełnienia, wyjaśnienia lub kontroli wypowiedzi.
- § 2. Prawo zadawania pytań mają, prócz organu przesłuchującego, strony, obrońcy, pełnomocnicy, biegli oraz podmiot określony w art. 416. Pytania zadaje się osobie przesłuchiwaney bezpośrednio, chyba że organ przesłuchujący zarządzi inaczej.
- § 3. Jeżeli osoba przesłuchiwana nie ukończyła 15 lat, czynności z jej udziałem powinny być, w miarę możliwości, przeprowadzone w obecności przedstawiciela ustawowego lub faktycznego opiekuna, chyba że dobro postępowania stoi temu na przeszkodzie.
- § 4. Nie wolno zadawać pytań sugerujących osobie przesłuchiwaney treść odpowiedzi.
- § 5. Niedopuszczalne jest:
 - 1) wpływanie na wypowiedzi osoby przesłuchiwaney za pomocą przymusu lub groźby bezprawnej,
 - 2) stosowanie hipnozy albo środków chemicznych lub technicznych wpływających na procesy psychiczne osoby przesłuchiwaney albo mających na celu kontrolę nieświadomych reakcji jej organizmu w związku z przesłuchaniem.
- § 6. Organ przesłuchujący uchyla pytania określone w § 4, jak również pytania nieistotne.

§ 7. Wyjaśnienia, zeznania oraz oświadczenia złożone w warunkach wyłączających swobodę wypowiedzi lub uzyskane wbrew zakazom wymienionym w § 5 nie mogą stanowić dowodu.

Art. 172.

Osoby przesłuchiwane mogą być konfrontowane w celu wyjaśnienia sprzeczności. Konfrontacja nie jest dopuszczalna w wypadku określonym w art. 184.

Art. 173.

- § 1. Osobie przesłuchiwanej można okazać inną osobę, jej wizerunek lub rzecz w celu jej rozpoznania. Okazanie powinno być przeprowadzone tak, aby wyłączyć sugestię.
- § 2. W razie potrzeby okazanie można przeprowadzić również tak, aby wyłączyć możliwość rozpoznania osoby przesłuchiwanej przez osobę rozpoznawaną.
- § 3. Podczas okazania osoba okazywana powinna znajdować się w grupie obejmującej łącznie co najmniej cztery osoby.
- § 4. Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, określi, w drodze rozporządzenia, warunki techniczne przeprowadzenia okazania, mając na uwadze konieczność zapewnienia sprawnego toku postępowania, a także właściwej realizacji gwarancji procesowych jej uczestników.

Art. 174.

Dowodu z wyjaśnień oskarżonego lub z zeznań świadka nie wolno zastępować treścią pism, zapisków lub notatek urzędowych.

Rozdział 20 **Wyjaśnienia oskarżonego**

Art. 175.

- § 1. Oskarżony ma prawo składać wyjaśnienia; może jednak bez podania powodów odmówić odpowiedzi na poszczególne pytania lub odmówić składania wyjaśnień. O prawie tym należy go pouczyć.
- § 2. Obecny przy czynnościach dowodowych oskarżony ma prawo składać wyjaśnienia co do każdego dowodu.

Art. 176.

- § 1. W postępowaniu przygotowawczym oskarżonemu należy, na jego żądanie lub jego obrońcy, umożliwić w toku przesłuchania złożenie wyjaśnień na piśmie. Przesłuchujący podejmie w tym wypadku środki zapobiegające porozumieniu się oskarżonego z innymi osobami w czasie spisywania wyjaśnień.
- § 2. Przesłuchujący może z ważnych powodów odmówić zgody na złożenie przez oskarżonego wyjaśnień na piśmie.
- § 3. (uchylony).
- § 4. Pisemne wyjaśnienia oskarżonego, podpisane przez niego, z zaznaczeniem daty ich złożenia, stanowią załącznik do protokołu.

Rozdział 21

Świadkowie

Art. 177.

- § 1. Każda osoba wezwana w charakterze świadka ma obowiązek stawić się i złożyć zeznania.
- § 1a. Przesłuchanie świadka może nastąpić przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość. W postępowaniu przed sądem w czynności bierze udział sąd, o którym mowa w art. 396 § 2; przepis art. 396 § 3 stosuje się odpowiednio.
- § 2. Świadka, który nie może się stawić na wezwanie z powodu choroby, kalectwa lub innej nie dającej się pokonać przeszkody, można przesłuchać w miejscu jego pobytu.

Art. 178.

Nie wolno przesłuchiwać jako świadków:

- 1) obrońcy lub adwokata działającego na podstawie art. 245 § 1 co do faktów, o których dowiedział się udzielając porady prawnej lub prowadząc sprawę,
- 2) duchownego co do faktów, o których dowiedział się przy spowiedzi.

Art. 179.

- § 1. Osoby obowiązane do zachowania tajemnicy państwowej mogą być przesłuchane co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, tylko po zwolnieniu tych osób od obowiązku zachowania tajemnicy przez uprawniony organ przełożony.
- § 2. Zwolnienia wolno odmówić tylko wtedy, gdyby złożenie zeznania wyrządzić mogło poważną szkodę państwu.
- § 3. Sąd lub prokurator może zwrócić się do właściwego naczelnego organu administracji rządowej o zwolnienie świadka od obowiązku zachowania tajemnicy.

Art. 180.

- § 1. Osoby obowiązane do zachowania tajemnicy służbowej lub tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji, mogą odmówić zeznań co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, chyba że sąd lub prokurator zwolni te osoby od obowiązku zachowania tajemnicy.
- § 2. Osoby obowiązane do zachowania tajemnicy notarialnej, adwokackiej, radcy prawnego, lekarskiej lub dziennikarskiej mogą być przesłuchiwane co do faktów objętych tą tajemnicą tylko wtedy, gdy jest to niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości, a okoliczność nie może być ustalona na podstawie innego dowodu. W postępowaniu przygotowawczym w przedmiocie przesłuchania lub zezwolenia na przesłuchanie decyduje sąd, na posiedzeniu bez udziału stron, w terminie nie dłuższym niż 7 dni od daty doręczenia wniosku prokuratora. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.
- § 3. Zwolnienie dziennikarza od obowiązku zachowania tajemnicy nie może dotyczyć danych umożliwiających identyfikację autora materiału prasowego, listu do redakcji lub innego materiału o tym charakterze, jak również identyfikację

osób udzielających informacji opublikowanych lub przekazanych do opublikowania, jeżeli osoby te zastrzegły nieujawnianie powyższych danych.

- § 4. Przepisu § 3 nie stosuje się, jeżeli informacja dotyczy przestępstwa, o którym mowa w art. 240 § 1 Kodeksu karnego.
- § 5. Odmowa przez dziennikarza ujawnienia danych, o których mowa w § 3, nie uchyla jego odpowiedzialności za przestępstwo, którego dopuścił się publikując informację.

Art. 181.

- § 1. W wypadkach przewidzianych w art. 179 i 180 sąd przesłuchuje taką osobę na rozprawie z wyłączeniem jawności.
- § 2. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób sporządzania, przechowywania i udostępniania protokołów przesłuchań oskarżonych, świadków, biegłych i kuratorów, a także innych dokumentów lub przedmiotów, na które rozciąga się obowiązek zachowania tajemnicy państwowej, służbowej albo związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji, jak również dopuszczalny sposób powoływania się na takie przesłuchania, dokumenty i przedmioty w orzeczeniach i pismach procesowych, mając na uwadze konieczność zapewnienia właściwej ochrony tajemnicy przed nieuprawnionym ujawnieniem.

Art. 182.

- § 1. Osoba najbliższa dla oskarżonego może odmówić zeznań.
- § 2. Prawo odmowy zeznań trwa mimo ustania małżeństwa lub przysposobienia.
- § 3. Prawo odmowy zeznań przysługuje także świadkowi, który w innej toczącej się sprawie jest oskarżony o współudział w przestępstwie objętym postępowaniem.

Art. 183.

- § 1. Świadek może uchylić się od odpowiedzi na pytanie, jeżeli udzielenie odpowiedzi mogłoby narazić jego lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe.
- § 2. Świadek może żądać, aby przesłuchano go na rozprawie z wyłączeniem jawności, jeżeli treść zeznań mogłaby narazić na hańbę jego lub osobę dla niego najbliższą.

Art. 184.

- § 1. Jeżeli zachodzi uzasadniona obawa niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia, wolności albo mienia w znacznych rozmiarach świadka lub osoby dla niego najbliższej, sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, może wydać postanowienie o zachowaniu w tajemnicy okoliczności umożliwiających ujawnienie tożsamości świadka, w tym danych osobowych, jeżeli nie mają one znaczenia dla rozstrzygnięcia w sprawie. Postępowanie w tym zakresie toczy się bez udziału stron i objęte jest tajemnicą państwową. W postanowieniu pomija się okoliczności, o których mowa w zdaniu pierwszym.
- § 2. W razie wydania postanowienia określonego w § 1 okoliczności, o których mowa w tym przepisie, pozostają wyłącznie do wiadomości sądu i prokuratora, a gdy zachodzi konieczność - również funkcjonariusza Policji prowadzącego

- postępowanie. Protokół przesłuchania świadka wolno udostępniać oskarżonemu lub obrońcy tylko w sposób uniemożliwiający ujawnienie okoliczności, o których mowa w § 1.
- § 3. Świadka przesłuchuje prokurator, a także sąd, który może zlecić wykonanie tej czynności sędziemu wyznaczonemu ze swojego składu - w miejscu i w sposób uniemożliwiający ujawnienia okoliczności, o których mowa w § 1. W przesłuchaniu świadka przez sąd lub sędziego wyznaczonego mają prawo wziąć udział prokurator, oskarżony i jego obrońca. Przepis art. 396 § 3 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.
- § 4. W razie przesłuchania świadka przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość, w protokole czynności z udziałem specjalistów należy wskazać ich imiona, nazwiska, specjalności i rodzaj wykonywanej czynności. Przepisu art. 205 § 3 nie stosuje się.
- § 5. Na postanowienie w sprawie zachowania w tajemnicy okoliczności, o których mowa w § 1, świadkowi i oskarżonemu, a w postępowaniu przed sądem także prokuratorowi, przysługuje w terminie 3 dni zażalenie. Zażalenie na postanowienie prokuratora rozpoznaje sąd właściwy do rozpoznania sprawy. Postępowanie dotyczące zażalenia toczy się bez udziału stron i objęte jest tajemnicą państwową.
- § 6. W razie uwzględnienia zażalenia protokół przesłuchania świadka podlega zniszczeniu; o zniszczeniu protokołu należy uczynić wzmiankę w aktach sprawy.
- § 7. Świadek może, do czasu zamknięcia przewodu sądowego przed sądem pierwszej instancji, wystąpić z wnioskiem o uchylenie postanowienia, o którym mowa w § 1. Na postanowienie w przedmiocie wniosku służy zażalenie. Przepis § 5 stosuje się odpowiednio. W razie uwzględnienia wniosku protokół przesłuchania świadka podlega ujawnieniu w całości.
- § 8. Jeżeli okaże się, że w czasie wydania postanowienia, o którym mowa w § 1, nie istniała uzasadniona obawa niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia, wolności albo mienia w znacznych rozmiarach świadka lub osoby dla niego najbliższej albo że świadek złożył świadomie fałszywe zeznania lub nastąpiło jego ujawnienie, prokurator w postępowaniu przygotowawczym, a w postępowaniu sądowym sąd, na wniosek prokuratora, może uchylić to postanowienie. Przepis § 5 stosuje się odpowiednio. Protokół przesłuchania świadka podlega ujawnieniu w całości.
- § 9. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób i warunki składania wniosku o wydanie postanowienia, o którym mowa w § 1, przesłuchania świadka, co do którego wydano to postanowienie, oraz sporządzania, przechowywania i udostępniania protokołów przesłuchania tego świadka, a także dopuszczalny sposób powoływania się na jego zeznania w orzeczeniach i pismach procesowych, mając na uwadze zapewnienie właściwej ochrony tajemnicy okoliczności umożliwiających ujawnienie tożsamości świadka przed nieuprawnionym ujawnieniem.

Art. 185.

Można zwolnić od złożenia zeznania lub odpowiedzi na pytania osobę pozostającą z oskarżonym w szczególnie bliskim stosunku osobistym, jeżeli osoba taka wnosi o zwolnienie.

Art. 185a.

- § 1. W sprawach o przestępstwa określone w rozdziałach XXV i XXVI Kodeksu karnego pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, przesłuchuje się w charakterze świadka tylko raz, chyba że wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania, lub zażąda tego oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego.
- § 2. Przesłuchanie przeprowadza sąd na posiedzeniu z udziałem biegłego psychologa. Prokurator, obrońca oraz pełnomocnik pokrzywdzonego mają prawo wziąć udział w przesłuchaniu. Osoba wymieniona w art. 51 § 2 ma prawo również być obecna przy przesłuchaniu, jeżeli nie ogranicza to swobody wypowiedzi przesłuchiwanego.
- § 3. Protokół przesłuchania odczytuje się na rozprawie głównej; jeżeli został sporządzony zapis obrazu i dźwięku przesłuchania, należy go odtworzyć.

Art. 185b.

- § 1. Świadka, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, można przesłuchiwać w warunkach określonych w art. 185a w sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub o przestępstwa określone w rozdziale XXV Kodeksu karnego, jeżeli zeznania tego świadka mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy.
- § 2. Przepisu § 1 nie stosuje się do świadka współdziałającego w popełnieniu czynu zabronionego, o który toczy się postępowanie karne.

Art. 186.

- § 1. Osoba uprawniona do odmowy złożenia zeznań albo zwolniona na podstawie art. 185 może oświadczyć, że chce z tego prawa skorzystać, nie później jednak niż przed rozpoczęciem pierwszego zeznania w postępowaniu sądowym; poprzednio złożone zeznanie tej osoby nie może wówczas służyć za dowód ani być odtworzone.
- § 2. Sporządzone w postępowaniu karnym protokoły oględzin ciała podlegają ujawnieniu na rozprawie, choćby osoba poddana oględzinom odmówiła wyjaśnień lub zeznań albo została od nich zwolniona na podstawie art. 182 lub art. 185.

Art. 187.

- § 1. Przyrzeczenie od świadka może odebrać tylko sąd lub sędzia wyznaczony.
- § 2. Świadek składa przyrzeczenie przed rozpoczęciem zeznań.
- § 3. Można odstąpić od odebrania przyrzeczenia od świadka, jeżeli obecne strony nie sprzeciwiają się temu.

Art. 188.

- § 1. Świadek składa przyrzeczenie powtarzając za sędzią słowa: „Świadomy znaczenia moich słów i odpowiedzialności przed prawem przyrzekam uroczyście, że będę mówił szczerą prawdę, niczego nie ukrywając z tego, co mi jest wiadome”.
- § 2. W czasie składania przyrzeczenia wszyscy, nie wyłączając sędziów, stoją.

- § 3. Osoby nieme i głuche składają przyrzeczenie przez podpisanie tekstu przyrzeczenia.
- § 4. Świadkowi, który w danej sprawie składał już przyrzeczenie, sąd przypomina je przy przesłuchaniu, chyba że uzna za potrzebne ponowne odebranie przyrzeczenia.

Art. 189.

Nie odbiera się przyrzeczenia:

- 1) od osób, które nie ukończyły 17 lat,
- 2) gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że świadek z powodu zaburzeń psychicznych nie zdaje sobie należycie sprawy ze znaczenia przyrzeczenia,
- 3) gdy świadek jest osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa będącego przedmiotem postępowania lub pozostającego w ścisłym związku z czynem stanowiącym przedmiot postępowania albo gdy za to przestępstwo został skazany,
- 4) gdy świadek był prawomocnie skazany za fałszywe zeznanie lub oskarżenie.

Art. 190.

- § 1. Przed rozpoczęciem przesłuchania należy uprzedzić świadka o odpowiedzialności karnej za zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy.
- § 2. W postępowaniu przygotowawczym świadek podpisuje oświadczenie, że został uprzedzony o tej odpowiedzialności.

Art. 191.

- § 1. Przesłuchanie rozpoczyna się od zapytania świadka o imię, nazwisko, wiek, zajęcie, miejsce zamieszkania, karalność za fałszywe zeznanie lub oskarżenie oraz stosunek do stron.
- § 2. Świadka należy uprzedzić o treści art. 182, a o treści art. 183 oraz art. 185, jeżeli ujawnią się okoliczności objęte tymi przepisami.
- § 3. Jeżeli zachodzi uzasadniona obawa użycia przemocy lub groźby bezprawnej wobec świadka lub osoby najbliższej w związku z jego czynnościami, może on zastrzec dane dotyczące miejsca zamieszkania do wyłącznej wiadomości prokuratora lub sądu. Pisma procesowe doręcza się wówczas do instytucji, w której świadek jest zatrudniony, lub na inny wskazany przez niego adres.

Art. 192.

- § 1. Jeżeli karalność czynu zależy od stanu zdrowia pokrzywdzonego, nie może on sprzeciwić się oględzinom i badaniom nie połączonym z zabiegiem chirurgicznym lub obserwacją w zakładzie leczniczym.
- § 2. Jeżeli istnieje wątpliwość co do stanu psychicznego świadka, jego stanu rozwoju umysłowego, zdolności postrzegania lub odtwarzania przez niego postrzeżeń, sąd lub prokurator może zarządzić przesłuchanie świadka z udziałem biegłego lekarza lub biegłego psychologa, a świadek nie może się temu sprzeciwić.
- § 3. Przepisów § 1 i 2 nie stosuje się do osób, które odmówiły zeznań lub zostały od nich zwolnione na podstawie art. 182 § 1 i 2 lub art. 185.

§ 4. Dla celów dowodowych można również świadka, za jego zgodą, poddać oględzinom ciała i badaniu lekarskiemu lub psychologicznemu.

Art. 192a.

- § 1. W celu ograniczenia kręgu osób podejrzanych lub ustalenia wartości dowodowej ujawnionych śladów można pobrać odciski daktyloskopijne, wymaz ze śluzówki policzków, włosy, ślinę, próby pisma, zapach, wykonać fotografię osoby lub dokonać utrwalenia głosu. Po wykorzystaniu w sprawie, w której dokonano pobrania lub utrwalenia, pobrany lub utrwalony materiał zbędny dla postępowania należy niezwłocznie usunąć z akt i zniszczyć.
- § 2. W wypadkach, o których mowa w § 1, za zgodą osoby badanej biegły może również zastosować środki techniczne mające na celu kontrolę nieświadomych reakcji organizmu tej osoby.
- § 3. Badania i czynności, o których mowa w § 1 i art. 192 § 1, wykonuje się odpowiednio w warunkach i w sposób określony w przepisach wydanych na podstawie art. 74 § 4.

Rozdział 22

Biegli, tłumacze, specjaliści

Art. 193.

- § 1. Jeżeli stwierdzenie okoliczności mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy wymaga wiadomości specjalnych, zasięga się opinii biegłego albo biegłych.
- § 2. W celu wydania opinii można też zwrócić się do instytucji naukowej lub specjalistycznej.
- § 3. W wypadku powołania biegłych z zakresu różnych specjalności, o tym, czy mają oni przeprowadzić badania wspólnie i wydać jedną wspólną opinię, czy opinie odrębne, rozstrzyga organ procesowy powołujący biegłych.

Art. 194.

O dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego wydaje się postanowienie, w którym należy wskazać:

- 1) imię, nazwisko i specjalność biegłego lub biegłych, a w wypadku opinii instytucji, w razie potrzeby, specjalność i kwalifikacje osób, które powinny wziąć udział w przeprowadzeniu ekspertyzy,
- 2) przedmiot i zakres ekspertyzy ze sformułowaniem, w miarę potrzeby, pytań szczegółowych,
- 3) termin dostarczenia opinii.

Art. 195.

Do pełnienia czynności biegłego jest obowiązany nie tylko biegły sądowy, lecz także każda osoba, o której wiadomo, że ma odpowiednią wiedzę w danej dziedzinie.

Art. 196.

- § 1. Nie mogą być biegłymi osoby wymienione w art. 178, 182 i 185 oraz osoby, do których odnoszą się odpowiednie przyczyny wyłączenia wymienione w art. 40

- § 1 pkt 1-3 i 5, osoby powołane w sprawie w charakterze świadków, a także osoby, które były świadkiem czynu.
- § 2. Jeżeli ujawnią się przyczyny wyłączenia biegłego wymienione w § 1, wydana przez niego opinia nie stanowi dowodu, a na miejsce biegłego wyłączonego powołuje się innego biegłego.
- § 3. Jeżeli ujawnią się powody osłabiające zaufanie do wiedzy lub bezstronności biegłego albo inne ważne powody, powołuje się innego biegłego.

Art. 197.

- § 1. Biegły składa przyrzeczenie następującej treści: "Świadomy znaczenia moich słów i odpowiedzialności przed prawem, przyrzekam uroczyście, że powierzone mi obowiązki wykonam z całą sumiennością i bezstronnością".
- § 2. Biegły sądowy powołuje się na przyrzeczenie złożone przy ustanowieniu go w tym charakterze.
- § 3. Do biegłego stosuje się odpowiednio przepisy art. 177, 179-181, 187, 188 § 2 i 4, art. 190 oraz art. 191 § 1 i 3.

Art. 198.

- § 1. W miarę potrzeby udostępnia się biegłemu akta sprawy w zakresie niezbędnym do wydania opinii i wzywa się go do udziału w przeprowadzeniu dowodów.
- § 2. Organ procesowy może zastrzec swoją obecność przy przeprowadzaniu przez biegłego niektórych lub wszystkich badań, jeżeli nie wpłynie to ujemnie na wynik badania.
- § 3. W razie potrzeby organ procesowy może wprowadzić zmiany co do zakresu ekspertyzy lub postawionych pytań oraz stawiać pytania dodatkowe.

Art. 199.

Złożone wobec biegłego albo wobec lekarza udzielającego pomocy medycznej oświadczenia oskarżonego, dotyczące zarzucanego mu czynu, nie mogą stanowić dowodu.

Art. 199a.

Stosowanie w czasie badania przez biegłego środków technicznych mających na celu kontrolę nieświadomych reakcji organizmu badanej osoby możliwe jest wyłącznie za jej zgodą. Przepisu art. 199 nie stosuje się.

Art. 200.

- § 1. W zależności od polecenia organu procesowego biegły składa opinię ustnie lub na piśmie.
- § 2. Opinia powinna zawierać:
- 1) imię, nazwisko, stopień i tytuł naukowy, specjalność i stanowisko zawodowe biegłego,
 - 2) imiona i nazwiska oraz pozostałe dane innych osób, które uczestniczyły w przeprowadzeniu ekspertyzy, ze wskazaniem czynności dokonanych przez każdą z nich,
 - 3) w wypadku opinii instytucji - także pełną nazwę i siedzibę instytucji,
 - 4) czas przeprowadzonych badań oraz datę wydania opinii,

- 5) sprawozdanie z przeprowadzonych czynności i spostrzeżeń oraz oparte na nich wnioski,
 - 6) podpisy wszystkich biegłych, którzy uczestniczyli w wydaniu opinii.
- § 3. Osoby, które brały udział w wydaniu opinii, mogą być, w razie potrzeby, przesłuchiwane w charakterze biegłych, a osoby, które uczestniczyły tylko w badaniach - w charakterze świadków.

Art. 201.

Jeżeli opinia jest niepełna lub niejasna albo gdy zachodzi sprzeczność w samej opinii lub między różnymi opiniami w tej samej sprawie, można wezwać ponownie tych samych biegłych lub powołać innych.

Art. 202.

- § 1. W celu wydania opinii o stanie zdrowia psychicznego oskarżonego sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, powołuje co najmniej dwóch biegłych lekarzy psychiatrów.
- § 2. Na wniosek psychiatrów do udziału w wydaniu opinii powołuje się ponadto biegłego lub biegłych innych specjalności.
- § 3. Biegli nie mogą pozostawać ze sobą w związku małżeńskim ani w innym stosunku, który mógłby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do ich samodzielności.
- § 4. Opinia psychiatrów powinna zawierać stwierdzenia dotyczące czytelności oskarżonego w chwili popełnienia czynu, jak i jego aktualnego stanu zdrowia psychicznego oraz zdolności do udziału w postępowaniu, a w razie potrzeby co do okoliczności wymienionych w art. 93 Kodeksu karnego.

Art. 203.

- § 1. W razie zgłoszenia przez biegłych takiej konieczności, badanie psychiatryczne oskarżonego może być połączone z obserwacją w zakładzie leczniczym.
- § 2. Orzeka o tym sąd, określając miejsce obserwacji. W postępowaniu przygotowawczym sąd orzeka na wniosek prokuratora.
- § 3. Obserwacja w zakładzie leczniczym nie powinna trwać dłużej niż 6 tygodni; na wniosek zakładu sąd może przedłużyć ten termin na czas określony, niezbędny do zakończenia obserwacji. O zakończeniu obserwacji biegli niezwłocznie zawiadamiają sąd.
- § 4. Na postanowienia, o których mowa w § 2 i 3, przysługuje zażalenie.
- § 5. Minister właściwy do spraw zdrowia, w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, określi, w drodze rozporządzenia, wykaz zakładów psychiatrycznych i zakładów leczenia odwykowego przeznaczonych do wykonywania obserwacji, w tym do wykonywania obserwacji osób pozbawionych wolności, oraz sposób finansowania obserwacji, a także warunki zabezpieczenia zakładów dla osób pozbawionych wolności, mając na uwadze potrzebę zapewnienia sprawnego toku postępowania.

Art. 204.

- § 1. Należy wezwać tłumacza, jeżeli zachodzi potrzeba przesłuchania:
 - 1) głuchego lub niemego, a nie wystarcza porozumienie się z nim za pomocą pisma,

2) osoby nie władającej językiem polskim.

- § 2. Należy również wezwać tłumacza, jeżeli zachodzi potrzeba przełożenia na język polski pisma sporządzonego w języku obcym lub odwrotnie albo zapoznania oskarżonego z treścią przeprowadzanego dowodu.
- § 3. Do tłumacza stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące biegłych.

Art. 205.

- § 1. Jeżeli dokonanie oględzin, przesłuchania przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość, eksperymentu, ekspertyzy, zatrzymania rzeczy lub przeszukania wymaga czynności technicznych, w szczególności takich jak wykonanie pomiarów, obliczeń, zdjęć, utrwalenie śladów, można do udziału w nich wezwać specjalistów.
- § 2. Specjalistę nie będącego funkcjonariuszem organów procesowych można wezwać, przed przystąpieniem do czynności, do złożenia następującego przyrzeczenia: „Świadomy znaczenia powierzonej mi czynności i odpowiedzialności przed prawem przyrzekam uroczyście, że powierzone mi obowiązki wykonam z całą sumiennością i bezstronnością”.
- § 3. W protokole czynności przeprowadzonej z udziałem specjalistów należy wskazać ich imiona i nazwiska, specjalność, miejsce zamieszkania, miejsce pracy i stanowisko oraz podać rodzaj i zakres czynności wykonanych przez każdego z nich.

Art. 206.

- § 1. Do specjalistów stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące biegłych, z wyjątkiem art. 194, 197, 200 i 202.
- § 2. W razie potrzeby można przesłuchiwać specjalistów w charakterze świadków.

Rozdział 23

Oględziny. Otwarcie zwłok. Eksperyment procesowy

Art. 207.

- § 1. W razie potrzeby dokonuje się oględzin miejsca, osoby lub rzeczy.
- § 2. Jeżeli przedmiot może ulec przy badaniu zniszczeniu lub zniekształceniu, część tego przedmiotu należy w miarę możliwości zachować w stanie nie zmienionym, a gdy to nie jest możliwe - stan ten utrwalić w inny sposób.

Art. 208.

Oględzin lub badań ciała, które mogą wywołać uczucie wstydu, powinna dokonać osoba tej samej płci, chyba że łączą się z tym szczególne trudności; inne osoby odmiennej płci mogą być obecne tylko w razie konieczności.

Art. 209.

- § 1. Jeżeli zachodzi podejrzenie przestępnego spowodowania śmierci, przeprowadza się oględziny i otwarcie zwłok.
- § 2. Oględzin zwłok dokonuje prokurator, a w postępowaniu sądowym sąd, z udziałem biegłego lekarza, w miarę możliwości z zakresu medycyny sądowej. W wy-

padkach nie cierpiących zwłoki oględzin dokonuje Policja z obowiązkiem niezwłocznego powiadomienia prokuratora.

- § 3. Oględzin zwłok dokonuje się na miejscu ich znalezienia. Do czasu przybycia biegłego oraz prokuratora lub sądu przemieszczać lub poruszać zwłoki można tylko w razie konieczności.
- § 4. Otwarcia zwłok dokonuje biegły w obecności prokuratora albo sądu. W postępowaniu przed sądem przepisy art. 396 § 1 i 4 stosuje się odpowiednio.
- § 5. Do obecności przy oględzinach i otwarciu zwłok można, w razie potrzeby, oprócz biegłego, wezwać lekarza, który ostatnio udzielił pomocy zmarłemu. Z oględzin i otwarcia zwłok biegły sporządza opinię z zachowaniem wymagań art. 200 § 2.

Art. 210.

W celu dokonania oględzin lub otwarcia zwłok prokurator albo sąd może zarządzić wyjęcie zwłok z grobu.

Art. 211.

W celu sprawdzenia okoliczności mających istotne znaczenie dla sprawy można przeprowadzić, w drodze eksperymentu procesowego, doświadczenie lub odtworzenie przebiegu stanowiących przedmiot rozpoznania zdarzeń lub ich fragmentów.

Art. 212.

W toku oględzin lub eksperymentu procesowego można dokonywać również przesłuchań lub innych czynności dowodowych.

Rozdział 24

Wywiad środowiskowy i badanie osoby oskarżonego

Art. 213.

- § 1. W postępowaniu należy ustalić tożsamość oskarżonego, jego wiek, stosunki rodzinne i majątkowe, wykształcenie, zawód i źródła dochodu oraz dane o jego karalności.
- § 2. Jeżeli podejrzany był już prawomocnie skazany, dla ustalenia, czy przestępstwo zostało popełnione w warunkach art. 64 Kodeksu karnego lub przestępstwo skarbowe - w warunkach art. 37 § 1 pkt 4 Kodeksu karnego skarbowego, dołącza się do akt postępowania odpis lub wyciąg wyroku oraz dane dotyczące odbycia kary; dokumenty te dołącza się także w sprawach o zbrodnie.
- § 3. (uchylony).

Art. 214.

- § 1. W razie potrzeby, a w szczególności gdy niezbędne jest ustalenie danych co do właściwości i warunków osobistych oraz dotychczasowego sposobu życia oskarżonego, sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, zarządza w stosunku do oskarżonego przeprowadzenie wywiadu środowiskowego przez kuratora sądowego lub inny podmiot uprawniony na podstawie odrębnych przepisów, a w szczególności uzasadnionych wypadkach przez Policję.
- § 2. Przeprowadzenie wywiadu środowiskowego jest obowiązkowe:

- 1) w sprawach o zbrodnie,
 - 2) w stosunku do oskarżonego, który w chwili czynu nie ukończył 21 roku życia, jeżeli zarzucono mu popełnienie umyślnego występku przeciwko życiu.
- § 3. Wywiadu środowiskowego można nie przeprowadzać w stosunku do oskarżonego, który nie ma w kraju stałego miejsca zamieszkania.
- § 4. Wynik wywiadu środowiskowego powinien w szczególności zawierać:
- 1) imię i nazwisko osoby przeprowadzającej wywiad,
 - 2) imię i nazwisko oskarżonego,
 - 3) zwięzły opis dotychczasowego życia oskarżonego oraz dokładne informacje o środowisku oskarżonego, w tym rodzinnym, szkolnym lub zawodowym, a nadto informacje o jego stanie majątkowym i źródłach dochodów,
 - 4) informacje dotyczące stanu zdrowia oskarżonego, a także o nadużywaniu przez niego alkoholu, środków odurzających, środków zastępczych lub substancji psychotropowych,
 - 5) własne spostrzeżenia i konkluzje osoby przeprowadzającej wywiad, zwłaszcza dotyczące właściwości i warunków osobistych oraz dotychczasowego sposobu życia oskarżonego.
- § 5. Dane o osobach, które dostarczyły informacji w ramach wywiadu środowiskowego, osoba przeprowadzająca wywiad ujawnia jedynie na żądanie sądu, a w postępowaniu przygotowawczym - prokuratora.
- § 6. Osoby, które dostarczyły informacji w ramach wywiadu środowiskowego, mogą być w razie potrzeby przesłuchane w charakterze świadków.
- § 7. Policja jest obowiązana udzielić osobie przeprowadzającej wywiad pomocy przy wykonywaniu zadań związanych z wywiadem środowiskowym w celu zapewnienia jej bezpieczeństwa.
- § 8. Do osoby powołanej do przeprowadzenia wywiadu środowiskowego stosuje się odpowiednio przepisy o wyłączeniu sędziego. Orzeka o tym sąd, a w postępowaniu przygotowawczym - prokurator.
- § 9. Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, określi, w drodze rozporządzenia, regulamin czynności w zakresie przeprowadzania wywiadu środowiskowego oraz wzór kwestionariusza tego wywiadu, mając na uwadze konieczność zapewnienia zebrania wyczerpujących danych o osobie oskarżonego.

Art. 215.

W razie potrzeby sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, może zarządzić badanie oskarżonego przez biegłych psychologów lub lekarzy z zachowaniem zasad określonych w art. 74.

Art. 216.

W razie potrzeby można przesłuchiwać w charakterze świadków osoby, które przeprowadziły wywiad.

Rozdział 25

Zatrzymanie rzeczy. Przeszukanie

Art. 217.

- § 1. Rzeczy mogące stanowić dowód w sprawie lub podlegające zajęciu w celu zabezpieczenia kar majątkowych, środków karnych o charakterze majątkowym albo roszczeń o naprawienie szkody należy wydać na żądanie sądu lub prokuratora, a w wypadkach nie cierpiących zwłoki - także na żądanie Policji lub innego uprawnionego organu.
- § 2. Osobę mającą rzecz podlegającą wydaniu wzywa się do wydania jej dobrowolnie.
- § 3. W razie zatrzymania rzeczy stosuje się odpowiednio przepis art. 228. Protokołu można nie sporządzać, jeżeli rzecz załącza się do akt sprawy.
- § 4. Jeżeli wydania żąda Policja albo inny uprawniony organ działający we własnym zakresie, osoba, która rzecz wyda, ma prawo niezwłocznie złożyć wniosek o sporządzenie i doręczenie jej postanowienia sądu lub prokuratora o zatwierdzeniu zatrzymania, o czym należy ją pouczyć. Doręczenie powinno nastąpić w terminie 14 dni od zatrzymania rzeczy.
- § 5. W razie odmowy dobrowolnego wydania rzeczy można przeprowadzić jej odebranie. Przepisy art. 220 § 3 i art. 229 stosuje się odpowiednio.

Art. 218.

- § 1. Urzędy, instytucje i podmioty prowadzące działalność w dziedzinie poczty lub działalność telekomunikacyjną, urzędy celne oraz instytucje i przedsiębiorstwa transportowe obowiązane są wydać sądowi lub prokuratorowi, na żądanie zawarte w postanowieniu, korespondencję i przesyłki oraz wykaz połączeń telekomunikacyjnych lub innych przekazów informacji, w tym korespondencji przesyłanej pocztą elektroniczną, z uwzględnieniem czasu ich dokonania i innych danych związanych z połączeniem lub przekazem, niestanowiących treści rozmowy telefonicznej lub innego przekazu informacji, jeżeli mają znaczenie dla toczącego się postępowania. Tylko sąd lub prokurator mają prawo je otwierać lub zarządzić ich otwarcie.
- § 2. Postanowienie, o którym mowa w § 1, doręcza się adresatom korespondencji oraz abonentowi telefonu lub nadawcy, którego wykaz połączeń lub innych przekazów informacji został wydany. Doręczenie postanowienia może być odroczone na czas oznaczony, niezbędny ze względu na dobro sprawy, lecz nie później niż do czasu prawomocnego zakończenia postępowania.
- § 3. Pozbawioną znaczenia dla postępowania karnego korespondencję i przesyłki należy niezwłocznie zwrócić właściwym urzędom, instytucjom lub przedsiębiorstwom wymienionym w § 1.

Art. 218a.

- § 1. Urzędy, instytucje i podmioty prowadzące działalność telekomunikacyjną obowiązane są niezwłocznie zabezpieczyć, na żądanie sądu lub prokuratora zawarte w postanowieniu, na czas określony, nieprzekraczający jednak 90 dni, dane informatyczne przechowywane w urządzeniach zawierających te dane na nośniku lub w systemie informatycznym. Przepis art. 218 § 2 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

- § 2. Pozbawione znaczenia dla postępowania karnego dane informatyczne, o których mowa w § 1, należy niezwłocznie zwolnić spod zabezpieczenia.

Art. 218b.

Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw łączności, Ministrem Obrony Narodowej oraz ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, sposób technicznego przygotowania systemów i sieci służących do przekazywania informacji - do gromadzenia wykazów połączeń telefonicznych i innych przekazów informacji, z uwzględnieniem czasu ich dokonania i innych danych związanych z połączeniem lub przekazem, niestanowiących treści rozmowy telefonicznej lub innego przekazu informacji, a także sposoby zabezpieczania danych informatycznych w urządzeniach zawierających te dane oraz w systemach i na nośnikach informatycznych, w tym danych przesyłanych pocztą elektroniczną, mając na uwadze konieczność zabezpieczenia wykazów połączeń telefonicznych i innych przekazów informacji oraz danych informatycznych przed ich utratą, zniekształceniem lub nieuprawnionym ujawnieniem.

Art. 219.

- § 1. W celu wykrycia lub zatrzymania albo przymusowego doprowadzenia osoby podejrzanej, a także w celu znalezienia rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie lub podlegających zajęciu w postępowaniu karnym, można dokonać przeszukania pomieszczeń i innych miejsc, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że osoba podejrzana lub wymienione rzeczy tam się znajdują.
- § 2. W celu znalezienia rzeczy wymienionych w § 1 i pod warunkiem określonym w tym przepisie można też dokonać przeszukania osoby, jej odzieży i podręcznych przedmiotów.

Art. 220.

- § 1. Przeszukania może dokonać prokurator albo na polecenie sądu lub prokuratora Policja, a w wypadkach wskazanych w ustawie - także inny organ.
- § 2. Postanowienie sądu lub prokuratora należy okazać osobie, u której przeszukanie ma być przeprowadzone.
- § 3. W wypadkach nie cierpiących zwłoki, jeżeli postanowienie sądu lub prokuratora nie mogło zostać wydane, organ dokonujący przeszukania okazuje nakaz kierownika swojej jednostki lub legitymację służbową, a następnie zwraca się niezwłocznie do sądu lub prokuratora o zatwierdzenie przeszukania. Postanowienie sądu lub prokuratora w przedmiocie zatwierdzenia należy doręczyć osobie, u której dokonano przeszukania, w terminie 7 dni od daty czynności na zgłoszone do protokołu żądanie tej osoby. O prawie zgłoszenia żądania należy ją pouczyć.

Art. 221.

- § 1. Przeszukania zamieszkałych pomieszczeń można dokonać w porze nocnej tylko w wypadkach nie cierpiących zwłoki; za porę nocną uważa się czas od godziny 22 do godziny 6.
- § 2. Przeszukanie rozpoczęte za dnia można prowadzić nadal mimo nastania pory nocnej.

- § 3. W porze nocnej można przeszukać lokale dostępne w tym czasie dla nieokreślonej liczby osób albo służące do przechowywania przedmiotów.

Art. 222.

- § 1. Przy rozpoczęciu przeszukania pomieszczenia lub miejsca zamkniętego, należącego do instytucji państwowej lub samorządowej, należy o zamierzonym przeszukaniu zawiadomić kierownika tej instytucji lub jego zastępcę albo organ nadrzędny i dopuścić ich do udziału w czynności.
- § 2. Przeszukanie pomieszczenia zajętego przez wojsko może nastąpić jedynie w obecności dowódcy lub osoby przez niego wyznaczonej.

Art. 223.

Przeszukania osoby i odzieży na niej należy dokonywać w miarę możliwości za pośrednictwem osoby tej samej płci.

Art. 224.

- § 1. Osobę, u której ma nastąpić przeszukanie, należy przed rozpoczęciem czynności zawiadomić o jej celu i wezwać do wydania poszukiwanych przedmiotów.
- § 2. Podczas przeszukania ma prawo być obecna osoba wymieniona w § 1 oraz osoba przybrana przez prowadzącego czynność. Ponadto może być obecna osoba wskazana przez tego, u kogo dokonuje się przeszukania, jeżeli nie uniemożliwia to przeszukania albo nie utrudnia go w istotny sposób.
- § 3. Jeżeli przy przeszukaniu nie ma na miejscu gospodarza lokalu, należy do przeszukania przywołać przynajmniej jednego dorosłego domownika lub sąsiada.

Art. 225.

- § 1. Jeżeli kierownik instytucji państwowej lub samorządowej albo też osoba, u której dokonano zatrzymania rzeczy lub u której przeprowadza się przeszukanie, oświadczy, że wydane lub znalezione przy przeszukaniu pismo lub inny dokument zawiera wiadomości objęte tajemnicą państwową, służbową, zawodową lub inną chronioną ustawą albo ma charakter osobisty, organ przeprowadzający czynność przekazuje niezwłocznie pismo lub inny dokument bez jego odczytania prokuratorowi lub sądowi w opieczętowanym opakowaniu.
- § 2. Tryb wskazany w § 1 nie obowiązuje w stosunku do pism lub innych dokumentów, które dotyczą tajemnicy służbowej, zawodowej lub innej chronionej ustawą, jeżeli ich posiadaczem jest osoba podejrzana o popełnienie przestępstwa, i do pism lub innych dokumentów o charakterze osobistym, których jest ona posiadaczem, autorem lub adresatem.
- § 3. Jeżeli obrońca lub inna osoba, od której żąda się wydania rzeczy lub u której dokonuje się przeszukania, oświadczy, że wydane lub znalezione w toku przeszukania pisma lub inne dokumenty obejmują okoliczności związane z wykonywaniem funkcji obrońcy, organ dokonujący czynności pozostawia te dokumenty wymienionej osobie bez zapoznawania się z ich treścią lub wyglądem. Jeżeli jednak oświadczenie osoby nie będącej obrońcą budzi wątpliwości, organ dokonujący czynności przekazuje te dokumenty z zachowaniem rygorów określonych w § 1 sądowi, który po zapoznaniu się z dokumentami zwraca je w całości lub w części, z zachowaniem rygorów określonych w § 1, osobie, od której je zabrano, albo wydaje postanowienie o ich zatrzymaniu dla celów postępowania.

§ 4. Wydaną, odebraną lub znalezioną w toku przeszukania dokumentację psychiatryczną organ przeprowadzający czynność przekazuje, z zachowaniem rygorów określonych w § 1, sądowi lub prokuratorowi.

Art. 226.

W kwestii wykorzystania dokumentów zawierających tajemnicę państwową, służbową lub zawodową, jako dowodów w postępowaniu karnym, stosuje się odpowiednio zakazy i ograniczenia określone w art. 178-181. Jednakże w postępowaniu przygotowawczym o wykorzystaniu, jako dowodów, dokumentów zawierających tajemnicę lekarską decyduje prokurator.

Art. 227.

Przeszukanie lub zatrzymanie rzeczy powinno być dokonane zgodnie z celem tej czynności, z zachowaniem umiaru i poszanowania godności osób, których ta czynność dotyczy, oraz bez wyrządzania niepotrzebnych szkód i dolegliwości.

Art. 228.

- § 1. Przedmioty wydane lub znalezione w czasie przeszukania należy po dokonaniu oględzin, sporządzeniu spisu i opisu zabrać albo oddać na przechowanie osobie godnej zaufania z zaznaczeniem obowiązku przedstawienia na każde żądanie organu prowadzącego postępowanie.
- § 2. Tak samo należy postąpić ze znalezionymi w czasie przeszukania przedmiotami mogącymi stanowić dowód innego przestępstwa, podlegającymi przepadkowi lub których posiadanie jest zabronione.
- § 3. Osobom zainteresowanym należy natychmiast wręczyć pokwitowanie stwierdzające, jakie przedmioty i przez kogo zostały zatrzymane.

Art. 229.

Protokół zatrzymania rzeczy lub przeszukania powinien, oprócz wymagań wymienionych w art. 148, zawierać oznaczenie sprawy, z którą zatrzymanie rzeczy lub przeszukanie ma związek, oraz podanie dokładnej godziny rozpoczęcia i zakończenia czynności, dokładną listę zatrzymanych rzeczy i w miarę potrzeby ich opis, a nadto wskazanie polecenia sądu lub prokuratora. Jeżeli polecenie nie zostało uprzednio wydane, zamieszcza się w protokole wzmiankę o poinformowaniu osoby, u której czynność przeprowadzono, że na jej wniosek otrzyma postanowienie w przedmiocie zatwierdzenia czynności.

Art. 230.

- § 1. Jeżeli zatrzymanie rzeczy lub przeszukanie nastąpiło bez uprzedniego polecenia sądu lub prokuratora, a w ciągu 7 dni od dnia czynności nie nastąpiło jej zatwierdzenie, należy niezwłocznie zwrócić zatrzymane rzeczy osobie uprawnionej, chyba że nastąpiło dobrowolne wydanie, a osoba ta nie złożyła wniosku, o którym mowa w art. 217 § 4.
- § 2. Należy również zwrócić osobie uprawnionej zatrzymane rzeczy niezwłocznie po stwierdzeniu ich zbędności dla postępowania karnego. Jeżeli wyniknie spór co do własności rzeczy, a nie ma dostatecznych danych do niezwłocznego rozstrzygnięcia, odsyła się osoby zainteresowane na drogę procesu cywilnego.

- § 3. Rzeczy, których posiadanie jest zabronione, przekazuje się właściwemu urzędowi lub instytucji.

Art. 231.

- § 1. Jeżeli powstaje wątpliwość, komu należy wydać zatrzymaną rzecz, sąd lub prokurator składa ją do depozytu sądowego albo oddaje osobie godnej zaufania aż do wyjaśnienia uprawnienia do odbioru. Przepisy o likwidacji depozytów i nie odebranych rzeczy stosuje się odpowiednio.
- § 2. Przedmioty o wartości artystycznej lub historycznej oddaje się na przechowanie właściwej instytucji.

Art. 232.

- § 1. Przedmioty ulegające szybkiemu zniszczeniu lub takie, których przechowywanie byłoby połączone z niewspółmiernymi kosztami lub nadmiernymi trudnościami albo powodowałyby znaczne obniżenie wartości rzeczy, można sprzedać bez przetargu za pośrednictwem odpowiedniej jednostki handlowej, z zachowaniem przepisów o sprzedaży w drodze egzekucji z ruchomości.
- § 2. Uzyskaną kwotę pieniężną przekazuje się do depozytu sądowego.
- § 3. O czasie i warunkach sprzedaży należy w miarę możliwości zawiadomić oskarżonego oraz inne zainteresowane osoby.

Art. 232a.

- § 1. Przedmioty i substancje stwarzające niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia, a w szczególności broń, amunicję, materiały wybuchowe lub łatwopalne, materiały radioaktywne, substancje trujące, duszące lub parzące, środki odurzające, substancje psychotropowe lub prekursorzy, przechowuje się w miejscu i w sposób zapewniający ich należyte zabezpieczenie.
- § 2. Jeżeli przechowywanie przedmiotów lub substancji, o których mowa w § 1, byłoby połączone z niewspółmiernymi kosztami lub stanowiło źródło zagrożenia dla bezpieczeństwa powszechnego, sąd właściwy do rozpoznania sprawy na wniosek prokuratora może zarządzić ich zniszczenie w całości lub w części.
- § 3. W razie potrzeby przed wydaniem postanowienia zasięga się opinii biegłego.
- § 4. Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej oraz ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i miejsce przechowywania przedmiotów i substancji, o których mowa w § 1, oraz warunki i sposób ich zniszczenia, mając na uwadze potrzebę zapewnienia sprawności postępowania i jego koszty.

Art. 233.

Oddając na przechowanie krajowe środki płatnicze lub wartości dewizowe, organ, przekazując je, określa charakter depozytu i sposób rozporządzenia oddanymi na przechowanie wartościami.

Art. 234.

Rozporządzenia przedmiotem dokonane po jego odebraniu lub zabezpieczeniu są bezskuteczne w stosunku do Skarbu Państwa.

Art. 235.

Sąd dokonuje czynności przewidzianych w tym rozdziale w postępowaniu sądowym, a prokurator w postępowaniu przygotowawczym, chyba że ustawa stanowi inaczej.

(art. 235 niezgodny z Konstytucją w zakresie, w jakim nie przewiduje sądowej kontroli postanowienia prokuratora o przejściu depozytu na rzecz Skarbu Państwa - wyrok TK (Dz.U. z 2004 r. Nr 51, poz. 514)

Art. 236.

Na postanowienie dotyczące przeszukania i zatrzymania rzeczy oraz na inne czynności przysługuje zażalenie osobom, których prawa zostały naruszone.

Art. 236a.

Przepisy rozdziału niniejszego stosuje się odpowiednio do dysponenta i użytkownika urządzenia zawierającego dane informatyczne lub systemu informatycznego, w zakresie danych przechowywanych w tym urządzeniu lub systemie albo na nośniku znajdującym się w jego dyspozycji lub użytkowaniu, w tym korespondencji przesyłanej pocztą elektroniczną.

Rozdział 26**Kontrola i utrwalanie rozmów****Art. 237.**

- § 1. Po wszczęciu postępowania sąd na wniosek prokuratora może zarządzić kontrolę i utrwalanie treści rozmów telefonicznych w celu wykrycia i uzyskania dowodów dla toczącego się postępowania lub zapobieżenia popełnieniu nowego przestępstwa.
- § 2. W wypadkach nie cierpiących zwłoki kontrolę i utrwalanie rozmów telefonicznych może zarządzić prokurator, który obowiązany jest zwrócić się w terminie 3 dni do sądu z wnioskiem o zatwierdzenie postanowienia. Sąd wydaje postanowienie w przedmiocie wniosku w terminie 5 dni na posiedzeniu bez udziału stron.
- § 3. Kontrola i utrwalanie treści rozmów telefonicznych są dopuszczalne tylko wtedy, gdy toczące się postępowanie lub uzasadniona obawa popełnienia nowego przestępstwa dotyczy:
- 1) zabójstwa,
 - 2) narażenia na niebezpieczeństwo powszechne lub spowodowania katastrofy,
 - 3) handlu ludźmi,
 - 4) uprowadzenia osoby,
 - 5) wymuszania okupu,
 - 6) uprowadzenia statku powietrznego lub wodnego,
 - 7) rozboju, kradzieży rozbójniczej lub wymuszenia rozbójniczego,
 - 8) zamachu na niepodległość lub integralność państwa,
 - 9) zamachu na konstytucyjny ustrój państwa lub jego naczelne organy, albo na jednostkę Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej,
 - 10) szpiegostwa lub ujawnienia tajemnicy państwowej,
 - 11) gromadzenia broni, materiałów wybuchowych lub radioaktywnych,

- 12) fałszowania oraz obrotu fałszywymi pieniędzmi, środkami lub instrumentami płatniczymi albo zbywalnymi dokumentami uprawniającymi do otrzymania sumy pieniężnej, towaru, ładunku albo wygranej rzeczowej albo zawierającymi obowiązek wpłaty kapitału, odsetek, udziału w zyskach lub stwierdzenie uczestnictwa w spółce,
 - 13) wytwarzania, przetwarzania, obrotu i przemytu środków odurzających, prekursorów, środków zastępczych lub substancji psychotropowych,
 - 14) zorganizowanej grupy przestępczej,
 - 15) mienia znacznej wartości,
 - 16) użycia przemocy lub groźby bezprawnej w związku z postępowaniem karnym,
 - 17) łapownictwa i płatnej protekcji,
 - 18) stręczycielstwa, kuplerstwa i sutenerstwa,
 - 19) przestępstw określonych w rozdziale XVI ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.¹⁾) oraz w art. 5-8 Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego, sporządzonego w Rzymie dnia 17 lipca 1998 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 78, poz. 708), zwanego dalej „Statutem”.
- § 4. Kontrola i utrwalanie treści rozmów telefonicznych są dopuszczalne w stosunku do osoby podejrzanej, oskarżonego oraz w stosunku do pokrzywdzonego lub innej osoby, z którą może się kontaktować oskarżony albo która może mieć związek ze sprawcą lub z groźącym przestępstwem.
- § 5. Urzędy, instytucje oraz podmioty prowadzące działalność w dziedzinie poczty lub działalność telekomunikacyjną obowiązane są umożliwić wykonanie postanowienia sądu lub prokuratora w zakresie przeprowadzenia kontroli rozmów telefonicznych oraz zapewnić rejestrowanie faktu przeprowadzenia takiej kontroli.
- § 6. Prawo odtwarzania zapisów ma sąd lub prokurator, a w wypadkach nie cierpiących zwłoki, za zgodą sądu lub prokuratora, także Policja.
- § 7. Prawo zapoznawania się z rejestrem przeprowadzonych kontroli rozmów telefonicznych ma sąd, a w postępowaniu przygotowawczym - prokurator.

Art. 238.

- § 1. Kontrola i utrwalanie rozmów telefonicznych mogą być wprowadzone najwyżej na okres 3 miesięcy, z możliwością przedłużenia, w szczególnie uzasadnionym wypadku, na okres najwyżej dalszych 3 miesięcy.
- § 2. Kontrola powinna być zakończona niezwłocznie po ustaniu przyczyn wymienionych w art. 237 § 1-3, najpóźniej jednak z upływem okresu, na który została wprowadzona.
- § 3. Po zakończeniu kontroli sąd zarządza zniszczenie utrwalonych zapisów, jeżeli nie mają znaczenia dla postępowania karnego; zniszczenie utrwalonych zapisów następuje także wówczas, gdy sąd nie zatwierdził postanowienia prokuratora, o którym mowa w art. 237 § 2.

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 1997 r. Nr 128, poz. 840, z 1999 r. Nr 64, poz. 729 i Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 48, poz. 548, Nr 93, poz. 1027 i Nr 116, poz. 1216, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071, z 2003 r. Nr 111, poz. 1061, Nr 121, poz. 1142, Nr 179, poz. 1750, Nr 199, poz. 1935 i Nr 228, poz. 2255 oraz z 2004 r. Nr 25, poz. 219, Nr 69, poz. 626 i Nr 93, poz. 889.

Art. 239.

Ogłoszenie postanowienia o kontroli i utrwalaniu rozmów telefonicznych osobie, której ono dotyczy, może być odroczone na czas niezbędny ze względu na dobro sprawy, lecz nie później niż do czasu prawomocnego zakończenia postępowania.

Art. 240.

Na postanowienie dotyczące kontroli i utrwalania rozmów telefonicznych przysługuje zażalenie. Osoba, której dotyczy postanowienie, może w zażaleniu domagać się zbadania zasadności oraz legalności kontroli i utrwalania rozmów telefonicznych. Zażalenie na postanowienie prokuratora rozpoznaje sąd.

Art. 241.

Przepisy rozdziału niniejszego stosuje się odpowiednio do kontroli oraz do utrwalania przy użyciu środków technicznych treści innych rozmów lub przekazów informacji, w tym korespondencji przesyłanej pocztą elektroniczną.

Art. 242.

Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw łączności, Ministrem Obrony Narodowej oraz ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, określi, w drodze rozporządzenia, sposób technicznego przygotowania sieci służących do przekazywania informacji, do kontroli rozmów telefonicznych lub innych przekazów informacji dokonywanych z wykorzystaniem tych sieci oraz sposób dokonywania, rejestracji, przechowywania, odtwarzania i niszczenia zapisów z kontrolowanych rozmów telefonicznych oraz treści innych rozmów lub przekazów informacji, w tym korespondencji przesyłanej pocztą elektroniczną, mając na uwadze konieczność właściwego zabezpieczenia dokonywanych zapisów przed ich utratą, zniekształceniem lub nieuprawnionym ujawnieniem.

DZIAŁ VI
Środki przymusu**Rozdział 27**
Zatrzymanie**Art. 243.**

- § 1. Każdy ma prawo ująć osobę na gorącym uczynku przestępstwa lub w pościgu podjętym bezpośrednio po popełnieniu przestępstwa, jeżeli zachodzi obawa ukrycia się tej osoby lub nie można ustalić jej tożsamości.
- § 2. Osobę ujętą należy niezwłocznie oddać w ręce Policji.

Art. 244.

- § 1. Policja ma prawo zatrzymać osobę podejrzaną, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełniła ona przestępstwo, a zachodzi obawa ucieczki lub ukrycia się tej osoby albo zatarcia śladów przestępstwa bądź też nie można ustalić jej tożsamości.

- § 2. Zatrzymanego należy natychmiast poinformować o przyczynach zatrzymania i o przysługujących mu prawach oraz wysłuchać go.
- § 3. Z zatrzymania sporządza się protokół, w którym należy podać imię, nazwisko i funkcję dokonującego tej czynności, imię i nazwisko osoby zatrzymanej, a w razie niemożności ustalenia tożsamości - jej rysopis oraz dzień, godzinę, miejsce i przyczynę zatrzymania z podaniem o jakie przestępstwo się ją podejrzewa. Należy także wciągnąć do protokołu złożone przez zatrzymanego oświadczenia oraz zaznaczyć udzielenie mu informacji o przysługujących prawach. Odpis protokołu doręcza się zatrzymanemu.
- § 4. Niezwłocznie po zatrzymaniu osoby podejrzanej należy przystąpić do zebrania niezbędnych danych, a także o zatrzymaniu zawiadomić prokuratora. W razie istnienia podstaw, o których mowa w art. 258 § 1-3, należy wystąpić do prokuratora w sprawie skierowania do sądu wniosku o tymczasowe aresztowanie.

Art. 245.

- § 1. Zatrzymanemu na jego żądanie należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem, a także bezpośrednią z nim rozmowę; zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny.
- § 2. Przepisy art. 261 § 1 i 3 stosuje się odpowiednio, z tym że zawiadomienie następuje na żądanie zatrzymanego.

Art. 246.

- § 1. Zatrzymanemu przysługuje zażalenie do sądu. W zażaleniu zatrzymany może się domagać zbadania zasadności, legalności oraz prawidłowości jego zatrzymania.
- § 2. Zażalenie przekazuje się niezwłocznie sądowi rejonowemu miejsca zatrzymania lub prowadzenia postępowania, który również niezwłocznie je rozpoznaje.
- § 3. W razie uznania bezzasadności lub nielegalności zatrzymania sąd zarządza natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.
- § 4. W wypadku stwierdzenia bezzasadności, nielegalności lub nieprawidłowości zatrzymania sąd zawiadamia o tym prokuratora i organ przełożony nad organem, który dokonał zatrzymania.
- § 5. W razie zbiegu zażaleń na zatrzymanie i tymczasowe aresztowanie można rozpoznać je łącznie.

Art. 247.

- § 1. Prokurator może zarządzić zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie osoby podejrzanej. W tym celu wolno zarządzić przeszukanie. Przepisy art. 220-222 i 224 stosuje się odpowiednio.
- § 2. Do zatrzymania, o którym mowa w § 1, stosuje się odpowiednio art. 246.
- § 3. Zarządzenia dotyczące zatrzymania i przymusowego doprowadzenia żołnierza w czynnej służbie wojskowej wykonują właściwe organy wojskowe.

Art. 248.

- § 1. Zatrzymanego należy natychmiast zwolnić, gdy ustanie przyczyna zatrzymania, a także jeżeli w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania przez uprawniony organ nie zostanie on przekazany do dyspozycji sądu wraz z wnioskiem o zasto-

sowanie tymczasowego aresztowania; należy go także zwolnić na polecenie sądu lub prokuratora.

- § 2. Zatrzymanego należy zwolnić, jeżeli w ciągu 24 godzin od przekazania go do dyspozycji sądu nie doręczono mu postanowienia o zastosowaniu wobec niego tymczasowego aresztowania.
- § 3. Ponowne zatrzymanie osoby podejrzanej na podstawie tych samych faktów i dowodów jest niedopuszczalne.

Rozdział 28

Środki zapobiegawcze

Art. 249.

- § 1. Środki zapobiegawcze można stosować w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania, a wyjątkowo także w celu zapobiegnięcia popełnieniu przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa; można je stosować tylko wtedy, gdy zebrane dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że oskarżony popełnił przestępstwo.
- § 2. W postępowaniu przygotowawczym można stosować środki zapobiegawcze tylko względem osoby, wobec której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów.
- § 3. Przed zastosowaniem środka zapobiegawczego sąd albo prokurator stosujący środek przesłuchuje oskarżonego, chyba że jest to niemożliwe z powodu jego ukrywania się lub jego nieobecności w kraju. Należy dopuścić do udziału w przesłuchaniu ustanowionego obrońcę, jeżeli się stawia; zawiadomienie obrońcy o terminie przesłuchania nie jest obowiązkowe, chyba że oskarżony o to wnosi, a nie utrudni to przeprowadzenia czynności. O terminie przesłuchania sąd zawiadamia prokuratora.
- § 4. Środki zapobiegawcze mogą być stosowane aż do chwili rozpoczęcia wykonania kary. Przepis niniejszy stosuje się do tymczasowego aresztowania tylko w razie orzeczenia kary pozbawienia wolności.
- § 5. Prokurator i obrońca mają prawo wziąć udział w posiedzeniu sądu dotyczącym przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania oraz rozpoznania zażalenia na zastosowanie lub przedłużenie tego środka zapobiegawczego. Niestawiennictwo obrońcy lub prokuratora należycie zawiadomionych o terminie nie tamuje rozpoznania sprawy.

Art. 250.

- § 1. Tymczasowe aresztowanie może nastąpić tylko na mocy postanowienia sądu.
- § 2. Tymczasowe aresztowanie stosuje w postępowaniu przygotowawczym na wniosek prokuratora sąd rejonowy, w którego okręgu prowadzi się postępowanie, a w wypadkach nie cierpiących zwłoki także inny sąd rejonowy. Po wniesieniu aktu oskarżenia tymczasowe aresztowanie stosuje sąd, przed którym sprawa się toczy.
- § 3. Prokurator, przesyłając wraz z aktami sprawy wniosek, o którym mowa w § 2, zarządza jednocześnie doprowadzenie podejrzanego do sądu.
- § 4. Inne środki zapobiegawcze stosuje sąd, a w postępowaniu przygotowawczym także prokurator.

Art. 251.

- § 1. W postanowieniu o zastosowaniu środka zapobiegawczego należy wymienić osobę, zarzucany jej czyn, jego kwalifikację prawną oraz podstawę prawną zastosowania tego środka.
- § 2. W postanowieniu o zastosowaniu tymczasowego aresztowania należy określić czas jego trwania, a ponadto oznaczyć termin, do którego aresztowanie ma trwać. Obowiązek każdorazowego oznaczenia terminu stosowania tymczasowego aresztowania trwa do uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie. W przedmiocie tymczasowego aresztowania po wydaniu orzeczenia kończącego postępowanie orzeka sąd, który wydał to orzeczenie, a w razie przekazania sprawy do drugiej instancji - sąd odwoławczy.
- § 3. Uzasadnienie postanowienia o zastosowaniu środka zapobiegawczego powinno zawierać przedstawienie dowodów świadczących o popełnieniu przez oskarżonego przestępstwa oraz przytoczenie okoliczności wskazujących na istnienie podstawy i konieczność zastosowania środka zapobiegawczego. W wypadku tymczasowego aresztowania należy ponadto wyjaśnić, dlaczego nie uznano za wystarczające zastosowanie innego środka zapobiegawczego.

Art. 252.

- § 1. Na postanowienie w przedmiocie środka zapobiegawczego przysługuje zażalenie na zasadach ogólnych, z wyjątkiem, o którym mowa w § 2.
- § 2. Na postanowienie prokuratora w przedmiocie środka zapobiegawczego zażalenie przysługuje do sądu rejonowego, w którego okręgu prowadzi się postępowanie.
- § 3. Zażalenie na postanowienie w przedmiocie środka zapobiegawczego sąd rozpoznaje niezwłocznie.

Art. 253.

- § 1. Środek zapobiegawczy należy niezwłocznie uchylić lub zmienić, jeżeli ustaną przyczyny, wskutek których został on zastosowany, lub powstaną przyczyny uzasadniające jego uchylenie albo zmianę.
- § 2. Zastosowany przez sąd środek zapobiegawczy może być w postępowaniu przygotowawczym uchylony lub zmieniony na łagodniejszy również przez prokuratora.
- § 3. Sąd lub prokurator niezwłocznie zawiadamia pokrzywdzonego, jego przedstawiciela ustawowego lub osobę, pod której stałą pieczęć pokrzywdzony pozostaje, o uchyleniu, nieprzedłużeniu lub zmianie tymczasowego aresztowania na inny środek zapobiegawczy, chyba że pokrzywdzony oświadczy, iż z takiego uprawnienia rezygnuje.

Art. 254.

- § 1. Oskarżony może składać w każdym czasie wnioski o uchylenie lub zmianę środka zapobiegawczego; w przedmiocie wniosku rozstrzyga, najpóźniej w ciągu 3 dni, prokurator, a po wniesieniu aktu oskarżenia do sądu - sąd, przed którym sprawa się toczy.
- § 2. Na postanowienie w przedmiocie wniosku oskarżonemu zażalenie przysługuje tylko wtedy, gdy wniosek został złożony po upływie co najmniej 3 miesięcy od dnia wydania postanowienia w przedmiocie tymczasowego aresztowania dotyczącego tego samego oskarżonego.

§ 3. Zażalenie na postanowienie sądu rozpoznaje ten sam sąd w składzie trzech sędziów.

Art. 255.

Zawieszenie postępowania nie stoi na przeszkodzie orzekaniu co do środków zapobiegawczych.

Art. 256.

Nadzór nad prawidłowością zatrzymania i wykonania środków zapobiegawczych sprawuje sąd, a w postępowaniu przygotowawczym - także prokurator.

Art. 257.

- § 1. Tymczasowego aresztowania nie stosuje się, jeżeli wystarczający jest inny środek zapobiegawczy.
- § 2. Stosując tymczasowe aresztowanie sąd może zastrzec, że środek ten ulegnie zmianie z chwilą złożenia, nie później niż w wyznaczonym terminie, określonego poręczenia majątkowego.

Art. 258.

- § 1. Tymczasowe aresztowanie może nastąpić, jeżeli:
- 1) zachodzi uzasadniona obawa ucieczki lub ukrywania się oskarżonego, zwłaszcza wtedy, gdy nie można ustalić jego tożsamości albo nie ma on w kraju stałego miejsca pobytu,
 - 2) zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony będzie nakłaniał do składania fałszywych zeznań lub wyjaśnień albo w inny bezprawny sposób utrudniał postępowanie karne.
- § 2. Jeżeli oskarżonemu zarzuca się popełnienie zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, albo gdy sąd pierwszej instancji skazał go na karę pozbawienia wolności nie niższą niż 3 lata, potrzeba zastosowania tymczasowego aresztowania w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania może być uzasadniona grożącą oskarżonemu surową karą.
- § 3. Tymczasowe aresztowanie może wyjątkowo nastąpić także wtedy, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony, któremu zarzucono popełnienie zbrodni lub umyślnego występku, popełni przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu powszechnemu, a zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził.
- § 4. Przepisy § 1-3 stosuje się odpowiednio do pozostałych środków zapobiegawczych.

Art. 259.

- § 1. Jeżeli szczególne względy nie stoją temu na przeszkodzie, należy odstąpić od tymczasowego aresztowania, zwłaszcza gdy pozbawienie oskarżonego wolności:
- 1) spowodowałoby dla jego życia lub zdrowia poważne niebezpieczeństwo,
 - 2) pociągałoby wyjątkowo ciężkie skutki dla oskarżonego lub jego najbliższej rodziny.

- § 2. Tymczasowego aresztowania nie stosuje się, gdy na podstawie okoliczności sprawy można przewidywać, że sąd orzeknie w stosunku do oskarżonego karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania lub karę łagodniejszą albo że okres tymczasowego aresztowania przekroczy przewidywany wymiar kary pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia.
- § 3. Tymczasowe aresztowanie nie może być stosowane, jeżeli przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nie przekraczającą roku.
- § 4. Ograniczenia przewidziane w § 2 i 3 nie mają zastosowania, gdy oskarżony ukrywa się, uporczywie nie stawia się na wezwania lub w inny bezprawny sposób utrudnia postępowanie albo nie można ustalić jego tożsamości.

Art. 260.

Jeżeli stan zdrowia oskarżonego tego wymaga, tymczasowe aresztowanie może być wykonywane tylko w postaci umieszczenia w odpowiednim zakładzie leczniczym.

Art. 261.

- § 1. O zastosowaniu tymczasowego aresztowania sąd jest obowiązany bezzwłocznie zawiadomić osobę najbliższą dla oskarżonego; może to być osoba wskazana przez oskarżonego.
- § 2. Na wniosek oskarżonego można również zawiadomić inną osobę zamiast lub obok osoby wskazanej w § 1.
- § 3. O zastosowaniu tymczasowego aresztowania sąd jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić pracodawcę, szkołę lub uczelnię, a w stosunku do żołnierza - jego dowódcę.

Art. 262.

- § 1. Sąd stosujący tymczasowe aresztowanie ma obowiązek:
 - 1) zawiadomienia o tym sądu opiekuńczego, jeżeli zachodzi potrzeba zapewnienia opieki nad dziećmi aresztowanego,
 - 2) zawiadomienia organu opieki społecznej, jeżeli zachodzi potrzeba roztoczenia opieki nad osobą niedołązną lub chorą, którą aresztowany się opiekował,
 - 3) przedsięwzięcia czynności niezbędnych do ochrony mienia i mieszkania aresztowanego.
- § 2. O poczynionych wystąpieniach i wydanych zarządzeniach należy powiadomić tymczasowo aresztowanego.

Art. 263.

- § 1. W postępowaniu przygotowawczym sąd, stosując tymczasowe aresztowanie, oznacza jego termin na okres nie dłuższy niż 3 miesiące.
- § 2. Jeżeli ze względu na szczególne okoliczności sprawy nie można było ukończyć postępowania przygotowawczego w terminie określonym w § 1, na wniosek prokuratora, sąd pierwszej instancji właściwy do rozpoznania sprawy, gdy zachodzi tego potrzeba, może przedłużyć tymczasowe aresztowanie na okres, który łącznie nie może przekroczyć 12 miesięcy.
- § 3. Łączny okres stosowania tymczasowego aresztowania do chwili wydania pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji nie może przekroczyć 2 lat.
- § 4. Przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania na okres oznaczony, przekraczający terminy określone w § 2 i 3, może dokonać sąd apelacyjny, w

którego okręgu prowadzi się postępowanie, na wniosek sądu, przed którym sprawa się toczy, a w postępowaniu przygotowawczym na wniosek właściwego prokuratora apelacyjnego - jeżeli konieczność taka powstaje w związku z zawieszeniem postępowania karnego, przedłużającą się obserwacją psychiatryczną oskarżonego, przedłużającym się opracowywaniem opinii biegłego, wykonywaniem czynności dowodowych w sprawie o szczególnej zawichości lub poza granicami kraju, celowym przewlekaniem postępowania przez oskarżonego, a także z powodu innych istotnych przeszkód, których usunięcie było niemożliwe.

- § 5. Na postanowienie sądu apelacyjnego wydane na podstawie § 4 przysługuje zażalenie do sądu apelacyjnego orzekającego w składzie trzech sędziów.
- § 6. Z wnioskiem o przedłużenie okresu tymczasowego aresztowania należy wystąpić, z jednoczesnym przesłaniem właściwemu sądowi akt sprawy, nie później niż 14 dni przed upływem dotychczas określonego terminu stosowania tego środka.
- § 7. Jeżeli zachodzi potrzeba stosowania tymczasowego aresztowania po wydaniu pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji, każdorazowe jego przedłużenie może następować na okres nie dłuższy niż 6 miesięcy.

Art. 264.

- § 1. W razie uniewinnienia oskarżonego, umorzenia lub warunkowego umorzenia postępowania, warunkowego zawieszenia wykonania kary, wymierzenia kary pozbawienia wolności odpowiadającej co najwyżej okresowi tymczasowego aresztowania, skazania na karę łagodniejszą niż pozbawienie wolności albo w razie odstąpienia od wymierzenia kary, zarządza się niezwłoczne zwolnienie tymczasowo aresztowanego, jeżeli nie jest on pozbawiony wolności w innej sprawie.
- § 2. W razie skazania oskarżonego tymczasowo aresztowanego na karę inną niż wymieniona w § 1, sąd, po wysłuchaniu obecnych stron, wydaje postanowienie co do dalszego stosowania aresztu.
- § 3. Jeżeli umorzenie postępowania następuje z powodu niepoczytalności oskarżonego, można utrzymać tymczasowe aresztowanie do czasu rozpoczęcia wykonywania środka zabezpieczającego.

Art. 265.

Okres tymczasowego aresztowania liczy się od dnia zatrzymania.

Art. 266.

- § 1. Poręczenie majątkowe w postaci pieniędzy, papierów wartościowych, zastawu lub hipoteki może złożyć oskarżony albo inna osoba.
- § 2. Wysokość, rodzaj i warunki poręczenia majątkowego, a w szczególności termin złożenia przedmiotu poręczenia, należy określić w postanowieniu, mając na względzie sytuację materialną oskarżonego i składającego poręczenie majątkowe, wysokość wyrządzonej szkody oraz charakter popełnionego czynu.

Art. 267.

Osobę składającą poręczenie majątkowe zawiadamia się o każdorazowym wezwaniu oskarżonego do stawiennictwa; do osoby składającej poręczenie majątkowe za oskarżonego stosuje się odpowiednio art. 138 i 139 § 1.

Art. 268.

- § 1. Stanowiące przedmiot poręczenia wartości majątkowe lub zobowiązania ulegają przypadkowi albo ściągnięciu w razie ucieczki lub ukrycia się oskarżonego. W wypadku utrudniania w inny sposób postępowania karnego można orzec wypadek lub ściągnięcie tych wartości.
- § 2. O treści § 1 oraz art. 269 należy uprzedzić osobę składającą poręczenie majątkowe.

Art. 269.

- § 1. Ulegające przypadkowi przedmioty poręczenia lub ściągnięte sumy poręczenia majątkowego przekazuje się lub przelewa na rzecz Skarbu Państwa; pokrzywdzony ma wówczas pierwszeństwo zaspokojenia na nich swoich roszczeń wynikających z przestępstwa, jeżeli w inny sposób nie można uzyskać naprawienia szkody.
- § 2. Z chwilą ustania poręczenia majątkowego przedmiot poręczenia zwraca się, a sumę poręczenia zwalnia się, pod tym jednak warunkiem, że w razie prawomocnego skazania oskarżonego na karę pozbawienia wolności następuje to z chwilą rozpoczęcia odbywania przez niego kary. W razie niezgłoszenia się na wezwanie do odbycia kary stosuje się art. 268 § 1.
- § 3. Cofnięcie poręczenia majątkowego staje się skuteczne dopiero z chwilą przyjęcia nowego poręczenia majątkowego, zastosowania innego środka zapobiegawczego lub odstąpienia od stosowania tego środka.
- § 4. Przepisy § 2 i 3 nie dotyczą cofnięcia poręczenia majątkowego i zwrotu przedmiotów, jeżeli już zapadło postanowienie o jego przypadku lub o ściągnięciu sumy poręczenia.

Art. 270.

- § 1. O przypadku przedmiotu poręczenia lub ściągnięciu sumy poręczenia orzeka z urzędu sąd, przed którym postępowanie się toczy, a w postępowaniu przygotowawczym na wniosek prokuratora - sąd właściwy do rozpoznania sprawy.
- § 2. Oskarżony, poręczający i prokurator mają prawo wziąć udział w posiedzeniu sądowym lub złożyć wyjaśnienia na piśmie. Oskarżonego pozbawionego wolności sprowadza się na posiedzenie, jeżeli prezes sądu lub sąd uzna to za potrzebne.
- § 3. Na postanowienie określone w § 1 przysługuje zażalenie.

Art. 271.

- § 1. Od pracodawcy, u którego oskarżony jest zatrudniony, od kierownictwa szkoły lub uczelni, których oskarżony jest uczniem lub studentem, od zespołu, w którym oskarżony pracuje lub uczy się, albo od organizacji społecznej, której oskarżony jest członkiem, można, na ich wniosek, przyjąć poręczenie, że oskarżony stawia się na każde wezwanie i nie będzie w sposób bezprawny utrudniał postępowania; jeżeli oskarżony jest żołnierzem, można przyjąć poręczenie od zespołu żołnierskiego, zgłoszone za pośrednictwem właściwego dowódcy.
- § 2. Do wniosku o przyjęcie poręczenia zespół lub organizacja społeczna dołącza wyciąg z protokołu zawierającego uchwałę o podjęciu się poręczenia.

§ 3. We wniosku o przyjęcie poręczenia należy wskazać osobę, która ma wykonywać obowiązki poręczającego; osoba ta składa oświadczenie o przyjęciu tych obowiązków.

Art. 272.

Poręczenie, że oskarżony stawi się na każde wezwanie i nie będzie w sposób bezprawny utrudniał postępowania, można także przyjąć od osoby godnej zaufania. Przepis art. 275 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 273.

- § 1. Przy odbieraniu poręczenia zawiadamia się udzielającego poręczenie lub wykonującego obowiązki poręczającego o treści zarzutu stawianego oskarżonemu oraz o obowiązkach wynikających z poręczenia i skutkach ich niedotrzymania.
- § 2. Poręczający jest obowiązany niezwłocznie powiadomić sąd lub prokuratora o wiadomych mu poczynaniach oskarżonego, zmierzających do uchylecia się od obowiązku stawienia się na wezwanie lub do utrudniania w inny bezprawny sposób postępowania.

Art. 274.

Jeżeli mimo poręczenia oskarżony nie stawi się na wezwanie lub w inny bezprawny sposób będzie utrudniał postępowanie, organ stosujący środek zapobiegawczy zawiadomi o tym udzielającego poręczenia, a ponadto może zawiadomić bezpośredniego przełożonego osoby, która złożyła poręczenie, i organizację społeczną, do której należy, a także statutowy organ nadrzędny nad poręczającą organizacją społeczną, jeżeli zostanie stwierdzone zaniechanie obowiązków wynikających z poręczenia. Przed zawiadomieniem należy osobę, która złożyła poręczenie, wezwać w celu złożenia wyjaśnień.

Art. 275.

- § 1. Tytułem środka zapobiegawczego można oddać oskarżonego pod dozór Policji, a oskarżonego żołnierza - pod dozór przełożonego wojskowego.
- § 2. Oddany pod dozór ma obowiązek stosowania się do wymagań zawartych w postanowieniu sądu lub prokuratora. Obowiązek ten może polegać na zakazie opuszczania określonego miejsca pobytu, zgłaszaniu się do organu dozoru w określonych odstępach czasu, zawiadamianiu go o zamierzonym wyjeździe oraz o terminie powrotu, a także na innych ograniczeniach jego swobody, niezbędnych do wykonywania dozoru.

Art. 276.

Tytułem środka zapobiegawczego można zawiesić oskarżonego w czynnościach służbowych lub w wykonywaniu zawodu albo nakazać powstrzymanie się od określonej działalności lub od prowadzenia określonego rodzaju pojazdów.

Art. 277.

- § 1. W razie uzasadnionej obawy ucieczki można zastosować w charakterze środka zapobiegawczego zakaz opuszczania przez oskarżonego kraju, który może być połączony z zatrzymaniem mu paszportu lub innego dokumentu uprawniającego do przekroczenia granicy albo z zakazem wydania takiego dokumentu.

§ 2. Do czasu wydania postanowienia w przedmiocie, o którym mowa w § 1, organ prowadzący postępowanie może zatrzymać dokument, jednakże na czas nie dłuższy niż 7 dni. Do odebrania dokumentów stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 25.

Rozdział 29

Poszukiwanie oskarżonego i list gończy

Art. 278.

Jeżeli miejsce pobytu oskarżonego lub osoby podejrzanej nie jest znane, zarządza się jego poszukiwanie. Przepis art. 247 stosuje się odpowiednio.

Art. 279.

- § 1. Jeżeli oskarżony, w stosunku do którego wydano postanowienie o tymczasowym aresztowaniu, ukrywa się, sąd lub prokurator może wydać postanowienie o poszukiwaniu go listem gończym.
- § 2. Jeżeli postanowienie o tymczasowym aresztowaniu nie było wydane, można postanowienie takie wydać bez względu na to, czy nastąpiło przesłuchanie podejrzanego.

Art. 280.

- § 1. W liście gończym podaje się:
- 1) sąd lub prokuratora, który wydał postanowienie o poszukiwaniu listem gończym,
 - 2) dane o osobie, które mogą ułatwić jej poszukiwanie, a przede wszystkim personalia, rysopis, znaki szczególne, miejsce zamieszkania i pracy, z dołączeniem w miarę możliwości fotografii poszukiwanego,
 - 3) informację o treści zarzutu postawionego oskarżonemu oraz o postanowieniu o jego tymczasowym aresztowaniu albo o zapadłym wyroku,
 - 4) wezwanie każdego, kto zna miejsce pobytu poszukiwanego, do zawiadomienia o tym najbliższej jednostki Policji, prokuratora lub sądu,
 - 5) ostrzeżenie o odpowiedzialności karnej za ukrywanie poszukiwanego lub dopomaganie mu w ucieczce.
- § 2. W liście gończym można wyznaczyć nagrodę za ujęcie lub przyczynienie się do ujęcia poszukiwanego, a także udzielić zapewnienia o utrzymaniu tajemnicy co do osoby informującej.
- § 3. List gończy rozpowszechnia się, zależnie od potrzeby, przez rozesłanie, rozplakatowanie lub opublikowanie, w szczególności za pomocą prasy, radia i telewizji.

Rozdział 30

List żelazny

Art. 281.

Jeżeli oskarżony przebywający za granicą złoży oświadczenie, że stawi się do sądu lub do prokuratora w oznaczonym terminie pod warunkiem odpowiadania z wolnej stopy, właściwy miejscowo sąd okręgowy może wydać oskarżonemu list żelazny.

Art. 282.

- § 1. List żelazny zapewnia oskarżonemu pozostawanie na wolności aż do prawomocnego ukończenia postępowania, jeżeli oskarżony:
- 1) będzie się stawał w oznaczonym terminie na wezwanie sądu, a w postępowaniu przygotowawczym - także na wezwanie prokuratora,
 - 2) nie będzie się wydalal bez pozwolenia sądu z obranego miejsca pobytu w kraju,
 - 3) nie będzie nakłaniał do fałszywych zeznań lub wyjaśnień albo w inny bezprawny sposób starał się utrudniać postępowanie karne.
- § 2. W razie nie usprawiedliwionego niestawienia się oskarżonego na wezwanie lub naruszenia innych warunków wymienionych w § 1, właściwy miejscowo sąd okręgowy orzeka o odwołaniu listu żelaznego.

Art. 283.

- § 1. Wydanie listu żelaznego można uzależnić od złożenia poręczenia majątkowego.
- § 2. W razie odwołania listu żelaznego z powodu naruszenia warunków wymienionych w art. 282 § 1, wartości majątkowe udzielone z tytułu poręczenia ulegają przypadkowi lub ściągnięciu; orzeka o tym sąd wymieniony w art. 282 § 2.

Art. 284.

- § 1. Postanowienia przewidziane w niniejszym rozdziale sąd wydaje jednoosobowo.
- § 2. Na postanowienia sądu wydane w trybie art. 282 § 2 i art. 283 § 2 przysługuje zażalenie.

Rozdział 31
Kary porządkowe**Art. 285.**

- § 1. Na świadka, biegłego, tłumacza lub specjalistę, który bez usprawiedliwienia nie stawił się na wezwanie organu prowadzącego postępowanie albo bez zezwolenia tego organu wydalil się z miejsca czynności przed jej zakończeniem, można nałożyć karę pieniężną w wysokości do 3000 złotych.
- § 2. W wypadkach określonych w § 1 można ponadto zarządzić zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie świadka. Zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie biegłego, tłumacza i specjalisty stosuje się tylko wyjątkowo. W stosunku do żołnierza stosuje się art. 247 § 3.

Art. 286.

Karę pieniężną należy uchylić, jeżeli ukarany dostatecznie usprawiedliwi swe niestawiennictwo lub samowolne oddalenie się. Usprawiedliwienie może nastąpić w ciągu tygodnia od daty doręczenia postanowienia wymierzającego karę pieniężną.

Art. 287.

- § 1. Przepis art. 285 § 1 stosuje się odpowiednio do osoby, która bezpodstawnie uchyła się od złożenia zeznania, wykonania czynności biegłego, tłumacza lub

specjalisty, złożenia przyrzeczenia, wydania przedmiotu, dopełnienia obowiązków poręczyciela albo spełnienia innego ciężącego na niej obowiązku w toku postępowania.

- § 2. W razie uporczywego uchylania się od złożenia zeznania, wykonania czynności biegłego, tłumacza lub specjalisty oraz wydania przedmiotu można zastosować, niezależnie od kary pieniężnej, aresztowanie na czas nie przekraczający 30 dni.
- § 3. Aresztowanie należy uchylić, jeżeli osoba aresztowana spełni obowiązek albo postępowanie przygotowawcze lub postępowanie w danej instancji ukończono.
- § 4. Przepisów § 1 i 2 nie stosuje się do stron, ich obrońców i pełnomocników, a w zakresie kary za niedopełnienie obowiązku wydania rzeczy - także do osób, które mogą się uchylić od złożenia zeznań.

Art. 288.

- § 1. W razie uchybienia przez żołnierza w czynnej służbie obowiązkom określonym w art. 285 § 1 i art. 287 sąd lub prokurator występuje do dowódcy jednostki wojskowej, w której żołnierz ten pełni służbę, o pociągnięcie go do odpowiedzialności dyscyplinarnej.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się choćby za uchybienie, którego dopuścił się żołnierz przed wstąpieniem do wojska, była mu poprzednio wymierzona kara porządkowa, lecz nie została do tego czasu wykonana.

Art. 289.

- § 1. Osobę, która przez niewykonanie obowiązków wymienionych w art. 285 § 1 i art. 287 § 1 spowodowała dodatkowe koszty postępowania, można obciążyć tymi kosztami; dopuszczalne jest obciążenie kosztami kilku osób solidarnie. Żołnierza odbywającego zasadniczą służbę wojskową oraz pełniącego służbę w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego nie obciąża się tymi kosztami.
- § 2. W razie uchylenia kary porządkowej ustaje również obowiązek pokrycia kosztów postępowania.

Art. 290.

- § 1. Postanowienia przewidziane w niniejszym rozdziale wydaje sąd, a w postępowaniu przygotowawczym także prokurator. Aresztowanie, o którym mowa w art. 287 § 2, w postępowaniu przygotowawczym stosuje na wniosek prokuratora sąd rejonowy, w którego okręgu prowadzi się postępowanie.
- § 2. Na postanowienia i zarządzenia przewidziane w niniejszym rozdziale przysługuje zażalenie; na zarządzenie prokuratora, o którym mowa w art. 285 § 2, zażalenie przysługuje do sądu rejonowego, w którego okręgu prowadzi się postępowanie.
- § 3. Złożenie zażalenia wstrzymuje wykonanie postanowienia o aresztowaniu.

Rozdział 32

Zabezpieczenie majątkowe

Art. 291.

- § 1. W razie popełnienia przestępstwa, za które można orzec grzywnę, przepadek, nawiązkę lub świadczenie pieniężne albo nałożyć obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, może z urzędu nastąpić zabezpieczenie wykonania orzeczenia na mieniu oskarżonego.
- § 2. W razie popełnienia przestępstwa przeciwko mieniu lub wyrządzenia przestępstwem szkody w mieniu, może z urzędu nastąpić zabezpieczenie roszczeń o naprawienie szkody.

Art. 292.

- § 1. Zabezpieczenie następuje w sposób wskazany w Kodeksie postępowania cywilnego.
- § 2. Zabezpieczenie grożącego przepadku następuje przez zajęcie ruchomości, wierzytelności i innych praw majątkowych oraz przez ustanowienie zakazu zbywania i obciążania nieruchomości. Zakaz ten podlega ujawnieniu w księdze wieczystej, a w jej braku, w zbiorze złożonych dokumentów. W miarę potrzeby może być ustanowiony zarząd nieruchomości lub przedsiębiorstwa oskarżonego.

Art. 293.

- § 1. Postanowienie o zabezpieczeniu wydaje sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator. W postanowieniu określa się zakres i sposób zabezpieczenia.
- § 2. Na postanowienie co do zabezpieczenia przysługuje zażalenie. Zażalenie na postanowienie prokuratora o zabezpieczeniu rozpoznaje sąd rejonowy, w którego okręgu prowadzi się postępowanie.

Art. 294.

- § 1. Zabezpieczenie upada, gdy nie zostaną prawomocnie orzeczone: grzywna, przepadek, nawiązka, świadczenie pieniężne lub nie zostanie nałożony obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę ani nie zostaną zasądzone roszczenia o naprawienie szkody, a powództwo o te roszczenia nie zostanie wytoczone przed upływem 3 miesięcy od daty uprawomocnienia się orzeczenia.
- § 2. W razie wytoczenia powództwa w terminie wskazanym w § 1 zabezpieczenie pozostaje w mocy, jeżeli w postępowaniu cywilnym sąd nie orzeknie inaczej.

Art. 295.

- § 1. W razie popełnienia przestępstwa, o którym mowa w art. 291, Policja może dokonać tymczasowego zajęcia mienia ruchomego osoby podejrzanej, jeżeli zachodzi obawa usunięcia tego mienia.
- § 2. Przepisy art. 217-235 stosuje się odpowiednio.
- § 3. Tymczasowe zajęcie nie może dotyczyć przedmiotów, które nie podlegają egzekucji.

- § 4. Tymczasowe zajęcie upada, jeżeli w ciągu 7 dni od daty jego dokonania nie zostanie wydane postanowienie o zabezpieczeniu majątkowym.

Art. 296. (uchylony).

DZIAŁ VII

Postępowanie przygotowawcze

Rozdział 33

Przepisy ogólne

Art. 297.

- § 1. Celem postępowania przygotowawczego jest:
- 1) ustalenie, czy został popełniony czyn zabroniony i czy stanowi on przestępstwo,
 - 2) wykrycie i w razie potrzeby ujęcie sprawcy,
 - 3) zebranie danych stosownie do art. 213 i 214,
 - 4) wyjaśnienie okoliczności sprawy, w tym ustalenie osób pokrzywdzonych i rozmiarów szkody,
 - 5) zebranie, zabezpieczenie i w niezbędnym zakresie utrwalenie dowodów dla sądu.
- § 2. W postępowaniu przygotowawczym należy dążyć także do wyjaśnienia okoliczności, które sprzyjały popełnieniu czynu.

Art. 298.

- § 1. Postępowanie przygotowawcze prowadzi prokurator a w zakresie przewidzianym w ustawie - Policja. W wypadkach przewidzianych w ustawie uprawnienia Policji przysługują innym organom.
- § 2. Określone w ustawie czynności w postępowaniu przygotowawczym przeprowadza sąd.

Art. 299.

- § 1. W postępowaniu przygotowawczym pokrzywdzony i podejrzany są stronami.
- § 2. W wypadkach wskazanych w ustawie określone uprawnienia przysługują również osobom nie będącym stronami.
- § 3. W czynnościach sądowych w postępowaniu przygotowawczym prokuratorowi przysługują prawa strony.

Art. 300.

Przed pierwszym przesłuchaniem należy pouczyć podejrzanego o jego uprawnieniach: do składania wyjaśnień, do odmowy składania wyjaśnień lub odmowy odpowiedzi na pytania, do składania wniosków o dokonanie czynności śledztwa lub dochodzenia, do korzystania z pomocy obrońcy, do końcowego zaznajomienia z materiałami postępowania, jak również o uprawnieniu określonym w art. 301 oraz o obowiązkach i konsekwencjach wskazanych w art. 74, 75, 138 i 139. Pouczenie to należy wręczyć podejrzanemu na piśmie; podejrzany otrzymanie pouczenia potwierdza podpisem.

Art. 301.

Na żądanie podejrzanego należy przesłuchać go z udziałem ustanowionego obrońcy. Niestawiennictwo obrońcy nie tamuje przesłuchania.

Art. 302.

- § 1. Osobom nie będącym stronami przysługuje zażalenie na postanowienia i zarządzenia naruszające ich prawa.
- § 2. Stronom oraz osobom nie będącym stronami służy zażalenie na czynności inne niż postanowienia i zarządzenia naruszające ich prawa.

Rozdział 34
Wszczęcie śledztwa**Art. 303.**

Jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa, wydaje się z urzędu lub na skutek zawiadomienia o przestępstwie postanowienie o wszczęciu śledztwa, w którym określa się czyn będący przedmiotem postępowania oraz jego kwalifikację prawną.

Art. 304.

- § 1. Każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję. Przepis art. 191 § 3 stosuje się odpowiednio.
- § 2. Instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa.
- § 3. Zawiadomienie o przestępstwie, co do którego prowadzenie śledztwa przez prokuratora jest obowiązkowe, lub własne dane świadczące o popełnieniu takiego przestępstwa Policja przekazuje wraz z zebranymi materiałami niezwłocznie prokuratorowi.

Art. 304a.

Sporządza się wspólny protokół z przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie i przesłuchania w charakterze świadka osoby zawiadamiającej; w protokole tym można również zamieścić wniosek o ściganie. Art. 304a. Sporządza się wspólny protokół z przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie i przesłuchania w charakterze świadka osoby zawiadamiającej; w protokole tym można również zamieścić wniosek o ściganie.

Art. 305.

- § 1. Niezwłocznie po otrzymaniu zawiadomienia o przestępstwie organ powołany do prowadzenia postępowania przygotowawczego obowiązany jest wydać postanowienie o wszczęciu bądź o odmowie wszczęcia śledztwa.
- § 2. (uchylony).

- § 3. Jeżeli postanowienie o wszczęciu śledztwa wydaje Policja, niezwłocznie przesyła prokuratorowi jego odpis. Postanowienie o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu śledztwa wydaje prokurator albo Policja; postanowienie wydane przez Policję zatwierdza prokurator.
- § 4. O wszczęciu, odmowie wszczęcia albo o umorzeniu śledztwa zawiadamia się osobę lub instytucję państwową, samorządową lub społeczną, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie, oraz ujawnionego pokrzywdzonego, a o umorzeniu także podejrzanego - z pouczeniem o przysługujących im uprawnieniach.

Art. 306.

- § 1. Pokrzywdzonemu oraz instytucji wymienionej w art. 305 § 4 przysługuje zażalenie na postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa, a stronom - na postanowienie o jego umorzeniu. Uprawnionym do złożenia zażalenia przysługuje prawo przejrzenia akt.
- § 2. Zażalenie wnosi się do prokuratora nadrzędnego nad prokuratorem, który wydał lub zatwierdził postanowienie. Jeżeli prokurator nadrzędny nie przychyli się do zażalenia, kieruje je do sądu.
- § 3. Jeżeli osoba lub instytucja, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie, nie zostanie w ciągu 6 tygodni powiadomiona o wszczęciu albo odmowie wszczęcia śledztwa, może wnieść zażalenie do prokuratora nadrzędnego albo powołanego do nadzoru nad organem, któremu złożono zawiadomienie.

Art. 307.

- § 1. Jeżeli zachodzi potrzeba, można zażądać uzupełnienia w wyznaczonym terminie danych zawartych w zawiadomieniu o przestępstwie lub dokonać sprawdzenia faktów w tym zakresie. W tym wypadku postanowienie o wszczęciu śledztwa albo o odmowie wszczęcia należy wydać najpóźniej w terminie 30 dni od otrzymania zawiadomienia.
- § 2. W postępowaniu sprawdzającym nie przeprowadza się dowodu z opinii biegłego ani czynności wymagających spisania protokołu, z wyjątkiem przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie lub wniosku o ściganie oraz czynności określonej w § 3.
- § 3. Uzupełnienie danych zawartych w zawiadomieniu o przestępstwie może nastąpić również przez przesłuchanie w charakterze świadka osoby zawiadamiającej.
- § 4. (uchylony).
- § 5. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio w wypadku podejmowania przez organy ścigania przed wydaniem postanowienia o wszczęciu śledztwa sprawdzenia własnych informacji, nasuwających przypuszczenie, że popełniono przestępstwo.

Art. 308.

- § 1. W granicach koniecznych dla zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem, prokurator albo Policja może w każdej sprawie, w wypadkach nie cierpiących zwłoki, jeszcze przed wydaniem postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia, przeprowadzić w niezbędnym zakresie czynności procesowe, a zwłaszcza dokonać oględzin, w razie potrzeby z udziałem biegłego, przeszukania lub czynności wy-

mienionych w art. 74 § 2 pkt 1 w stosunku do osoby podejrzanej, a także przedsięwziąć wobec niej inne niezbędne czynności, nie wyłączając pobrania krwi, włosów i wydzielin organizmu. Po dokonaniu tych czynności, w sprawach, w których prowadzenie śledztwa przez prokuratora jest obowiązkowe, prowadzący postępowanie przekazuje sprawę niezwłocznie prokuratorowi.

- § 2. W wypadkach nie cierpiących zwłoki, w szczególności wtedy, gdy mogłoby to spowodować zatarcie śladów lub dowodów przestępstwa, można w toku czynności wymienionych w § 1 przesłuchać osobę podejrzaną o popełnienie przestępstwa w charakterze podejrzanego przed wydaniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów, jeżeli zachodzą warunki do sporządzenia takiego postanowienia. Przesłuchanie rozpoczyna się od informacji o treści zarzutu.
- § 3. W wypadku przewidzianym w § 2, w sprawach, w których prowadzenie śledztwa jest obowiązkowe, najpóźniej w ciągu 5 dni od dnia przesłuchania wydaje się postanowienie o przedstawieniu zarzutów albo, w razie braku warunków do jego sporządzenia, umarza się postępowanie w stosunku do osoby przesłuchanej.
- § 4. W sprawach, w których obowiązkowe jest prowadzenie śledztwa przez prokuratora, postanowienie przewidziane w § 3 wydaje prokurator.
- § 5. Czynności, o których mowa w § 1 i 2, mogą być dokonywane tylko w ciągu 5 dni od dnia pierwszej czynności.
- § 6. W wypadkach określonych w § 1 i 2 czas trwania śledztwa lub dochodzenia liczy się od dnia pierwszej czynności.

Rozdział 35 **Przebieg śledztwa**

Art. 309.

Śledztwo prowadzi się w sprawach:

- 1) o zbrodnie,
- 2) o występki - gdy osobą podejrzaną jest sędzia, prokurator, funkcjonariusz Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego lub Agencji Wywiadu,
- 3) o występki - gdy osobą podejrzaną jest funkcjonariusz Straży Granicznej, Żandarmerii Wojskowej, finansowego organu postępowania przygotowawczego lub organu nadrzędnego nad finansowym organem postępowania przygotowawczego, w zakresie spraw należących do właściwości tych organów lub o występki popełnione przez tych funkcjonariuszy w związku z wykonywaniem czynności służbowych,
- 4) o występki, w których nie prowadzi się dochodzenia,
- 5) o występki, w których prowadzi się dochodzenie, jeżeli prokurator tak postanowi ze względu na wagę lub zawilość sprawy.

Art. 310.

- § 1. Śledztwo powinno być ukończone w ciągu 3 miesięcy.
- § 2. W uzasadnionych wypadkach okres śledztwa może być przedłużony na dalszy czas oznaczony przez prokuratora nadzorującego śledztwo lub prokuratora nadrzędnego nad prokuratorem, który prowadzi śledztwo, nie dłuższy jednak niż rok. W szczególnie uzasadnionych wypadkach właściwy prokurator nad-

rzędny nad prokuratorem nadzorującym lub prowadzącym śledztwo może przedłużyć jego okres na dalszy czas oznaczony.

Art. 311.

- § 1. Śledztwo prowadzi Policja, jeżeli nie prowadzi go prokurator.
- § 2. Prokurator prowadzi śledztwo w wypadkach określonych w art. 309 pkt 2 i 3 oraz w sprawach o przestępstwo określone w art. 148 Kodeksu karnego.
- § 3. Jeżeli prokurator wszczął śledztwo, może powierzyć Policji jego przeprowadzenie w całości lub w określonym zakresie albo dokonanie poszczególnych czynności śledztwa; w wypadkach określonych w art. 309 pkt 2 i 3 nie można powierzyć Policji prowadzenia śledztwa w całości.
- § 4. W sytuacji, o której mowa w § 3, Policja może dokonać innych czynności, jeżeli wyłoni się taka potrzeba.
- § 5. Prokurator może zastrzec do osobistego wykonania jakąkolwiek czynność śledztwa, a w szczególności czynności wymagające postanowienia, związane z przedstawieniem zarzutów, zmianą postanowienia o przedstawieniu zarzutów lub zamknięciem śledztwa.

Art. 312.

Uprawnienia Policji przysługują także:

- 1) organom Straży Granicznej oraz Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, w zakresie ich właściwości,
- 2) innym organom przewidzianym w przepisach szczególnych.

Art. 313.

- § 1. Jeżeli dane istniejące w chwili wszczęcia śledztwa lub zebrane w jego toku uzasadniają dostatecznie podejrzenie, że czyn popełniła określona osoba, sporządza się postanowienie o przedstawieniu zarzutów, ogłasza je niezwłocznie podejrzanemu i przesłuchuje się go, chyba że ogłoszenie postanowienia lub przesłuchanie podejrzanego nie jest możliwe z powodu jego ukrywania się lub nieobecności w kraju.
- § 2. Postanowienie o przedstawieniu zarzutów zawiera wskazanie podejrzanego, dokładne określenie zarzucanego mu czynu i jego kwalifikacji prawnej.
- § 3. Podejrzanemu może do czasu zawiadomienia go o terminie zaznajomienia z materiałami postępowania przygotowawczego śledztwa żądać podania mu ustnie podstaw zarzutów, a także sporządzenia uzasadnienia na piśmie, o czym należy go pouczyć. Uzasadnienie doręcza się podejrzanemu i ustanowienemu obrońcy w terminie 14 dni.
- § 4. W uzasadnieniu należy w szczególności wskazać, jakie fakty i dowody zostały przyjęte za podstawę zarzutów.

Art. 314.

Jeżeli w toku śledztwa okaże się, że podejrzanemu należy zarzucić czyn nie objęty wydanym uprzednio postanowieniem o przedstawieniu zarzutów albo czyn w zmiennej w istotny sposób postaci lub też, że czyn zarzucany należy zakwalifikować z surowszego przepisu, wydaje się niezwłocznie nowe postanowienie, ogłasza się je podejrzanemu oraz przesłuchuje się go. Przepis art. 313 § 3 i 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 315.

- § 1. Podejrzany i jego obrońca oraz pokrzywdzony i jego pełnomocnik mogą składać wnioski o dokonanie czynności śledztwa.
- § 2. Stronie, która złożyła wniosek, oraz jej obrońcy lub pełnomocnikowi nie można odmówić wzięcia udziału w czynności, jeżeli tego żądają. Przepis art. 318 zdanie drugie stosuje się.

Art. 316.

- § 1. Jeżeli czynności śledztwa nie będzie można powtórzyć na rozprawie, należy podejrzanego, pokrzywdzonego i ich przedstawicieli ustawowych, a obrońcę i pełnomocnika, jeżeli są już w sprawie ustanowieni, dopuścić do udziału w czynności, chyba że zachodzi niebezpieczeństwo utraty lub zniekształcenia dowodu w razie zwłoki.
- § 2. Podejrzanego pozbawionego wolności nie sprowadza się wtedy, gdy zwłoka grozi utratą lub zniekształceniem dowodu.
- § 3. Jeżeli zachodzi niebezpieczeństwo, że świadka nie będzie można przesłuchać na rozprawie, strona lub prokurator albo inny organ prowadzący postępowanie mogą zwrócić się do sądu z żądaniem przesłuchania go przez sąd.

Art. 317.

- § 1. Strony, a obrońcę lub pełnomocnika, gdy są już w sprawie ustanowieni, należy także na żądanie dopuścić do udziału w innych czynnościach śledztwa.
- § 2. W szczególnie uzasadnionym wypadku prokurator może postanowieniem odmówić dopuszczenia do udziału w czynności ze względu na ważny interes śledztwa albo odmówić sprowadzenia oskarżonego pozbawionego wolności, gdy spowodowałyby to poważne trudności.

Art. 318.

Gdy dopuszczono dowód z opinii biegłych albo instytucji naukowej lub specjalistycznej, podejrzanemu i jego obrońcy oraz pokrzywdzonemu i jego pełnomocnikowi doręcza się postanowienie o dopuszczeniu tego dowodu i zezwala na wzięcie udziału w przesłuchaniu biegłych oraz na zapoznanie się z opinią, jeżeli złożona została na piśmie. Podejrzanego pozbawionego wolności nie sprowadza się, gdy spowodowałyby to poważne trudności.

Art. 319. (uchylony).

Art. 320. (uchylony).

Rozdział 36
Zamknięcie śledztwa**Art. 321.**

- § 1. Jeżeli istnieją podstawy do zamknięcia śledztwa, na wniosek podejrzanego lub jego obrońcy o końcowe zaznajomienie z materiałami postępowania, prowadzący postępowanie powiadamia podejrzanego i obrońcę o terminie końcowego zaznajomienia, pouczając ich o prawie uprzedniego przejrzenia akt w ter-

minie odpowiednim do wagi lub zawłości sprawy, określonym przez organ procesowy.

- § 2. Termin zaznajomienia podejrzanego z materiałami postępowania powinien być tak wyznaczony, aby od doręczenia zawiadomienia o nim podejrzanemu i jego obrońcy upłynęło co najmniej 7 dni.
- § 3. W czynnościach zaznajomienia podejrzanego z materiałami postępowania ma prawo uczestniczyć obrońca.
- § 4. Nie usprawiedliwione niestawiennictwo podejrzanego lub jego obrońcy nie tamuje dalszego postępowania.
- § 5. W terminie 3 dni od daty zaznajomienia podejrzanego z materiałami postępowania strony mogą składać wnioski o uzupełnienie śledztwa. Przepis art. 315 § 2 stosuje się odpowiednio.
- § 6. Jeżeli nie zachodzi potrzeba uzupełnienia śledztwa, wydaje się postanowienie o jego zamknięciu i ogłasza się je lub o jego treści zawiadamia się podejrzanego oraz jego obrońcę.

Art. 322.

- § 1. Jeżeli postępowanie nie dostarczyło podstaw do wniesienia aktu oskarżenia, a nie zachodzą warunki określone w art. 324, umarza się śledztwo bez konieczności uprzedniego zaznajomienia z materiałami postępowania i jego zamknięcia.
- § 2. Postanowienie o umorzeniu śledztwa powinno zawierać, oprócz danych wymienionych w art. 94, dokładne określenie czynu i jego kwalifikacji prawnej oraz wskazanie przyczyn umorzenia.
- § 3. Jeżeli umorzenie następuje po wydaniu postanowienia o przedstawieniu zarzutów albo przesłuchaniu osoby w charakterze podejrzanego, postanowienie o umorzeniu powinno zawierać także imię i nazwisko podejrzanego oraz w razie potrzeby inne dane o jego osobie.

Art. 323.

- § 1. W razie umorzenia śledztwa prokurator wydaje postanowienie co do dowodów rzeczowych stosownie do przepisów art. 230-233.
- § 2. Na postanowienie, o którym mowa w § 1, przysługuje zażalenie podejrzanemu, pokrzywdzonemu i osobie, od której przedmioty te odebrano lub która zgłosiła do nich roszczenie.
- § 3. Po uprawomocnieniu się postanowienia o umorzeniu śledztwa prokurator, w razie istnienia podstaw określonych w art. 99 § 1 i art. 100 Kodeksu karnego lub w art. 43 § 1 i 2 oraz art. 47 § 4 Kodeksu karnego skarbowego, występuje do sądu z wnioskiem o orzeczenie przepadku tytułem środka zabezpieczającego. Z takim wnioskiem prokurator może wystąpić również w wypadku umorzenia postępowania wobec niewykrycia sprawcy przestępstwa, przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, o ile przepis przewiduje orzeczenie przepadku.

Art. 324.

- § 1. Jeżeli zostanie ustalone, że podejrzanym dopuścił się czynu w stanie niepoczytalności, a istnieją podstawy do zastosowania środków zabezpieczających, prokurator po zamknięciu śledztwa lub dochodzenia kieruje sprawę do sądu z

wnioskiem o umorzenie postępowania i zastosowanie środków zabezpieczających. Przepis art. 321 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Jeżeli sąd nie znajduje podstaw do uwzględnienia wniosku, o którym mowa w § 1, przekazuje sprawę prokuratorowi do dalszego prowadzenia.

§ 3. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 325.

Postanowienie o zawieszeniu śledztwa, jeżeli nie zostało wydane przez prokuratora, wymaga jego pisemnego zatwierdzenia.

Rozdział 36a

Dochodzenie

Art. 325a.

Przepisy dotyczące śledztwa stosuje się odpowiednio do dochodzenia, jeżeli przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej.

Art. 325b.

§ 1. Dochodzenie prowadzi się w sprawach o przestępstwa należące do właściwości sądu rejonowego:

- 1) zagrożone karą nie przekraczającą 5 lat pozbawienia wolności, z tym że w wypadku przestępstw przeciwko mieniu tylko wówczas, gdy wartość przedmiotu przestępstwa albo szkoda wyrządzona lub grożąca nie przekracza 50 000 złotych,
- 2) przewidziane w art. 159 i 262 § 2 Kodeksu karnego,
- 3) przewidziane w art. 279 § 1, art. 286 § 1 i 2 oraz w art. 289 § 2 Kodeksu karnego, jeżeli wartość przedmiotu przestępstwa albo szkoda wyrządzona lub grożąca nie przekracza 50 000 złotych.

§ 2. Spośród spraw o przestępstwa wymienione w § 1 pkt 1 nie prowadzi się dochodzenia w sprawach o przestępstwa określone w Kodeksie karnym w art. 155, 156 § 2, art. 157a § 1, art. 164 § 2, art. 165 § 2, art. 168, 174 § 2, art. 175, 181-184, 186, 187, 197 § 2, art. 201, 228 § 2, art. 229 § 2, art. 230 § 2, art. 230a § 2, art. 231 § 1 i 3, art. 233 § 1 i 4, art. 234, 235, 240 § 1, art. 250a § 1-3, art. 258 § 1 i 2, art. 265 § 1 i 3, art. 266 § 2, art. 271 § 1 i 2 oraz w rozdziale XXXVI i XXXVII.

Art. 325c.

Dochodzenia nie prowadzi się:

- 1) w stosunku do oskarżonego pozbawionego wolności w tej lub innej sprawie, chyba że zastosowano zatrzymanie lub tymczasowe aresztowanie wobec sprawcy ujętego na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem; przepisu art. 259 § 3 nie stosuje się,
- 2) jeżeli zachodzą okoliczności wymienione w art. 79 § 1.

Art. 325d.

Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z właściwymi ministrami, określi, w drodze rozporządzenia, organy uprawnione obok Policji do prowadzenia dochodzeń oraz organy uprawnione do wnoszenia i popierania oskarżenia przed sądem pierwszej instancji w sprawach podlegających rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym, jak również zakres spraw zleconych tym organom, mając na uwadze określony przez ustawę zakres kompetencji tych organów.

Art. 325e.

- § 1. Postanowienia o wszczęciu dochodzenia, odmowie wszczęcia dochodzenia, umorzeniu dochodzenia i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw, umorzeniu dochodzenia oraz o jego zawieszeniu wydaje prowadzący postępowanie. Mogą one zostać zamieszczone w protokole, o którym mowa w art. 304a, i nie wymagają uzasadnienia.
- § 2. Postanowienia, o których mowa w § 1, z wyjątkiem postanowienia o wszczęciu dochodzenia, zatwierdza prokurator. Prokurator stosuje art. 323 § 1.
- § 3. Nie jest wymagane powiadomienie prokuratora o wszczęciu dochodzenia.

Art. 325f.

- § 1. Jeżeli dane uzyskane w toku czynności, o których mowa w art. 308 § 1, lub prowadzonego przez okres co najmniej 5 dni dochodzenia nie stwarzają dostatecznych podstaw do wykrycia sprawcy w drodze dalszych czynności procesowych, można wydać postanowienie o umorzeniu dochodzenia i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw.
- § 2. Po wydaniu postanowienia, o którym mowa w § 1, Policja, na podstawie odrębnych przepisów, prowadzi czynności w celu wykrycia sprawcy i uzyskania dowodów.
- § 3. Jeżeli zostaną ujawnione dane pozwalające na wykrycie sprawcy, Policja wydaje postanowienie o podjęciu na nowo dochodzenia. Przepis art. 305 § 4 stosuje się odpowiednio; przepisów art. 305 § 3 zdanie pierwsze oraz art. 327 § 1 nie stosuje się.
- § 4. Na postanowienie, o którym mowa w § 1, przysługuje zażalenie na zasadach ogólnych.

Art. 325g.

- § 1. Nie jest wymagane sporządzenie postanowienia o przedstawieniu zarzutów oraz wydanie postanowienia o zamknięciu dochodzenia, chyba że podejrzany jest zatrzymany lub tymczasowo aresztowany.
- § 2. Przesłuchanie osoby podejrzanej zaczyna się od powiadomienia jej o treści zarzutu wpisanego do protokołu przesłuchania. Osobę tę od chwili rozpoczęcia przesłuchania uważa się za podejznanego.
- § 3. Podejznanemu należy umożliwić przygotowanie się do obrony, a zwłaszcza ustanowienie lub wyznaczenie obrońcy.

Art. 325h.

Dochodzenie można ograniczyć do ustalenia, czy zachodzą wystarczające podstawy do wniesienia aktu oskarżenia lub innego zakończenia postępowania. Należy jednak dokonać czynności przewidzianych w art. 321 § 1-5 oraz w art. 325g § 2, przesłuchać podejrzanego i pokrzywdzonego oraz przeprowadzić i utrwalić w protokołach czynności, których nie będzie można powtórzyć. Utrwalenie innych czynności dowodowych następuje w formie protokołu ograniczonego do zapisu najbardziej istotnych oświadczeń osób biorących udział w czynności; przepisu art. 148 § 2 zdanie pierwsze nie stosuje się.

Art. 325i.

- § 1. Dochodzenie powinno być ukończone w ciągu 2 miesięcy. Prokurator może przedłużyć ten okres do 3 miesięcy. W razie niezakończenia dochodzenia we wskazanym terminie dalsze postępowanie przygotowawcze prowadzi się w formie śledztwa.
- § 2. Organ prowadzący dochodzenie ma uprawnienia prokuratora, o których mowa w art. 23a.
- § 3. Uprawnienia prokuratora określone w art. 335 § 1, art. 336 i 387 § 2 przysługują także organom, o których mowa w art. 325d.

Rozdział 37**Nadzór prokuratora nad postępowaniem przygotowawczym****Art. 326.**

- § 1. Prokurator sprawuje nadzór nad postępowaniem przygotowawczym w zakresie, w jakim go sam nie prowadzi; prokurator może także objąć nadzorem postępowanie, o którym mowa w art. 307.
- § 2. Prokurator jest obowiązany czuwać nad prawidłowym i sprawnym przebiegiem całego nadzorowanego przez siebie postępowania.
- § 3. Z tytułu sprawowanego nadzoru prokurator może w szczególności:
 - 1) zaznajamiać się z zamierzeniami prowadzącego postępowanie, wskazywać kierunki postępowania oraz wydawać co do tego zarządzenia,
 - 2) żądać przedstawienia sobie materiałów zbieranych w toku postępowania,
 - 3) uczestniczyć w czynnościach dokonywanych przez prowadzących postępowanie, osobiście je przeprowadzać albo przejąć sprawę do swego prowadzenia,
 - 4) wydawać postanowienia, zarządzenia lub polecenia oraz zmieniać i uchylać postanowienia i zarządzenia wydane przez prowadzącego postępowanie.
- § 4. W razie niewykonania przez organ nie będący prokuratorem postanowienia, zarządzenia lub polecenia wydanego przez prokuratora sprawującego nadzór, na jego żądanie przełożony funkcjonariusza wszczyna postępowanie służbowe; o wyniku postępowania informuje się prokuratora.

Art. 327.

- § 1. Umorzony postępowanie przygotowawcze może być w każdym czasie podjęte na nowo na mocy postanowienia prokuratora, jeżeli nie będzie się toczyć przeciw osobie, która w poprzednim postępowaniu występowała w charakterze po-

dejrzanego. Przepis ten stosuje się odpowiednio w sprawie, w której odmówiono wszczęcia śledztwa lub dochodzenia.

- § 2. Prawomocnie umorzone postępowanie przygotowawcze wznawia się przeciwko osobie, która występowała w charakterze podejrzanego, na mocy postanowienia prokuratora nadrzędnego nad tym, który wydał lub zatwierdził postanowienie o umorzeniu, tylko wtedy, gdy ujawnią się nowe istotne fakty lub dowody nie znane w poprzednim postępowaniu albo gdy zachodzi okoliczność określona w art. 11 § 3. Przewidziane w ustawie ograniczenia okresu tymczasowego aresztowania stosuje się wówczas do łącznego czasu trwania tego środka.
- § 3. Przed wydaniem postanowienia o podjęciu lub wznowieniu, prokurator może przedsięwziąć osobiście lub zlecić Policji dokonanie niezbędnych czynności dowodowych w celu sprawdzenia okoliczności uzasadniających wydanie postanowienia.
- § 4. Po wniesieniu aktu oskarżenia sąd umarza postępowanie, jeżeli stwierdzi, że postępowanie przygotowawcze wznowiono mimo braku podstaw.

Art. 328.

- § 1. Prokurator Generalny może uchylić prawomocne postanowienie o umorzeniu postępowania przygotowawczego w stosunku do osoby, która występowała w charakterze podejrzanego, jeżeli stwierdzi, że umorzenie postępowania było niezasadne. Nie dotyczy to wypadku, w którym sąd utrzymał w mocy postanowienie o umorzeniu.
- § 2. Po upływie 6 miesięcy od daty uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu Prokurator Generalny może uchylić lub zmienić postanowienie albo jego uzasadnienie jedynie na korzyść podejrzanego.

Rozdział 38

Czynności sądowe w postępowaniu przygotowawczym

Art. 329.

- § 1. Przewidzianych w ustawie czynności w postępowaniu przygotowawczym dokonuje na posiedzeniu sąd powołany do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.
- § 2. Sąd dokonuje czynności jednoosobowo także wtedy, gdy rozpoznaje zażalenie na czynności postępowania przygotowawczego, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 330.

- § 1. Uchylając postanowienie o umorzeniu postępowania przygotowawczego lub odmowie jego wszczęcia, sąd wskazuje powody uchylecia, a w miarę potrzeby także okoliczności, które należy wyjaśnić, lub czynności, które należy przeprowadzić. Wskazania te są dla prokuratora wiążące.
- § 2. Jeżeli prokurator nadal nie znajduje podstaw do wniesienia aktu oskarżenia, wydaje ponownie postanowienie o umorzeniu postępowania lub odmowie jego wszczęcia. Postanowienie to podlega zaskarżeniu tylko do prokuratora nadrzędnego. W razie utrzymania w mocy zaskarżonego postanowienia, pokrzywdzony, który wykorzystał uprawnienia przewidziane w art. 306 § 1 i 2, może wnieść akt oskarżenia określony w art. 55 § 1 - o czym należy go pouczyć.

- § 3. W razie wniesienia przez pokrzywdzonego aktu oskarżenia prezes sądu przesyła jego odpis prokuratorowi, wzywając go do nadesłania w terminie 14 dni akt postępowania przygotowawczego.

Rozdział 39

Akt oskarżenia

Art. 331.

- § 1. W ciągu 14 dni od daty zamknięcia śledztwa albo od otrzymania aktu oskarżenia sporządzonego przez Policję w dochodzeniu, prokurator sporządza akt oskarżenia lub zatwierdza akt oskarżenia sporządzony przez Policję w dochodzeniu i wnosi go do sądu albo sam wydaje postanowienie o umorzeniu, o zawieszeniu albo o uzupełnieniu śledztwa lub dochodzenia.
- § 2. Organ, o którym mowa w art. 325d, może wnieść akt oskarżenia bezpośrednio do sądu, chyba że prokurator postanowi inaczej.
- § 3. Jeżeli podejrzany jest tymczasowo aresztowany, termin wymieniony w § 1 wynosi 7 dni.
- § 4. W sprawie, w której wobec podejrzanego stosowane jest tymczasowe aresztowanie, akt oskarżenia należy wnieść nie później niż 14 dni przed upływem dotychczas określonego terminu stosowania tego środka.

Art. 332.

- § 1. Akt oskarżenia powinien zawierać:
- 1) imię i nazwisko oskarżonego, inne dane o jego osobie oraz dane o zastosowaniu środka zapobiegawczego,
 - 2) dokładne określenie zarzucanego oskarżonemu czynu ze wskazaniem czasu, miejsca, sposobu i okoliczności jego popełnienia oraz skutków, a zwłaszcza wysokości powstałej szkody,
 - 3) wskazanie, że czyn został popełniony w warunkach wymienionych w art. 64 Kodeksu karnego albo w art. 37 § 1 pkt 4 Kodeksu karnego skarbowego,
 - 4) wskazanie przepisów ustawy karnej, pod które zarzucany czyn podpada,
 - 5) wskazanie sądu właściwego do rozpoznania sprawy i trybu postępowania,
 - 6) uzasadnienie oskarżenia.
- § 2. W uzasadnieniu należy przytoczyć fakty i dowody, na których oskarżenie się opiera, a w miarę potrzeby wyjaśnić podstawę prawną oskarżenia i omówić okoliczności, na które powołuje się oskarżony w swej obronie.
- § 3. Akt oskarżenia sporządzony przez Policję lub organ, o którym mowa w art. 325d, może nie zawierać uzasadnienia.

Art. 333.

- § 1. Akt oskarżenia powinien także zawierać:
- 1) listę osób, których wezwania oskarżyciel żąda,
 - 2) wykaz innych dowodów, których przeprowadzenia na rozprawie głównej domaga się oskarżyciel.
- § 2. Prokurator może wnieść o zaniechanie wezwania i odczytanie na rozprawie zeznań świadków przebywających za granicą lub mających stwierdzić okoliczno-

ści, którym oskarżony w wyjaśnieniach swych nie zaprzeczył, a okoliczności te nie są tak doniosłe, aby konieczne było bezpośrednie przesłuchanie świadków na rozprawie. Nie dotyczy to osób wymienionych w art. 182.

- § 3. Do aktu oskarżenia dołącza się, do wiadomości sądu, listę ujawnionych osób pokrzywdzonych z podaniem ich adresów, a także adresy osób, o których mowa w § 1 pkt 1.
- § 4. Prokurator może także dołączyć do aktu oskarżenia wnioski o zobowiązanie podmiotu określonego w art. 52 Kodeksu karnego do zwrotu na rzecz Skarbu Państwa uzyskanej korzyści majątkowej oraz zawiadomienie tego podmiotu o terminie rozprawy; wniosek powinien zawierać uzasadnienie.

Art. 334.

- § 1. Z aktem oskarżenia przesyła się sądowi akta postępowania przygotowawczego wraz z załącznikami, a także po jednym odpisie aktu oskarżenia dla każdego oskarżonego.
- § 2. O przesłaniu aktu oskarżenia do sądu oraz o treści przepisów art. 335 i 387 oskarżyciel publiczny zawiadamia oskarżonego i ujawnionego pokrzywdzonego, a także osobę lub instytucję, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie. Pokrzywdzonego należy pouczyć o uprawnieniach związanych z dochodzeniem roszczeń majątkowych, a w razie potrzeby także o prawie do zgłoszenia oświadczenia o działaniu w charakterze oskarżyciela posiłkowego.

Art. 335.

- § 1. Prokurator może umieścić w akcie oskarżenia wnioski o wydanie wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionych z oskarżonym kary lub środka karnego za występki zagrożony karą nieprzekraczającą 10 lat pozbawienia wolności bez przeprowadzenia rozprawy, jeżeli okoliczności popełnienia przestępstwa nie budzą wątpliwości, a postawa oskarżonego wskazuje, że cele postępowania zostaną osiągnięte.
- § 2. Jeżeli zachodzą warunki do wystąpienia z wnioskiem, o którym mowa w § 1, a w świetle zebranych dowodów wyjaśnienia podejrzanego nie budzą wątpliwości, dalszych czynności dowodowych w postępowaniu przygotowawczym można nie przeprowadzać; przeprowadza się jednak czynności, co do których zachodzi niebezpieczeństwo, że nie będzie można ich przeprowadzić na rozprawie.
- § 3. Uzasadnienie aktu oskarżenia można ograniczyć do wskazania okoliczności, o których mowa w § 1.

Art. 336.

- § 1. Jeżeli spełnione są przesłanki uzasadniające warunkowe umorzenie postępowania, prokurator może zamiast aktu oskarżenia sporządzić i skierować do sądu wnioski o takie umorzenie.
- § 2. Do wniosku stosuje się odpowiednio przepisy art. 332 § 1 pkt 1, 2, 4 i 5. Uzasadnienie wniosku można ograniczyć do wskazania dowodów świadczących o tym, że wina oskarżonego nie budzi wątpliwości, a nadto okoliczności przemawiających za warunkowym umorzeniem.
- § 3. Prokurator może wskazać proponowany okres próby, obowiązki, które należy nałożyć na oskarżonego i, stosownie do okoliczności, wnioski co do dozoru.

- § 4. Do wniosku dołącza się, do wiadomości sądu, listę ujawnionych osób pokrzywdzonych z podaniem ich adresów. Przepis art. 334 stosuje się odpowiednio.
- § 5. Do wniosku o warunkowe umorzenie postępowania stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące aktu oskarżenia zawarte w rozdziale 40.

DZIAŁ VIII

Postępowanie przed sądem pierwszej instancji

Rozdział 40

Wstępna kontrola oskarżenia

Art. 337.

- § 1. Jeżeli akt oskarżenia nie odpowiada warunkom formalnym wymienionym w art. 119, 332, 333 lub 335, a także gdy nie zostały spełnione warunki wymienione w art. 334, prezes sądu zwraca go oskarżycielowi w celu usunięcia braków w terminie 7 dni.
- § 2. Na zarządzenie, o którym mowa w § 1, oskarżycielowi przysługuje zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy.
- § 3. Oskarżyciel publiczny, który nie wnosi zażalenia, jest obowiązany wnieść w terminie wskazanym w § 1 poprawiony lub uzupełniony akt oskarżenia.

Art. 338.

- § 1. Jeżeli akt oskarżenia odpowiada warunkom formalnym, prezes sądu zarządza doręczenie jego odpisu oskarżonemu, wzywając go do składania wniosków dowodowych w terminie 7 dni od doręczenia mu aktu oskarżenia. Jeżeli akt oskarżenia zawiera wniosek, o którym mowa w art. 335 § 1, jego odpis doręcza się ujawnionemu pokrzywdzonemu.
- § 2. Oskarżony ma prawo wniesienia, w terminie 7 dni od doręczenia mu aktu oskarżenia, pisemnej odpowiedzi na akt oskarżenia, o czym należy go pouczyć.
- § 3. Jeżeli zachodzi niebezpieczeństwo ujawnienia tajemnicy państwowej, oskarżonemu doręcza się odpis aktu oskarżenia bez uzasadnienia. Uzasadnienie aktu oskarżenia udostępnia się jednak z zachowaniem rygorów określonych przez prezesa sądu lub sąd.

Art. 339.

- § 1. Prezes sądu kieruje sprawę na posiedzenie, jeżeli:
- 1) prokurator złożył wniosek o orzeczenie środków zabezpieczających,
 - 2) zachodzi potrzeba rozważenia kwestii warunkowego umorzenia postępowania,
 - 3) akt oskarżenia zawiera wniosek, o którym mowa w art. 335.
- § 2. Jeżeli akt oskarżenia wniósł oskarżyciel posiłkowy, prezes sądu kieruje sprawę na posiedzenie w celu zbadania, czy nie zachodzi potrzeba wydania orzeczenia, o którym mowa w § 3 pkt 2, a także w art. 56 § 1.
- § 3. Prezes sądu kieruje sprawę na posiedzenie także wtedy, gdy zachodzi potrzeba innego rozstrzygnięcia przekraczającego jego uprawnienia, a zwłaszcza:
- 1) umorzenia postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 2-11,

- 2) umorzenia postępowania z powodu oczywistego braku faktycznych podstaw oskarżenia,
 - 3) wydania postanowienia o niewłaściwości sądu lub o zmianie wskazanego w akcie oskarżenia trybu postępowania,
 - 4) zwrotu sprawy prokuratorowi w celu usunięcia istotnych braków postępowania przygotowawczego,
 - 5) wydania postanowienia o zawieszeniu postępowania,
 - 6) wydania postanowienia w przedmiocie tymczasowego aresztowania lub innego środka przymusu,
 - 7) wydania wyroku nakazowego.
- § 4. Prezes sądu kieruje sprawę na posiedzenie ponadto, gdy zachodzi potrzeba rozważenia możliwości przekazania jej do postępowania mediacyjnego; przepis art. 23a stosuje się odpowiednio.
- § 5. Strony, obrońcy i pełnomocnicy mogą wziąć udział w posiedzeniach wymienionych w § 1 oraz w § 3 pkt 1, 2 i 6, z tym że udział prokuratora i obrońcy w posiedzeniu w przedmiocie orzeczenia środka zabezpieczającego określonego w art. 94 albo 95 Kodeksu karnego jest obowiązkowy.

Art. 340.

- § 1. W kwestii umorzenia postępowania stosuje się odpowiednio art. 322 oraz art. 323 § 1 i 2.
- § 2. W razie istnienia podstaw określonych w art. 99 § 1 Kodeksu karnego lub w art. 43 § 1 pkt 1 Kodeksu karnego skarbowego sąd, umarzając postępowanie lub rozpoznając wniosek prokuratora wymieniony w art. 323 § 3, orzeka przepadek.
- § 3. Osoba roszcząca sobie prawo do korzyści lub przedmiotów, których przepadek orzeczono tytułem środka zabezpieczającego, może dochodzić swych roszczeń tylko w postępowaniu cywilnym.

Art. 341.

- § 1. Prokurator, oskarżony i pokrzywdzony mają prawo wziąć udział w posiedzeniu. Udział ich jest obowiązkowy, jeżeli prezes sądu lub sąd tak zarządzi.
- § 2. Jeżeli oskarżony sprzeciwia się warunkowemu umorzeniu, jak również wtedy, gdy sąd uznaje, że warunkowe umorzenie byłoby nieuzasadnione, kieruje sprawę na rozprawę. Wniosek prokuratora o warunkowe umorzenie postępowania zastępuje akt oskarżenia. W terminie 7 dni prokurator dokonuje czynności określonych w art. 333 § 1-2.
- § 3. Jeżeli sąd uzna za celowe ze względu na możliwość porozumienia się oskarżonego z pokrzywdzonym w kwestii naprawienia szkody lub zadośćuczynienia, może odroczyć posiedzenie, wyznaczając stronom odpowiedni termin. Na wniosek oskarżonego i pokrzywdzonego, uzasadniony potrzebą dokonania uzgodnień, sąd zarządza stosowną przerwę lub odracza posiedzenie.
- § 4. Sąd orzekając o warunkowym umorzeniu bierze pod uwagę wyniki porozumienia się oskarżonego z pokrzywdzonym w kwestii wskazanej w § 3.
- § 5. W przedmiocie warunkowego umorzenia postępowania sąd orzeka na posiedzeniu wyrokiem.

Art. 342.

- § 1. W wyroku warunkowo umarzającym postępowanie należy dokładnie określić czyn oskarżonego, wskazać przepis ustawy karnej, pod który czyn podpada, oraz oznaczyć okres próby.
- § 2. W wyroku sąd określa także nałożone na oskarżonego obowiązki oraz sposób i termin ich wykonania, a w razie uznania za celowe - również dozór kuratora, osoby godnej zaufania albo instytucji lub organizacji społecznej.
- § 3. Wyrok powinien w razie potrzeby zawierać rozstrzygnięcie co do dowodów rzeczowych. Sąd stosuje odpowiednio art. 230 § 2 i 3 oraz art. 231-233, uwzględniając potrzebę zabezpieczenia dowodów na wypadek podjęcia postępowania.
- § 4. Zawarte w wyroku rozstrzygnięcie, o którym mowa w § 3, może być zaskarżone zażaleniem przez osoby wskazane w art. 323 § 2.
- § 5. Wyrok doręcza się także pokrzywdzonemu.

Art. 343.

- § 1. Uwzględniając wniosek, o którym mowa w art. 335, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, warunkowo zawiesić jej wykonanie albo orzec wyłącznie środek karny wymieniony w art. 39 pkt 1-3, 5-8 Kodeksu karnego.
- § 2. W wypadku określonym w § 1:
 - 1) nadzwyczajne złagodzenie kary może nastąpić również w innych wypadkach niż przewidziane w art. 60 § 1-4 Kodeksu karnego,
 - 2) warunkowe zawieszenie wykonania kary może nastąpić niezależnie od przesłanek określonych w art. 69 § 1-3 Kodeksu karnego, przy czym nie stosuje się go do kary pozbawienia wolności w wymiarze powyżej lat 5, a okres próby nie może przekroczyć 10 lat,
 - 3) ograniczenie skazania do orzeczenia środka karnego może nastąpić, jeżeli przypisany oskarżonemu występki jest zagrożony karą nieprzekraczającą 5 lat pozbawienia wolności.
- § 3. Jeżeli nie ma zastosowania art. 46 Kodeksu karnego, sąd może uzależnić uwzględnienie wniosku od naprawienia szkody w całości albo w części lub od zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Przepis art. 341 § 3 stosuje się odpowiednio.
- § 4. Postępowania dowodowego nie prowadzi się. Przepis art. 394 stosuje się jednak odpowiednio.
- § 5. Prokurator, oskarżony i pokrzywdzony mają prawo wziąć udział w posiedzeniu. Pokrzywdzony może najpóźniej na tym posiedzeniu złożyć oświadczenie, o którym mowa w art. 54 § 1. Udział prokuratora, oskarżonego lub pokrzywdzonego w posiedzeniu jest obowiązkowy, jeżeli prezes sądu lub sąd tak zarządzi.
- § 6. Sąd, uwzględniając wniosek, skazuje oskarżonego wyrokiem.
- § 7. Jeżeli sąd uzna, że nie zachodzą podstawy do uwzględnienia wniosku, sprawa podlega rozpoznaniu na zasadach ogólnych.

Art. 344.

Jeżeli oskarżony jest tymczasowo aresztowany, sąd z urzędu rozstrzyga o utrzymaniu, zmianie lub uchyleniu tego środka. W razie potrzeby orzeka także o innych środkach zapobiegawczych.

Art. 345.

- § 1. Sąd przekazuje sprawę prokuratorowi w celu uzupełnienia śledztwa lub dochodzenia, jeżeli akta sprawy wskazują na istotne braki tego postępowania, zwłaszcza na potrzebę poszukiwania dowodów, zaś dokonanie niezbędnych czynności przez sąd powodowałoby znaczne trudności.
- § 2. Przekazując sprawę prokuratorowi sąd wskazuje kierunek uzupełnienia, a w razie potrzeby także odpowiednie czynności, jakie należy przedsięwziąć.
- § 3. Na postanowienie, o którym mowa w § 1, służy stronom zażalenie.

Art. 346.

Po uzupełnieniu śledztwa lub dochodzenia oskarżyciel publiczny składa nowy akt oskarżenia albo podtrzymuje poprzedni, albo zwraca sądowi akta sprawy z wnioskiem o warunkowe umorzenie postępowania lub postępowanie umarza.

Art. 347.

W dalszym postępowaniu sąd nie jest związany ani oceną faktyczną, ani prawną przyjętą za podstawę postanowień i zarządzeń wydanych na posiedzeniu.

Rozdział 41**Przygotowanie do rozprawy głównej****Art. 348.**

Rozprawę należy wyznaczyć i przeprowadzić bez nieuzasadnionej zwłoki.

Art. 349.

Prezes sądu może wnieść sprawę na posiedzenie, jeżeli ze względu na zawilość sprawy lub z innych ważnych powodów uzna, że może to przyczynić się do usprawnienia postępowania, a zwłaszcza należytego przygotowania i organizacji rozprawy głównej.

Art. 350.

- § 1. Prezes sądu wydaje pisemne zarządzenie o wyznaczeniu rozprawy głównej, w którym wskazuje:
- 1) sędziego albo członków składu orzekającego,
 - 2) dzień, godzinę i salę rozprawy,
 - 3) strony i inne osoby, które należy wezwać na rozprawę lub zawiadomić o jej terminie,
 - 4) inne czynności konieczne do przygotowania rozprawy.
- § 2. Co do oskarżonego pozbawionego wolności należy w każdym wypadku wydać zarządzenie doprowadzenia go na rozprawę.

Art. 351.

- § 1. Sędziego albo sędziów powołanych do orzekania w sprawie wyznacza się w kolejności według wpływu sprawy oraz jawnej dla stron listy sędziów danego sądu lub wydziału. Odstępstwo od tej kolejności jest dopuszczalne tylko z powodu choroby sędziego lub z innej ważnej przyczyny, co należy zaznaczyć w zarządzeniu o wyznaczeniu rozprawy.
- § 2. Gdy w akcie oskarżenia zarzuca się popełnienie zbrodni zagrożonej karą 25 lat pozbawienia wolności albo dożywotniego pozbawienia wolności, wyznaczenia składu orzekającego dokonuje się na wniosek prokuratora lub obrońcy w drodze losowania, przy którym mają oni prawo być obecni. Prokurator może złożyć wniosek nie później niż w ciągu 7 dni po wniesieniu do sądu aktu oskarżenia, a obrońca w ciągu 7 dni od dnia doręczenia mu odpisu aktu oskarżenia.
- § 3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady wyznaczania i losowania składu orzekającego, mając na uwadze konieczność zagwarantowania równego prawdopodobieństwa udziału w składzie orzekającym w każdej sprawie wszystkim sędziom danego sądu lub wydziału.

Art. 352.

Prezes sądu po rozważeniu wniosków stron i podmiotu, o którym mowa w art. 416 lub z urzędu dopuszcza dowody i zarządza ich sprowadzenie na rozprawę. Przepis art. 368 stosuje się odpowiednio.

Art. 353.

- § 1. Pomiedzy doręczeniem zawiadomienia a terminem rozprawy głównej powinno upłynąć co najmniej 7 dni.
- § 2. W razie niezachowania tego terminu w stosunku do oskarżonego lub jego obrońcy rozprawa na ich wniosek, zgłoszony przed rozpoczęciem przewodu sądowego, ulega odroczeniu.

Art. 354.

W wypadku wniosku prokuratora o umorzenie postępowania z powodu niepoczytalności sprawcy i o zastosowanie środków zabezpieczających stosuje się odpowiednio przepisy niniejszego rozdziału z następującymi zmianami:

- 1) nie stosuje się przepisów o oskarżycielu posiłkowym, a powództwo cywilne jest niedopuszczalne,
- 2) wniosek kieruje się na rozprawę, chyba że w świetle materiałów postępowania przygotowawczego popełnienie czynu zabronionego przez podejrzanego i jego niepoczytalność w chwili czynu nie budzą wątpliwości, a prezes sądu uzna za celowe rozpoznanie sprawy na posiedzeniu z udziałem prokuratora, obrońcy i podejrzanego; podejrzany nie bierze udziału w posiedzeniu, jeżeli z opinii biegłych wynika, że byłoby to niewskazane, chyba że sąd uzna jego udział za konieczny; pokrzywdzony ma prawo wziąć udział w posiedzeniu,
- 3) w razie umorzenia postępowania stosuje się art. 322 § 2 i 3.

Rozdział 42

Jawność rozprawy głównej

Art. 355.

Rozprawa odbywa się jawnie. Ograniczenia jawności określa ustawa.

Art. 356.

- § 1. Na rozprawie oprócz osób biorących udział w postępowaniu mogą być obecne tylko osoby pełnoletnie, nie uzbrojone.
- § 2. Przewodniczący może zezwolić na obecność na rozprawie małoletnim oraz osobom obowiązany do noszenia broni.
- § 3. Nie mogą być obecne na rozprawie osoby znajdujące się w stanie nie licującym z powagą sądu.

Art. 357.

- § 1. Sąd może zezwolić przedstawicielom radia, telewizji, filmu i prasy na dokonywanie za pomocą aparatury utrwałień obrazu i dźwięku z przebiegu rozprawy, gdy uzasadniony interes społeczny za tym przemawia, dokonywanie tych czynności nie będzie utrudniać prowadzenia rozprawy, a ważny interes uczestnika postępowania temu się nie sprzeciwia.
- § 2. Sąd może określić warunki, od których uzależnia wydanie zezwolenia przewidzianego w § 1.

Art. 358.

Jeżeli nie przemawia przeciw temu względ na prawidłowość postępowania, sąd na wniosek strony wyraża zgodę na utrwalenie przez nią przebiegu rozprawy za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk.

Art. 359.

Niejawna jest rozprawa, która dotyczy:

- 1) wniosku prokuratora o umorzenie postępowania z powodu niepoczytalności sprawcy i zastosowanie środka zabezpieczającego,
- 2) sprawy o pomówienie lub znieważenie; na wniosek pokrzywdzonego rozprawa odbywa się jednak jawnie.

Art. 360.

- § 1. Sąd wyłącza jawność rozprawy w całości albo w części, jeżeli jawność mogłaby:
 - 1) wywołać zakłócenie spokoju publicznego,
 - 2) obrażać dobre obyczaje,
 - 3) ujawnić okoliczności, które ze względu na ważny interes państwa powinny być zachowane w tajemnicy,
 - 4) naruszyć ważny interes prywatny.
- § 2. Sąd wyłącza jawność całości lub części rozprawy także na żądanie osoby, która złożyła wniosek o ściganie.

§ 3. Sąd może wyłączyć jawność całości albo części rozprawy, jeżeli choćby jeden z oskarżonych jest nieletni lub na czas przesłuchania świadka, który nie ukończył 15 lat.

Art. 361.

- § 1. W razie wyłączenia jawności mogą być obecne na rozprawie, oprócz osób biorących udział w postępowaniu, po dwie osoby wskazane przez oskarżyciela publicznego, oskarżyciela posiłkowego, oskarżyciela prywatnego i oskarżonego. Jeżeli jest kilku oskarżycieli lub oskarżonych, każdy z nich może żądać pozostawienia na sali rozpraw po jednej osobie.
- § 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli zachodzi obawa ujawnienia tajemnicy państwowej.
- § 3. W razie wyłączenia jawności przewodniczący może zezwolić poszczególnym osobom na obecność na rozprawie.

Art. 362.

Przewodniczący poucza obecnych o obowiązku zachowania w tajemnicy okoliczności ujawnionych na rozprawie toczącej się z wyłączeniem jawności i uprzedza o skutkach niedopełnienia tego obowiązku.

Art. 363.

Z chwilą zgłoszenia wniosku o wyłączenie jawności rozprawa w zakresie tego wniosku odbywa się z wyłączeniem jawności, jeżeli o to wnosi strona lub sąd uzna to za potrzebne.

Art. 364.

- § 1. Ogłoszenie wyroku odbywa się jawnie.
- § 2. Jeżeli jawność rozprawy wyłączono w całości lub w części, przytoczenie powodów wyroku może nastąpić również z wyłączeniem jawności w całości lub w części.

Rozdział 43

Przepisy ogólne o rozprawie głównej

Art. 365.

Rozprawa odbywa się ustnie.

Art. 366.

- § 1. Przewodniczący kieruje rozprawą i czuwa nad jej prawidłowym przebiegiem, bacząc, aby zostały wyjaśnione wszystkie istotne okoliczności sprawy, a w miarę możliwości także okoliczności sprzyjające popełnieniu przestępstwa.
- § 2. Przewodniczący powinien dążyć do tego, aby rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło na pierwszej rozprawie głównej.

Art. 367.

- § 1. Przewodniczący umożliwia stronom wypowiedzenie się co do każdej kwestii podlegającej rozstrzygnięciu.

§ 2. Jeżeli w jakiegokolwiek kwestii jedna ze stron zabiera głos, prawo głosu przysługuje również wszystkim innym stronom. obrońcy oskarżonego i oskarżonemu przysługuje głos ostatni.

Art. 368.

O przychylnym załatwieniu wniosku dowodowego strony, któremu inna strona nie sprzeciwiła się, rozstrzyga ostatecznie przewodniczący; w innych wypadkach sąd wydaje postanowienie.

Art. 369.

Dowody na poparcie oskarżenia powinny być w miarę możliwości przeprowadzone przed dowodami służącymi do obrony.

Art. 370.

- § 1. Po swobodnym wypowiedzeniu się osoby przesłuchiwanej na wezwanie przewodniczącego, stosownie do art. 171 § 1, mogą zadawać jej pytania w następującym porządku: oskarżyciel publiczny, oskarżyciel posiłkowy, pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego, oskarżyciel prywatny, pełnomocnik oskarżyciela prywatnego, powód cywilny, pełnomocnik powoda cywilnego, biegły, podmiot, o którym mowa w art. 416, obrońca, oskarżony, członkowie składu orzekającego.
- § 2. Strona, na której wniosek świadek został dopuszczony, zadaje pytania przed pozostałymi stronami.
- § 3. W razie potrzeby członkowie składu orzekającego mogą zadawać dodatkowe pytania poza kolejnością.
- § 4. Przewodniczący uchyla pytania, o których mowa w art. 171 § 6, lub gdy z innych powodów uznaje je za niestosowne.

Art. 371.

- § 1. Przy przesłuchaniu świadka nie powinni być obecni świadkowie, którzy jeszcze nie zostali przesłuchani.
- § 2. Przewodniczący powinien przedsięwziąć środki zapobiegające porozumiewaniu się osób przesłuchanych z osobami, które jeszcze nie zostały przesłuchane.

Art. 372.

Przewodniczący wydaje wszelkie zarządzenia niezbędne do utrzymania na sali sądowej spokoju i porządku.

Art. 373.

Od zarządzeń przewodniczącego wydanych na rozprawie głównej przysługuje odwołanie do składu orzekającego.

Art. 374.

- § 1. Obecność oskarżonego na rozprawie głównej jest obowiązkowa, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.
- § 2. Przewodniczący może wydać zarządzenie w celu uniemożliwienia oskarżonemu wydalenia się z sądu przed zakończeniem rozprawy.

Art. 375.

- § 1. Jeżeli oskarżony pomimo upomnienia go przez przewodniczącego zachowuje się nadal w sposób zakłócający porządek rozprawy lub godzący w powagę sądu, przewodniczący może wydalić go na pewien czas z sali rozprawy.
- § 2. Zezwalając oskarżonemu na powrót, przewodniczący niezwłocznie informuje go o przebiegu rozprawy w czasie jego nieobecności oraz umożliwia mu złożenie wyjaśnień co do przeprowadzonych w czasie jego nieobecności dowodów.

Art. 376.

- § 1. Jeżeli oskarżony, który złożył już wyjaśnienia, opuścił salę rozprawy bez zezwolenia przewodniczącego, sąd może prowadzić rozprawę w dalszym ciągu pomimo nieobecności oskarżonego, a wyroku wydanego w tym wypadku nie uważa się za zaoczny. Sąd zarządza zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie oskarżonego, jeżeli uznaje jego obecność za niezbędną. Na postanowienie przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu tego sądu.
- § 2. Przepis ten stosuje się odpowiednio, jeżeli oskarżony po złożeniu wyjaśnień, zawiadomiony o terminie rozprawy odroczonej lub przerwanej, nie stawiał się na tę rozprawę bez usprawiedliwienia.
- § 3. Jeżeli na rozprawę odroczoną lub przerwana nie stawiał się współoskarżony, który usprawiedliwił swoje niestawiennictwo, sąd może prowadzić rozprawę w zakresie nie dotyczącym bezpośrednio nieobecnego oskarżonego, jeżeli nie ograniczy to jego prawa do obrony.

Art. 377.

- § 1. Jeżeli oskarżony wprowadził się ze swej winy w stan niezdolności do udziału w rozprawie lub w posiedzeniu, w którym jego udział jest obowiązkowy, sąd może prowadzić postępowanie pomimo jego nieobecności, nawet jeżeli nie złożył jeszcze wyjaśnień.
- § 2. Przed wydaniem postanowienia, o którym mowa w § 1, sąd zapoznaje się ze świadectwem lekarza, który stwierdził stan takiej niezdolności, lub przesłuchuje go w charakterze biegłego. Stan niezdolności oskarżonego do udziału w rozprawie można stwierdzić także na podstawie badania niepołączonego z naruszeniem integralności ciała, przeprowadzonego za pomocą stosownego urządzenia.
- § 3. Jeżeli oskarżony zawiadomiony o terminie rozprawy oświadcza, że nie weźmie udziału w rozprawie, uniemożliwia doprowadzenie go na rozprawę albo zawiadomiony o niej osobiście nie stawia się na rozprawę bez usprawiedliwienia, sąd może prowadzić postępowanie bez jego udziału, chyba że uzna obecność oskarżonego za niezbędną; przepis art. 376 § 1 zdanie drugie stosuje się.
- § 4. Jeżeli oskarżony nie złożył jeszcze wyjaśnień przed sądem, można zastosować art. 396 § 2 lub uznać za wystarczające odczytanie jego poprzednio złożonych wyjaśnień.
- § 5. Jeżeli rozprawę przerwano lub odroczone wyznaczając nowy jej termin, sąd powiadamia o tym oskarżonego, a jeżeli oskarżony się stawia - przepis art. 375 § 2 stosuje się odpowiednio.
- § 6. Wyroku nie uważa się w tym wypadku za zaoczny.

Art. 378.

- § 1. Jeżeli w sprawie, w której oskarżony musi mieć obrońcę i korzysta z obrony z wyboru, obrońca lub oskarżony wypowiada stosunek obrończy, sąd określa oskarżonemu odpowiedni termin do powołania nowego obrońcy, a po bezskutecznym upływie tego terminu prezes sądu lub sąd wyznacza obrońcę z urzędu. W razie potrzeby rozprawę przerywa się lub odacza.
- § 2. W sprawie, w której oskarżony korzysta z obrońcy z urzędu, sąd na uzasadniony wniosek obrońcy lub oskarżonego zwalnia obrońcę z jego obowiązków i wyznacza oskarżonemu innego obrońcę z urzędu.
- § 3. Wyznaczając nowego obrońcę, sąd jednocześnie podejmuje decyzję, czy dotychczasowy obrońca może bez uszczerbku dla prawa oskarżonego do obrony pełnić swe obowiązki do czasu podjęcia obrony przez nowego obrońcę.

Art. 379.

- § 1. Gdy sąd wchodzi na salę lub ją opuszcza, wszyscy obecni wstają.
- § 2. Wstaje również każda osoba, do której sąd się zwraca lub która do sądu przemawia, chyba że przewodniczący zwolni ją od tego obowiązku.

Art. 380.

Przepisy dotyczące oskarżonego stosuje się odpowiednio do osoby, której prokurator zarzuca popełnienie czynu zabronionego w stanie niepoczytalności i wnosi o umorzenie postępowania oraz o zastosowanie wobec niej środków zabezpieczających.

Rozdział 44**Rozpoczęcie rozprawy głównej****Art. 381.**

Rozprawę główną rozpoczyna wywołanie sprawy. Następnie przewodniczący sprawdza, czy wszyscy wezwani stawili się oraz czy nie ma przeszkód do rozpoznania sprawy.

Art. 382.

W razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa oskarżonego, którego obecność jest obowiązkowa, przewodniczący zarządza jego natychmiastowe zatrzymanie i doprowadzenie lub przerywa w tym celu rozprawę albo też sąd ją odacza. Przepis art. 376 § 1 zdanie trzecie stosuje się.

Art. 383.

W razie niestawiennictwa powoda cywilnego do chwili rozpoczęcia przewodu sądowego, sąd pozostawia powództwo cywilne bez rozpoznania, chyba że powód złożył wniosek o rozpoznanie pomimo jego nieobecności.

Art. 384.

- § 1. Po sprawdzeniu obecności przewodniczący zarządza opuszczenie sali rozpraw przez świadków. Biegli pozostają na sali, jeżeli przewodniczący nie zarządzi inaczej.

- § 2. Pokrzywdzony ma prawo wziąć udział w rozprawie, jeżeli się stawi, i pozostać na sali, choćby miał składać zeznania jako świadek. W tym wypadku sąd przesłuchuje go w pierwszej kolejności.
- § 3. Uznając to za celowe sąd może zobowiązać pokrzywdzonego do obecności na rozprawie lub jej części.
- § 4. Przepisy § 2 i 3 stosuje się odpowiednio do podmiotu, o którym mowa w art. 416.

Rozdział 45

Przewód sądowy

Art. 385.

- § 1. Przewód sądowy rozpoczyna się od odczytania przez oskarżyciela aktu oskarżenia.
- § 2. Za zgodą obecnych stron, a w wypadku szczególnie obszernego uzasadnienia aktu oskarżenia bez ich zgody, można poprzestać na przedstawieniu podstaw oskarżenia.
- § 3. Jeżeli wniesiono odpowiedź na akt oskarżenia, przewodniczący informuje o jej treści.

Art. 386.

- § 1. Po odczytaniu aktu oskarżenia przewodniczący poucza oskarżonego o prawie składania wyjaśnień, odmowy wyjaśnień lub odpowiedzi na pytania, po czym pyta go, czy przyznaje się do zarzucanego mu czynu oraz czy chce złożyć wyjaśnienia i jakie.
- § 2. Po przesłuchaniu oskarżonego przewodniczący poucza go o prawie zadawania pytań osobom przesłuchiwanym oraz składania wyjaśnień co do każdego dowodu.

Art. 387.

- 1. Do chwili zakończenia pierwszego przesłuchania wszystkich oskarżonych na rozprawie głównej oskarżony, któremu zarzucono występki może złożyć wniosek o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie mu określonej kary lub środka karnego bez przeprowadzania postępowania dowodowego; jeżeli oskarżony nie ma obrońcy z wyboru, sąd może, na jego wniosek, wyznaczyć mu obrońcę z urzędu.
- § 2. Sąd może uwzględnić wniosek oskarżonego o wydanie wyroku skazującego, gdy okoliczności popełnienia przestępstwa nie budzą wątpliwości i cele postępowania zostaną osiągnięte mimo nieprzeprowadzenia rozprawy w całości; uwzględnienie takiego wniosku jest możliwe jedynie wówczas, gdy nie sprzeciwia się temu prokurator, a także pokrzywdzony należycie powiadomiony o terminie rozprawy oraz pouczony o możliwości zgłoszenia przez oskarżonego tego wniosku.
- § 3. Sąd może uzależnić uwzględnienie wniosku oskarżonego od dokonania w nim wskazanej przez siebie zmiany. Przepis art. 341 § 3 stosuje się odpowiednio.
- § 4. Przychylając się do wniosku sąd może uznać za ujawnione dowody wymienione w akcie oskarżenia lub dokumenty przedłożone przez stronę.

- § 5. Jeżeli wniosek złożono przed rozpoczęciem rozprawy, sąd rozpoznaje go na rozprawie.

Art. 388.

Za zgodą obecnych stron sąd może przeprowadzić postępowanie dowodowe tylko częściowo, jeżeli wyjaśnienia oskarżonego przyznającego się do winy nie budzą wątpliwości.

Art. 389.

- § 1. Jeżeli oskarżony odmawia wyjaśnień lub wyjaśnia odmiennie niż poprzednio albo oświadcza, że pewnych okoliczności nie pamięta, wolno na rozprawie odczytywać tylko w odpowiednim zakresie protokoły jego wyjaśnień złożonych poprzednio w charakterze oskarżonego w tej lub innej sprawie w postępowaniu przygotowawczym lub przed sądem albo w innym postępowaniu przewidzianym przez ustawę.
- § 2. Po odczytaniu protokołu przewodniczący zwraca się do oskarżonego o wypowiedzenie się co do jego treści i o wyjaśnienie zachodzących sprzeczności.

Art. 390.

- § 1. Oskarżony ma prawo być obecny przy wszystkich czynnościach postępowania dowodowego.
- § 2. W wyjątkowych wypadkach, gdy należy się obawiać, że obecność oskarżonego mogłaby oddziaływać krępująco na wyjaśnienia współoskarżonego albo na zeznania świadka lub biegłego, przewodniczący może zarządzić, aby na czas przesłuchania danej osoby oskarżony opuścił salę sądową. Przepis art. 375 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 391.

- § 1. Jeżeli świadek bezpodstawnie odmawia zeznań, zeznaje odmiennie niż poprzednio albo oświadczy, że pewnych okoliczności nie pamięta, albo przebywa za granicą lub nie można mu było doręczyć wezwania, albo nie stawił się z powodu niedających się usunąć przeszkód lub prezes sądu zaniechał wezwania świadka na podstawie art. 333 § 2, a także wtedy, gdy świadek zmarł, wolno odczytywać w odpowiednim zakresie protokoły złożonych poprzednio przez niego zeznań w postępowaniu przygotowawczym lub przed sądem w tej lub innej sprawie albo w innym postępowaniu przewidzianym przez ustawę.
- § 2. W warunkach określonych w § 1, a także w wypadku określonym w art. 182 § 3, wolno również odczytywać na rozprawie protokoły złożonych poprzednio przez świadka wyjaśnień w charakterze oskarżonego.
- § 3. Przepis art. 389 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 392.

- § 1. Sąd może odczytywać na rozprawie głównej protokoły przesłuchania świadków i oskarżonych, sporządzone w postępowaniu przygotowawczym lub przed sądem albo w innym postępowaniu przewidzianym przez ustawę, gdy bezpośrednio przeprowadzenie dowodu nie jest niezbędne, a żadna z obecnych stron temu się nie sprzeciwia.

- § 2. Sprzeciw strony, której zeznania lub wyjaśnienia nie dotyczą, nie stoi na przeszkodzie odczytaniu protokołu.

Art. 393.

- § 1. Wolno odczytywać na rozprawie protokoły oględzin, przeszukania i zatrzymania rzeczy, opinie biegłych, instytutów, zakładów lub instytucji, dane o karalności, wyniki wywiadu środowiskowego oraz wszelkie dokumenty urzędowe złożone w postępowaniu przygotowawczym lub sądowym albo w innym postępowaniu przewidzianym przez ustawę. Nie wolno jednak odczytywać notatek dotyczących czynności, z których wymagane jest sporządzenie protokołu.
- § 2. Wolno również odczytywać zawiadomienie o przestępstwie, chyba że zostało złożone do protokołu, o którym mowa w art. 304a.
- § 3. Mogą być odczytywane na rozprawie wszelkie dokumenty prywatne, powstałe poza postępowaniem karnym i nie dla jego celów, w szczególności oświadczenia, publikacje, listy oraz notatki.
- § 4. Wolno odczytywać na rozprawie protokoły zeznań świadka przesłuchanego w warunkach określonych w art. 184. Rozprawa jest wówczas niejawną; przepisu art. 361 § 1 nie stosuje się.

Art. 393a.

W warunkach określonych w art. 389 § 1, art. 391 § 1 i 2, art. 392 i 393 wolno również odczytywać lub odtwarzać zapisy, o których mowa w art. 145 § 1 i art. 147 § 3.

Art. 394.

- § 1. Dane dotyczące osoby oskarżonego oraz wyniki wywiadu środowiskowego uznaje się za ujawnione bez odczytywania. Należy je jednak odczytać na żądanie oskarżonego lub obrońcy.
- § 2. Protokoły i dokumenty podlegające odczytaniu na rozprawie można uznać bez ich odczytania za ujawnione w całości lub w części. Należy jednak je odczytać, jeżeli którakolwiek ze stron o to wnosi. Przepis art. 392 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 395.

Jeżeli nie stoją temu na przeszkodzie właściwości dowodów rzeczowych, sprowadza się je na salę rozpraw i udostępnia stronom, a w razie potrzeby świadkom i biegłym.

Art. 396.

- § 1. Jeżeli zapoznanie się z dowodem rzeczowym lub przeprowadzenie oględzin przez pełny skład sądu napotyka znaczne trudności albo jeżeli strony wyrażają na to zgodę, sąd wyznacza do tej czynności sędziego ze swego składu albo sąd wezwany.
- § 2. Sąd może zlecić przesłuchanie świadka sędziemu wyznaczonemu ze swego składu lub sądowi wezwanemu, w którego okręgu świadek przebywa, jeżeli świadek nie stawił się z powodu przeszkód zbyt trudnych do usunięcia.
- § 3. W czynnościach wskazanych w § 1 i 2 mają prawo brać udział strony, obrońcy i pełnomocnicy. Oskarżonego pozbawionego wolności sprowadza się tylko wtedy, gdy sąd uzna to za konieczne.

- § 4. Sędzia wyznaczony lub sąd wezwany może przeprowadzić także inny dowód, którego potrzeba wyłoni się w toku czynności wskazanej w § 1 lub 2.

Art. 397.

- § 1. Jeżeli dopiero w toku rozprawy ujawnią się istotne braki postępowania przygotowawczego, a ich usunięcie przez sąd uniemożliwiłoby wydanie prawidłowego orzeczenia w rozsądnym terminie, zaś przeszkód tych nie można usunąć stosując przepis art. 396, sąd może przerwać albo odroczyć rozprawę określając oskarżycielowi publicznemu termin do przedstawienia dowodów, których przeprowadzenie pozwoliłoby na usunięcie dostrzeżonych braków.
- § 2. Oskarżyciel publiczny w celu zebrania dowodów, o których mowa w § 1, może przedsięwziąć osobiście, a prokurator także zlecić Policji dokonanie niezbędnych czynności dowodowych.
- § 3. Oskarżyciel publiczny w wypadku niemożności dotrzymania określonego terminu może zwrócić się do sądu o jego przedłużenie.
- § 4. Jeżeli oskarżyciel publiczny w wyznaczonym terminie nie przedstawi stosownych dowodów, sąd rozstrzyga na korzyść oskarżonego wątpliwości wynikające z nieprzeprowadzenia tych dowodów.

Art. 398.

- § 1. Jeżeli na podstawie okoliczności, które wyszły na jaw w toku rozprawy, oskarżyciel zarzucił oskarżonemu inny czyn oprócz objętego aktem oskarżenia, sąd może za zgodą oskarżonego rozpoznać nowe oskarżenie na tej samej rozprawie, chyba że zachodzi konieczność przeprowadzenia postępowania przygotowawczego co do nowego czynu.
- § 2. W razie odroczenia rozprawy oskarżyciel wnosi nowy lub dodatkowy akt oskarżenia.

Art. 399.

- § 1. Jeżeli w toku rozprawy okaże się, że nie wychodząc poza granice oskarżenia można czyn zakwalifikować według innego przepisu prawnego, sąd uprzedza o tym obecne na rozprawie strony.
- § 2. Na wniosek oskarżonego można przerwać rozprawę w celu umożliwienia mu przygotowania się do obrony.

Art. 400.

Jeżeli po rozpoczęciu przewodu sądowego ujawni się, że czyn oskarżonego stanowi wykroczenie, sąd, nie przekazując sprawy właściwemu sądowi, rozpoznaje ją w tym samym składzie, stosując w dalszym jej toku, przepisy Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

Art. 401.

- § 1. Przewodniczący może przerwać rozprawę główną dla sprowadzenia dowodu albo dla wypoczynku lub z innej ważnej przyczyny.
- § 2. Każdorazowa przerwa w rozprawie może trwać nie dłużej niż 35 dni.

Art. 402.

- § 1. Jeżeli przewodniczący, zarządzając przerwę, oznaczy jednocześnie czas i miejsce dalszego ciągu rozprawy, osoby obecne na rozprawie przerwanej są obowiązane stawić się w nowym terminie bez wezwania. Przepis art. 285 stosuje się odpowiednio.
- § 2. Rozprawę przerwana prowadzi się po przerwie w dalszym ciągu, a od początku - jeżeli skład sądu uległ zmianie albo sąd uzna to za konieczne.
- § 3. W razie przekroczenia terminu przerwy rozprawę uważa się za odroczoną.

Art. 403.

Orzeczenia zapadające w czasie przerwy w rozprawie wydaje się w składzie rozpoznającym sprawę, a w wypadku niemożności jego utworzenia - w takim samym składzie.

Art. 404.

- § 1. Sąd może odroczyć rozprawę tylko wtedy, gdy zarządzenie przerwy nie byłoby wystarczające.
- § 2. Rozprawę odroczoną prowadzi się w nowym terminie od początku. Sąd może wyjątkowo prowadzić rozprawę odroczoną w dalszym ciągu, chyba że skład sądu uległ zmianie.
- § 3. W wypadku podjęcia postępowania zawieszzonego przepis § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 405.

Po przeprowadzeniu dowodów dopuszczonych w sprawie przewodniczący zapytuje strony, czy wnoszą o uzupełnienie postępowania dowodowego i w razie odpowiedzi przeczącej - zamyka przewód sądowy.

Rozdział 46**Głosy stron****Art. 406.**

- § 1. Po zamknięciu przewodu sądowego przewodniczący udziela głosu stronom, ich przedstawicielom oraz w miarę potrzeby przedstawicielowi społecznemu, który przemawia przed obrońcą i oskarżonym. Głos zabierają w następującej kolejności: oskarżyciel publiczny, oskarżyciel posiłkowy, oskarżyciel prywatny, powód cywilny, podmiot, o którym mowa w art. 416, obrońca oskarżonego i oskarżony. Przedstawiciele procesowi stron zabierają głos przed stronomi.
- § 2. Jeżeli oskarżyciel lub powód cywilny ponownie zabiera głos, należy również udzielić głosu obrońcy i oskarżonemu.

Art. 407. (uchylony).

Rozdział 47

Wyrokowanie

Art. 408.

Po wysłuchaniu głosów stron sąd niezwłocznie przystępuje do narady.

Art. 409.

Sąd aż do ogłoszenia wyroku może wznowić przewód sądowy, zwłaszcza w wypadku przewidzianym w art. 399, albo też udzielić dodatkowego głosu stronom.

Art. 410.

Podstawę wyroku może stanowić tylko całokształt okoliczności ujawnionych w toku rozprawy głównej.

Art. 411.

- § 1. W sprawie zawiłej albo z innych ważnych powodów sąd może odroczyć wydanie wyroku na czas nie przekraczający 7 dni.
- § 2. W razie przekroczenia tego terminu rozprawę prowadzi się od początku.
- § 3. W postanowieniu o odroczeniu wydania wyroku należy wskazać czas i miejsce jego ogłoszenia.

Art. 412.

Niezwłocznie po ukończeniu głosowania sąd sporządza wyrok na piśmie.

Art. 413.

- § 1. Każdy wyrok powinien zawierać:
 - 1) oznaczenie sądu, który go wydał, oraz sędziów, ławników, oskarżycieli i protokolanta,
 - 2) datę oraz miejsce rozpoznania sprawy i wydania wyroku,
 - 3) imię, nazwisko oraz inne dane określające tożsamość oskarżonego,
 - 4) przytoczenie opisu i kwalifikacji prawnej czynu, którego popełnienie oskarżyciel zarzucił oskarżonemu,
 - 5) rozstrzygnięcie sądu,
 - 6) wskazanie zastosowanych przepisów ustawy karnej.
- § 2. Wyrok skazujący powinien ponadto zawierać:
 - 1) dokładne określenie przypisanego oskarżonemu czynu oraz jego kwalifikację prawną,
 - 2) rozstrzygnięcia co do kary i środków karnych, a w razie potrzeby, co do zaliczenia na ich poczet tymczasowego aresztowania i zatrzymania oraz środków zapobiegawczych wymienionych w art. 276.

Art. 414.

- § 1. W razie stwierdzenia po rozpoczęciu przewodu sądowego okoliczności wyłączającej ściganie lub danych przemawiających za warunkowym umorzeniem postępowania, sąd wyrokiem umarza postępowanie albo umarza je warunko-

wo. Jednakże w razie stwierdzenia okoliczności wymienionych w art. 17 § 1 pkt 1 i 2 sąd wydaje wyrok uniewinniający, chyba że sprawca w chwili czynu był niepoczytalny.

- § 2. Umarzając postępowanie sąd stosuje odpowiednio art. 322 § 2 i 3, art. 323 § 1 i 2 oraz art. 340 § 2 i 3.
- § 3. Sąd stosuje środek zabezpieczający wskazany w art. 99 § 1 Kodeksu karnego lub w art. 43 § 2 Kodeksu karnego skarbowego, jeżeli wyniki przewodu sądowego to uzasadniają, a umorzenie następuje z powodu niepoczytalności sprawcy w chwili popełnienia czynu.
- § 4. Umarzając postępowanie warunkowo, sąd stosuje odpowiednio art. 341.
- § 5. Przewidując możliwość warunkowego umorzenia postępowania albo możliwość orzeczenia kary z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, sąd może wznowić przewód sądowy celem odpowiedniego zastosowania art. 341 § 3; wówczas sąd może zarządzić przerwę.

Art. 415.

- § 1. W razie skazania oskarżonego sąd uwzględnia albo oddala powództwo cywilne w całości albo w części.
- § 2. W razie innego rozstrzygnięcia sąd pozostawia powództwo cywilne bez rozpoznania.
- § 3. Sąd orzeka o pozostawieniu powództwa cywilnego bez rozpoznania, również jeżeli materiał dowodowy ujawniony w toku rozprawy nie wystarcza do rozstrzygnięcia powództwa cywilnego, a uzupełnienie tego materiału spowodowałoby znaczną przewlekłość postępowania.
- § 4. W razie skazania oskarżonego sąd może także z urzędu zasądzić odszkodowanie na rzecz pokrzywdzonego, chyba że ustawa stanowi inaczej. Zasądzenie odszkodowania z urzędu nie jest dopuszczalne, jeżeli zachodzą okoliczności wymienione w art. 65 § 1 pkt 2, 4 lub 5.
- § 5. W razie skazania oskarżonego lub warunkowego umorzenia postępowania w wypadkach wskazanych w ustawie sąd orzeka nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Nawiązki na rzecz pokrzywdzonego, obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę nie orzeka się, jeżeli roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem innego postępowania albo o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono.
- § 6. Jeżeli zasądzone odszkodowanie, obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę albo nawiązka orzeczona na rzecz pokrzywdzonego nie pokrywają całej szkody lub nie stanowią pełnego zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, pokrzywdzony może dochodzić dodatkowych roszczeń w postępowaniu cywilnym.
- § 7. W razie orzeczenia przez sąd obowiązku naprawienia szkody, zadośćuczynienia za doznaną krzywdę lub nawiązki na rzecz pokrzywdzonego, nie stosuje się § 1 i 4.

Art. 416.

- § 1. W razie skazania oskarżonego sąd, uwzględniając wniosek prokuratora, zobowiązuje w wyroku podmiot, który uzyskał korzyść majątkową w warunkach określonych w art. 52 Kodeksu karnego, do jej zwrotu w całości lub w części na rzecz Skarbu Państwa. Uniewinniając oskarżonego albo skazując go za

przestępstwo, które takiej korzyści nie przyniosło, lub umarzając postępowanie - sąd pozostawia wniosek prokuratora bez rozpoznania.

§ 2. Przed zakończeniem przewodu sądowego sąd przesłuchuje w charakterze świadka podmiot określony w art. 52 Kodeksu karnego. Jeżeli podmiotem tym nie jest osoba fizyczna, przesłuchuje się organ uprawniony do działania w jego imieniu.

§ 3. Osoba, o której mowa w § 2, może odmówić zeznań.

§ 4. Przepisy art. 72, 75, 87 i 89 stosuje się odpowiednio.

Art. 417.

Zaliczeniu na poczet orzeczonej kary podlega również okres tymczasowego aresztowania odbytego przez oskarżonego w innej sprawie, w której postępowanie toczyło się równocześnie, a zapadł w niej prawomocny wyrok uniewinniający, umorzono postępowanie albo odstąpiono od wymierzenia kary.

Art. 418.

§ 1. Po podpisaniu wyroku przewodniczący ogłasza go publicznie; w czasie ogłaszania wyroku wszyscy obecni, z wyjątkiem sądu, stoją.

§ 2. Zgłoszenie zdania odrębnego podaje się do wiadomości, a jeżeli członek składu orzekającego, który zgłosił zdanie odrębne, wyraził na to zgodę, także jego nazwisko.

§ 3. Po ogłoszeniu przewodniczący lub jeden z członków składu orzekającego podaje ustnie najważniejsze powody wyroku.

Art. 418a.

W wypadku wyrokowania poza rozprawą, treść wyroku udostępnia się publicznie przez złożenie jego odpisu na okres 7 dni w sekretariacie sądu, o czym należy uczynić wzmiankę w protokole posiedzenia.

Art. 419.

§ 1. Niestawiennictwo stron, ich obrońców i pełnomocników nie stoi na przeszkodzie ogłoszeniu wyroku.

§ 2. Jeżeli oskarżony pozbawiony wolności nie był obecny przy ogłoszeniu na rozprawie orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, a nie miał obrońcy, orzeczenie to doręcza się oskarżonemu. Przepis art. 100 § 6 stosuje się odpowiednio.

Art. 420.

§ 1. Jeżeli wyrok nie zawiera rozstrzygnięcia co do przypadku, zaliczenia tymczasowego aresztowania, zatrzymania lub środków zapobiegawczych wymienionych w art. 276 albo dowodów rzeczowych, sąd orzeka o tym postanowieniem na posiedzeniu.

§ 2. Jeżeli sąd nieprawidłowo zaliczył okres tymczasowego aresztowania na poczet orzeczonej kary, stosuje się odpowiednio przepis § 1.

§ 3. Strony mają prawo wziąć udział w tym posiedzeniu. Oskarżonego aresztowanego sprowadza się na posiedzenie tylko wtedy, gdy prezes sądu lub sąd uzna to za konieczne.

§ 4. Na postanowienia, o których mowa w § 1 i § 2, przysługuje zażalenie.

Art. 421.

Osobie nie będącej oskarżonym, która zgłasza roszczenie do mienia objętego przedmiotami, przysługuje prawo dochodzenia swych roszczeń tylko w drodze postępowania cywilnego.

Art. 422.

- § 1. W terminie zawitym 7 dni od daty ogłoszenia wyroku strona, podmiot określony w art. 416, a w wypadku wyroku warunkowo umarzającego postępowanie, wydany na posiedzeniu, także pokrzywdzony, mogą złożyć wniosek o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku. Sporządzenie uzasadnienia z urzędu nie zwalnia strony, wymienionego podmiotu oraz pokrzywdzonego od złożenia wniosku o doręczenie uzasadnienia. Wniosek składa się na piśmie. Wniosek nie pochodzący od oskarżonego powinien wskazywać tego z oskarżonych, którego dotyczy.
- § 2. Dla oskarżonego pozbawionego wolności, który nie ma obrońcy i nie był obecny podczas ogłoszenia wyroku, termin wymieniony w § 1 biegnie od daty doręczenia mu wyroku.
- § 3. Prezes sądu odmawia przyjęcia wniosku złożonego przez osobę nieuprawnioną lub po terminie. Na zarządzenie prezesa przysługuje zażalenie.

Art. 423.

- § 1. Uzasadnienie wyroku powinno być sporządzone w ciągu 14 dni od daty złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia, a w wypadku sporządzenia uzasadnienia z urzędu - od daty ogłoszenia wyroku; w sprawie zawilej, w razie niemożności sporządzenia uzasadnienia w terminie, prezes sądu może przedłużyć ten termin na czas oznaczony.
- § 1a. W wypadku złożenia wniosku o uzasadnienie wyroku w części odnoszącej się do niektórych oskarżonych sąd może ograniczyć zakres uzasadnienia do tych tylko części wyroku, których wniosek dotyczy.
- § 2. Wyrok z uzasadnieniem doręcza się stronie i podmiotowi, o którym mowa w art. 416, które złożyły wniosek na podstawie art. 422. Przepis art. 100 § 5 stosuje się.

Art. 424.

- § 1. Uzasadnienie powinno zawierać:
- 1) wskazanie, jakie fakty sąd uznał za udowodnione lub nie udowodnione, na jakich w tej mierze oparł się dowodach i dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych,
 - 2) wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku.
- § 2. W uzasadnieniu wyroku należy ponadto przytoczyć okoliczności, które sąd miał na względzie przy wymiarze kary, a zwłaszcza przy zastosowaniu nadzwyczajnego złagodzenia kary, środków zabezpieczających, uwzględnieniu powództwa cywilnego oraz przy innych rozstrzygnięciach zawartych w wyroku.

DZIAŁ IX

Postępowanie odwoławcze

Rozdział 48

Przepisy ogólne

Art. 425.

- § 1. Od orzeczenia wydanego w pierwszej instancji przysługuje środek odwoławczy stronom, podmiotowi określonemu w art. 416 oraz innym osobom wskazanym w przepisach ustawy.
- § 2. Orzeczenie można zaskarżyć w całości lub w części. Można także zaskarżyć samo uzasadnienie orzeczenia.
- § 3. Odwołujący się może skarżyć jedynie rozstrzygnięcia lub ustalenia naruszające jego prawa lub szkodzące jego interesom. Ograniczenie to nie dotyczy oskarżyciela publicznego.
- § 4. Oskarżyciel publiczny ma prawo wnieść środek odwoławczy także na korzyść oskarżonego.

Art. 426.

- § 1. Od orzeczeń wydanych przez sąd odwoławczy na skutek odwołania nie przysługuje środek odwoławczy.
- § 2. Od innych orzeczeń sądu odwoławczego oraz od orzeczeń wydanych przez Sąd Najwyższy nie przysługuje środek odwoławczy, chyba że ustawa stanowi inaczej.
- § 3. Od wydanych w toku postępowania odwoławczego postanowień o przeprowadzeniu obserwacji w zakładzie leczniczym, o zastosowaniu środka zapobiegawczego oraz nałożeniu kary porządkowej przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu sądu odwoławczego.

Art. 427.

- § 1. Odwołujący się powinien wskazać zaskarżone rozstrzygnięcie lub ustalenie, a także podać, czego się domaga.
- § 2. Jeżeli środek odwoławczy pochodzi od oskarżyciela publicznego, obrońcy lub pełnomocnika, powinien ponadto zawierać wskazanie zarzutów stawianych rozstrzygnięciu oraz uzasadnienie.
- § 3. Odwołujący się może również wskazać nowe fakty lub dowody.

Art. 428.

- § 1. Środek odwoławczy wnosi się na piśmie do sądu, który wydał zaskarżone orzeczenie.
- § 2. Strona może złożyć pisemną odpowiedź na środek odwoławczy.

Art. 429.

- § 1. Prezes sądu pierwszej instancji odmawia przyjęcia środka odwoławczego, jeżeli wniesiony został po terminie lub przez osobę nieuprawnioną albo jest niedopuszczalny z mocy ustawy.

- § 2. Na zarządzenie odmawiające przyjęcia środka odwoławczego na podstawie § 1 lub art. 120 § 2 przysługuje zażalenie.

Art. 430.

- § 1. Sąd odwoławczy pozostawia bez rozpoznania przyjęty środek odwoławczy, jeżeli zachodzą okoliczności określone w art. 429 § 1 albo jeżeli przyjęcie tego środka nastąpiło na skutek niezasadnego przywrócenia terminu.
- § 2. Na postanowienie przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu sądu odwoławczego, chyba że zostało wydane przez Sąd Najwyższy.

Art. 431.

- § 1. Środek odwoławczy można cofnąć.
- § 2. Oskarżony może cofnąć wniesiony na jego korzyść środek odwoławczy, chyba że wniósł go oskarżyciel publiczny lub zachodzi wypadek przewidziany w art. 79.
- § 3. Środka odwoławczego wniesionego na korzyść oskarżonego nie można bez jego zgody cofnąć.

Art. 432.

Cofnięty środek odwoławczy sąd odwoławczy pozostawia bez rozpoznania, chyba że zachodzi jedna z przyczyn wymienionych w art. 439 lub art. 440.

Art. 433.

- § 1. Sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę w granicach środka odwoławczego, a w zakresie szerszym o tyle, o ile ustawa to przewiduje.
- § 2. Sąd odwoławczy jest obowiązany rozważyć wszystkie wnioski i zarzuty wskazane w środku odwoławczym, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 434.

- § 1. Sąd odwoławczy może orzec na niekorzyść oskarżonego tylko wtedy, gdy wniesiono na jego niekorzyść środek odwoławczy, a także tylko w granicach zaskarżenia, chyba że ustawa stanowi inaczej. Jeżeli środek odwoławczy pochodzi od oskarżyciela publicznego lub pełnomocnika, sąd odwoławczy może orzec na niekorzyść oskarżonego ponadto tylko w razie stwierdzenia uchybień podniesionych w środku odwoławczym lub podlegających uwzględnieniu z urzędu.
- § 2. Środek odwoławczy wniesiony na niekorzyść oskarżonego może spowodować orzeczenie także na korzyść oskarżonego.
- § 3. Określonego w § 1 zakazu orzekania na niekorzyść oskarżonego nie stosuje się w wypadkach określonych w art. 60 § 3 i 4 Kodeksu karnego lub w art. 36 § 3 Kodeksu karnego skarbowego oraz w wypadkach skazania z zastosowaniem art. 343 lub art. 387 Kodeksu postępowania karnego albo art. 156 Kodeksu karnego skarbowego.

Art. 435.

Sąd odwoławczy uchyla lub zmienia orzeczenie na korzyść współoskarżonych, choćby nie wnieśli środka odwoławczego, jeżeli je uchylił lub zmienił na rzecz

współoskarżonego, którego środek odwoławczy dotyczył, gdy te same względy przemawiają za uchyleniem lub zmianą na rzecz tamtych.

Art. 436.

Sąd może ograniczyć rozpoznanie środka odwoławczego tylko do poszczególnych uchybień, podniesionych przez stronę lub podlegających uwzględnieniu z urzędu, jeżeli rozpoznanie w tym zakresie jest wystarczające do wydania orzeczenia, a rozpoznanie pozostałych uchybień byłoby przedwczesne lub bezprzedmiotowe dla dalszego toku postępowania.

Art. 437.

- § 1. Po rozpoznaniu środka odwoławczego sąd orzeka o utrzymaniu w mocy, zmianie lub uchyleniu zaskarżonego orzeczenia w całości lub w części. Dotyczy to odpowiednio rozpoznania środka odwoławczego od uzasadnienia orzeczenia.
- § 2. Jeżeli pozwalają na to zebrane dowody, sąd odwoławczy zmienia zaskarżone orzeczenie, orzekając odmiennie co do istoty, lub uchyla je i umarza postępowanie; w innych wypadkach uchyla orzeczenie i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania; przepis art. 397 stosuje się odpowiednio.

Art. 438.

Orzeczenie ulega uchyleniu lub zmianie w razie stwierdzenia:

- 1) obrazy przepisów prawa materialnego,
- 2) obrazy przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia,
- 3) błędów w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia,
- 4) rażącej niewspółmierności kary lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego lub innego środka.

Art. 439.

- § 1. Niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz wpływu uchybienia na treść orzeczenia sąd odwoławczy na posiedzeniu uchyla zaskarżone orzeczenie, jeżeli:
 - 1) w wydaniu orzeczenia brała udział osoba nieuprawniona lub niezdolna do orzekania bądź podlegająca wyłączeniu na podstawie art. 40,
 - 2) sąd był nienależycie obsadzony lub którykolwiek z jego członków nie był obecny na całej rozprawie,
 - 3) sąd powszechny orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu szczególnego albo sąd szczególny orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu powszechnego,
 - 4) sąd niższego rzędu orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu wyższego rzędu,
 - 5) orzeczono karę, środek karny lub środek zabezpieczający nieznanne ustawie,

- 6) zapadło z naruszeniem zasady większości głosów lub nie zostało podpisane przez którąkolwiek z osób biorących udział w jego wydaniu,
 - 7) zachodzi sprzeczność w treści orzeczenia, uniemożliwiająca jego wykonanie,
 - 8) zostało wydane pomimo to, że postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało już prawomocnie zakończone,
 - 9) zachodzi jedna z okoliczności wyłączających postępowanie, określonych w art. 17 § 1 pkt 5, 6 i 8-11,
 - 10) oskarżony w postępowaniu sądowym nie miał obrońcy w wypadkach określonych w art. 79 § 1 i 2 oraz art. 80 lub obrońca nie brał udziału w czynnościach, w których jego udział był obowiązkowy,
 - 11) sprawę rozpoznano podczas nieobecności oskarżonego, którego obecność była obowiązkowa.
- § 2. Uchylenie orzeczenia jedynie z powodów określonych w § 1 pkt 9-11 może nastąpić tylko na korzyść oskarżonego.
- § 3. W posiedzeniu mają prawo wziąć udział strony, obrońcy i pełnomocnicy. Przepis art. 451 stosuje się odpowiednio.

Art. 439a.

Orzeczenia w sprawie o wykroczenie nie uchyla się z tego tylko powodu, że sąd orzekł w postępowaniu karnym zamiast w postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

Art. 440.

Jeżeli utrzymanie orzeczenia w mocy byłoby rażąco niesprawiedliwe, podlega ono zmianie na korzyść oskarżonego albo uchyleniu niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów.

Art. 441.

- § 1. Jeżeli przy rozpoznawaniu środka odwoławczego wyłoni się zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy, sąd odwoławczy może odroczyć rozpoznanie sprawy i przekazać zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu.
- § 2. Sąd Najwyższy może przekazać rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego powiększonemu składowi tego sądu.
- § 3. Uchwała Sądu Najwyższego jest w danej sprawie wiążąca.
- § 4. Prokurator, obrońcy i pełnomocnicy mają prawo wziąć udział w posiedzeniu.
- § 5. Sąd Najwyższy może przejąć sprawę do swego rozpoznania.

Art. 442.

- § 1. Sąd, któremu przekazano sprawę do ponownego rozpoznania, orzeka w granicach, w jakich nastąpiło przekazanie. Uchylenie wyroku tylko w zakresie rozstrzygnięcia o karze albo innym środku nie stoi na przeszkodzie uniewinnieniu oskarżonego lub umorzeniu postępowania.
- § 2. W wypadku przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sąd orzekający w pierwszej instancji, przeprowadzając postępowanie w zakresie dowodów, które nie miały wpływu na uchylenie wyroku, może poprzestać na ich ujawnieniu.

§ 3. Zapatrywania prawne i wskazania sądu odwoławczego co do dalszego postępowania są wiążące dla sądu, któremu sprawę przekazano do ponownego rozpoznania.

Art. 443.

W razie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania wolno w dalszym postępowaniu wydać orzeczenie surowsze niż uchylone tylko wtedy, gdy orzeczenie to było zaskarżone na niekorzyść oskarżonego albo gdy zachodzą okoliczności określone w art. 434 § 3. Nie dotyczy to orzekania o środkach wymienionych w art. 93 i 94 Kodeksu karnego.

Rozdział 49

Apelacja

Art. 444.

Od wyroku sądu pierwszej instancji stronom, podmiotowi określone w art. 416, a pokrzywdzonemu od wyroku warunkowo umarzającego postępowanie, wydanego na posiedzeniu, przysługuje apelacja, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 445.

- § 1. Termin do wniesienia apelacji wynosi 14 dni i biegnie dla każdego uprawnionego od daty doręczenia mu wyroku z uzasadnieniem.
- § 2. Apelacja wniesiona przed upływem terminu złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia wywołuje skutki określone w art. 422 i podlega rozpoznaniu; apelację taką można uzupełnić w terminie określonym w § 1.

Art. 446.

- § 1. Apelacja od wyroku sądu okręgowego, która nie pochodzi od prokuratora lub osoby wymienionej w art. 88 § 2 i 3, powinna być sporządzona i podpisana przez adwokata.
- § 2. Do apelacji sporządzonej przez prokuratora, obrońcę lub pełnomocnika dołącza się odpowiednią liczbę odpisów dla stron przeciwnych; do apelacji wnoszonej do sądu apelacyjnego dołącza się dodatkowo jeden odpis.

Art. 447.

- § 1. Apelację co do winy uważa się za zwróconą przeciwko całości wyroku.
- § 2. Apelację co do kary uważa się za zwróconą przeciwko całości rozstrzygnięcia o karze i środkach karnych.
- § 3. W apelacji można podnosić zarzuty, które nie stanowiły lub nie mogły stanowić przedmiotu zażalenia.

Art. 448.

- § 1. O przyjęciu apelacji zawiadamia się prokuratora oraz obrońców i pełnomocników, a także strony, po czym akta przekazuje się niezwłocznie sądowi odwoławczemu.
- § 2. W wypadku wniesienia apelacji przez prokuratora, obrońcę lub pełnomocnika dołącza się do zawiadomienia odpis apelacji strony przeciwnej, chyba że w

sprawie była wyłączona jawność rozprawy ze względu na tajemnicę państwową.

Art. 449.

Sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę na rozprawie, a w wypadkach przewidzianych przez ustawę - na posiedzeniu.

Art. 449a.

W wypadku określonym w art. 423 § 1a przed wydaniem orzeczenia sąd odwoławczy może zwrócić sprawę sądowi pierwszej instancji w celu sporządzenia uzasadnienia zaskarżonego wyroku w niezbędnym zakresie, jeżeli ma to zapewnić prawidłowe wyrokowanie w sprawie.

Art. 450.

- § 1. Udział w rozprawie prokuratora, a obrońcy w wypadkach określonych w art. 79 i 80 jest obowiązkowy.
- § 2. Udział w rozprawie innych stron i ich pełnomocników oraz obrońcy w wypadkach nie wymienionych w § 1 jest obowiązkowy wtedy, gdy prezes sądu lub sąd uzna to za konieczne.
- § 3. Niestawiennictwo należycie zawiadomionych o terminie rozprawy stron, obrońców lub pełnomocników nie tamuje rozpoznania sprawy, chyba że ich udział jest obowiązkowy.

Art. 451.

Sąd odwoławczy, na wniosek oskarżonego pozbawionego wolności, zarządza sprowadzenie go na rozprawę, chyba że uzna za wystarczającą obecność obrońcy. O prawie złożenia wniosku należy pouczyć oskarżonego. Jeżeli sąd nie zarządza sprowadzenia oskarżonego, który nie ma obrońcy, wyznacza obrońcę z urzędu.

Art. 452.

- § 1. Sąd odwoławczy nie może przeprowadzić postępowania dowodowego co do istoty sprawy.
- § 2. Sąd odwoławczy może jednak w wyjątkowych wypadkach, uznając potrzebę uzupełnienia przewodu sądowego, przeprowadzić dowód na rozprawie, jeżeli przyczyni się to do przyspieszenia postępowania, a nie jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości lub w znacznej części. Dowód można dopuścić również przed rozprawą.

Art. 453.

- § 1. Przewód sądowy w sądzie odwoławczym rozpoczyna ustne sprawozdanie, w którym sędzia sprawozdawca przedstawia przebieg i wyniki dotychczasowego postępowania, a w szczególności treść zaskarżonego wyroku oraz zarzuty i wnioski apelacyjne, jak również kwestie wymagające rozstrzygnięcia z urzędu. W miarę potrzeby odczytuje się z akt poszczególne ich części.
- § 2. Strony mogą składać wyjaśnienia, oświadczenia i wnioski ustnie lub na piśmie; złożone na piśmie podlegają odczytaniu, przy czym przepis art. 394 stosuje się.

- § 3. Przewodniczący udziela głosu stronom w kolejności przez siebie ustalonej, przy czym najpierw udziela głosu skarżącemu. Oskarżonemu i jego obrońcy nie można odmówić zabrania głosu po przemówieniach innych stron.

Art. 454.

- § 1. Sąd odwoławczy nie może skazać oskarżonego, który został uniewinniony w pierwszej instancji lub co do którego w pierwszej instancji umorzono lub warunkowo umorzono postępowanie.
- § 2. Sąd odwoławczy może orzec surowszą karę pozbawienia wolności tylko wtedy, gdy nie zmienia ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku.
- § 3. Sąd odwoławczy nie może zaostrzyć kary przez wymierzenie kary dożywotniego pozbawienia wolności.

Art. 455.

Nie zmieniając ustaleń faktycznych, sąd odwoławczy poprawia błędną kwalifikację prawną niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów. Poprawienie kwalifikacji prawnej na niekorzyść oskarżonego może nastąpić tylko wtedy, gdy wniesiono środek odwoławczy na jego niekorzyść.

Art. 456.

O utrzymaniu w mocy, uchyleniu lub zmianie wyroku sądu pierwszej instancji sąd odwoławczy orzeka wyrokiem.

Art. 457.

- § 1. Uzasadnienie wyroku sporządza się z urzędu w terminie 14 dni.
- § 2. Jeżeli sąd utrzymuje zaskarżony wyrok w mocy, uznając apelację za oczywiście bezzasadną, uzasadnienie sporządza się na wniosek strony, chyba że zostało zgłoszone zdanie odrębne. Przepisy art. 422 i 423 stosuje się odpowiednio.
- § 3. W uzasadnieniu należy podać, czym kierował się sąd wydając wyrok oraz dlaczego zarzuty i wnioski apelacji sąd uznał za zasadne albo niezasadne.

Art. 458.

Przepisy dotyczące postępowania przed sądem pierwszej instancji stosuje się odpowiednio w postępowaniu przed sądem odwoławczym, chyba że przepisy niniejszego rozdziału stanowią inaczej.

Rozdział 50

Zażalenie

Art. 459.

- § 1. Zażalenie przysługuje na postanowienia sądu zamykające drogę do wydania wyroku, chyba że ustawa stanowi inaczej.
- § 2. Zażalenie przysługuje także na postanowienia co do środka zabezpieczającego oraz na inne postanowienia w wypadkach przewidzianych w ustawie.
- § 3. Zażalenie przysługuje stronom, a także osobie, której postanowienie bezpośrednio dotyczy, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 460.

Zażalenie wnosi się w terminie 7 dni od daty ogłoszenia postanowienia, a jeżeli ustawa nakazuje doręczenie postanowienia - od daty doręczenia. Dotyczy to również zażalenia na rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów lub opłat zawarte w wyroku; jeżeli jednak odwołujący się złoży wniosek o sporządzenie na piśmie oraz doręczanie uzasadnienia wyroku, zażalenie można wnieść w terminie przewidzianym do wniesienia apelacji.

Art. 461.

- § 1. Do zażalenia na postanowienie kończące postępowanie, sporządzonego przez prokuratora, obrońcę lub pełnomocnika, dołącza się odpowiednią liczbę odpisów dla osób, których dotyczy zaskarżone postanowienie. Odpisy te doręcza się tym osobom niezwłocznie.
- § 2. Jeżeli zażalenie pochodzi od osób nie wymienionych w § 1, o jego wniesieniu zawiadamia się osoby, których dotyczy zaskarżone postanowienie.

Art. 462.

- § 1. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, zażalenie nie wstrzymuje wykonania zaskarżonego postanowienia; sąd jednak, który je wydał, lub sąd powołany do rozpoznania zażalenia może wstrzymać wykonanie postanowienia.
- § 2. Odmowa wstrzymania nie wymaga uzasadnienia.

Art. 463.

- § 1. Sąd, na którego postanowienie złożono zażalenie, może je uwzględnić, jeżeli orzeka w tym samym składzie, w którym wydał zaskarżone postanowienie; w innych wypadkach prezes sądu przekazuje zażalenie niezwłocznie, wraz z aktami lub niezbędnymi odpisami z akt sprawy, sądowi powołanemu do rozpoznania zażalenia.
- § 2. Zażalenie na postanowienie w przedmiocie tymczasowego aresztowania oraz zabezpieczenia majątkowego powinno być przekazane do rozpoznania w ciągu 48 godzin.

Art. 464.

- § 1. Strony oraz obrońcy i pełnomocnicy mają prawo wziąć udział w posiedzeniu sądu odwoławczego rozpoznającego zażalenie na postanowienie kończące postępowanie oraz na zatrzymanie. Mają oni prawo do udziału w posiedzeniu sądu odwoławczego także wtedy, gdy przysługuje im prawo udziału w posiedzeniu sądu pierwszej instancji.
- § 2. W innych wypadkach sąd odwoławczy może zezwolić stronom lub obrońcy albo pełnomocnikowi na wzięcie udziału w posiedzeniu.
- § 3. Przepis art. 451 stosuje się odpowiednio, gdy przedmiotem posiedzenia ma być rozpoznanie zażalenia na postanowienie kończące postępowanie oraz na zatrzymanie.

Art. 465.

- § 1. Przepisy dotyczące zażaleń na postanowienia sądu stosuje się odpowiednio do zażaleń na postanowienia prokuratora i prowadzącego postępowanie przygotowawcze.
- § 2. Zażalenie na postanowienie prokuratora rozpoznaje prokurator nadrzędny, a w wypadkach przewidzianych przez ustawę - sąd.
- § 2 w części zawierającej zwrot „a w wypadkach przewidzianych przez ustawę - sąd”, w zakresie, w jakim pomija sądową kontrolę postanowienia prokuratora o wynagrodzeniu biegłego - niezgodny z Konstytucją wyrok TK (Dz.U. 2005 r. Nr 48, poz. 461)**
- § 3. Zażalenie na postanowienie prowadzącego postępowanie przygotowawcze, jeżeli nie jest nim prokurator, rozpoznaje prokurator sprawujący nadzór nad tym postępowaniem.

Art. 466.

- § 1. Przepisy dotyczące zażaleń na postanowienia stosuje się odpowiednio do zażaleń na zarządzenia.
- § 2. Zażalenie na zarządzenie prezesa rozpoznaje sąd odwoławczy.

Art. 467.

- § 1. Przepisy rozdziału niniejszego stosuje się odpowiednio do przewidzianych w ustawie zażaleń na czynności lub zaniechanie czynności.
- § 2. Uznając zasadność zażalenia, organ odwoławczy stwierdza niezgodność czynności z prawem lub brak czynności i zarządza, co należy, zwłaszcza w celu naprawienia skutków uchybienia oraz zapobieżenia podobnym uchybieniom w przyszłości, a także podejmuje inne przewidziane w ustawie środki.

DZIAŁ X**Postępowania szczególne****Rozdział 51****Postępowanie uproszczone****Art. 468.**

W postępowaniu uproszczonym stosuje się przepisy o postępowaniu zwyczajnym, jeżeli przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej.

Art. 469.

Sąd rozpoznaje w trybie uproszczonym sprawy, w których było prowadzone dochodzenie. Dokończenie postępowania przygotowawczego w formie śledztwa z przyczyn określonych w art. 325i § 1 nie stanowi przeszkody w rozpoznaniu sprawy w trybie uproszczonym.

Atr. 470-474. (uchylone).**Art. 474a.**

- § 1. Wniosek oskarżonego, o którym mowa w art. 387 § 1, złożony przed rozprawą, sąd może rozpoznać na posiedzeniu.
- § 2. O terminie posiedzenia zawiadamia się strony, przesyłając im odpis wniosku.
- § 3. Nieusprawiedliwione niestawiennictwo pokrzywdzonego lub oskarżyciela publicznego nie stoi na przeszkodzie uwzględnieniu wniosku, jeżeli spełnione są pozostałe warunki określone w art. 387.
- § 4. W razie rozpoznania wniosku na rozprawie przepis § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 475.

Jeżeli akt oskarżenia odpowiada warunkom formalnym, a sprawę skierowano na rozprawę główną, odpis aktu oskarżenia można doręczyć oskarżonemu łącznie z wezwaniem na rozprawę.

Art. 476.

- § 1. Sąd rozpoznaje sprawę jednoosobowo. Prezes sądu rejonowego może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie jednego sędziego i dwóch ławników, jeżeli jest to uzasadnione jej okolicznościami. Prezes sądu okręgowego może zarządzić rozpoznanie sprawy jednoosobowo, jeżeli była rozpoznana w pierwszej instancji w takim składzie.
- § 2. Jeżeli sąd rozpoznaje sprawę jednoosobowo, sędzia ma prawa i obowiązki przewodniczącego.

Art. 477.

Niestawiennictwo oskarżyciela nie tamuje toku rozprawy ani posiedzenia.

Art. 478.

Jeżeli w sprawie z oskarżenia publicznego nie bierze udziału w rozprawie oskarżyciel, akt oskarżenia odczytuje protokolant.

Art. 479.

- § 1. Jeżeli oskarżony, któremu doręczono wezwanie, nie stawia się na rozprawę główną, sąd może prowadzić postępowanie bez jego udziału, a jeżeli nie stawiał się również obrońca - wydać wyrok zaoczny.
- § 2. Jeżeli oskarżony nie stawiał się na rozprawę, odczytuje się uprzednio złożone jego wyjaśnienia. Przepis art. 396 § 2-4 stosuje się odpowiednio.

Art. 480.

Rozprawy głównej nie można przeprowadzić w czasie nieobecności oskarżonego, jeżeli usprawiedliwiwszy swe niestawiennictwo wnosił o odroczenie rozprawy.

Art. 481.

Wyrokiem zaocznym można orzec tytułem środka zabezpieczającego jedynie przepadek przedmiotów.

Art. 482.

- § 1. Wyrok zaoczny doręcza się oskarżonemu. W terminie 7 dni od doręczenia odpisu wyroku zaocznego oskarżony może wnieść sprzeciw, w którym powinien usprawiedliwić swoją nieobecność na rozprawie. Może on połączyć ze sprzeciwem wniosek o uzasadnienie wyroku na wypadek nieprzyjęcia lub nieuwzględnienia sprzeciwu.
- § 2. Sąd nie uwzględni sprzeciwu, jeżeli uzna nieobecność oskarżonego na rozprawie za nie usprawiedliwioną. Na postanowienie to służy zażalenie.
- § 3. Uwzględnienie sprzeciwu powoduje ponowne rozpoznanie sprawy. Wyrok zaoczny traci moc, gdy oskarżony lub jego obrońca stawi się na rozprawę.

Art. 483.

Jeżeli po rozpoczęciu przewodu sądowego okaże się, że sprawa nie podlega rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym, sąd za zgodą oskarżonego rozpoznaje sprawę w dalszym ciągu w postępowaniu zwyczajnym w tym samym składzie.

Art. 484.

- § 1. Każdorazowa przerwa w rozprawie może trwać nie dłużej niż 21 dni.
- § 2. Jeżeli sprawy nie można rozpoznać w terminie wskazanym w § 1, sąd rozpoznaje sprawę w dalszym ciągu w postępowaniu zwyczajnym w tym samym składzie.

Rozdział 52**Postępowanie w sprawach z oskarżenia prywatnego****Art. 485.**

W sprawach z oskarżenia prywatnego stosuje się przepisy o postępowaniu uproszczonym, z zachowaniem przepisów niniejszego rozdziału. Przepisu art. 470 nie stosuje się.

Art. 486.

- § 1. Sprawy z oskarżenia prywatnego sąd rejonowy rozpoznaje jednoosobowo. Prezes sądu może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie jednego sędziego i dwóch ławników, jeżeli ze względu na okoliczności uzna to za stosowne.
- § 2. Sprawy o przestępstwa określone w art. 212 Kodeksu karnego sąd rozpoznaje w składzie jednego sędziego i dwóch ławników.

Art. 487.

Akt oskarżenia może ograniczyć się do oznaczenia osoby oskarżonego, zarzucanego mu czynu oraz wskazania dowodów, na których opiera się oskarżenie.

Art. 488.

- § 1. Policja na żądanie pokrzywdzonego przyjmuje ustną lub pisemną skargę i w razie potrzeby zabezpiecza dowody, po czym przesyła skargę do właściwego sądu.
- § 2. Na polecenie sądu Policja dokonuje określonych przez sąd czynności dowodowych, po czym ich wyniki przekazuje sądowi. Przepis art. 308 stosuje się odpowiednio.

Art. 489.

- § 1. Rozprawę główną poprzedza posiedzenie pojednawcze, które prowadzi sędzia.
- § 2. Na wniosek lub za zgodą stron sąd może zamiast posiedzenia pojednawczego wyznaczyć odpowiedni termin dla przeprowadzenia postępowania mediacyjnego. Przepis art. 23a stosuje się odpowiednio.

Art. 490.

- § 1. Posiedzenie pojednawcze rozpoczyna się wezwaniem stron do pojednania.
- § 2. W protokole posiedzenia pojednawczego należy w szczególności zaznaczyć stanowisko stron wobec wezwania do pojednania oraz wyniki przeprowadzonego posiedzenia pojednawczego; jeżeli doszło do pojednania, protokół podpisują także strony.

Art. 491.

- § 1. Niestawiennictwo oskarżyciela prywatnego i jego pełnomocnika na posiedzenie pojednawcze bez usprawiedliwionej przyczyny uważa się za odstąpienie od oskarżenia; w takim wypadku prowadzący posiedzenie postępowanie umarza.
- § 2. W razie nie usprawiedliwionego niestawiennictwa oskarżonego prowadzący posiedzenie pojednawcze kieruje sprawę na rozprawę główną, a w miarę możliwości wyznacza od razu jej termin.

Art. 492.

- § 1. W razie pojednania stron postępowanie umarza się.
- § 2. Jeżeli do pojednania doszło w wyniku mediacji, przepis art. 490 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 493.

W toku posiedzenia pojednawczego lub w wyniku mediacji dopuszczalne jest pojednanie się obejmujące również inne sprawy z oskarżenia prywatnego, toczące się pomiędzy tymi samymi stronami.

Art. 494.

- § 1. Równocześnie z pojednaniem strony mogą zawrzeć ugodę, której przedmiotem mogą być również roszczenia pozostające w związku z oskarżeniem.
- § 2. Uгода zawarta na posiedzeniu pojednawczym jest tytułem egzekucji sądowej po nadaniu przez sąd klauzuli wykonalności.

Art. 495.

- § 1. W razie niedojścia do pojednania kieruje się sprawę na rozprawę główną, a w miarę możliwości wyznacza od razu jej termin, chyba że zachodzi potrzeba skierowania sprawy na posiedzenie w celu innego rozstrzygnięcia.
- § 2. Strony obecne na posiedzeniu powinny zgłosić wnioski dowodowe.
- § 3. Sąd może postanowić, że ze względu na okoliczności sprawy będzie ona rozpoznana z udziałem ławników.

Art. 496.

- § 1. Postępowanie w sprawach z oskarżenia prywatnego umarza się za zgodą oskarżonego, jeżeli oskarżyciel prywatny odstąpi od oskarżenia przed prawomocnym zakończeniem postępowania.
- § 2. Zgoda oskarżonego nie jest wymagana, jeżeli oskarżyciel prywatny odstąpi od oskarżenia przed rozpoczęciem przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej.
- § 3. Niestawiennictwo oskarżyciela prywatnego i jego pełnomocnika na rozprawie głównej bez usprawiedliwionych powodów uważa się za odstąpienie od oskarżenia.

Art. 497.

- § 1. Oskarżony może aż do rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej wnieść przeciwko oskarżycielowi prywatnemu będącemu pokrzywdzonym wzajemny akt oskarżenia o ścigany z oskarżenia prywatnego czyn, pozostający w związku z czynem mu zarzucanym. Sąd rozpoznaje wówczas łącznie obie sprawy.
- § 2. Odstąpienie jednego z oskarżycieli prywatnych od oskarżenia powoduje umorzenie postępowania tylko w części dotyczącej wniesionego przezeń oskarżenia.
- § 3. Obaj oskarżyciele prywatni korzystają z uprawnień oskarżonego. Pierwszeństwo zadawania pytań i przemówień przysługuje temu oskarżycielowi prywatnemu, który pierwszy wniósł akt oskarżenia. Sąd w wyroku zaznacza, że postępowanie toczyło się z powodu oskarżeń wzajemnych.

Art. 498.

- § 1. Oskarżenie wzajemne jest niedopuszczalne, jeżeli prokurator wcześniej wszczął postępowanie albo przyłączył się do postępowania.
- § 2. Jeżeli po wniesieniu oskarżenia wzajemnego prokurator przyłączy się do jednego z oskarżeń wzajemnych, sąd wyłącza oskarżenie przeciwne do osobnego postępowania. Przepis art. 60 § 2 stosuje się.
- § 3. W razie objęcia przez prokuratora obu oskarżeń wzajemnych postępowanie toczy się z urzędu, zaś oskarżeni korzystają w odpowiednim zakresie również z uprawnień oskarżycieli posiłkowych.

Art. 499.

Przepisy art. 492-494 stosuje się odpowiednio również na rozprawie.

Rozdział 53**Postępowanie nakazowe****Art. 500.**

- § 1. W sprawach o przestępstwa podlegające rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym, uznając na podstawie zebranego w postępowaniu przygotowawczym materiału, że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne, sąd może w wypadkach pozwalających na orzeczenie kary ograniczenia wolności lub grzywny wydać wyrok nakazowy.
- § 2. W postępowaniu nakazowym stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu uproszczonym, jeżeli przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej.
- § 3. Sąd może wydać wyrok nakazowy, jeżeli na podstawie zebranych dowodów okoliczności czynu i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości.
- § 4. Sąd wydaje wyrok nakazowy jednoosobowo na posiedzeniu bez udziału stron.

Art. 501.

Wydanie wyroku nakazowego jest niedopuszczalne:

- 1) w stosunku do osoby pozbawionej wolności w tej lub innej sprawie,
- 2) w sprawie z oskarżenia prywatnego,
- 3) jeżeli zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 79 § 1.

Art. 502.

- § 1. Wyrokiem nakazowym można orzec karę ograniczenia wolności lub grzywnę w wysokości do 100 stawek dziennych albo do 200 000 złotych.
- § 2. Obok kary określonej w § 1 można, w wypadkach przewidzianych w ustawie, orzec środek karny.
- § 3. Sąd może poprzestać na orzeczeniu środka karnego, jeżeli zachodzą warunki orzeczenia tylko tego środka.

Art. 503.

- § 1. Wydając wyrok nakazowy sąd zasądza w całości roszczenie zgłoszone w powództwie cywilnym lub odszkodowanie pieniężne na podstawie art. 415 § 5.
- § 2. Jeżeli materiał dowodowy zebrany w postępowaniu przygotowawczym nie wystarcza do rozstrzygnięcia powództwa cywilnego, sąd pozostawia powództwo cywilne bez rozpoznania.

Art. 504.

§ 1. Wyrok nakazowy powinien zawierać:

- 1) oznaczenie sądu i sędziego, który go wydał,
- 2) datę wydania wyroku,
- 3) imię i nazwisko oraz inne dane określające tożsamość oskarżonego,

- 4) dokładne określenie czynu przypisanego przez sąd oskarżonemu, ze wskazaniem zastosowanych przepisów ustawy karnej,
- 5) wymiar kary i inne niezbędne rozstrzygnięcia.

§ 2. Wyrok nakazowy może nie zawierać uzasadnienia.

Art. 505.

Odpis wyroku nakazowego doręcza się oskarżycielowi, a oskarżonemu i jego obrońcy - wraz z odpisem aktu oskarżenia. W każdym wypadku odpis tego wyroku doręcza się prokuratorowi. Wraz z odpisem wyroku doręczyć należy pouczenie przytaczające przepisy o prawie, terminie i sposobie wniesienia sprzeciwu oraz skutkach jego niewniesienia.

Art. 506.

- § 1. Oskarżonemu i oskarżycielowi przysługuje prawo wniesienia sprzeciwu do sądu, który wydał wyrok nakazowy, w terminie zawitym 7 dni od doręczenia tego wyroku.
- § 2. Prezes sądu odmawia przyjęcia sprzeciwu, jeżeli został wniesiony po terminie lub przez osobę nieuprawnioną.
- § 3. W razie wniesienia sprzeciwu wyrok nakazowy traci moc; sprawa podlega rozpoznaniu na zasadach ogólnych.
- § 4. Jeżeli w sprzeciwie podniesiono wyłącznie zarzuty przeciwko rozstrzygnięciu o roszczeniu cywilnym, wyrok nakazowy traci moc tylko w tej części, a sąd na posiedzeniu pozostawia powództwo cywilne bez rozpoznania.
- § 5. Sprzeciw może być cofnięty do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej.
- § 6. Sąd rozpoznający sprawę po wniesieniu sprzeciwu nie jest związany treścią wyroku nakazowego, który utracił moc.

Art. 507.

Wyrok nakazowy, od którego nie wniesiono sprzeciwu lub sprzeciw cofnięto, staje się prawomocny.

DZIAŁ XI

Nadzwyczajne środki zaskarżenia

Rozdział 54 (uchylony)

Rozdział 55

Kasacja

Art. 518.

Jeżeli przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej, do postępowania w trybie kasacji stosuje się odpowiednio przepisy działu IX.

Art. 519.

Od prawomocnego wyroku sądu odwoławczego kończącego postępowanie może być wniesiona kasacja. Przepisu art. 425 § 2 zdanie drugie nie stosuje się.

Art. 520.

- § 1. Do wniesienia kasacji uprawnione są strony.
- § 2. Strona, która nie zaskarżyła orzeczenia sądu pierwszej instancji, nie może wnieść kasacji od orzeczenia sądu odwoławczego, jeżeli orzeczenie sądu pierwszej instancji utrzymano w mocy lub zmieniono na jej korzyść.
- § 3. Ograniczenie, o którym mowa w § 2, nie dotyczy uchybień wymienionych w art. 439.

Art. 521.

Prokurator Generalny, a także Rzecznik Praw Obywatelskich, może wnieść kasację od każdego prawomocnego orzeczenia sądu kończącego postępowanie.

Art. 522.

Kasację w stosunku do tego samego oskarżonego i od tego samego orzeczenia każdy uprawniony może wnieść tylko raz.

Art. 523.

- § 1. Kasacja może być wniesiona tylko z powodu uchybień wymienionych w art. 439 lub innego rażącego naruszenia prawa, jeżeli mogło ono mieć istotny wpływ na treść orzeczenia; kasacja nie może być wniesiona wyłącznie z powodu niewspółmierności kary.
- § 2. Kasację na korzyść można wnieść jedynie w razie skazania oskarżonego za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania.
- § 3. Kasację na niekorzyść można wnieść jedynie w razie uniewinnienia oskarżonego albo umorzenia postępowania z przyczyn wskazanych w art. 17 § 1 pkt 3 i 4 oraz z powodu nieczytelności sprawy.
- § 4. Ograniczenia przewidziane w § 2 i 3 nie dotyczą kasacji:
 - 1) wniesionej z powodu uchybień wymienionych w art. 439,
 - 2) w wypadku określonym w art. 521.

Art. 524.

- § 1. Termin do wniesienia kasacji dla stron wynosi 30 dni od daty doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem. Wniosek o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem należy zgłosić w sądzie, który wydał orzeczenie, w terminie zawitym 7 dni od daty ogłoszenia orzeczenia. Przepis art. 445 § 2 stosuje się odpowiednio.
- § 2. Terminu do wniesienia kasacji, wskazanego w § 1, nie stosuje się do kasacji wnoszonej przez Prokuratora Generalnego i Rzecznika Praw Obywatelskich.
- § 3. Niedopuszczalne jest uwzględnienie kasacji na niekorzyść oskarżonego wniesionej po upływie 6 miesięcy od daty uprawomocnienia się orzeczenia.

Art. 525.

- § 1. Strona wnosi kasację do Sądu Najwyższego za pośrednictwem sądu odwoławczego.
- § 2. W wypadku określonym w art. 521 kasację wnosi się bezpośrednio do Sądu Najwyższego.

Art. 526.

- § 1. W kasacji należy podać, na czym polega zarzucane uchybienie.
- § 2. Jeżeli kasacja nie pochodzi od prokuratora, Prokuratora Generalnego albo Rzecznika Praw Obywatelskich, powinna być sporządzona i podpisana przez obrońcę lub pełnomocnika będącego adwokatem albo radcą prawnym.

Art. 527.

- § 1. Do kasacji strona dołącza dowód uiszczenia opłaty sądowej; nie dotyczy to prokuratora.
- § 2. Osoba pozbawiona wolności nie uiszcza opłaty przy wnoszeniu kasacji; w wypadku pozostawienia bez rozpoznania albo oddalenia wniesionej przez nią kasacji zasądza się od niej opłatę.
- § 3. Żołnierz odbywający zasadniczą służbę wojskową lub pełniący służbę wojskową w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego nie uiszcza opłaty.
- § 4. Opłata ulega zwrotowi stronie, która ją uiściła, jeżeli kasacja zostanie uwzględniona, chociażby w części, albo zostanie cofnięta.
- § 5. Minister Sprawiedliwości określa, w drodze rozporządzenia, wysokość opłaty, mając na uwadze faktyczne koszty postępowania oraz zasadę dostępu do sądu.

Art. 528.

- § 1. Środek odwoławczy nie przysługuje na odmowę:
 - 1) zwolnienia od uiszczenia opłaty, o której mowa w art. 527 § 1,
 - 2) wyznaczenia adwokata lub radcy prawnego w celu sporządzenia kasacji,
 - 3) przywrócenia terminu, o którym mowa w art. 524 § 1 zdanie pierwsze.
- § 2. Przepis art. 447 § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 529.

Wniesieniu i rozpoznaniu kasacji na korzyść oskarżonego nie stoi na przeszkodzie wykonanie kary, zatarcie skazania, akt łaski ani też okoliczność wyłączająca ściganie lub uzasadniająca zawieszenie postępowania.

Art. 530.

- § 1. W wypadku określonym w art. 525 § 1, przyjmując kasację, prezes sądu doręcza jej odpis pozostałym stronom oraz, po złożeniu przez prokuratora pisemnej odpowiedzi na kasację, niezwłocznie przesyła akta sądowi właściwemu do rozpoznania kasacji, jeżeli sąd, do którego wniesiono kasację, nie jest uprawniony do jej rozpoznania.
- § 2. Prezes sądu, do którego wniesiono kasację, odmawia jej przyjęcia, jeżeli zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 120 § 2 lub w art. 429 § 1, albo gdy kasację oparto na innych powodach niż wskazane w art. 523 § 1.

- § 3. Na zarządzenie, o którym mowa w § 2, zażalenie przysługuje do Sądu Najwyższego. Przepis art. 526 § 2 stosuje się odpowiednio. Sąd Najwyższy rozpoznaje zażalenie jednoosobowo. Sąd kasacyjny wydaje postanowienie bez udziału stron, chyba że Prezes Sądu Najwyższego zarządzi inaczej.
- § 4. W wypadku przyjęcia kasacji, której prokurator nie uznał za oczywiście bezzasadną, odpis pisemnej odpowiedzi prokuratora na kasację doręcza się pozostałym stronom, ich obrońcom i pełnomocnikom. Dalsze pisma procesowe wnosi się bezpośrednio do sądu kasacyjnego.
- § 5. Prokurator, uznając kasację za oczywiście bezzasadną, przesyła odpis odpowiedzi na kasację pozostałym stronom, ich obrońcom i pełnomocnikom, którzy w terminie 14 dni od otrzymania odpowiedzi prokuratora mogą przedstawić sądowi na piśmie swoje stanowisko.

Art. 531.

- § 1. Sąd Najwyższy pozostawia bez rozpoznania przyjętą kasację, jeżeli nie odpowiada ona przepisom wymienionym w art. 530 § 2 lub gdy przyjęcie kasacji nastąpiło na skutek niezasadnego przywrócenia terminu. Sąd kasacyjny wydaje postanowienie bez udziału stron, chyba że prezes Sądu Najwyższego zarządzi inaczej.
- § 2. Sąd Najwyższy może jednak zwrócić akta sprawy sądowi odwoławczemu, jeżeli stwierdzi, że nie zostały dopełnione czynności zmierzające do usunięcia braków formalnych wniesionej kasacji.
- § 3. Przepis § 1 zdanie drugie stosuje się odpowiednio w wypadku cofnięcia kasacji.

Art. 532.

- § 1. W razie wniesienia kasacji Sąd Najwyższy może wstrzymać wykonanie zaskarżonego orzeczenia, jak i innego orzeczenia, którego wykonanie zależy od rozstrzygnięcia kasacji.
- § 2. Wstrzymanie wykonania orzeczenia można połączyć z zastosowaniem środków określonych w art. 266, 271, 272, 275 i 277.
- § 3. Sąd kasacyjny wydaje postanowienie na posiedzeniu bez udziału stron, chyba że prezes Sądu Najwyższego zarządzi inaczej.

Art. 533.

Jeżeli kasację wniesiono na niekorzyść oskarżonego, Sąd Najwyższy może zastosować środek zapobiegawczy, chyba że oskarżony był uniewinniony.

Art. 534.

- § 1. Jeżeli ustawa nie wymaga wydania wyroku, Sąd Najwyższy orzeka jednoosobowo, chyba że Prezes Sądu Najwyższego zarządzi rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów.
- § 2. Jeżeli kasacja dotyczy orzeczenia Sądu Najwyższego, podlega rozpoznaniu w składzie siedmiu sędziów, chyba że orzeczenie zostało wydane jednoosobowo; w takim wypadku Sąd Najwyższy orzeka w składzie trzech sędziów.

Art. 535.

§ 1. Kasację od wyroku Sąd Najwyższy rozpoznaje na rozprawie, a od postanowienia może rozpoznać na posiedzeniu, w którym strony mogą wziąć udział. Oskarżonego pozbawionego wolności nie sprowadza się, chyba że prezes sądu lub sąd postanowi inaczej.

[§ 2. Sąd Najwyższy może oddalić na posiedzeniu bez udziału stron kasację w razie jej oczywistej bezzasadności. Nie dotyczy to kasacji wniesionej na podstawie art. 521. Oddalenie kasacji jako oczywiście bezzasadnej nie wymaga pisemnego uzasadnienia.]

§ 2 niezgodny z Konstytucją - wyrok TK (Dz.U. z 2006 r. nr 15, poz. 118); traci moc z dn. 1.02.2007 r.

§ 3. Sąd Najwyższy może uwzględnić w całości na posiedzeniu bez udziału stron kasację wniesioną na korzyść oskarżonego w razie jej oczywistej zasadności.

Art. 536.

Sąd Najwyższy rozpoznaje kasację w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów, a w zakresie szerszym - tylko w wypadkach określonych w art. 435, 439 i 455.

Art. 537.

- § 1. Sąd Najwyższy po rozpoznaniu sprawy oddala kasację albo zaskarżone orzeczenie uchyla w całości lub w części.
- § 2. Uchylając zaskarżone orzeczenie Sąd Najwyższy przekazuje sprawę właściwemu sądowi do ponownego rozpoznania albo umarza postępowanie, a jeżeli skazanie jest oczywiście niesłuszne - uniewinnia oskarżonego.

Art. 538.

- § 1. Z chwilą uchylecia wyroku wykonanie kary ustaje; karę już wykonaną - w wypadku późniejszego ponownego skazania - zalicza się na poczet nowo orzeczonej kary.
- § 2. Sąd może zastosować środek zapobiegawczy.

Art. 539.

Niedopuszczalna jest kasacja od orzeczenia Sądu Najwyższego zapadłego w następstwie rozpoznania kasacji.

Rozdział 56**Wznowienie postępowania****Art. 540.**

- § 1. Postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem wznawia się, jeżeli:
- 1) w związku z postępowaniem dopuszczono się przestępstwa, a istnieje uzasadniona podstawa do przyjęcia, że mogło to mieć wpływ na treść orzeczenia,
 - 2) po wydaniu orzeczenia ujawnią się nowe fakty lub dowody nie znane przedtem sądowi, wskazujące na to, że:

- a) skazany nie popełnił czynu albo czyn jego nie stanowił przestępstwa lub nie podlegał karze,
- b) skazano go za przestępstwo zagrożone karą surowszą albo nie uwzględniono okoliczności zobowiązujących do nadzwyczajnego złagodzenia kary albo też błędnie przyjęto okoliczności wpływające na nadzwyczajne obostrzenie kary,
- c) sąd umorzył lub warunkowo umorzył postępowanie karne błędnie przyjmując popełnienie przez oskarżonego zarzucanego mu czynu.

§ 2. Postępowanie wznawia się na korzyść oskarżonego, jeżeli w wyniku orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego stracił moc lub uległ zmianie przepis prawny będący podstawą skazania lub warunkowego umorzenia.

§ 3. Postępowanie wznawia się na korzyść oskarżonego, gdy potrzeba taka wynika z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego działającego na mocy umowy międzynarodowej ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską.

Art. 540a.

Postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem można wznowić, jeżeli:

- 1) skazany, do którego zastosowano przepis art. 60 § 3 lub 4 Kodeksu karnego lub art. 36 § 3 Kodeksu karnego skarbowego, nie potwierdził w postępowaniu karnym ujawnionych przez siebie informacji,
- 2) zachodzi okoliczność określona w art. 11 § 3.

Art. 541.

§ 1. Czyn, o którym mowa w art. 540 § 1 pkt 1, musi być ustalony prawomocnym wyrokiem skazującym, chyba że orzeczenie takie nie może zapaść z powodu przyczyn wymienionych w art. 17 § 1 pkt 3-11 lub w art. 22.

§ 2. W tym wypadku wniosek o wznowienie postępowania powinien wskazywać wyrok skazujący lub orzeczenie zapadłe w postępowaniu karnym, stwierdzające niemożność wydania wyroku skazującego.

Art. 542.

§ 1. Wznowienie postępowania może nastąpić na wniosek strony lub z urzędu.

§ 2. Wniosek o wznowienie na korzyść złożyć może w razie śmierci skazanego osoba najbliższa.

§ 3. Postępowanie wznawia się z urzędu tylko w razie ujawnienia się jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1, przy czym wznowienie postępowania jedynie z powodów określonych w pkt 9-11 może nastąpić tylko na korzyść oskarżonego.

§ 4. Wznowienie nie może nastąpić z przyczyn wymienionych w § 3, jeżeli były one przedmiotem rozpoznania w trybie kasacji.

§ 5. Niedopuszczalne jest wznowienie postępowania z urzędu na niekorzyść oskarżonego po upływie 6 miesięcy od daty uprawomocnienia się orzeczenia.

Art. 543.

- § 1. Wznowienie postępowania, ograniczone wyłącznie do orzeczenia o roszczeniach majątkowych wynikających z przestępstwa, może nastąpić tylko przez sąd właściwy do orzekania w sprawach cywilnych.
- § 2. Do wznowienia oraz dalszego postępowania po wznowieniu sąd właściwy do orzekania w sprawach cywilnych stosuje odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.

Art. 544.

- § 1. W kwestii wznowienia postępowania orzeka sąd okręgowy, zaś w kwestii wznowienia postępowania zakończonego orzeczeniem sądu okręgowego - sąd apelacyjny. Sąd orzeka w składzie trzech sędziów.
- § 2. W kwestii wznowienia postępowania zakończonego orzeczeniem sądu apelacyjnego lub Sądu Najwyższego orzeka Sąd Najwyższy w składzie trzech sędziów.
- § 3. W kwestii wznowienia postępowania sąd orzeka na posiedzeniu bez udziału stron, chyba że prezes sądu lub sąd postanowi inaczej.

Art. 545.

- § 1. W postępowaniu o wznowienie stosuje się odpowiednio art. 425 § 2 zdanie pierwsze, § 3 i 4, art. 429, 430 § 1, art. 431, 432, 435, 442, 456, 529, 530, 532 i 538, a w razie wznowienia postępowania na korzyść oskarżonego stosuje się odpowiednio art. 434 i 443.
- § 2. Wniosek o wznowienie postępowania, jeżeli nie pochodzi od prokuratora, powinien być sporządzony i podpisany przez adwokata albo radcę prawnego. Przepis art. 446 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 546.

Jeżeli sąd zarządził sprawdzenie okoliczności w trybie art. 97, strony mają prawo wziąć udział w czynnościach sprawdzających.

Art. 547.

- § 1. Na postanowienie oddalające wniosek lub pozostawiające go bez rozpoznania przysługuje zażalenie, chyba że orzekł o tym sąd apelacyjny lub Sąd Najwyższy.
- § 2. Orzekając o wznowieniu postępowania, sąd uchyla zaskarżone orzeczenie i przekazuje sprawę właściwemu sądowi do ponownego rozpoznania. Od tego orzeczenia środek odwoławczy nie przysługuje.
- § 3. Uchylając zaskarżone orzeczenie, sąd może wyrokiem uniewinnić oskarżonego, jeżeli nowe fakty lub dowody wskazują na to, że orzeczenie to jest oczywiście niesłuszne, albo też postępowanie umorzyć. Od wyroku uniewinniającego lub umarzającego postępowanie przysługuje środek odwoławczy.
- § 4. Od orzeczeń, o których mowa w § 3, wydanych przez Sąd Najwyższy, środek odwoławczy nie przysługuje.

Art. 548.

Jeżeli postępowanie wznowiono na skutek wniosku na korzyść oskarżonego i toczy się ono po jego śmierci lub jeżeli zachodzi przyczyna zawieszenia postępowania,

prezes sądu wyznacza do obrony praw oskarżonego obrońcę z urzędu, chyba że wnioskodawca ustanowił już obrońcę.

DZIAŁ XII

Postępowanie po uprawomocnieniu się orzeczenia

Rozdział 57

Podjęcie postępowania warunkowo umorzonego

Art. 549.

O podjęciu postępowania warunkowo umorzonego sąd orzeka na wniosek oskarżyciela, pokrzywdzonego lub kuratora sądowego albo z urzędu.

Art. 550.

- § 1. W kwestii podjęcia postępowania warunkowo umorzonego orzeka sąd pierwszej instancji właściwy do rozpoznania sprawy.
- § 2. W posiedzeniu ma prawo wziąć udział prokurator, oskarżony i jego obrońca oraz pokrzywdzony i jego pełnomocnik.
- § 3. Na postanowienie o pozostawieniu wniosku bez rozpoznania oraz w kwestii podjęcia postępowania przysługuje zażalenie.
- § 4. O podjęciu postępowania warunkowo umorzonego należy powiadomić poręczającego.

Art. 551.

W razie podjęcia postępowania warunkowo umorzonego, sprawa toczy się od nowa na zasadach ogólnych, przed sądem właściwym do jej rozpoznania. Przepis art. 341 § 2 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

Rozdział 58

Odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie

Art. 552.

- § 1. Oskarżonemu, który w wyniku wznowienia postępowania lub kasacji został uniewinniony lub skazany na łagodniejszą karę, służy od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę oraz zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłe z wykonania względem niego w całości lub w części kary, której nie powinien był ponieść.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się także, jeżeli po uchyleniu skazującego orzeczenia postępowanie umorzono wskutek okoliczności, których nie uwzględniono we wcześniejszym postępowaniu.
- § 3. Prawo do odszkodowania i zadośćuczynienia powstaje również w związku z zastosowaniem środka zabezpieczającego w warunkach określonych w § 1 i 2.
- § 4. Odszkodowanie i zadośćuczynienie przysługuje również w wypadku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania lub zatrzymania.

Art. 553.

- § 1. Roszczenie o odszkodowanie lub zadośćuczynienie nie przysługuje temu, kto w zamiarze wprowadzenia w błąd sądu lub organu ścigania złożył fałszywe zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa lub fałszywe wyjaśnienie i spowodował tym niekorzystne dla siebie orzeczenie w przedmiocie skazania, tymczasowego aresztowania, zastosowania środka zabezpieczającego albo zatrzymanie.
- § 2. Przepisu § 1 nie stosuje się do osób składających oświadczenie w warunkach określonych w art. 171 § 3, 4 i 6, jak również gdy szkoda lub krzywda powstała na skutek przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązku przez funkcjonariusza państwowego.
- § 3. W wypadku przyczynienia się przez oskarżonego do wydania orzeczenia, o którym mowa w § 1, art. 362 Kodeksu cywilnego stosuje się odpowiednio.

Art. 554.

- § 1. Żądanie odszkodowania należy zgłosić w sądzie okręgowym, w którego okręgu wydano orzeczenie w pierwszej instancji, a w wypadku określonym w art. 552 § 4 - w sądzie okręgowym właściwym ze względu na miejsce, w którym nastąpiło zwolnienie tymczasowo aresztowanego lub zwolnienie zatrzymanego.
- § 2. Sąd okręgowy orzeka wyrokiem na rozprawie w składzie trzech sędziów; sprawy o odszkodowanie powinny być rozpoznawane w pierwszej kolejności; postępowanie wolne jest od kosztów.

Art. 555.

Roszczenia przewidziane w niniejszym rozdziale przedawniają się po upływie roku od daty uprawnomocnienia się orzeczenia dającego podstawę do odszkodowania i zadośćuczynienia, w wypadku tymczasowego aresztowania - od daty uprawnomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, w razie zaś zatrzymania - od daty zwolnienia.

Art. 556.

- § 1. W razie śmierci oskarżonego prawo do odszkodowania przysługuje temu, kto wskutek wykonania kary lub niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania utracił:
- 1) należne mu od uprawnionego z mocy ustawy utrzymanie,
 - 2) stale dostarczane mu przez zmarłego utrzymanie, jeżeli względy słuszności przemawiają za przyznaniem odszkodowania.
- § 2. Żądanie odszkodowania należy zgłosić w terminie przewidzianym w art. 555 lub w ciągu roku od śmierci oskarżonego.
- § 3. Żądający odszkodowania może ustanowić pełnomocnika. Przepisy art. 78-81 stosuje się odpowiednio.
- § 4. Upoważnienie do obrony udzielone obrońcy w sprawie zachowuje moc jako upoważnienie do działania w charakterze pełnomocnika.

Art. 557.

- § 1. W razie naprawienia szkody oraz zadośćuczynienia za krzywdę, Skarb Państwa ma roszczenie zwrotne do osób, które swoim bezprawnym działaniem spowo-

dowały niesłuszne skazanie, zastosowanie środka zabezpieczającego, niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie.

- § 2. Powództwo dotyczące roszczeń, o których mowa w § 1, może wytoczyć w postępowaniu cywilnym prokurator lub organ, który jest powołany do reprezentowania Skarbu Państwa. Jeżeli prokurator nie dopatry się podstaw do wytoczenia powództwa, wydaje w tej kwestii postanowienie i zawiadamia o tym uprawniony organ.

Art. 558.

W sprawach o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie przepisy Kodeksu postępowania cywilnego stosuje się tylko w kwestiach nie uregulowanych w niniejszym kodeksie.

Art. 559.

Przepisy niniejszego rozdziału mają zastosowanie do cudzoziemców na zasadzie wzajemności.

Rozdział 59 Ułaskawienie

Art. 560.

- § 1. Prośbę o ułaskawienie skazanego może wnieść on sam, osoba uprawniona do składania na jego korzyść środków odwoławczych, krewni w linii prostej, przysposabiający lub przysposobiony, rodzeństwo, małżonek i osoba pozostająca ze skazanym we wspólnym pożyciu.
- § 2. Prośbę o ułaskawienie wniesioną przez osobę nieuprawnioną lub niedopuszczalną z mocy ustawy sąd pozostawia bez rozpoznania.
- § 3. Osoba, która wniosła prośbę o ułaskawienie, może ją cofnąć.

Art. 561.

- § 1. Prośbę o ułaskawienie przedstawia się sądowi, który wydał wyrok w pierwszej instancji.
- § 2. Sąd, o którym mowa w § 1, powinien rozpoznać prośbę o ułaskawienie w ciągu 2 miesięcy od daty jej otrzymania.

Art. 562.

- § 1. Sąd rozpoznaje prośbę o ułaskawienie w takim samym składzie, w jakim orzekał. W skład sądu powinni w miarę możliwości wchodzić sędziowie i ławnicy, którzy brali udział w wydaniu wyroku.
- § 2. Jeżeli sąd orzekał jednoosobowo, prośbę o ułaskawienie rozpoznaje się w składzie jednego sędziego i dwóch ławników.

Art. 563.

Rozpoznając prośbę o ułaskawienie sąd w szczególności ma na względzie zachowanie się skazanego po wydaniu wyroku, rozmiary wykonanej już kary, stan zdrowia skazanego i jego warunki rodzinne, naprawienie szkody wyrządzonej przestępstwem, a przede wszystkim szczególne wydarzenia, jakie nastąpiły po wydaniu wyroku.

Art. 564.

- § 1. Jeżeli w sprawie, w której wniesiono prośbę o ułaskawienie, orzekł tylko sąd pierwszej instancji i wyda on opinię pozytywną - przesyła Prokuratorowi Generalnemu akta sprawy lub niezbędne ich części wraz ze swoją opinią, a w razie braku podstaw do wydania opinii pozytywnej - pozostawia prośbę bez dalszego biegu.
- § 2. Jeżeli w sprawie, w której wniesiono prośbę o ułaskawienie, orzekł sąd odwoławczy, sąd pierwszej instancji przesyła mu akta lub niezbędne ich części wraz ze swoją opinią.
- § 3. Sąd odwoławczy pozostawia prośbę bez dalszego biegu tylko wtedy, gdy wydaje opinię negatywną, a opinię taką wydał już sąd pierwszej instancji; w innych wypadkach sąd odwoławczy przesyła Prokuratorowi Generalnemu akta wraz z opiniami.
- § 4. Opinie pozytywne nie są dostępne dla osób wymienionych w art. 560.

Art. 565.

- § 1. Jeżeli prośbę o ułaskawienie choćby jeden sąd zaopiniował pozytywnie, Prokurator Generalny przedstawia Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej prośbę o ułaskawienie wraz z aktami sprawy i swoim wnioskiem.
- § 2. Prośbę o ułaskawienie skierowaną bezpośrednio do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przekazuje się Prokuratorowi Generalnemu w celu nadania jej biegu zgodnie z art. 561 albo art. 567.

Art. 566.

Ponowna prośba o ułaskawienie, wniesiona przed upływem roku od negatywnego załatwienia poprzedniej prośby, może być przez sąd pozostawiona bez rozpoznania.

Art. 567.

- § 1. Postępowanie o ułaskawienie może wszcząć z urzędu Prokurator Generalny, który może żądać przedstawienia sobie akt sprawy z opiniami sądów albo przedstawić akta Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej bez zwracania się o opinię.
- § 2. Prokurator Generalny przedstawia Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej akta sprawy lub wszczyna z urzędu postępowanie o ułaskawienie w każdym wypadku, kiedy Prezydent tak zadecyduje.

Art. 568.

Uznając, że szczególnie ważne powody przemawiają za ułaskawieniem, zwłaszcza gdy uzasadnia to krótki okres pozostałej do odbycia kary, sąd wydający opinię oraz Prokurator Generalny mogą wstrzymać wykonanie kary lub zarządzić przerwę w jej wykonaniu do czasu ukończenia postępowania o ułaskawienie.

Rozdział 60

Wyrok łączny

Art. 569.

- § 1. Jeżeli zachodzą warunki do orzeczenia kary łącznej w stosunku do osoby prawomocnie skazanej wyrokami różnych sądów, właściwy do wydania wyroku łącznego jest sąd, który wydał ostatni wyrok skazujący w pierwszej instancji.
- § 2. Jeżeli w pierwszej instancji orzekały sądy różnego rzędu, wyrok łączny wydaje sąd wyższego rzędu.
- § 3. W razie zbiegu wyroków sądu powszechnego i szczególnego, o karze łącznej orzeka ten z sądów, który wymierzył karę surowszą podlegającą łączeniu.

Art. 570.

Wyrok łączny sąd wydaje z urzędu lub na wniosek skazanego albo prokuratora.

Art. 571.

- § 1. Sąd w razie potrzeby zwraca się do zakładów karnych, w których skazany przebywał, o nadesłanie opinii o zachowaniu się skazanego w okresie odbywania kary, jak również informacji o warunkach rodzinnych, majątkowych i co do stanu zdrowia skazanego oraz danych o odbyciu kary z poszczególnych wyroków.
- § 2. Wniosek o wydanie wyroku łącznego pochodzący od prokuratora powinien zawierać dane, o których mowa w § 1.

Art. 572.

Jeżeli brak warunków do wydania wyroku łącznego, sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania.

Art. 573.

- § 1. Wyrok łączny wydaje się po przeprowadzeniu rozprawy.
- § 2. Stawiennictwo osobiste skazanego nie jest obowiązkowe, chyba że sąd postanowi inaczej. Przepis art. 451 stosuje się odpowiednio.
- § 3. Przepisu art. 84 § 1 nie stosuje się.

Art. 574.

W kwestiach nie uregulowanych przepisami niniejszego rozdziału do postępowania o wydanie wyroku łącznego stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu zwykłym przed sądem pierwszej instancji. Przepis art. 422 § 2 stosuje się.

Art. 575.

- § 1. Jeżeli po wydaniu wyroku łącznego zachodzi potrzeba wydania nowego wyroku łącznego, z chwilą jego wydania poprzedni wyrok łączny traci moc.
- § 2. Jeżeli choćby jeden z wyroków stanowiących podstawę wyroku łącznego ulega uchyleniu lub zmianie, wyrok łączny traci moc, a sąd w miarę potrzeby wydaje nowy wyrok łączny.

Art. 576.

- § 1. Z chwilą uprawomocnienia się wyroku łącznego, wyroki podlegające połączeniu nie ulegają wykonaniu w zakresie objętym wyrokiem łącznym.
- § 2. W wypadku wymierzenia w wyroku łącznym kary niższej od okresu odbytych i połączonych już kar pozbawienia wolności lub równej temu okresowi, przewodniczący niezwłocznie zarządza zwolnienie skazanego, jeżeli nie jest on pozbawiony wolności w innej sprawie. Przesyłając zarządzenie do wykonania, załącza się wydany wyrok łączny.

Art. 577.

W wyroku łącznym należy oznaczyć w miarę potrzeby datę, od której należy liczyć początek odbywania kary orzeczonej wyrokiem łącznym, oraz wymienić okresy zaliczone na poczet kary łącznej.

DZIAŁ XIII**Postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych****Rozdział 61****Immunitety osób należących do przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych****Art. 578.**

Nie podlegają orzecznictwu polskich sądów karnych:

- 1) uwierzytelnieni w Rzeczypospolitej Polskiej szefowie przedstawicielstw dyplomatycznych państw obcych,
- 2) osoby należące do personelu dyplomatycznego tych przedstawicielstw,
- 3) osoby należące do personelu administracyjnego i technicznego tych przedstawicielstw,
- 4) członkowie rodzin osób wymienionych w pkt 1-3, jeżeli pozostają z nimi we wspólnocie domowej,
- 5) inne osoby korzystające z immunitetów dyplomatycznych na podstawie ustaw, umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych.

Art. 579.

- § 1. Nie podlegają orzecznictwu polskich sądów karnych w zakresie czynności pełnionych podczas i w związku z wykonywaniem ich funkcji urzędowych, a na zasadzie wzajemności w pozostałym zakresie:
- 1) kierownicy urzędów konsularnych i inni urzędnicy konsularni państw obcych,
 - 2) osoby zrównane z nimi na podstawie umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych.
- § 2. Kierownik urzędu konsularnego oraz inni urzędnicy konsularni państw obcych podlegają zatrzymaniu lub tymczasowemu aresztowaniu jedynie w razie zarzu-

tu popełnienia zbrodni. O ich zatrzymaniu lub tymczasowym aresztowaniu zawiadamia się niezwłocznie Ministra Spraw Zagranicznych.

- § 3. Poza wypadkiem określonym w § 2 osoby te mogą być pozbawione wolności tylko w wykonaniu prawomocnego wyroku sądu polskiego.

Art. 580.

- § 1. Przepisów art. 578 i 579 nie stosuje się, gdy państwo wysyłające zrzeknie się w sposób wyraźny immunitetu w stosunku do osoby wymienionej w tych przepisach.
- § 2. W stosunku do funkcjonariuszy organizacji międzynarodowych korzystających z immunitetu o zrzeczeniu, o którym mowa w § 1, rozstrzyga właściwa organizacja międzynarodowa.

Art. 581.

- § 1. Osoby wymienione w art. 578 nie są obowiązane do składania zeznań w charakterze świadka lub do występowania w charakterze biegłego lub tłumacza; można jednak zwrócić się o wyrażenie przez te osoby zgody na złożenie zeznań albo na wystąpienie w charakterze biegłego lub tłumacza.
- § 2. W razie wyrażenia zgody, o której mowa w § 1, wezwania doręczone tym osobom nie mogą zawierać zagrożeń stosowaniem środków przymusu, a w razie niestawiennictwa na wezwanie lub odmowy złożenia zeznań nie można wobec nich stosować tych środków.

Art. 582.

- § 1. Do osób wymienionych w art. 579 stosuje się odpowiednio art. 581, jeżeli okoliczności, których zeznania lub opinie mają dotyczyć, związane są z wykonywaniem przez te osoby funkcji urzędowych lub służbowych, a na zasadzie wzajemności także w zakresie innych okoliczności.
- § 2. Osoby wymienione w art. 578 i 579 nie są obowiązane do przedstawienia korespondencji i dokumentów odnoszących się do tych funkcji.

Art. 583.

- § 1. Przeszukania pomieszczeń przedstawicielstwa dyplomatycznego można dokonać tylko za zgodą szefa tego przedstawicielstwa lub osoby czasowo pełniącej jego funkcje.
- § 2. Do przeszukania pomieszczeń konsularnych konieczna jest zgoda kierownika urzędu konsularnego lub osoby czasowo pełniącej jego funkcje albo szefa przedstawicielstwa dyplomatycznego.

Art. 584.

Przepisów art. 578-583 nie stosuje się do osób w nich wymienionych, w zakresie czynności nie pełnionych podczas i w związku z wykonywaniem ich funkcji urzędowych, jeżeli są obywatelami polskimi lub mają w Rzeczypospolitej Polskiej stałe miejsce zamieszkania.

Rozdział 62

Pomoc prawna i doręczenia w sprawach karnych

Art. 585.

W drodze pomocy prawnej mogą być dokonywane niezbędne czynności postępowania karnego, a w szczególności:

- 1) doręczanie pism osobom przebywającym za granicą lub instytucjom mającym siedzibę za granicą,
- 2) przesłuchiwanie osób w charakterze oskarżonych, świadków lub biegłych,
- 3) dokonywanie oględzin oraz przeszukiwanie pomieszczeń, innych miejsc i osób, zajęcie przedmiotów i wydawanie przedmiotów tych za granicę,
- 4) wzywanie osób przebywających za granicą do osobistego dobrowolnego stawiennictwa przed sądem lub prokuratorem w celu przesłuchania świadka lub konfrontacji, jak również doprowadzanie w tym celu osób pozbawionych w tym czasie wolności,
- 5) udostępnianie akt i dokumentów oraz informacji o karalności oskarżonych,
- 6) udzielanie informacji o prawie.

Art. 586.

- § 1. O doręczenie pisma przebywającej za granicą osobie, która ma obywatelstwo polskie, lub o przesłuchanie takiej osoby w charakterze oskarżonego, świadka lub biegłego sąd lub prokurator zwraca się do polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego.
- § 2. W razie niemożności dokonania czynności w sposób określony w § 1, można zwracać się o dokonanie tych czynności do sądu, prokuratury lub innego właściwego organu państwa obcego. W wypadku przeszukania, zajęcia i wydania przedmiotu należy do wniosku dołączyć odpis postanowienia sądu lub prokuratora nakazującego przeprowadzenie tej czynności w danej sprawie.

Art. 587.

Sporządzone na wniosek polskiego sądu lub prokuratora protokoły oględzin, przesłuchań osób w charakterze oskarżonych, świadków, biegłych lub protokoły innych czynności dowodowych, dokonanych przez sądy lub prokuratorów państw obcych albo organy działające pod ich nadzorem, mogą być odczytywane na rozprawie na zasadach określonych w art. 389, 391 i 393, jeżeli sposób przeprowadzenia czynności nie jest sprzeczny z zasadami porządku prawnego w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 588.

- § 1. Sądy i prokuratorzy udzielają pomocy prawnej na wniosek sądów i prokuratorów państw obcych.
- § 2. Sąd i prokurator odmawiają udzielenia pomocy prawnej i przekazują odmowę właściwym organom obcego państwa, jeżeli żądana czynność byłaby sprzeczna z zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej albo naruszałaby jej suwerenność.
- § 3. Sąd i prokurator mogą odmówić udzielenia pomocy prawnej, jeżeli:
 - 1) wykonanie żądanej czynności nie należy do zakresu działania sądu lub prokuratora według prawa polskiego,

- 2) państwo, od którego wniosek o udzielenie pomocy prawnej pochodzi, nie zapewnia w tym zakresie wzajemności,
 - 3) wniosek dotyczy czynu, który nie jest przestępstwem według prawa polskiego.
- § 4. Do czynności procesowych, dokonywanych na wniosek sądu lub prokuratora państwa obcego, stosuje się ustawy polskie. Należy jednak uczynić zadość życzeniu tych organów, aby przy dokonaniu czynności zastosowano szczególny tryb postępowania lub szczególną formę, jeżeli nie jest to sprzeczne z zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 5. Koszty udzielania pomocy prawnej ustala się zgodnie z art. 616-619.

Art. 589.

- § 1. Wezwany z zagranicy świadek lub biegły nie będący obywatelem polskim, który stawi się dobrowolnie przed sądem, nie może być ani ścigany, ani zatrzymany, ani też tymczasowo aresztowany z powodu przestępstwa będącego przedmiotem danego postępowania karnego i jakiegokolwiek innego przestępstwa popełnionego przed przekroczeniem polskiej granicy państwowej. Nie może być także w stosunku do niego wykonana kara orzeczona za takie przestępstwo.
- § 2. Świadek lub biegły traci ochronę przewidzianą w § 1, jeżeli nie opuści terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, chociaż mógł to uczynić, w ciągu 7 dni od czasu, gdy sąd oznajmił mu, że obecność jego stała się zbędna.
- § 3. Wezwanemu świadkowi lub biegłemu przysługuje zwrot kosztów podróży i pobytu oraz zwrot utraconego zarobku, a biegłemu - wynagrodzenie za sporządzenie opinii.
- § 4. W wezwaniu doręczonym świadkowi lub biegłemu stale przebywającemu za granicą należy zamieścić pouczenie o treści przepisów § 1-3. Nie należy natomiast zamieszczać zagrożenia stosowaniem środków przymusu z powodu niewstawiennictwa.

Art. 589a.

- § 1. Wobec osoby pozbawionej wolności na terytorium państwa obcego, czasowo wydanej w celu złożenia zeznań w charakterze świadka lub dokonania z jej udziałem innej czynności procesowej przed polskim sądem lub prokuratorem, sąd okręgowy miejsca wykonania czynności zarządza umieszczenie osoby wydanej w polskim zakładzie karnym lub areszcie śledczym na czas jej pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nieprzekraczający jednak czasu pozbawienia wolności określonego w państwie wydającym.
- § 2. Na postanowienie sądu zażalenie nie przysługuje.

Art. 589b.

- § 1. Pomoc prawna w postępowaniu przygotowawczym między polskimi organami uprawnionymi do prowadzenia tego postępowania oraz właściwymi organami państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub innego państwa, jeżeli pozwala na to umowa międzynarodowa, której Rzeczypospolita Polska jest stroną, albo na zasadach wzajemności, może także polegać na wykonywaniu czynności śledztwa w ramach wspólnego zespołu śledczego, zwanego dalej „zespołem”.

- § 2. Zespół powołują, w drodze porozumienia, Prokurator Generalny oraz właściwy organ państwa, o którym mowa w § 1, zwanego dalej „państwem współpracującym”, na potrzeby określonego postępowania przygotowawczego, na czas oznaczony.
- § 3. Porozumienie o powołaniu zespołu powinno określać:
- 1) przedmiot, cel, miejsce i okres współpracy,
 - 2) skład zespołu, ze wskazaniem osoby kierującej,
 - 3) zadania poszczególnych członków zespołu.
- § 4. W porozumieniu o powołaniu zespołu można zastrzec możliwość dopuszczenia do prac w zespole, w określonych warunkach, przedstawiciela instytucji międzynarodowej powołanej do zwalczania przestępczości.
- § 5. Okres współpracy w ramach zespołu, wskazany w porozumieniu o powołaniu zespołu, może być przedłużony na dalszy czas oznaczony, niezbędny do osiągnięcia celu tej współpracy; przedłużenie wymaga zgody wszystkich stron porozumienia.

Art. 589c.

- § 1. Zespół, w ramach którego współpraca odbywa się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zwany dalej „zespołem polskim”, można powołać w szczególności, gdy:
- 1) w toku prowadzonego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej postępowania przygotowawczego w sprawie o przestępstwo o charakterze terrorystycznym, handlu ludźmi, obrotu środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi lub ich prekursorami albo o inne ciężkie przestępstwo ujawniono, że sprawca działał lub następstwa jego czynu wystąpiły na terytorium innego państwa i zachodzi potrzeba wykonania czynności śledztwa na terytorium tego państwa lub z udziałem jego organu,
 - 2) prowadzone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej postępowanie przygotowawcze pozostaje w związku przedmiotowym lub podmiotowym z postępowaniem przygotowawczym o przestępstwo wymienione w pkt 1, prowadzonym na terytorium innego państwa i zachodzi potrzeba wykonania większości czynności śledztwa w obu postępowaniach na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 2. Pracami zespołu polskiego kieruje polski prokurator.
- § 3. W skład zespołu polskiego mogą wchodzić inni polscy prokuratorzy i przedstawiciele innych organów uprawnionych do prowadzenia śledztwa oraz funkcjonariusze właściwych organów państwa współpracującego, zwani dalej „funkcjonariuszami delegowanymi”.
- § 4. Do czynności w postępowaniu przygotowawczym wykonywanych w ramach zespołu polskiego stosuje się przepisy prawa krajowego, z zastrzeżeniem § 5-8 oraz art. 589e.
- § 5. Funkcjonariusze delegowani mogą być obecni przy wszystkich czynnościach procesowych wykonywanych w ramach zespołu polskiego, chyba że w szczególnym wypadku, uzasadnionym potrzebą ochrony ważnego interesu Rzeczypospolitej Polskiej lub praw jednostki, osoba kierująca tym zespołem zarządzi inaczej.

- § 6. Za zgodą stron porozumienia o utworzeniu zespołu polskiego osoba kierująca tym zespołem może powierzyć funkcjonariuszowi delegowanemu wykonanie określonej czynności śledztwa, z wyłączeniem wydawania postanowień przewidzianych w niniejszym kodeksie. W takim wypadku w czynności uczestniczy polski członek zespołu i sporządza z niej protokół.
- § 7. Jeżeli zachodzi potrzeba wykonania czynności śledztwa na terytorium państwa współpracującego, z wnioskiem o pomoc prawną zwraca się do właściwej instytucji lub organu funkcjonariusz delegowany przez to państwo. Do sporządzonych w wykonaniu tego wniosku protokołów stosuje się odpowiednio przepis art. 587.
- § 8. W granicach określonych w porozumieniu o powołaniu zespołu polskiego przedstawicielowi instytucji międzynarodowej, o którym mowa w art. 589b § 4, przysługują uprawnienia określone w § 5.

Art. 589d.

- § 1. Prokurator lub przedstawiciel innego organu uprawnionego do prowadzenia śledztwa może być delegowany do zespołu na terytorium innego państwa współpracującego w wypadkach określonych przepisami państwa, na którego terytorium odbywa się współpraca zespołu. O delegowaniu decyduje odpowiednio Prokurator Generalny albo inny właściwy organ.
- § 2. Członkowi zespołu, o którym mowa w § 1, będącemu polskim prokuratorem przysługują uprawnienia prokuratora państwa obcego określone w art. 588 § 1. Przepisu art. 613 § 1 nie stosuje się.
- § 3. Instytucje i organy Rzeczypospolitej Polskiej, inne niż prokurator, o którym mowa w § 2, udzielają niezbędnej pomocy polskiemu członkowi zespołu, o którym mowa w § 1, w granicach i z zastosowaniem przepisów prawa krajowego.

Art. 589e.

- § 1. Informacje uzyskane przez członka zespołu w związku z udziałem w pracach zespołu, niedostępne w innym trybie dla państwa, które go delegowało, mogą być wykorzystane przez właściwy organ tego państwa także w celu:
- 1) przeprowadzenia postępowania karnego we własnym zakresie - za zgodą państwa współpracującego, którego instytucja lub organ udzieliły informacji,
 - 2) zapobiegnięcia bezpośredniemu, poważnemu zagrożeniu dla bezpieczeństwa publicznego,
 - 3) innym niż wymienione w pkt 1 i 2, jeżeli tak stanowi porozumienie o powołaniu zespołu.
- § 2. Zgoda, o której mowa w § 1 pkt 1, może być cofnięta wyłącznie wtedy, gdy wykorzystanie informacji mogłoby zagrażać dobru postępowania przygotowawczego prowadzonego w państwie współpracującym, którego instytucja lub organ udzieliły informacji, oraz w wypadku, w którym państwo to mogłoby odmówić wzajemnej pomocy.

Art. 589f.

- § 1. Za szkodę wyrządzoną przez członka zespołu w związku z wykonywanymi czynnościami odpowiada państwo, które go delegowało, na zasadach określonych w przepisach państwa, na którego terytorium odbywała się współpraca zespołu.
- § 2. Jeżeli szkoda wyrządzona innej osobie jest następstwem działania lub zaniechania członka zespołu delegowanego przez inne państwo współpracujące, kwotę pieniężną stanowiącą równowartość odszkodowania tymczasowo wypłaca poszkodowanemu właściwy organ państwa, na którego terytorium odbywała się współpraca zespołu.
- § 3. W wypadku określonym w § 2 wypłacona kwota pieniężna podlega zwrotowi organowi, który ją tymczasowo wypłacił, na jego wniosek.

Rozdział 62a**Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie postanowienia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia.****Art. 589g.**

- § 1. W razie ustalenia, że mogące stanowić dowód w sprawie rzeczy, korespondencja, przesyłki, wykazy połączeń telefonicznych lub innych przekazów informacji lub dane przechowywane w systemie informatycznym lub na nośniku, w tym korespondencja przesyłana pocztą elektroniczną, albo mienie podlegające zajęciu w celu zabezpieczenia wykonania postanowienia o przypadku znajdującym się na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, sąd właściwy do rozpoznania sprawy albo prokurator może wystąpić o wykonanie postanowienia o ich zatrzymaniu albo zabezpieczeniu bezpośrednio do właściwego organu sądowego tego państwa.
- § 2. Przekazując do wykonania postanowienie o zatrzymaniu dowodów, właściwy sąd lub prokurator występuje jednocześnie do właściwego organu sądowego państwa wykonania postanowienia z wnioskiem o ich wydanie.
- § 3. Niezwłocznie po uprawomocnieniu się postanowienia o przypadku zabezpieczonego mienia, o którym mowa w § 1, właściwy sąd występuje do właściwego organu sądowego państwa wykonania postanowienia z wnioskiem o wykonanie tego przypadku.
- § 4. Wystąpienie o wydanie dowodów oraz wykonanie przypadku, o których mowa odpowiednio w § 2 i 3, odbywa się na podstawie przepisów rozdziałów 62 i 66 oraz umów międzynarodowych z zakresu pomocy prawnej w sprawach karnych wiążących Rzeczpospolitą Polską.
- § 5. Do postanowienia, o którym mowa w § 1, dołącza się zaświadczenie zawierające wszystkie istotne informacje umożliwiające jego prawidłowe wykonanie.
- § 6. Przekazywane dokumenty powinny zostać przetłumaczone na język urzędowy państwa wykonania postanowienia albo na inny język wskazany przez to państwo.
- § 7. Przekazanie postanowienia oraz zaświadczenia, o którym mowa w § 5, może nastąpić również z wykorzystaniem urządzeń służących do automatycznego przesyłania danych, w sposób umożliwiający stwierdzenie autentyczności tych dokumentów.

- § 8. W razie trudności w ustaleniu właściwego organu państwa wykonania postanowienia właściwy sąd albo prokurator może również zwracać się do właściwych jednostek organizacyjnych Europejskiej Sieci Sądowej.
- § 9. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór zaświadczenia, o którym mowa w § 5, mając na uwadze konieczność udostępnienia państwu wykonania postanowienia wszystkich niezbędnych informacji, w tym informacji o terminie, do którego ma trwać zatrzymanie dowodów albo zabezpieczenie mienia.

Art. 589h.

Wydane dowody zwraca się państwu wykonania postanowienia niezwłocznie po wykorzystaniu, jeżeli przy ich przekazaniu zastrzeżono zwrot lub gdy podlegają one zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi, przebywającemu na terytorium tego państwa.

Art. 589i.

W razie uchylecia postanowienia o zatrzymaniu dowodów lub zabezpieczeniu mienia właściwy sąd albo prokurator o jego treści niezwłocznie zawiadamia właściwy organ państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

Art. 589j.

- § 1 Na postanowienie, o którym mowa w art. 589g § 1, wydane przez prokuratora, przysługuje zażalenie do sądu rejonowego, w którego okręgu prowadzi się postępowanie. Termin do wniesienia zażalenia biegnie od daty doręczenia postanowienia.
- § 2. Przepis art. 589g § 6 stosuje się odpowiednio.

Art. 589k.

- § 1. Jeżeli według prawa państwa wykonania postanowienia państwo to ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną w związku z wykonaniem postanowienia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia, wydanego przez polski sąd albo prokuratora, na wniosek właściwego organu tego państwa Skarb Państwa zwraca mu kwotę pieniężną stanowiącą równowartość wypłaconego odszkodowania.
- § 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli szkoda jest następstwem wyłącznie działania lub zaniechania organu państwa wykonania postanowienia.

Rozdział 62b

Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia

Art. 589l.

- § 1. Właściwy miejscowo sąd rejonowy albo prokurator wykonuje niezwłocznie wydane przez właściwy organ sądowy innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej orzeczenie o zatrzymaniu mogących stanowić dowód w sprawie rzeczy, korespondencji, przesyłek, wykazów połączeń telefonicznych lub innych przekazów informacji lub danych przechowywanych w systemie informatycznym lub na nośniku, w tym korespondencji przesyłanej pocztą elektroniczną, albo orzeczenie o zajęciu mienia w celu zabezpieczenia wykonania

orzeczenia o przepadku, jeżeli rzeczy te, korespondencja, przesyłki, wykazy, dane lub mienie znajdują się lub są przechowywane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

- § 2. Jeżeli sąd albo prokurator, do którego zostało skierowane orzeczenie, nie jest właściwy do nadania mu biegu, przekazuje je właściwemu organowi i powiadamia o tym właściwy organ sądowy państwa członkowskiego Unii Europejskiej, który wystąpił z orzeczeniem.
- § 3. Jeżeli przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej, przy wykonywaniu orzeczeń, o których mowa w § 1, stosuje się przepisy prawa polskiego.

Art. 589m.

- § 1. Można odmówić wykonania orzeczenia o zatrzymaniu dowodów, o którym mowa w art. 589l § 1, jeżeli:
- 1) czyn, w związku z którym wydano to orzeczenie, nie stanowi przestępstwa według prawa polskiego, chyba że zgodnie z prawem państwa wydania orzeczenia jest to przestępstwo wymienione w art. 607w pkt 1-33, zagrożone karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 3 lata, lub innym środkiem polegającym na pozbawieniu wolności co najmniej w tym samym wymiarze,
 - 2) dowody, których dotyczy orzeczenie, nie mogą być zajęte z przyczyn faktycznych, w szczególności z uwagi na ich utratę, zniszczenie lub niemożność odnalezienia,
 - 3) do orzeczenia o zatrzymaniu dowodów nie dołączono zaświadczenia zawierającego wszystkie istotne informacje umożliwiające jego prawidłowe wykonanie albo zaświadczenie to jest niekompletne lub oczywiście nie odpowiada treści orzeczenia,
 - 4) z treści zaświadczenia, określonego w pkt 3, w oczywistym stopniu wynika, że przekazane do wykonania orzeczenie dotyczy tego samego czynu tej samej osoby, co do którego postępowanie karne zostało prawomocnie zakończone,
 - 5) wykonanie orzeczenia nie jest możliwe z powodu odmowy przedstawienia korespondencji i dokumentów na podstawie art. 582 § 2.
- § 2. Można odmówić wykonania orzeczenia mającego na celu zabezpieczenie mienia, o którym mowa w art. 589l § 1:
- 1) jeżeli według prawa polskiego w sprawie o przestępstwo, w związku z którym wydano to orzeczenie, zabezpieczenie wykonania przepadku byłoby niedopuszczalne, chyba że zgodnie z prawem państwa wydania orzeczenia jest to przestępstwo wymienione w art. 607w pkt 1-33, zagrożone karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 3 lata, lub innym środkiem polegającym na pozbawieniu wolności co najmniej w tym samym wymiarze,
 - 2) w wypadkach określonych w § 1 pkt 2-4.
- § 3. Przepisów § 1 pkt 1 oraz § 2 pkt 1 nie stosuje się, jeżeli czyn nie stanowi przestępstwa z powodu braku lub odmiennego uregulowania w prawie polskim odpowiednich opłat, podatków, ceł lub zasad obrotu dewizowego.
- § 4. W wypadku określonym w § 1 pkt 2, właściwy sąd albo prokurator, przed wydaniem postanowienia w przedmiocie wykonania orzeczenia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia, konsultuje się z organem, który je wydał, dla uzyskania wszystkich istotnych informacji, umożli-

wiających odnalezienie tych dowodów albo mienia. Jeżeli uzyskane informacje nie przyczyniły się do odnalezienia tych dowodów albo mienia, sąd lub prokurator powiadamia niezwłocznie właściwy organ sądowy państwa wydania orzeczenia o niemożności wykonania orzeczenia.

- § 5. W wypadku, o którym mowa w § 1 pkt 3, właściwy sąd albo prokurator może wyznaczyć organowi, który wydał orzeczenie, termin do przekazania zaświadczenia, określonego w § 1 pkt 3, jego uzupełnienia lub sprostowania.
- § 6. W razie niedotrzymania terminu, o którym mowa w § 5, postanowienie w przedmiocie wykonania orzeczenia wydaje się w oparciu o informacje przekazane wcześniej.

Art. 589n.

- § 1. Postanowienie w przedmiocie wykonania orzeczenia o zatrzymaniu dowodów lub mające na celu zabezpieczenie mienia, o których mowa w art. 589l § 1, właściwy sąd albo prokurator wydaje niezwłocznie, w miarę możliwości w ciągu 24 godzin od otrzymania orzeczenia.
- § 2. Postanowienie, o którym mowa w § 1, doręcza się wraz z pouczeniem o uprawnieniach wynikających z przepisów państwa wydania orzeczenia, o którym mowa w art. 589l § 1.
- § 3. Na postanowienie, o którym mowa w § 1, przysługuje zażalenie osobom, których prawa zostały naruszone. Osobom tym przysługuje także zażalenie na czynności związane z zatrzymaniem dowodów lub zabezpieczeniem mienia, co nie narusza uprawnień skarżącego wynikających z przepisów państwa wydania orzeczenia. W zażaleniu na czynność skarżący może domagać się wyłącznie zbadania prawidłowości jej przeprowadzenia.
- § 4. O wniesieniu zażalenia, jak również o treści rozstrzygnięcia zapadłego w wyniku jego rozpoznania, należy niezwłocznie powiadomić właściwy organ sądowy państwa wydania orzeczenia.
- § 5. Przepis art. 589g § 6 stosuje się odpowiednio.

Art. 589o.

Wydając postanowienie o wykonaniu orzeczenia o zatrzymaniu dowodów lub mające na celu zabezpieczenie mienia, właściwy sąd albo prokurator może jednocześnie wstrzymać jego wykonanie, jeżeli:

- 1) wykonanie orzeczenia mogłoby utrudnić inne, toczące się postępowanie karne – na czas niezbędny dla zabezpieczenia prawidłowego toku tego postępowania,
- 2) dowód albo mienie, których dotyczy orzeczenie, zostały wcześniej zatrzymane albo zajęte dla potrzeb innego toczącego się postępowania karnego – do czasu zwolnienia spod zatrzymania albo zajęcia.

Art. 589p.

- § 1. O treści postanowienia w przedmiocie wykonania orzeczenia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia powiadamia się niezwłocznie, w miarę możliwości w ciągu 24 godzin od otrzymania orzeczenia, właściwy organ sądowy państwa wydania tego orzeczenia. Powiadomienie to może być przekazane również przy użyciu urządzeń służących do automatycznego przesyłania danych, w sposób umożliwiający stwierdzenie autentyczności przekazanych dokumentów.

- § 2. W wypadkach, o których mowa w art. 589o, należy także wskazać przyczyny wstrzymania wykonania postanowienia oraz, jeżeli jest to możliwe, jego przewidywany okres.
- § 3. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio w razie ustania przyczyn wstrzymania wykonania postanowienia określonego w art. 589o. W takim wypadku należy poinformować właściwy organ sądowy państwa wydania orzeczenia o zatrzymaniu lub zabezpieczeniu dowodów albo mienia dla potrzeb innego postępowania, lub podjętych działaniach zmierzających do wykonania orzeczenia.

Art. 589r.

- § 1. Wykonując orzeczenie o zatrzymaniu dowodów lub mające na celu zabezpieczenie mienia, należy uczynić zadość życzeniu organu, który wydał to orzeczenie, aby przy dokonaniu czynności zastosowano szczególny tryb postępowania lub szczególną formę, jeżeli nie jest to sprzeczne z zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 2. Protokół zatrzymania dowodów lub zajęcia mienia należy niezwłocznie przekazać właściwemu organowi sądowemu państwa wydania orzeczenia. Przepis art. 589p § 1 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

Art. 589s.

- § 1. Zatrzymanie dowodów oraz zajęcie mienia w celu zabezpieczenia wykonania orzeczenia o przepadku trwa do czasu rozstrzygnięcia w przedmiocie wystąpienia właściwego organu sądowego państwa wydania orzeczenia, odpowiednio o wydanie dowodów albo o wykonanie wniosku o wykonanie prawomocnego orzeczenia o przepadku.
- § 2. Przez wzgląd na okoliczności sprawy właściwy sąd albo prokurator może jednak, po konsultacji z właściwym organem sądowym państwa wydania orzeczenia, wyznaczyć temu organowi nieprzekraczalny termin do przekazania żądania określonego w § 1, po upływie którego może nastąpić zwolnienie spod zatrzymania albo zajęcia.
- § 3. Przed upływem terminu, o którym mowa w § 2, właściwy sąd albo prokurator informuje właściwy organ sądowy państwa wykonania orzeczenia o zamiarze zwolnienia spod zatrzymania albo zajęcia, umożliwiając mu zgłoszenie stanowiska na piśmie. Jeżeli organ ten nie przedstawi argumentów dostatecznie uzasadniających dalsze zatrzymanie albo zajęcie, właściwy sąd albo prokurator wydaje postanowienie o zwolnieniu spod zatrzymania albo zajęcia. Odpis postanowienia doręcza się osobom zainteresowanym.
- § 4. Postanowienie o zwolnieniu spod zatrzymania albo zajęcia wydaje się także wtedy, gdy właściwy organ sądowy państwa wydania orzeczenia zawiadomi o jego uchyleniu. Przepis § 3 zdanie trzecie stosuje się.

Art. 589t.

- § 1. Rozpoznanie wniosku o wydanie zatrzymanych dowodów albo o wykonanie przez sąd polski wniosku o wykonanie przepadku odbywa się na podstawie przepisów rozdziałów 62 i 66 oraz umów międzynarodowych z zakresu pomocy prawnej w sprawach karnych wiążących Rzeczpospolitą Polską.
- § 2. Nie można jednak odmówić wykonania wniosku, o którym mowa w § 1, powołując się na okoliczność, że czyn, którego dotyczy wniosek, nie stanowi przestępstwa według prawa polskiego, jeżeli zgodnie z prawem państwa wydania orzeczenia jest to przestępstwo wymienione w art. 607w pkt 1-33, zagrożone

karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 3 lata, lub innym środkiem polegającym na pozbawieniu wolności co najmniej w tym samym wymiarze.

Art. 589u.

- § 1. Jeżeli Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną w związku z wykonaniem orzeczenia o zatrzymaniu dowodów albo mającego na celu zabezpieczenie mienia, wydanego przez organ sądowy państwa członkowskiego Unii Europejskiej, Skarb Państwa występuje do właściwego organu tego państwa o zwrot kwoty pieniężnej stanowiącej równowartość wypłaconego odszkodowania.
- § 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli szkoda jest następstwem wyłącznie działania lub zaniechania organu polskiego.

Rozdział 63

Przejęcie i przekazanie ścigania karnego

Art. 590.

- § 1. W sprawie o przestępstwo popełnione za granicą przez:
- 1) obywatela polskiego,
 - 2) osobę mającą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej stałe miejsce zamieszkania,
 - 3) osobę, która odbywa lub będzie odbywać w Rzeczypospolitej Polskiej karę pozbawienia wolności,
 - 4) osobę, przeciwko której zostało wszczęte w Rzeczypospolitej Polskiej postępowanie karne
- Minister Sprawiedliwości zwraca się, jeżeli wymaga tego interes wymiaru sprawiedliwości, do właściwego organu państwa obcego z wnioskiem o przekazanie ścigania albo może przyjąć taki wniosek od właściwego organu państwa obcego.
- § 2. Przejęcie ścigania karnego uważa się za wszczęcie postępowania karnego według prawa polskiego.
- § 3. Jeżeli przejęcie ścigania łączy się z przekazaniem przez państwo obce tymczasowo aresztowanego, art. 598 stosuje się.
- § 4. Do dowodów zebranych za granicą przed przejęciem ścigania stosuje się odpowiednio art. 587, choćby czynności dowodowe nie były podjęte na wniosek polskiego sądu lub prokuratora.
- § 5. Minister Sprawiedliwości zawiadamia właściwy organ państwa obcego o sposobie prawomocnego zakończenia postępowania karnego.

Art. 591.

- § 1. W sprawie o przestępstwo popełnione na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez cudzoziemca, Minister Sprawiedliwości, z urzędu albo z inicjatywy sądu lub prokuratora, zwraca się, jeżeli wymaga tego interes wymiaru sprawiedliwości, do właściwego organu państwa:
- 1) którego osoba ścigana jest obywatelem,
 - 2) w którym osoba ścigana ma stałe miejsce zamieszkania,

- 3) w którym osoba ścigana odbywa lub będzie odbywała karę pozbawienia wolności,
 - 4) w którym zostało wszczęte przeciwko osobie ściganej postępowanie karne
- z wnioskiem o przejęcie ścigania karnego albo może przyjąć taki wniosek od właściwego organu państwa obcego.
- § 2. Jeżeli pokrzywdzonym jest obywatel polski, złożenie wniosku o przejęcie ścigania może nastąpić tylko za jego zgodą, chyba że uzyskanie tej zgody nie jest możliwe.
 - § 3. Przed wystąpieniem z wnioskiem, o którym mowa w § 1, lub rozstrzygnięciem takiego wniosku pochodzącego od organu państwa obcego właściwy organ umożliwia osobie ściganej przebywającej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zajęcie stanowiska ustnie lub na piśmie w przedmiocie przejęcia ścigania.
 - § 4. W razie pozytywnego rozstrzygnięcia wniosku o przekazanie ścigania dotyczącego osoby tymczasowo aresztowanej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej Minister Sprawiedliwości zwraca się do właściwego organu o niezwłoczne podjęcie czynności mających na celu wydanie i przekazanie takiej osoby organom państwa obcego. Wraz z osobą przekazuje się akta sprawy, o ile nie zostały one uprzednio przekazane wraz z wnioskiem.
 - § 5. Minister Sprawiedliwości zwraca się do właściwego organu państwa obcego o informację co do sposobu prawomocnego zakończenia postępowania karnego.
 - § 6. Przekazanie ścigania karnego uważa się za umorzenie postępowania karnego według prawa polskiego; nie stoi to na przeszkodzie ponownemu postępowaniu karnemu w razie bezpodstawnego zaniechania ścigania za granicą.

Art. 592.

- § 1. Jeżeli co do tego samego czynu tej samej osoby wszczęto postępowanie karne w Rzeczypospolitej Polskiej i w państwie obcym, Minister Sprawiedliwości przeprowadza konsultacje z właściwym organem państwa obcego i - jeżeli wymaga tego interes wymiaru sprawiedliwości - występuje z wnioskiem o przejęcie albo przekazanie ścigania karnego. Przepisy art. 590 § 2-5 oraz art. 591 § 2-6 stosuje się odpowiednio.
- § 2. Jeżeli na podstawie umowy międzynarodowej, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, wszczęto w Rzeczypospolitej Polskiej postępowanie karne o przestępstwo popełnione za granicą, Minister Sprawiedliwości może wystąpić do właściwego organu państwa obcego o przejęcie ścigania przez organy tego państwa niezależnie od tego, czy w państwie obcym wszczęto ściganie co do tego samego czynu. Przepisy art. 591 § 2, 5 i 6 stosuje się odpowiednio.
- § 3. W sprawie o przestępstwo popełnione za granicą przez obywatela polskiego przebywającego za granicą, jeżeli wymaga tego interes wymiaru sprawiedliwości, Minister Sprawiedliwości może wystąpić do właściwego organu państwa obcego o przejęcie ścigania przez organy tego państwa. Przepisy art. 591 § 2, 5 i 6 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 64

Wystąpienie o wydanie lub przewóz osób ściganych lub skazanych przebywających za granicą oraz o wydanie przedmiotów

Art. 593.

Sądy i prokuratorzy zgłaszają za pośrednictwem Ministra Sprawiedliwości wnioski o wydanie przez państwo obce osoby, przeciwko której wszczęto postępowanie karne, o wydanie osoby w celu przeprowadzenia postępowania sądowego lub wykonania orzeczonej kary pozbawienia wolności, o przewóz osoby ściganej lub skazanej przez terytorium państwa obcego oraz o wydanie z terytorium państwa obcego dowodów rzeczowych lub przedmiotów uzyskanych przez sprawcę w wyniku przestępstwa.

Art. 594.

- § 1. Do wniosku dołącza się odpis postanowienia o tymczasowym aresztowaniu wraz z uzasadnieniem, wyjaśniającym okoliczności faktyczne i podstawę prawną ścigania.
- § 2. W wypadku prawomocnego wyroku skazującego na karę pozbawienia wolności dołącza się zamiast postanowienia wymienionego w § 1 odpis tego wyroku.
- § 3. Przepis art. 280 § 1 pkt 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 595.

W wypadkach nie cierpiących zwłoki sąd lub prokurator może zwrócić się bezpośrednio do właściwego organu państwa obcego o tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie osoby, co do której ma być złożony wniosek o wydanie, po czym niezwłocznie składa wniosek zgodnie z art. 593 i 594.

Art. 596.

Osoba wydana nie może być bez zgody państwa wydającego ścigana, skazana ani pozbawiona wolności w celu wykonania kary za inne przestępstwo popełnione przed dniem wydania niż to, w związku z którym nastąpiło wydanie.

Art. 597.

W razie zastrzeżenia przy wydaniu, że w stosunku do osoby wydanej orzeczone już kary będą wykonane tylko za te przestępstwa, co do których nastąpiło wydanie, sąd, który prawomocnie orzekł w sprawie, wydaje w razie potrzeby na posiedzeniu wyrok zmieniający orzeczenie w taki sposób, aby kary były wykonywane tylko za te przestępstwa, co do których nastąpiło wydanie sprawcy. Prokurator i osoba wydana mają prawo wziąć udział w posiedzeniu. Przepis art. 451 stosuje się odpowiednio.

Art. 598.

- § 1. Terminy przewidziane w art. 263 biegną w stosunku do osoby wydanej od chwili przejścia tej osoby przez właściwe organy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 2. Przepis art. 265 stosuje się także, gdy zatrzymanie nastąpiło za granicą.

Art. 599.

Jeżeli osoba wydana przez państwo obce nie opuści bez usprawiedliwionej przyczyny terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ciągu 45 dni od daty prawomocnego zakończenia postępowania, a w razie skazania - od daty odbycia lub darowania kary, albo jeżeli po opuszczeniu terytorium Rzeczypospolitej Polskiej powróci na nie, ograniczeń wynikających z art. 596 i 597 nie stosuje się.

Art. 600.

Po wydaniu prawomocnego orzeczenia w sprawie przeciwko osobie wydanej przez państwo obce sąd przesyła odpis wyroku Ministrowi Sprawiedliwości, który odpis ten przekazuje właściwemu organowi obcego państwa. Przepis art. 157 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 601.

Przekazane przez państwo obce przedmioty uzyskane w wyniku przestępstwa zwraca się, jeżeli przy ich wydaniu zastrzeżono zwrot; podobnie należy postąpić z dowodami rzeczowymi.

Rozdział 65**Ekstradycja oraz przewóz osób ściganych albo skazanych lub wydanie przedmiotów na wniosek państw obcych****Art. 602.**

- § 1. Z zastrzeżeniem przepisów rozdziału 65b i 66a, ekstradycja jest wydaniem osoby ściganej albo skazanego, na wniosek państwa obcego, w celach określonych w § 2.
- § 2. W razie złożenia przez organ państwa obcego wniosku o wydanie osoby ściganej w celu przeprowadzenia przeciw niej postępowania karnego lub wykonania orzeczonej co do niej kary albo środka zabezpieczającego, prokurator przesłuchuje tę osobę i w miarę potrzeby zabezpiecza dowody znajdujące się w kraju, po czym wnosi sprawę do właściwego miejscowo sądu okręgowego.

Art. 603.

- § 1. Sąd okręgowy wydaje na posiedzeniu postanowienie w przedmiocie wniosku państwa obcego. Przed wydaniem postanowienia należy umożliwić osobie ściganej złożenie wyjaśnień ustnie lub na piśmie, a w razie wniosku o wydanie w celu przeprowadzenia postępowania karnego należy na uzasadniony wniosek tej osoby przeprowadzić dowody znajdujące się w kraju.
- § 2. W posiedzeniu ma prawo wziąć udział obrońca.
- § 3. Jeżeli sąd wydał postanowienie o niedopuszczalności wydania, wydanie nie może nastąpić.
- § 4. Na postanowienie sądu w przedmiocie wydania przysługuje zażalenie.
- § 5. Sąd przekazuje prawomocne postanowienie wraz z aktami sprawy Ministrowi Sprawiedliwości, który po rozstrzygnięciu wniosku zawiadamia o tym właściwy organ państwa obcego.

Art. 603a.

- § 1. Jeżeli umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, tak stanowi, wniosek państwa obcego o zastosowanie tymczasowego aresztowania osoby ściganej zastępuje wniosek o wydanie.
- § 2. W wypadku, o którym mowa w § 1, prokurator podczas przesłuchania informuje osobę ściganą o możliwości wyrażenia przez nią zgody na wydanie lub zgody na wydanie połączonej ze zrzeczeniem się korzystania z ograniczeń określonych w art. 596 i 597. Jeżeli osoba ścigana wyrazi wolę złożenia takiego oświadczenia, prokurator kieruje sprawę do sądu okręgowego, w którego okręgu prowadzi się postępowanie.
- § 3. Sąd na posiedzeniu rozstrzyga o tymczasowym aresztowaniu osoby ściganej, odbiera oświadczenie o wyrażeniu zgody na wydanie lub zgody na wydanie połączonej ze zrzeczeniem się korzystania z ograniczeń określonych w art. 596 i 597, a także wydaje postanowienie o dopuszczalności wydania.
- § 4. Zgoda osoby ściganej oraz zrzeczenie, o którym mowa w § 2, nie mogą zostać cofnięte, o czym poucza się osobę ściganą.
- § 5. Sąd niezwłocznie przekazuje prawomocne postanowienie wraz z aktami sprawy Ministrowi Sprawiedliwości, który rozstrzyga o wydaniu osoby.
- § 6. Jeżeli oświadczenie, o którym mowa w § 3, nie zostało złożone lub sąd stwierdził, że zachodzi okoliczność określona w art. 604 § 1, albo jeżeli posiedzenie zostało odroczone na czas przekraczający 7 dni, stosuje się przepisy art. 602 § 2, art. 603 i 605.

Art. 604.

- § 1. Wydanie jest niedopuszczalne, jeżeli:
- 1) osoba, której wniosek dotyczy, jest obywatelem polskim albo korzysta w Rzeczypospolitej Polskiej z prawa azylu,
 - 2) czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego albo gdy ustawa uznaje, że czyn nie stanowi przestępstwa albo że sprawca nie popełnia przestępstwa lub nie podlega karze,
 - 3) nastąpiło przedawnienie,
 - 4) postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończone,
 - 5) byłoby ono sprzeczne z polskim prawem,
 - 6) zachodzi uzasadniona obawa, że w państwie żądającym wydania wobec osoby wydanej może zostać orzeczona lub wykonana kara śmierci,
 - 7) zachodzi uzasadniona obawa, że w państwie żądającym wydania osoba wydana może zostać poddana torturom.
- § 2. Wydania można odmówić w szczególności, jeżeli:
- 1) osoba, której wniosek dotyczy, ma w Rzeczypospolitej Polskiej stałe miejsce zamieszkania,
 - 2) przestępstwo zostało popełnione na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo na polskim statku wodnym lub powietrznym,
 - 3) co do tego samego czynu tej samej osoby toczy się postępowanie karne,
 - 4) przestępstwo podlega ściganiu z oskarżenia prywatnego,

- 5) według prawa państwa, które złożyło wniosek o wydanie, przestępstwo jest zagrożone karą pozbawienia wolności do roku lub karą łagodniejszą albo orzeczono taką karę,
 - 6) przestępstwo, w związku z którym żąda się wydania, jest przestępstwem o charakterze politycznym, wojskowym lub skarbowym,
 - 7) państwo, które złożyło wniosek o wydanie, nie zapewnia wzajemności.
- § 3. W wypadkach wskazanych w § 1 pkt 4 i § 2 pkt 3 rozpoznanie wniosku o wydanie można odroczyć do czasu ukończenia w Rzeczypospolitej Polskiej postępowania karnego przeciwko tej samej osobie lub odbycia przez nią orzeczonej kary albo jej darowania.

Art. 605.

- § 1. Jeżeli wniosek o wydanie dotyczy przestępstwa, którego sprawca podlega wydaniu, sąd okręgowy z urzędu lub na wniosek prokuratora może wydać postanowienie o tymczasowym aresztowaniu osoby ściganej; przepis art. 263 stosuje się odpowiednio.
- § 2. Przed złożeniem wniosku o wydanie sąd może wydać postanowienie o tymczasowym aresztowaniu ściganego na czas nie dłuższy niż 40 dni, jeżeli organ państwa obcego zwraca się o to, zapewniając, że wobec tej osoby zapadł w tym państwie prawomocny wyrok skazujący lub wydano decyzję o tymczasowym aresztowaniu.
- § 3. Na postanowienie sądu w przedmiocie tymczasowego aresztowania przysługuje zażalenie.
- § 4. O dniu tymczasowego aresztowania należy niezwłocznie powiadomić Ministra Sprawiedliwości Rzeczypospolitej Polskiej oraz przedstawicielstwo dyplomatyczne lub urząd konsularny albo organ ścigający państwa obcego.
- § 5. Jeżeli dane zawarte we wniosku o wydanie są niewystarczające i sąd lub prokurator zażądał ich uzupełnienia, a państwo obce nie nadeszło w terminie miesiąca od dnia doręczenia żądania uzupełnienia wniosku o wydanie organowi, który je zgłosił, potrzebnych dokumentów lub informacji, postanowienie o tymczasowym aresztowaniu uchyla się.
- § 6. W razie odmowy wydania, cofnięcia przez państwo obce wniosku o wydanie lub tymczasowe aresztowanie albo w razie gdy organ państwa obcego zawiadomiony o czasie i miejscu wydania żądanej osoby nie przejmuje jej w terminie 7 dni od ustalonego dnia wydania, zarządza się zwolnienie tymczasowo aresztowanego, jeżeli nie jest on pozbawiony wolności w innej sprawie.

Art. 606.

- § 1. Zezwolenia na przewóz osoby ściganej przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej udziela Minister Sprawiedliwości. Przepisy art. 594, 604 i 605 stosuje się odpowiednio.
- § 2. Jeżeli podróż odbywa się drogą powietrzną i nie przewiduje się lądowania, wystarczy powiadomienie Ministra Sprawiedliwości o przewożeniu osoby ściganej nad terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 607.

- § 1. Do rozstrzygania wniosków państwa obcego, dotyczących wydania przedmiotów stanowiących dowody rzeczowe lub uzyskanych w wyniku przestępstwa,

właściwy jest prokurator lub sąd w zależności od tego, do czyjego rozporządzenia przedmioty te zostały zdeponowane. Przepis art. 588 § 2 i 4 stosuje się odpowiednio.

- § 2. Postanowienie o wydaniu przedmiotów powinno wymieniać rzeczy, które ulegają wydaniu państwu obcemu, oraz wskazywać rzeczy podlegające zwrotowi po ukończeniu postępowania karnego, prowadzonego przez organy państwa obcego.

Rozdział 65a

Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przekazanie osoby ściganej na podstawie europejskiego nakazu aresztowania

Art. 607a.

W razie podejrzenia, że osoba ścigana za przestępstwo popełnione na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przebywa na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej, właściwy miejscowo sąd okręgowy, na wniosek prokuratora, może wydać europejski nakaz aresztowania, zwany w niniejszym rozdziale „nakazem”.

Art. 607b.

Wydanie nakazu jest niedopuszczalne:

- 1) w związku z prowadzonym przeciwko osobie ściganej postępowaniem karnym o przestępstwo zagrożone karą pozbawienia wolności do roku,
- 2) w celu wykonania kary pozbawienia wolności orzeczonej w wymiarze do 4 miesięcy albo innego środka polegającego na pozbawieniu wolności na czas nieprzekraczający 4 miesięcy.

Art. 607c.

§ 1. Nakaz powinien zawierać:

- 1) oznaczenie sądu występującego, ze wskazaniem jego adresu, numeru telefonu, telefaksu i adresu poczty elektronicznej,
- 2) datę oraz miejsce wydania nakazu,
- 3) dane określające tożsamość i obywatelstwo osoby ściganej,
- 4) sygnaturę, rodzaj i treść prawomocnego albo podlegającego wykonaniu orzeczenia sądu, w związku z którym nakaz został wydany,
- 5) przytoczenie opisu i kwalifikacji prawnej czynu,
- 6) górną granicę ustawowego zagrożenia karą pozbawienia wolności przestępstwa, o które toczy się postępowanie, lub wysokość orzeczonej kary pozbawienia wolności albo innego środka polegającego na pozbawieniu wolności,
- 7) zwięzły opis stanu faktycznego sprawy,
- 8) wskazanie następstw czynu nieobjętych ustawowymi znamionami przestępstwa.

- § 2. Nakaz powinien zostać przetłumaczony na język urzędowy państwa wykonania nakazu.
- § 3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór nakazu, mając na uwadze konieczność udostępnienia państwu członkowskiemu Unii Europejskiej, do którego jest kierowany, danych niezbędnych do podjęcia prawidłowej decyzji w przedmiocie przekazania osoby ściganej.

Art. 607d.

- § 1. Jeżeli miejsce pobytu osoby ściganej jest znane, sąd okręgowy, który wydał nakaz, przekazuje go bezpośrednio właściwemu organowi sądowemu państwa wykonania nakazu; odpis nakazu przekazuje się Ministrowi Sprawiedliwości.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy państwo wykonania nakazu zwróciło się o przedstawienie dodatkowych informacji lub dokumentów.

Art. 607e.

- § 1. Osoby przekazanej w wyniku wykonania nakazu nie można ścigać za przestępstwa inne niż te, które stanowiły podstawę przekazania, ani wykonać orzeczonych wobec niej za te przestępstwa kar pozbawienia wolności albo innych środków polegających na pozbawieniu wolności.
- § 2. Sąd, który prawomocnie orzekł w sprawie, może zarządzić wykonanie kary tylko za te przestępstwa, które stanowiły podstawę przekazania osoby ściganej. W posiedzeniu sądu mają prawo wziąć udział prokurator i osoba ścigana. Przepis art. 451 stosuje się odpowiednio.
- § 3. Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli:
- 1) państwo wykonania nakazu złożyło oświadczenie o dopuszczalności ścigania lub wykonania kar pozbawienia wolności albo innych środków polegających na pozbawieniu wolności za wszystkie czyny popełnione przed przekazaniem, chyba że organ sądowy tego państwa w orzeczeniu o przekazaniu postanowił inaczej,
 - 2) osoba przekazana, pomimo takiej możliwości, nie opuściła terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ciągu 45 dni od dnia prawomocnego zakończenia postępowania albo po opuszczeniu terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na nie powróciła,
 - 3) nie została orzeczona kara pozbawienia wolności albo inny środek polegający na pozbawieniu wolności,
 - 4) postępowanie karne nie wiąże się ze stosowaniem wobec osoby ściganej środka polegającego na pozbawieniu wolności,
 - 5) czyn osoby ściganej jest zagrożony karą lub środkiem niepolegającymi na pozbawieniu wolności,
 - 6) osoba ścigana wyraziła zgodę na przekazanie i zrzekła się korzystania z prawa określonego w § 1,
 - 7) osoba ścigana, po jej przekazaniu, złożyła przed sądem właściwym do rozpoznania sprawy oświadczenie o zrzeczeniu się korzystania z prawa

określonego w § 1 w odniesieniu do czynów popełnionych przed przekazaniem,

- 8) organ sądowy państwa wykonania nakazu, który przekazał osobę ściganą, na wniosek sądu właściwego do rozpoznania sprawy, wyraził zgodę na ściganie lub wykonanie kar pozbawienia wolności albo innych środków polegających na pozbawieniu wolności za przestępstwa określone w pkt 1.

§ 4. Wniosek, o którym mowa w § 3 pkt 8, powinien zawierać informacje wymienione w art. 607c § 1. Przepis art. 607c § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 607f.

Na poczet orzeczonej lub wykonywanej kary pozbawienia wolności zalicza się okres faktycznego pozbawienia wolności w państwie wykonania nakazu w związku z przekazaniem.

Art. 607g.

Po prawomocnym zakończeniu postępowania karnego przeciwko osobie ściganej lub wykonaniu wobec niej kary pozbawienia wolności albo innego środka polegającego na pozbawieniu wolności sąd właściwy do rozpoznania sprawy przesyła odpis orzeczenia lub zawiadomienie o wykonaniu kary albo innego środka do organu wymiaru sprawiedliwości państwa wykonania nakazu.

Art. 607h.

- § 1. Sąd lub prokurator może wystąpić do organu wymiaru sprawiedliwości państwa wykonania nakazu o zajęcie i przekazanie przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa oraz przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa, także wtedy, gdy wykonanie nakazu nie jest możliwe ze względu na śmierć lub ucieczkę osoby ściganej.
- § 2. Przekazane przedmioty, o których mowa w § 1, zwraca się państwu wykonania nakazu, jeżeli przy ich przekazaniu zastrzeżono zwrot lub gdy podlegają one zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi, przebywającemu na terytorium państwa wykonania nakazu.

Art. 607i.

- § 1. Osoba ścigana, która w wyniku przekazania znalazła się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podlega dalszemu przekazaniu bez zgody państwa wykonania nakazu w związku z przestępstwami popełnionymi przed przekazaniem, tylko wtedy, gdy:
 - 1) pomimo takiej możliwości nie opuściła terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ciągu 45 dni od dnia prawomocnego zakończenia postępowania albo po opuszczeniu terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na nie powróciła,
 - 2) wyraziła zgodę na przekazanie do państwa innego niż państwo wykonania nakazu,
 - 3) stosuje się do niej przepis art. 607e § 3 pkt 2, 6, 7 albo 8.

- § 2. Na dalsze przekazanie osoby ściganej, która w wyniku przekazania znalazła się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, wymagana jest zgoda właściwego organu sądowego państwa wykonania nakazu, które przekazało tę osobę. Wniosek właściwego sądu okręgowego o wyrażenie zgody na dalsze przekazanie powinien zawierać informacje wymienione w art. 607c § 1. Przepis art. 607c § 2 stosuje się odpowiednio.
- § 3. Na wydanie osoby ściganej, która w wyniku przekazania znalazła się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, wymagana jest zgoda właściwego organu państwa wykonania nakazu, które przekazało tę osobę.

Art. 607j.

- § 1. Jeżeli państwo wykonania nakazu przekazało osobę ściganą pod warunkiem, że wykonanie kary pozbawienia wolności albo innego środka polegającego na pozbawieniu wolności nastąpi w tym państwie, postępowania wykonawczego nie wszczyna się.
- § 2. W wypadku, o którym mowa w § 1, sąd właściwy do rozpoznania sprawy, niezwłocznie po uprawomocnieniu się orzeczenia, wydaje postanowienie o przekazaniu skazanego do właściwego państwa członkowskiego Unii Europejskiej w celu wykonania orzeczonej kary albo innego środka polegającego na pozbawieniu wolności. Odpis postanowienia wraz z odpisem orzeczenia podlegającego wykonaniu przekazuje się właściwemu organowi sądowemu państwa wykonania nakazu.

Rozdział 65b

Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przekazanie osoby ściganej na podstawie europejskiego nakazu aresztowania

Art. 607k.

- § 1. Przekazanie z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej osoby ściganej europejskim nakazem aresztowania, zwanym w niniejszym rozdziale „nakazem europejskim”, następuje w celu przeprowadzenia przeciwko niej, na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, postępowania karnego lub wykonania orzeczonej kary pozbawienia wolności albo innego środka polegającego na pozbawieniu wolności.
- § 2. W razie otrzymania nakazu europejskiego prokurator przesłuchuje osobę, której nakaz dotyczy, informując ją o treści nakazu europejskiego oraz o możliwości wyrażenia zgody na przekazanie lub zgody na niestosowanie przepisu art. 607e § 1, po czym wnosi sprawę do właściwego miejscowo sądu okręgowego.
- § 3. Nakaz europejski może być połączony z wnioskiem o zastosowanie tymczasowego aresztowania lub innego środka zapobiegawczego.
- § 4. Jeżeli odrębne przepisy prawa polskiego stanowią, że ściganie osoby, wobec której wydano nakaz europejski, jest uzależnione od zezwolenia właściwej władzy, przed skierowaniem sprawy do sądu stosuje się przepis art. 13.
- § 5. Jeżeli jednocześnie z wydaniem nakazu europejskiego państwo członkowskie Unii Europejskiej zwróciło się o dokonanie przesłuchania osoby ściganej, osobę taką należy przesłuchać przed rozpoznaniem nakazu. Przesłuchanie

odbywa się w obecności osoby wskazanej w nakazie europejskim. Przepis art. 588 § 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 607l.

- § 1. W przedmiocie przekazania i tymczasowego aresztowania sąd orzeka na posiedzeniu, w którym mają prawo wziąć udział prokurator i obrońca.
- § 2. Jeżeli osoba ścigana wyrazi taką wolę, sąd przyjmuje od niej do protokołu oświadczenie o zgodzie na przekazanie lub o zgodzie na niestosowanie przepisu art. 607e § 1. Oświadczenie nie może być cofnięte, o czym należy pouczyć osobę ściganą.
- § 3. Na postanowienie sądu w przedmiocie przekazania przysługuje zażalenie. W wypadku, o którym mowa w § 2, zażalenie wnosi się w terminie 3 dni od dnia ogłoszenia postanowienia. Przepisy art. 252 stosuje się odpowiednio.

Art. 607m.

- § 1. Postanowienie w przedmiocie przekazania sąd wydaje w terminie 60 dni od dnia zatrzymania osoby ściganej. Jeżeli osoba ścigana złożyła oświadczenie, o którym mowa w art. 607l § 2, termin ten wynosi 10 dni i biegnie od dnia złożenia oświadczenia.
- § 2. W szczególnie uzasadnionych wypadkach, gdy terminy określone w § 1 nie mogą być dotrzymane, postanowienie w przedmiocie przekazania można wydać w terminie kolejnych 30 dni od dnia upływu tych terminów. O opóźnieniu należy powiadomić organ sądowy, który wydał nakaz europejski, podając przyczynę opóźnienia.
- § 3. W wypadku, określonym w art. 607k § 4, terminy, o których mowa w § 1 i 2, biegną od uzyskania zezwolenia na ściganie. Jeżeli bieg tych terminów już się rozpoczął, ulega on zawieszeniu do czasu uzyskania zezwolenia.

Art. 607n.

- § 1. Osobę ściganą, wobec której zapadło prawomocne postanowienie o przekazaniu, przekazuje się właściwemu organowi sądowemu państwa wydania nakazu europejskiego najpóźniej w terminie 10 dni od dnia uprawomocnienia się postanowienia.
- § 2. Jeżeli przekazanie osoby ściganej w terminie określonym w § 1 nie jest możliwe na skutek siły wyższej albo zagrożenia dla życia lub zdrowia tej osoby, osobę ściganą, o której mowa w § 1, przekazuje się właściwemu organowi sądowemu państwa wydania nakazu europejskiego w ciągu 10 dni od dnia upływu nowo ustalonego terminu przekazania.
- § 3. Jeżeli państwo wydania nakazu europejskiego nie przejmie osoby podlegającej przekazaniu w terminach, o których mowa w § 1 albo 2, zarządza się niezwłoczne zwolnienie tej osoby, jeżeli nie jest ona pozbawiona wolności w innej sprawie.

Art. 607o.

Jeżeli przeciwko osobie ściganej jest prowadzone w kraju postępowanie karne o inny czyn niż wskazany w nakazie europejskim lub osoba ta ma odbyć w kraju za taki

czyn karę pozbawienia wolności, sąd, wydając postanowienie o przekazaniu, odracza jego wykonanie do czasu zakończenia w kraju postępowania karnego lub do czasu wykonania w kraju kary pozbawienia wolności.

Art. 607p.

Odmawia się wykonania nakazu europejskiego, jeżeli:

- 1) przestępstwo, którego dotyczy nakaz europejski, w wypadku jurysdykcji polskich sądów karnych, podlega darowaniu na mocy amnestii,
- 2) w stosunku do osoby ściganej zapadło w innym państwie prawomocne orzeczenie co do tych samych czynów oraz, w wypadku skazania za te same czyny, osoba ścigana odbywa karę lub ją odbyła albo kara nie może być wykonana według prawa państwa, w którym zapadł wyrok skazujący,
- 3) w stosunku do osoby ściganej zapadło prawomocne orzeczenie o przekazaniu do innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej,
- 4) osoba, której dotyczy nakaz europejski, z powodu wieku nie ponosi według prawa polskiego odpowiedzialności karnej za czyny będące podstawą wydania nakazu europejskiego.

Art. 607r.

§ 1. Można odmówić wykonania nakazu europejskiego, jeżeli:

- 1) przestępstwo będące podstawą wydania nakazu europejskiego, inne niż wymienione w art. 607w, nie stanowi przestępstwa według prawa polskiego,
- 2) przeciwko osobie ściganej, której dotyczy nakaz europejski, toczy się w Rzeczypospolitej Polskiej postępowanie karne o przestępstwo, które stanowi podstawę nakazu europejskiego,
- 3) wobec osoby ściganej, w związku z czynem będącym podstawą wydania nakazu europejskiego zapadło prawomocne orzeczenie o odmowie wszczęcia postępowania, o umorzeniu postępowania lub inne orzeczenie kończące postępowanie w sprawie,
- 4) według prawa polskiego nastąpiło przedawnienie ścigania lub wykonania kary, a przestępstwa, których to dotyczy, podlegały jurysdykcji sądów polskich,
- 5) nakaz europejski dotyczy przestępstw, które według prawa polskiego zostały popełnione, w całości lub w części, na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak również na polskim statku wodnym lub powietrznym,
- 6) za czyn zabroniony, którego dotyczy nakaz europejski, w państwie wydania nakazu europejskiego można orzec karę dożywotniego pozbawienia wolności albo inny środek polegający na pozbawieniu wolności bez możliwości ubiegania się o jego skrócenie.

§ 2. Przepisu § 1 pkt 1 nie stosuje się, jeżeli czyn nie stanowi przestępstwa z powodu braku lub odmiennego uregulowania w prawie polskim odpowiednich opłat, podatków, ceł lub zasad obrotu dewizowego.

Art. 607s.

- § 1. Nie podlega wykonaniu nakaz europejski wydany w celu wykonania kary pozbawienia wolności lub środka polegającego na pozbawieniu wolności wobec osoby ściganej, będącej obywatelem polskim albo korzystającej w Rzeczypospolitej Polskiej z prawa azylu, jeżeli nie wyrazi ona zgody na przekazanie.
- § 2. Można także odmówić wykonania nakazu europejskiego, jeżeli został on wydany w celu, o którym mowa w § 1, a osoba ścigana ma miejsce zamieszkania lub stale przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 3. Odmawiając przekazania, z przyczyn określonych w § 1 lub 2, sąd orzeka o wykonaniu kary albo środka, orzeczonych przez organ sądowy państwa wydania nakazu europejskiego.
- § 4. W postanowieniu, o którym mowa w § 3, sąd określa kwalifikację prawną czynu według prawa polskiego. Sąd związany jest wymiarem orzeczonej kary. Jeżeli do nakazu europejskiego nie dołączono dokumentów lub informacji niezbędnych do wykonania kary na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, sąd odracza posiedzenie i zwraca się do właściwego organu państwa wydania nakazu europejskiego o nadesłanie takich dokumentów lub informacji.
- § 5. Wykonanie kary odbywa się według przepisów prawa polskiego.

Art. 607t.

[§ 1. Jeżeli nakaz europejski został wydany w celu ścigania osoby, która jest obywatelem polskim albo korzysta w Rzeczypospolitej Polskiej z prawa azylu, przekazanie może nastąpić pod warunkiem, że osoba ta będzie odesłana na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej po prawomocnym zakończeniu postępowania w państwie wydania nakazu europejskiego.]

§ 1 niezgodny z Konstytucją w zakresie, w jakim zezwala na przekazanie obywatela polskiego do państwa członkowskiego UE na podstawie europejskiego nakazu aresztowania - wyrok TK (Dz.U. 2005 r. Nr 77, poz. 680) - traci moc z dniem 5.11.2006 r.

- § 2. W razie skazania osoby, o której mowa w § 1, na karę pozbawienia wolności albo orzeczenia wobec niej innego środka polegającego na pozbawieniu wolności stosuje się odpowiednio przepisy art. 607s § 3-5.

Art. 607u.

Jeżeli nakaz europejski został wydany w celu wykonania kary albo środka zabezpieczającego, orzeczonych zaocznie, a osoba ścigana nie była wezwana do udziału w postępowaniu ani w inny sposób zawiadomiona o terminie i miejscu rozprawy albo posiedzenia, przekazanie tej osoby może się odbyć tylko wtedy, gdy organ, który wydał nakaz europejski, zapewni ją o możliwości wystąpienia w państwie wydania nakazu europejskiego z wnioskiem o przeprowadzenie z jej udziałem nowego postępowania sądowego w tej samej sprawie.

Art. 607w.

Okoliczność, że czyn nie jest przestępstwem według prawa polskiego, nie stanowi przeszkody do wykonania nakazu europejskiego, jeżeli dotyczy on czynu zagrożone-

go w państwie jego wydania karą co najmniej 3 lat pozbawienia wolności albo czynu, za który może być orzeczony co najmniej w tym samym wymiarze inny środek polegający na pozbawieniu wolności, będącego przestępstwem:

- 1) udziału w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnianie przestępstw,
- 2) o charakterze terrorystycznym,
- 3) handlu ludźmi,
- 4) przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego,
- 5) nielegalnego wytwarzania, przetwarzania, przemytu środków odurzających, prekursorów, środków zastępczych lub substancji psychotropowych lub obrotu nimi,
- 6) nielegalnego obrotu bronią, amunicją, materiałami wybuchowymi lub radioaktywnymi,
- 7) łapownictwa i płatnej protekcji,
- 8) oszustwa,
- 9) wprowadzania do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł,
- 10) fałszowania oraz obrotu fałszywymi pieniędzmi lub innymi środkami płatniczymi,
- 11) przeciwko ochronie danych gromadzonych, przechowywanych, przetwarzanych lub przekazywanych w systemie informatycznym,
- 12) przeciwko środowisku naturalnemu, w tym nielegalnego obrotu zagrożonymi gatunkami zwierząt i roślin,
- 13) udzielenia pomocy w nielegalnym przekroczeniu granicy lub pobycie,
- 14) zabójstwa,
- 15) spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu,
- 16) nielegalnego obrotu organami i tkankami ludzkimi,
- 17) bezprawnego pozbawienia człowieka wolności,
- 18) uprowadzenia człowieka dla okupu,
- 19) wzięcia lub przetrzymywania zakładnika,
- 20) popełnionym z powodów narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość,
- 21) rozboju z użyciem broni palnej lub groźby jej użycia,
- 22) wymuszenia rozbójniczego z użyciem broni palnej lub groźby jej użycia,
- 23) nielegalnego obrotu dobrami kultury,
- 24) sprzeniewierzenia cudzego mienia,
- 25) podrabiania oraz obrotu podrobionymi wyrobami,
- 26) fałszowania oraz obrotu sfalszowanymi dokumentami,
- 27) nielegalnego obrotu hormonami lub podobnymi substancjami,
- 28) obrotu kradzionymi pojazdami mechanicznymi,
- 29) zgwałcenia,
- 30) podpalenia,
- 31) należącym do właściwości Międzynarodowego Trybunału Karnego,
- 32) porwania statku wodnego lub powietrznego,
- 33) sabotażu.

Art. 607x.

- § 1. Jeżeli przed wydaniem w pierwszej instancji postanowienia w przedmiocie przekazania wpłynie nakaz europejski dotyczący tej samej osoby, wydany przez organ sądowy innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, sąd rozpoznaje oba nakazy europejskie łącznie. Orzekając o przekazaniu osoby ściganej do danego państwa, sąd bierze pod uwagę okoliczności każdej ze spraw, wagę przestępstwa i miejsce jego popełnienia, kolejność wydania nakazów europejskich oraz ich cele.
- § 2. Jeżeli kolejny nakaz europejski dotyczący tej samej osoby wpłynie po wydaniu w pierwszej instancji postanowienia w przedmiocie poprzedniego nakazu europejskiego, sąd odracza rozpoznanie kolejnego nakazu europejskiego do czasu uprawomocnienia się tego postanowienia.
- § 3. W wypadku uchylenia przez sąd odwoławczy postanowienia, o którym mowa w § 2, i przekazania nakazu europejskiego do ponownego rozpoznania w pierwszej instancji, stosuje się odpowiednio przepisy § 1.

Art. 607y.

- § 1. Jeżeli w stosunku do tej samej osoby ściganej wpłynie nakaz europejski oraz wnioski o wydanie państwu obcemu, po rozpoznaniu nakazu europejskiego sąd orzeka w przedmiocie dopuszczalności jego wykonania oraz zawiesza postępowanie i zawiadamia o treści postanowienia Ministra Sprawiedliwości.
- § 2. Jeżeli Minister Sprawiedliwości postanowi o wydaniu państwu obcemu osoby, której dotyczy nakaz europejski, postępowanie w przedmiocie nakazu europejskiego umarza się. W wypadku odmowy wydania sąd podejmuje zawieszone postępowanie i wydaje postanowienie w przedmiocie przekazania.

Art. 607z.

- § 1. Jeżeli informacje przekazane przez państwo wydania nakazu europejskiego nie są wystarczające do podjęcia decyzji w przedmiocie przekazania osoby ściganej, sąd wzywa organ sądowy, który wydał nakaz europejski, do ich uzupełnienia we wskazanym terminie.
- § 2. W wypadku niedotrzymania terminu, o którym mowa w § 1, nakaz europejski podlega rozpoznaniu w oparciu o informacje przekazane wcześniej.

Art. 607za.

- § 1. Wniosek właściwego organu sądowego państwa wydania nakazu europejskiego o zgodę na ściganie lub wykonanie kar pozbawienia wolności albo środków polegających na pozbawieniu wolności za czyny popełnione przed przekazaniem albo o zgodę na dalsze przekazanie osoby ściganej rozpatruje sąd okręgowy, który orzekł o przekazaniu. Przepisy art. 607b, 607p, 607r, 607s § 1 i 2 oraz art. 607z stosuje się odpowiednio.
- § 2. W przedmiocie wniosku, o którym mowa w § 1, sąd orzeka w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku.

Art. 607zb.

- § 1. Na wniosek państwa wykonania nakazu europejskiego Minister Sprawiedliwości udziela zezwolenia na przewóz osoby ściganej na podstawie nakazu europejskiego przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 2. Wniosek o zezwolenie na przewóz, o którym mowa w § 1, powinien zawierać:
- 1) oznaczenie organu wnioskującego,
 - 2) datę oraz miejsce wydania nakazu europejskiego,
 - 3) dane określające tożsamość i obywatelstwo osoby ściganej,
 - 4) przytoczenie opisu i kwalifikacji prawnej czynu,
 - 5) zwięzły opis stanu faktycznego sprawy.
- § 3. Jeżeli osoba ścigana jest obywatelem polskim albo korzysta w Rzeczypospolitej Polskiej z prawa azylu, zezwolenie, o którym mowa w § 1, można wydać pod warunkiem, że osoba ta po zakończeniu postępowania zostanie przekazana do wykonania kary pozbawienia wolności lub środka polegającego na pozbawieniu wolności na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 4. W wypadku korzystania z drogi powietrznej bez planowanego lądowania, można poprzestać na powiadomieniu Ministra Sprawiedliwości o przewożeniu osoby ściganej nad terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Jeżeli jednak nastąpi nieprzewidziane lądowanie, państwo wykonania nakazu europejskiego dostarcza niezwłocznie dane, o których mowa w § 2; przepis § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 607zc.

Jeżeli sąd, do którego został skierowany nakaz europejski, nie jest właściwy do nadania mu biegu, przekazuje go właściwemu organowi sądowemu i powiadamia o tym organ sądowy, który go wydał.

Rozdział 66**Przejęcie i przekazanie orzeczeń do wykonania****Art. 608.**

- § 1. W razie prawomocnego skazania obywatela polskiego przez sąd państwa obcego na karę pozbawienia wolności podlegającą wykonaniu albo prawomocnego orzeczenia wobec obywatela polskiego środka polegającego na pozbawieniu wolności, Minister Sprawiedliwości może wystąpić do właściwego organu tego państwa z wnioskiem o przejęcie skazanego albo osoby, wobec której orzeczono środek, w celu wykonania kary pozbawienia wolności lub środka w Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 2. W razie prawomocnego skazania przez sąd państwa obcego obywatela polskiego, osoby mającej miejsce stałego pobytu, posiadającej mienie lub prowadzącej działalność zawodową na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na grzywnę lub w razie prawomocnego orzeczenia wobec niej zakazu zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej, zakazu prowadzenia pojazdów, przypadku

albo środka zabezpieczającego nie polegającego na pozbawieniu wolności, Minister Sprawiedliwości może wystąpić do właściwego organu tego państwa z wnioskiem o przejęcie orzeczenia do wykonania w Rzeczypospolitej Polskiej.

- § 3. Przed wystąpieniem z wnioskiem, o którym mowa w § 1 lub 2, Minister Sprawiedliwości zwraca się do właściwego sądu o wydanie postanowienia w przedmiocie dopuszczalności przejęcia orzeczenia do wykonania w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 609.

- § 1. W razie otrzymania wniosku państwa obcego o wykonanie wobec obywatela polskiego lub osoby mającej miejsce stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej prawomocnie orzeczonej kary pozbawienia wolności lub środka polegającego na pozbawieniu wolności, Minister Sprawiedliwości zwraca się do właściwego sądu o wydanie postanowienia w przedmiocie dopuszczalności przejęcia orzeczenia do wykonania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 2. W razie otrzymania wniosku państwa obcego o wykonanie wobec obywatela polskiego, osoby mającej miejsce stałego pobytu, posiadającej mienie lub prowadzącej działalność zawodową w Rzeczypospolitej Polskiej prawomocnie orzeczonej grzywny, zakazu zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej, zakazu prowadzenia pojazdów, przypadku albo środka zabezpieczającego nie polegającego na pozbawieniu wolności, Minister Sprawiedliwości zwraca się do właściwego sądu o wydanie postanowienia w przedmiocie dopuszczalności przejęcia orzeczenia do wykonania w Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 3. Jeżeli orzeczenie, którego wniosek dotyczy, nie jest prawomocne lub osoba objęta wnioskiem określonym w § 1 nie jest obywatelem polskim lub nie ma na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej miejsca stałego pobytu, Minister Sprawiedliwości zwraca wniosek.

Art. 610.

- § 1. W razie prawomocnego skazania cudzoziemca przez sąd polski na karę pozbawienia wolności podlegającą wykonaniu albo prawomocnego orzeczenia wobec niego środka polegającego na pozbawieniu wolności, Minister Sprawiedliwości może wystąpić do właściwego organu państwa, którego skazany albo osoba, wobec której orzeczono środek, jest obywatelem, z wnioskiem o przejęcie go w celu odbycia kary lub wykonania środka.
- § 2. Przed wystąpieniem z wnioskiem, o którym mowa w § 1, Minister Sprawiedliwości zwraca się do właściwego sądu o wydanie postanowienia w przedmiocie dopuszczalności przekazania orzeczenia do wykonania za granicą.
- § 3. W razie otrzymania wniosku państwa obcego o przejęcie cudzoziemca prawomocnie skazanego przez sąd polski na karę pozbawienia wolności podlegającą wykonaniu albo wobec którego prawomocnie orzeczono środek polegający na pozbawieniu wolności, Minister Sprawiedliwości zwraca się do właściwego sądu o wydanie postanowienia w przedmiocie dopuszczalności przekazania orzeczenia do wykonania za granicą.
- § 4. W razie prawomocnego skazania przez sąd polski osoby mającej miejsce stałego pobytu za granicą albo posiadającej mienie lub prowadzącej działalność

zawodową za granicą na grzywnę lub prawomocnego orzeczenia wobec niej zakazu zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej, zakazu prowadzenia pojazdów, przepadku albo środka zabezpieczającego nie polegającego na pozbawieniu wolności, sąd właściwy do wykonania kary lub środka może wystąpić za pośrednictwem Ministra Sprawiedliwości do właściwego organu państwa, na terytorium którego skazany lub osoba, wobec której orzeczono środek, stale przebywa, posiada mienie lub prowadzi działalność, z wnioskiem o wykonanie orzeczenia.

- § 5. W razie otrzymania wniosku państwa obcego o przejęcie do wykonania prawomocnego skazania przez sąd polski osoby mającej miejsce stałego pobytu w tym państwie albo posiadającej mienie lub prowadzącej działalność zawodową w tym państwie na grzywnę lub prawomocnego orzeczenia wobec niej zakazu zajmowania określonego stanowiska, zakazu wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej, zakazu prowadzenia pojazdów, przepadku albo środka zabezpieczającego nie polegającego na pozbawieniu wolności, Minister Sprawiedliwości zwraca się do właściwego sądu o wydanie postanowienia w przedmiocie dopuszczalności przekazania orzeczenia do wykonania za granicą.

Art. 611.

- § 1. Właściwy do rozpoznania spraw określonych w art. 608 § 3 w związku z § 1 i art. 609 § 1 jest sąd okręgowy, w którego okręgu skazany ostatnio stale mieszkał lub czasowo przebywał.
- § 2. Właściwy do rozpoznania spraw określonych w art. 608 § 3 w związku z § 2, art. 609 § 2 i art. 610 § 5 jest sąd rejonowy, w którego okręgu skazany stale mieszkał lub czasowo przebywał, a jeżeli tego nie ustalono, gdzie znajduje się mienie nadające się do egzekucji lub też skazany prowadzi działalność objętą zakazem.
- § 3. Właściwy do rozpoznania spraw określonych w art. 610 § 2 i 3 jest sąd okręgowy, w którego okręgu wydano orzeczenie, którego wniosek dotyczy.
- § 4. Jeżeli nie można ustalić właściwości według zasad określonych w § 1, sprawę rozpoznaje Sąd Okręgowy w Warszawie.
- § 5. Jeżeli nie można ustalić właściwości według zasad określonych w § 2, sprawę rozpoznaje sąd właściwy dla dzielnicy Śródmieście gminy Warszawa-Centrum.

Art. 611a.

- § 1. Sąd rozpoznaje sprawę dopuszczalności przejęcia lub przekazania orzeczenia do wykonania na posiedzeniu, w którym ma prawo wziąć udział prokurator i skazany, jeżeli przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, oraz obrońca skazanego, jeżeli się na nie stawia. Jeżeli skazany, który nie przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nie posiada obrońcy, prezes sądu właściwego do rozpoznania sprawy może mu wyznaczyć obrońcę z urzędu.
- § 2. Jeżeli dane zawarte we wniosku są niewystarczające, sąd może zarządzić ich uzupełnienie. W tym celu sąd może odroczyć rozpoznanie sprawy.
- § 3. Jeżeli sąd wydał postanowienie o niedopuszczalności przejęcia lub przekazania orzeczenia do wykonania, przejęcie ani przekazanie nie może nastąpić.

- § 4. W wypadku określonym w art. 610 § 4 sąd wydaje postanowienie o wystąpieniu z wnioskiem do organu obcego państwa o przejęcie orzeczenia do wykonania.
- § 5. Na postanowienie sądu w przedmiocie przejęcia lub przekazania orzeczenia do wykonania przysługuje zażalenie.
- § 6. Jeżeli postępowanie dotyczy przejęcia orzeczenia do wykonania, sąd może orzec środek zapobiegawczy.

Art. 611b.

- § 1. Przejęcie orzeczenia do wykonania w Rzeczypospolitej Polskiej jest niedopuszczalne, jeżeli:
- 1) orzeczenie nie jest prawomocne albo nie podlega wykonaniu,
 - 2) wykonanie orzeczenia mogłoby naruszać suwerenność, bezpieczeństwo lub porządek prawny Rzeczypospolitej Polskiej,
 - 3) skazany na karę pozbawienia wolności lub osoba, wobec której orzeczono środek polegający na pozbawieniu wolności, nie wyraża zgody na przejęcie,
 - 4) skazany na grzywnę albo wobec którego orzeczono przepadek, niezamieszkujący na stałe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nie posiada mienia na jej terytorium,
 - 5) czyn wskazany we wniosku nie stanowi czynu zabronionego według prawa polskiego,
 - 6) zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 604 § 1 pkt 2, 3 i 5.
- § 2. Przekazanie orzeczenia do wykonania w państwie obcym jest niedopuszczalne, jeżeli:
- 1) orzeczenie nie jest prawomocne albo nie podlega wykonaniu,
 - 2) skazany na karę pozbawienia wolności lub osoba, wobec której orzeczono środek polegający na pozbawieniu wolności, nie wyraża zgody na przekazanie,
 - 3) skazany na karę pozbawienia wolności lub osoba, wobec której orzeczono środek polegający na pozbawieniu wolności, jest osobą określoną w art. 604 § 1 pkt 1,
 - 4) zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 604 § 1 pkt 3 i 5.

Art. 611c.

- § 1. Po przejęciu orzeczenia do wykonania sąd określa kwalifikację prawną czynu według prawa polskiego oraz karę i środek podlegające wykonaniu.
- § 2. Określając karę lub środek podlegające wykonaniu, sąd stosuje odpowiednio przepis art. 114 § 4 Kodeksu karnego.
- § 3. Określając wysokość grzywny, sąd dokonuje przeliczenia wysokości grzywny orzeczonej kwotowo lub wysokości stawki dziennej, określonych w obcej walucie, według kursu średniego walut określonego przez Narodowy Bank Polski na dzień wydania orzeczenia w państwie obcym. Jeżeli grzywnę wymierzono

kwotowo, kwota grzywny nie może przekroczyć iloczynu wysokości stawki dziennej i ilości stawek dziennych.

- § 4. Sąd rozpoznaje sprawę na posiedzeniu. Przepisy art. 352 oraz 611a § 1 i 5 stosuje się odpowiednio.

Art. 611d.

- § 1. Jeżeli w toku postępowania zajdą okoliczności uzasadniające wydanie orzeczenia o zabezpieczeniu majątkowym z uwagi na grożący przepadek przedmiotów albo mienia stanowiącego korzyść majątkową osiągniętą z popełnienia przestępstwa, a przedmioty te lub składniki tego mienia znajdują się na terytorium państwa obcego, sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, może wystąpić za pośrednictwem Ministra Sprawiedliwości do właściwego organu tego państwa o zabezpieczenie przedmiotów lub mienia zagrożonych przypadkiem.
- § 2. Jeżeli organ państwa obcego zwróci się o wykonanie prawomocnego orzeczenia o zabezpieczeniu mienia, gdy mienie podlegające zabezpieczeniu znajduje się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, właściwy do wykonania orzeczenia jest sąd rejonowy lub prokurator, w którego okręgu znajduje się to mienie.

Art. 611e.

Jeżeli skazany prawomocnym wyrokiem albo wobec którego prawomocnie orzeczono środek, opuści terytorium państwa skazania, udając się na terytorium państwa, którego jest obywatelem, zanim odbędzie orzeczoną karę albo zanim zostanie wykonany orzeczony wobec niego środek, przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio. Przepisów art. 611b § 1 pkt 3 oraz § 2 pkt 2 nie stosuje się.

Art. 611f.

Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio do przejęcia lub przekazania do wykonania orzeczeń o karach pieniężnych.

Rozdział 66a

Współpraca z Międzynarodowym Trybunałem Karnym

Art. 611g.

- § 1. Wniosek o współpracę Międzynarodowego Trybunału Karnego, zwanego dalej „Trybunałem”, w zależności od stadium postępowania wykonuje właściwy sąd lub prokurator za pośrednictwem Ministra Sprawiedliwości.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do wniosku o pomoc prawną kierowanego do Trybunału przez sąd lub prokuratora.

Art. 611h.

- § 1. W wypadku wniosku Trybunału o dostarczenie osoby Trybunałowi, w rozumieniu przepisów Statutu, zwanego dalej „wnioskiem o przekazanie osoby”, przed pierwszym przesłuchaniem należy pouczyć osobę, której dotyczy wniosek, o jej uprawnieniach określonych w Statucie oraz o możliwości podniesie-

nia zarzutu prawomocnego zakończenia prowadzonego przeciwko niej postępowania karnego o czyn, którego dotyczy wniosek o przekazanie osoby.

- § 2. W wypadku wystąpienia przesłanek uzasadniających zarzut, o którym mowa w § 1, sąd powiadamia o tym Ministra Sprawiedliwości, który może odroczyć wykonanie wniosku o przekazanie osoby.
- § 3. Przy orzekaniu w przedmiocie dopuszczalności przekazania osoby przepisów art. 604 nie stosuje się.
- § 4. Jeżeli po wydaniu przez sąd postanowienia o dopuszczalności przekazania osoby Trybunałowi, Minister Sprawiedliwości odroczył wykonanie wniosku o przekazanie osoby z powodu toczącego się w Rzeczypospolitej Polskiej postępowania karnego albo odbywania przez tę osobę kary pozbawienia wolności za inne przestępstwo, osobę, której wniosek o przekazanie osoby dotyczy, można tymczasowo przekazać Trybunałowi na zasadach ustalonych z Trybunałem.
- § 5. Ustaleń z Trybunałem, o których mowa w § 4, dokonuje Minister Sprawiedliwości.

Art. 611i.

- § 1. W wypadku nieprzewidzianego lądowania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej osoby przekazywanej Trybunałowi drogą powietrzną, Minister Sprawiedliwości może zwrócić się do Trybunału o przekazanie wniosku o zezwolenie na ten przewóz.
- § 2. Jeżeli w ciągu 96 godzin od chwili nieprzewidzianego lądowania nie wpłynie wniosek, o którym mowa w § 1, osobę przekazywaną zwalnia się.

Art. 611j.

- § 1. Na wniosek Trybunału o tymczasowe aresztowanie lub o aresztowanie i przekazanie osoby ściganej sąd stosuje tymczasowe aresztowanie.
- § 2. Tymczasowe aresztowanie, o którym mowa w § 1, można uchylić lub zmienić na łagodniejszy środek zapobiegawczy w wypadkach określonych w Statucie. Przepisów art. 257-259 nie stosuje się.
- § 3. W postępowaniu w przedmiocie uchylenia lub zmiany środka zapobiegawczego sąd lub prokurator uwzględnia stanowisko Trybunału.

Art. 611k.

Minister Sprawiedliwości przed rozpatrzeniem wniosku Trybunału o zgodę na ściganie, ukaranie lub pozbawienie wolności osoby przekazanej za przestępstwo popełnione przed przekazaniem, inne niż to, z powodu którego nastąpiło przekazanie, może zwrócić się do Trybunału o nadesłanie dodatkowych informacji, a także protokołu zawierającego oświadczenie osoby przekazanej dotyczące przestępstwa określonego w tym wniosku.

Art. 611l.

Minister Sprawiedliwości może wyrazić zgodę na przekazanie Trybunałowi osoby wydanej lub przekazanej innemu państwu.

Art. 611m.

Jeżeli udzielenie pomocy prawnej przewidzianej w Statucie, w zakresie lub w sposób określony we wniosku Trybunału, byłoby sprzeczne z zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, sąd lub prokurator nie rozstrzyga w przedmiocie wniosku i przekazuje akta sprawy Ministrowi Sprawiedliwości w celu dokonania ustaleń z Trybunałem.

Art. 611n.

Jeżeli wniosek Trybunału o udzielenie pomocy prawnej dotyczy czynności innej niż przewidziana w Statucie, której wykonanie, mimo ustaleń dokonanych z Trybunałem jest w dalszym ciągu niedopuszczalne na mocy ustawy i pomoc prawna nie może być udzielona pod żadnym warunkiem, w późniejszym terminie lub w inny sposób, sąd lub prokurator odmawia udzielenia tej pomocy.

Art. 611o.

- § 1. Jeżeli wniosek Trybunału dotyczy udostępnienia dokumentu lub innego dowodu zawierającego informacje, których ujawnienie mogłoby zagrażać bezpieczeństwu Rzeczypospolitej Polskiej, sąd lub prokurator nie rozstrzyga w przedmiocie wniosku i przekazuje akta sprawy Ministrowi Sprawiedliwości, który w porozumieniu z właściwym organem dokonuje ustaleń z Trybunałem.
- § 2. Jeżeli mimo dokonania ustaleń z Trybunałem w dalszym ciągu udzielenie pomocy prawnej mogłoby zagrażać bezpieczeństwu Rzeczypospolitej Polskiej, sąd lub prokurator odmawia jej udzielenia.

Art. 611p.

Jeżeli wniosek Trybunału dotyczy wydania dokumentu lub innego dowodu, udostępnionego organowi lub instytucji Rzeczypospolitej Polskiej przez inne państwo lub organizację międzynarodową z zastrzeżeniem zachowania w tajemnicy informacji zawartej w tym dokumencie lub dowodzie, wydanie może nastąpić wyłącznie po wyrażeniu zgody przez udostępniającego dany dokument lub dowód.

Art. 611r.

- § 1. Przy wykonywaniu wniosku o współpracę, na żądanie Trybunału, Prokuratorowi Trybunału oraz innym osobom upoważnionym przez Trybunał zapewnia się obecność przy wykonywaniu czynności, których dotyczy wniosek.
- § 2. Osoby, o których mowa w § 1, mogą zwracać się o zadawanie określonych pytań oraz utrzymywać przebieg czynności na potrzeby postępowania prowadzonego przed Trybunałem.
- § 3. Prokuratorowi Trybunału umożliwia się samodzielne dokonywanie czynności procesowych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na zasadach i w warunkach określonych w Statucie.

Art. 611s.

Ustaleń z Trybunałem, o których mowa w przepisach Statutu, innych niż określone w niniejszym rozdziale, dokonuje Minister Sprawiedliwości.

Rozdział 67

Przepisy końcowe

Art. 612.

- § 1. O każdorazowym wypadku zastosowania tymczasowego aresztowania wobec obywatela państwa obcego zawiadamia się niezwłocznie właściwy miejscowo urząd konsularny tego państwa - lub w braku takiego urzędu - przedstawicielstwo dyplomatyczne tego państwa.
- § 2. W razie zatrzymania obywatela państwa obcego należy zatrzymanemu umożliwić na jego prośbę nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z właściwym urzędem konsularnym lub przedstawicielstwem dyplomatycznym.

Art. 613.

- § 1. Z wyjątkiem wypadków określonych w art. 595 oraz w rozdziałach 62a, 62b, 65a i 65b, z mającymi siedzibę za granicą organami obcego państwa oraz z osobami wymienionymi w art. 578 oraz w art. 579, sądy i prokuratorzy każdorazowo porozumiewają się, w tym przy doręczaniu pism procesowych, za pośrednictwem Ministra Sprawiedliwości, a ten w razie potrzeby przez ministra właściwego do spraw zagranicznych.
- § 2. Z urzędami konsularnymi obcego państwa w Rzeczypospolitej Polskiej sądy i prokuratorzy, w wypadkach określonych przez Ministra Sprawiedliwości, mogą porozumiewać się bezpośrednio.

Art. 614.

Wydatki poniesione w związku z czynnościami przewidzianymi w niniejszym dziale pokrywa państwo obce, które złożyło wniosek o dokonanie czynności. Organy państwa polskiego mogą odstąpić od żądania zwrotu poniesionych wydatków, jeżeli państwo obce zapewnia wzajemność.

Art. 615.

- § 1. W stosunkach z międzynarodowymi trybunałami karnymi i ich organami działającymi na podstawie umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, albo powołanymi przez organizacje międzynarodowe ukształtowane umową ratyfikowaną przez Rzeczpospolitą Polską, stosuje się odpowiednio przepisy niniejszego działu.
- § 2. Przepisów niniejszego działu nie stosuje się, jeżeli umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, albo akt prawny regulujący działanie międzynarodowego trybunału karnego, stanowi inaczej.
- § 3. Przepisów niniejszego działu można nie stosować wobec państwa obcego, z którym Rzeczpospolita Polska nie ma w tym przedmiocie umowy, a państwo to nie zapewnia wzajemności.
- § 4. Jeżeli umowa międzynarodowa albo akt prawny regulujący działanie międzynarodowego trybunału karnego tego wymaga, Minister Sprawiedliwości zawiadamia międzynarodowy trybunał karny o wszczęciu postępowania przeciwko osobie o popełnienie przestępstwa podlegającego ściganiu przez ten trybunał.
- § 5. Jeżeli co do tego samego czynu tej samej osoby wszczęto postępowanie karne w Rzeczypospolitej Polskiej i przed międzynarodowym trybunałem karnym, Minister Sprawiedliwości przekazuje ściganie temu trybunałowi, jeżeli wymagają tego akty prawne regulujące działanie trybunału.

DZIAŁ XIV
Koszty procesu

Rozdział 68
Przepisy ogólne

Art. 616.

§ 1. Do kosztów procesu należą:

- 1) koszty sądowe,
- 2) uzasadnione wydatki stron, w tym z tytułu ustanowienia w sprawie jednego obrońcy lub pełnomocnika.

§ 2. Koszty sądowe obejmują:

- 1) opłaty,
- 2) wydatki poniesione przez Skarb Państwa od chwili wszczęcia postępowania.

Art. 617.

Rodzaje i wysokość opłat oraz zasady i tryb ich wymierzania określa odrębna ustawa.

Art. 618.

§ 1. Wydatki Skarbu Państwa obejmują w szczególności wypłaty dokonane z tytułu:

- 1) doręczenia wezwań i innych pism,
- 2) przejazdów sędziów, prokuratorów i innych osób z powodu czynności postępowania,
- 3) sprowadzenia i przewozu oskarżonego, świadków i biegłych,
- 4) oględzin, badań przedsięwziętych w toku postępowania oraz przesyłek i przechowania zajętych przedmiotów, jak również ich sprzedaży,
- 5) ogłoszeń w prasie, radiu i telewizji,
- 6) wykonania orzeczenia, w tym również o zabezpieczeniu groźących kar majątkowych, jeżeli kary te zostały orzeczone, z wyłączeniem kosztów utrzymania w zakładzie karnym i kosztów pobytu w zakładach leczniczych na obserwacji psychiatrycznej,
- 7) należności świadków i tłumaczy,
- 8) kosztów postępowania mediacyjnego,
- 9) należności biegłych lub instytucji wyznaczonych do wydania opinii lub wystawienia zaświadczenia,
- 9a) kosztów obserwacji psychiatrycznej oskarżonego w zespole opieki zdrowotnej, z wyłączeniem należności biegłych psychiatrów,
- 10) opłat przewidzianych za udzielenie informacji z rejestru skazanych,
- 11) nie opłaconej przez strony pomocy prawnej udzielonej z urzędu przez adwokatów,

- 12) ryczałtu kuratora sądowego za przeprowadzenie wywiadu środowiskowego, o którym mowa w art. 214 § 1,
 - 13) realizacji umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, i postępowań prowadzonych na podstawie działu XIII, także jeżeli nie zostało wydane postanowienie, o którym mowa w art. 303.
- § 2. Jeżeli wysokości i zasad ustalania należności określonych w § 1 nie regulują odrębne przepisy, Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych, określi, w drodze rozporządzenia, wysokość i sposób ich obliczania, mając na uwadze faktyczny koszt dokonania danej czynności.
- § 3. W razie braku przepisów wymienionych w § 2, o wysokości danego wydatku decydują kwoty przyznane przez sąd, prokuratora lub inny organ prowadzący postępowanie.

Art. 619.

- § 1. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, wszelkie wydatki wyklada tymczasowo Skarb Państwa.
- § 2. Koszty postępowania mediacyjnego ponosi Skarb Państwa.
- § 3. Skarb Państwa ponosi także koszty związane z udziałem w postępowaniu tłumacza w zakresie koniecznym dla zapewnienia oskarżonemu jego prawa do obrony.

Art. 620.

Wydatki związane z ustanowieniem obrońcy lub pełnomocnika wyklada strona, która go ustanowiła.

Art. 621.

- § 1. Oskarżyciel prywatny składa przy akcie oskarżenia lub wraz z oświadczeniem o przyłączeniu się do toczącego się postępowania lub podtrzymaniu oskarżenia, od którego prokurator odstąpił, dowód wpłacenia do kasy sądowej zryczałtowanej równowartości wydatków. Ryczałt ten nie obejmuje kosztów wskazanych w art. 618 § 1 pkt 5 i 11.
- § 2. Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych, określi, w drodze rozporządzenia, wysokość zryczałtowanej równowartości wydatków, mając na uwadze przeciętne koszty postępowania oraz zasadę dostępu do sądu.

Art. 622.

W postępowaniu z oskarżenia prywatnego w razie pojednania się stron przed wszczęciem przewodu sądowego, warunkowego umorzenia postępowania, umorzenia postępowania z powodu niepoczytalności sprawcy lub znikomej społecznej szkodliwości czynu albo z powodu stwierdzenia w zarzucanym czynie znamion przestępstwa ściganego z urzędu, zmiany trybu ścigania z powodu przyłączenia się prokuratora do postępowania wszczętego przez oskarżyciela prywatnego i zakończenia tego postępowania w trybie publicznoskargowym - prezes sądu zarządza zwrot uiszczonych przez oskarżyciela prywatnego zryczałtowanych wydatków w całości, a w połowie - w razie pojednania się stron po rozpoczęciu przewodu sądowego.

Rozdział 69

Zwolnienie od kosztów sądowych

Art. 623.

Sąd zwalnia osobę w całości lub w części od wyłożenia kosztów podlegających uiszczeniu przy wnoszeniu pisma procesowego, jeżeli wykazała ona, że ze względu na jej sytuację rodzinną, majątkową i wysokość dochodów wyłożenie ich byłoby zbyt uciążliwe.

Art. 624.

- § 1. Sąd może zwolnić oskarżonego lub oskarżyciela posiłkowego w całości lub w części od zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kosztów sądowych, jeżeli istnieją podstawy do uznania, że uiszczenie ich byłoby dla nich zbyt uciążliwe ze względu na sytuację rodzinną, majątkową i wysokość dochodów, jak również wtedy, gdy przemawiają za tym względy słuszności.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do oskarżyciela prywatnego w razie rozpoznania sprawy bez zachowania wymagań określonych w art. 621 § 1.

Art. 625.

W razie skazania lub warunkowego umorzenia postępowania wobec żołnierza odbywającego zasadniczą służbę wojskową albo pełniącego służbę w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego, nie pobiera się od nich należnych Skarbowi Państwa kosztów sądowych.

Rozdział 70

Zasądzenie kosztów procesu

Art. 626.

- § 1. W orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie sąd określa, kto, w jakiej części i zakresie ponosi koszty procesu.
- § 2. Jeżeli w orzeczeniu wymienionym w § 1 nie zamieszczono rozstrzygnięcia o kosztach, jak również gdy zachodzi konieczność dodatkowego ustalenia ich wysokości lub rozstrzygnięcia o kosztach postępowania wykonawczego, orzeczenie w tym przedmiocie wydaje odpowiednio sąd pierwszej instancji lub sąd odwoławczy.
- § 3. Na orzeczenie w przedmiocie kosztów służy zażalenie, jeżeli nie wniesiono apelacji. W razie wniesienia apelacji i zażalenia - zażalenie rozpoznaje sąd odwoławczy łącznie z apelacją.

Art. 627.

Od skazanego w sprawach z oskarżenia publicznego sąd zasądza koszty sądowe na rzecz Skarbu Państwa oraz wydatki na rzecz oskarżyciela posiłkowego.

Art. 628.

Od skazanego w sprawach z oskarżenia prywatnego sąd zasądza na rzecz:

- 1) oskarżyciela prywatnego poniesione przez niego koszty procesu,

- 2) Skarbu Państwa wydatki ustalone na podstawie art. 618, od których uiszczenia oskarżyciel został zwolniony lub w razie rozpoznania sprawy bez ich uiszczenia.

Art. 629.

Przepisy art. 627 i 628 stosuje się odpowiednio w razie warunkowego umorzenia postępowania, a w sprawach z oskarżenia prywatnego - również w razie umorzenia postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 3.

Art. 630.

W sprawach z oskarżenia publicznego, jeżeli oskarżonego nie skazano za wszystkie zarzucane mu przestępstwa, wydatki związane z oskarżeniem w części uniewinniającej lub umarzającej postępowanie ponosi Skarb Państwa.

Art. 631.

W sprawach z oskarżenia prywatnego, w razie odstąpienia od wymierzenia kary z powodu wzajemności krzywd lub wyzywającego zachowania się oskarżyciela prywatnego, jak również biorąc pod uwagę liczbę i rodzaj zarzutów, od których oskarżony został uniewinniony, sąd może obciążyć oskarżonego poniesionymi przez oskarżyciela kosztami procesu tylko częściowo.

Art. 632.

Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, w razie uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia postępowania koszty procesu ponosi:

- 1) w sprawach z oskarżenia prywatnego - oskarżyciel prywatny, a w razie pojednania się stron - oskarżyciel i oskarżony w zakresie przez siebie poniesionym, jeżeli strony w zawartej ugodzie nie uregulowały tego inaczej,

pkt 1 niezgodny z Konstytucją w zakresie, w jakim w sprawach z oskarżenia prywatnego, w razie umorzenia postępowania karnego z powodu przedawnienia karalności przewiduje, że koszty procesu obligatoryjnie ponosi oskarżyciel prywatny - wyrok TK (Dz.U. z 2005 r. Nr 96, poz. 821)

- 2) w sprawach z oskarżenia publicznego - Skarb Państwa, z wyjątkiem należności adwokackich z tytułu występowania w sprawie obrońcy lub pełnomocnika z wyboru; w uzasadnionych wypadkach sąd jednak może przyznać zwrot całości lub części wynagrodzenia jednego obrońcy.

Art. 633.

Koszty procesu przypadające od kilku oskarżonych lub oskarżycieli prywatnych albo posiłkowych, jak również od oskarżonych i oskarżycieli, sąd zasądza od każdego z nich według zasad słuszności, mając w szczególności na względzie koszty związane ze sprawą każdego z nich.

Art. 634.

Jeżeli przepisy ustawy nie stanowią inaczej, do kosztów procesu za postępowanie odwoławcze od orzeczeń kończących postępowanie w sprawie mają odpowiednie zastosowanie przepisy o kosztach za postępowanie przed sądem pierwszej instancji.

Art. 635.

Niezależnie od tego, kto wniósł środek odwoławczy, jeżeli dojdzie do zmiany wyroku skazującego lub orzeczenia o warunkowym umorzeniu postępowania na niekorzyść oskarżonego, koszty procesu za postępowanie odwoławcze ustala się na ogólnych zasadach.

Art. 636.

- § 1. W sprawach z oskarżenia publicznego, w razie nieuwzględnienia środka odwoławczego, wniesionego wyłącznie przez oskarżonego lub oskarżyciela posiłkowego, koszty procesu za postępowanie odwoławcze ponosi na ogólnych zasadach ten, kto wniósł środek odwoławczy, a jeżeli środek ten pochodzi wyłącznie od oskarżyciela publicznego - koszty procesu za postępowanie odwoławcze ponosi Skarb Państwa.
- § 2. W razie nieuwzględnienia środków odwoławczych wniesionych przez co najmniej dwa uprawnione podmioty, stosuje się odpowiednio art. 633.
- § 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio w sprawach z oskarżenia prywatnego.

Art. 637.

- § 1. Przepisy art. 635 i 636 stosuje się odpowiednio w razie pozostawienia środka odwoławczego bez rozpoznania wobec jego cofnięcia lub z przyczyn wskazanych w art. 430.
- § 2. W wypadku cofnięcia wniosku o ściganie, kosztami postępowania można obciążyć osobę, która wniosek cofnęła.

Art. 638.

Wydatki poniesione przez sąd, związane z rozpoznaniem kasacji wniesionej przez podmioty wymienione w art. 521 lub wznowieniem postępowania z urzędu, ponosi Skarb Państwa.

Art. 639.

Przepisy o kosztach procesu mają odpowiednie zastosowanie w sprawach o wznowienie postępowania. W razie oddalenia wniosku lub pozostawienia go bez rozpoznania, obowiązek pokrycia kosztów obciąża osobę, która złożyła wniosek.

Art. 640.

Przepisy odnoszące się do kosztów procesu w sprawach z oskarżenia prywatnego mają odpowiednie zastosowanie w sprawach z oskarżenia publicznego, w których akt oskarżenia wniósł oskarżyciel posiłkowy.

Art. 641.

Prawo do ściągnięcia zasądzonych kosztów procesu przedawnia się z upływem 3 lat od dnia, kiedy należało je uiścić.

Rozdział 71

Koszty procesu związane z powództwem cywilnym i zasądzeniem odszkodowania z urzędu

Art. 642.

Jeżeli przepisy niniejszego działu nie stanowią inaczej, w kwestii kosztów procesu wynikłych z powództwa cywilnego stosuje się przepisy obowiązujące w postępowaniu cywilnym. Powód cywilny jest tymczasowo zwolniony od obowiązku uiszczenia wpisu od powództwa cywilnego i apelacji. Oskarżony uiszcza wpis tylko wtedy, gdy jego apelacja dotyczy wyłącznie powództwa cywilnego.

Art. 643.

W razie uwzględnienia powództwa w całości lub w części, sąd zasądza od oskarżonego na rzecz powoda należne mu koszty procesu, a jeżeli powód był zwolniony od kosztów sądowych, sąd zasądza je od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa; jeżeli powód korzysta z pełnomocnika wyznaczonego z urzędu, należność z tego tytułu sąd zasądza bezpośrednio na rzecz pełnomocnika.

Art. 644.

- § 1. Koszty procesu wynikłe z oddalonego powództwa cywilnego oraz cofnięcia apelacji ponosi powód cywilny.
- § 2. W razie zawieszenia postępowania lub pozostawienia powództwa cywilnego bez rozpoznania, koszty procesu poniesione przez powoda cywilnego w postępowaniu karnym zalicza się do kosztów procesu cywilnego o to samo rozszczenie.

Art. 645.

W razie zasądzenia odszkodowania pieniężnego z urzędu, sąd zasądza od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa stosowne koszty sądowe według przepisów obowiązujących w postępowaniu cywilnym w wypadku zasądzenia powództwa cywilnego; przepis art. 623 stosuje się odpowiednio.

DZIAŁ XV

Postępowanie karne w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych

Rozdział 72

Przepisy ogólne

Art. 646.

W sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych nie stosuje się przepisów o postępowaniu uproszczonym, prywatno-skargowym i nakazowym. Poza tym stosuje się przepisy działów poprzednich, chyba że przepisy działu niniejszego stanowią inaczej.

Art. 647.

§ 1. Orzecznictwu sądów wojskowych podlegają sprawy:

- 1) żołnierzy w czynnej służbie wojskowej o:
 - a) przestępstwa określone w rozdziałach XXXIX - XLIV Kodeksu karnego,
 - b) przestępstwa popełnione przeciwko organowi wojskowemu lub innemu żołnierzowi,
 - c) przestępstwa popełnione podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, w obrębie obiektu wojskowego lub wyznaczonego miejsca przebywania, ze szkodą dla wojska lub z naruszeniem obowiązku wynikającego ze służby wojskowej - z wyjątkiem przestępstw popełnionych na szkodę osoby nie będącej żołnierzem,
- 2) pracowników wojska o przestępstwa określone w art. 356-363 Kodeksu karnego w związku z art. 317 § 2 tego kodeksu,
- 3) żołnierzy sił zbrojnych państw obcych, przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, oraz członków ich personelu cywilnego, o przestępstwa popełnione w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, chyba że umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, stanowi inaczej.

§ 2. Sprawy o przestępstwa wymienione w § 1 nie przestają podlegać orzecznictwu sądów wojskowych mimo zwolnienia żołnierza z czynnej służby wojskowej lub ustania zatrudnienia pracownika w wojsku.

Art. 648.

Orzecznictwu sądów wojskowych podlegają także sprawy o:

- 1) współdziałanie w popełnieniu do przestępstw określonych w rozdziałach XXXIX-XLIV Kodeksu karnego,
- 2) przestępstwa określone w art. 239, 291-293, a także w art. 294 w odniesieniu do art. 291 § 1, Kodeksu karnego - jeżeli czyn pozostaje w związku z przestępstwem przewidzianym w rozdziałach XXXIX-XLIV tego kodeksu,
- 3) inne przestępstwa, o ile przepisy szczególne tak stanowią.

Art. 649.

§ 1. Jeżeli sprawca przestępstwa podlegającego orzecznictwu sądów wojskowych popełnił także przestępstwo podlegające orzecznictwu sądów powszechnych, a przestępstwa pozostają ze sobą w takim związku, że dobro wymiaru sprawiedliwości wymaga ich łącznego rozpoznania, rozpoznaje je łącznie sąd wojskowy.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio w postępowaniu przygotowawczym.

Art. 650.

§ 1. Jeżeli w sprawie przeciwko dwóm lub więcej oskarżonym sąd wojskowy nie byłby właściwy do jej rozpoznania w całości bądź ze względu na rodzaj jednego z czynów, bądź ze względu na osobę jednego z oskarżonych, a dobro wy-

miaru sprawiedliwości tego wymaga, sąd wojskowy może rozpoznać sprawę łącznie lub przekazać ją w tym celu sądowi powszechnemu.

- § 2. W toku postępowania przygotowawczego odpowiednie uprawnienia przysługują prokuratorowi wojskowemu.
- § 3. Przekazanie nie może nastąpić, jeżeli sprawa dotyczy przestępstwa wskazanego w art. 647 § 1 pkt 1 lit. a) lub pkt 2 oraz w art. 648 pkt 1.
- § 4. Na postanowienie w przedmiocie przekazania sprawy w myśl § 1 i 2 przysługuje zażalenie. Zażalenie na postanowienie prokuratora rozpoznaje sąd wojskowy właściwy do rozpoznania sprawy.

Art. 651.

- § 1. W sprawach o przestępstwa wymienione w art. 647 § 1 pkt 1 i 2 orzeka sąd wojskowy, obejmujący swoją właściwością jednostkę wojskową, w której żołnierz pełnił służbę wojskową lub pracownik był zatrudniony.
- § 2. Właściwość sądu wojskowego ze względu na przynależność oskarżonego do jednostki wojskowej określa się według chwili wszczęcia przeciwko niemu postępowania karnego.
- § 3. (uchylony).

Art. 652.

W sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych orzekają stosownie do zakresu właściwości:

- 1) wojskowy sąd garnizonowy,
- 2) wojskowy sąd okręgowy,
- 3) Sąd Najwyższy - Izba Wojskowa.

Art. 653.

- § 1. Wojskowy sąd garnizonowy orzeka w pierwszej instancji we wszystkich sprawach, z wyjątkiem spraw przekazanych ustawą do właściwości innego sądu.
- § 2. W wypadkach wskazanych w ustawie wojskowy sąd garnizonowy rozpoznaje również w zakresie swej właściwości środki odwoławcze od orzeczeń i zarządzeń wydanych w postępowaniu przygotowawczym.
- § 3. Wojskowy sąd garnizonowy ma poza tym uprawnienia i obowiązki procesowe, które w postępowaniu przed sądami powszechnymi przysługują sądowi rejonowemu.

Art. 654.

- § 1. Wojskowy sąd okręgowy orzeka w pierwszej instancji w sprawach o przestępstwa:
 - 1) popełnione przez żołnierzy posiadających stopień majora i wyższy,
 - 2) podlegające w postępowaniu przed sądami powszechnymi właściwości sądu okręgowego oraz określone w art. 339 § 3 i art. 345 § 3 i 4 Kodeksu karnego,
 - 3) popełnione przez żołnierzy i członków personelu cywilnego, o których mowa w art. 647 § 1 pkt 3,
 - 4) inne na podstawie przepisów szczególnych.

- § 2. W postępowaniu przygotowawczym, w przedmiocie tymczasowego aresztowania w stosunku do żołnierzy, o których mowa w § 1 pkt 1, a także do żołnierzy sił zbrojnych państw obcych i członków ich personelu cywilnego, o których mowa w § 1 pkt 3, orzeka jednoosobowo wojskowy sąd okręgowy.
- § 3. Wojskowy sąd okręgowy rozpoznaje także środki odwoławcze od orzeczeń i zarządzeń wydanych w pierwszej instancji w wojskowym sądzie garnizonowym oraz w wypadkach wskazanych w ustawie i z zachowaniem granic wskazanych w § 1 - od orzeczeń i zarządzeń wydanych w postępowaniu przygotowawczym.
- § 4. Wojskowy sąd okręgowy rozpoznaje ponadto sprawy przewidziane dla sądu wyższego rzędu nad wojskowym sądem garnizonowym oraz inne sprawy przekazane mu przez ustawę.
- § 5. Wojskowy sąd okręgowy ma poza tym uprawnienia i obowiązki procesowe, które w postępowaniu przed sądami powszechnymi przysługują sądowi okręgowemu.

Art. 655.

- § 1. Sąd Najwyższy - Izba Wojskowa rozpoznaje:
 - 1) środki odwoławcze od orzeczeń i zarządzeń wydanych w pierwszej instancji w wojskowym sądzie okręgowym,
 - 2) kasacje,
 - 3) sprawy przewidziane w niniejszym kodeksie dla sądu wyższego rzędu nad wojskowym sądem okręgowym,
 - 4) inne sprawy przekazane przez ustawę Sądowi Najwyższemu.
- § 2. Przepisy art. 39 i art. 439 § 1 pkt 3 stosuje się odpowiednio do orzeczeń Izby Wojskowej i Izby Karnej Sądu Najwyższego. W wypadku określonym w art. 439 § 1 pkt 3 rozstrzyga Sąd Najwyższy w tej spośród Izb, której orzeczenia środek zaskarżenia dotyczy.

Art. 656.

- § 1. W sprawie dwu lub więcej oskarżonych, należącej do właściwości sądów wojskowych tego samego rzędu, orzeka sąd wojskowy właściwy dla oskarżonego o przestępstwo zagrożone karą najsurowszą. W razie niemożności ustalenia w ten sposób właściwości, sprawę rozpoznaje sąd wojskowy, na którego obszarze działania najpierw wszczęto postępowanie.
- § 2. Jeżeli jednak sprawa należy do właściwości sądów wojskowych różnego rzędu, rozpoznaje ją sąd wyższego rzędu.

Art. 657.

- § 1. Uprawnienia procesowe Prokuratora Generalnego i prokuratora apelacyjnego przysługują również Naczelnemu Prokuratorowi Wojskowemu, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, a uprawnienia prokuratora okręgowego przysługują odpowiednio wojskowemu prokuratorowi okręgowemu.
- § 2. Jeżeli niniejszy kodeks mówi o oskarżycielu publicznym lub prokuratorze, należy rozumieć przez to prokuratora wojskowego.
- § 3. Przepisu art. 45 § 2 nie stosuje się.

Art. 658.

- § 1. Prokurator wojskowy odmawia wszczęcia postępowania o przestępstwo ścigane na wniosek dowódcy jednostki wojskowej, jeżeli wobec sprawcy zastosowano już środki przewidziane w wojskowych przepisach dyscyplinarnych.
- § 2. Nie dotyczy to wypadku, w którym wniosek o ściganie składa wyższy dowódca po uchyleniu kary dyscyplinarnej albo prokurator wojskowy korzysta z uprawnienia przewidzianego w art. 660.
- § 3. Przepisu art. 12 § 3 nie stosuje się do wniosku dowódcy jednostki wojskowej lub wniosku wyższego dowódcy.

Art. 659.

W sprawach o przestępstwa ścigane na wniosek dowódcy jednostki wojskowej uprawnienia pokrzywdzonego lub instytucji określone w art. 306, a w wypadku przewidzianym w art. 330 § 2 - również określone w art. 55 § 1, przysługują temu dowódcy.

Art. 660.

- § 1. Prokurator wojskowy może wszcząć postępowanie karne o przestępstwo ścigane na wniosek dowódcy jednostki wojskowej, także bez wniosku, jeżeli wymagają tego ważne względy dyscypliny wojskowej.
- § 2. Dowódcy jednostki, a w wypadku określonym w art. 347 § 1 Kodeksu karnego także pokrzywdzonemu, na postanowienie prokuratora przysługuje zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy.
- § 3. Przepisu § 2 nie stosuje się, jeżeli dopiero w toku postępowania sądowego okaże się, iż czyn wyczerpuje znamiona przestępstwa ściganego na wniosek dowódcy jednostki wojskowej.

Art. 661.

- § 1. Przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego staje się z chwilą złożenia skargi przez pokrzywdzonego przestępstwem ściganym z urzędu.
- § 2. Prokurator wojskowy może także wszcząć z urzędu postępowanie o przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego, jeżeli wymaga tego interes społeczny.
- § 3. Na postanowienie prokuratora pokrzywdzonemu przysługuje zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy.
- § 4. Na wniosek pokrzywdzonego, złożony przed prawomocnym ukończeniem postępowania wszczętego na podstawie § 1, postępowanie w sprawie umarza się, chyba że interes społeczny temu się sprzeciwia; w razie złożenia wniosku po rozpoczęciu przewodu sądowego w pierwszej instancji konieczna jest ponadto zgoda oskarżonego.

Art. 662.

- § 1. O oskarżonym żołnierzu, oprócz danych określonych w art. 213 § 1 i 2, zbiera się też dane dotyczące przebiegu służby wojskowej, wyróżnień oraz ukarań dyscyplinarnych.
- § 2. Uprawnienia i obowiązki zawodowego kuratora sądowego przysługują odpowiednio wojskowemu kuratorowi społecznemu.
- § 3. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób powoływania i zakres działalności

wojskowych kuratorów społecznych, mając na uwadze warunki funkcjonowania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej i wymagania służby wojskowej.

Rozdział 73

Środki przymusu i postępowanie przygotowawcze

Art. 663.

W sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych uprawnienia i obowiązki procesowe Policji dotyczą także Żandarmerii Wojskowej.

Art. 664.

Prawo zatrzymania osoby podejrzanej podlegającej właściwości sądów wojskowych przysługuje, w warunkach określonych w art. 244, także przełożonemu wojskowemu i wojskowym organom porządkowym.

Art. 665.

- § 1. O zatrzymaniu żołnierza lub pracownika wojska należy niezwłocznie zawiadomić dowódcę jednostki wojskowej, w której żołnierz pełni służbę a pracownik jest zatrudniony, również gdy zatrzymany tego nie żąda.
- § 2. Jeżeli zatrzymanie żołnierza w warunkach określonych w art. 244 § 1 nastąpiło w związku z uzasadnionym przypuszczeniem popełnienia przestępstwa ściganego na wniosek dowódcy jednostki wojskowej, zatrzymanego należy niezwłocznie zwolnić również na polecenie uprawnionego dowódcy, chyba że wyższy dowódca lub prokurator wojskowy temu się sprzeciwią.

Art. 666.

- § 1. Tymczasowe aresztowanie żołnierza oskarżonego o popełnienie przestępstwa określonego w art. 338 § 1, art. 339, 341 § 1, art. 343 § 2, art. 345, 352 i 358 § 2 Kodeksu karnego może nastąpić wyjątkowo również wtedy, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony ponownie popełni jedno z tych przestępstw.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do pozostałych środków zapobiegawczych.

Art. 667.

Postępowanie przygotowawcze ma na celu również zebranie danych, o jakich mowa w art. 662 § 1.

Art. 668.

- § 1. Śledztwo prowadzi się w sprawach o zbrodnie, a w innych sprawach, gdy wymaga tego waga lub zawilość sprawy.
- § 2. Postępując w myśl art. 334 § 2, prokurator wojskowy poucza oskarżonego także o prawie do złożenia wniosku, o którym mowa w art. 669 § 2.

Rozdział 74

Postępowanie przed sądem

Art. 669.

- § 1. Ławnikiem nie może być żołnierz mający niższy stopień wojskowy niż oskarżony pełniący czynną służbę wojskową. Ograniczenia tego nie stosuje się, jeżeli ławnik ma stopień generała brygady lub kontradmirała.
- § 2. W sprawie o przestępstwo inne niż określone w rozdziałach XXXIX-XLIV Kodeksu karnego, na wniosek oskarżonego złożony w terminie 7 dni od doręczenia mu zawiadomienia prokuratora wojskowego o przesłaniu aktu oskarżenia do sądu wojskowego z pouczeniem, o którym mowa w art. 668 § 2, prezes tego sądu, jeżeli nie zachodzi wypadek przewidziany w art. 28 § 2, wyznacza do składu orzekającego zamiast ławników żołnierzy - ławników odpowiedniego rzędu sądu powszechnego.
- § 3. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, sposób postępowania w sprawach związanych z uczestnictwem ławników sądów powszechnych w składach orzekających sądów wojskowych, o których mowa w § 2, mając na uwadze konieczność zapewnienia właściwego współdziałania prezesów sądów wojskowych i powszechnych przy wyznaczaniu ławników do składu orzekającego.

Art. 670.

W rozprawie lub posiedzeniu przed wojskowym sądem garnizonowym może na podstawie upoważnienia prokuratora wojskowego brać udział asesor prokuratury wojskowej.

Art. 671.

- § 1. Udział obrońcy w rozprawie głównej przeciwko żołnierzowi odbywającemu zasadniczą służbę wojskową albo pełniącemu służbę w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego jest obowiązkowy przed wszystkimi sądami wojskowymi.
- § 2. Udział obrońcy w rozprawie głównej przeciwko innemu oskarżonemu niż wymieniony w § 1 jest obowiązkowy przed wojskowym sądem okręgowym, jeżeli zachodzi wypadek przewidziany w art. 654 § 1 pkt 2.
- § 3. Poza wypadkami określonymi w art. 79 § 1, udział obrońcy w rozprawie apelacyjnej przed wojskowym sądem okręgowym jest obowiązkowy, jeżeli prezes sądu lub sąd uzna to za konieczne.
- § 4. W wypadkach określonych w § 1-3 stosuje się odpowiednio art. 81.

Art. 671a.

- § 1. Sprawę o przestępstwo zagrożone karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 5 lat lub karą łagodniejszą, jeżeli oskarżony pozostaje na wolności, wojskowy sąd garnizonowy rozpoznaje jednoosobowo również na rozprawie głównej.
- § 2. Jeżeli po rozpoczęciu przewodu sądowego okaże się, że ustały okoliczności umożliwiające stosowanie przepisu § 1, sąd rozpoznaje sprawę w dalszym ciągu w tym samym składzie.

Art. 672.

Sąd wojskowy pierwszej instancji sporządza uzasadnienie wyroku z urzędu; nie dotyczy to wyroku uwzględniającego wniosek, o którym mowa w art. 335 lub 387.

Art. 672a.

Kasację, o której mowa w art. 521, do Izby Wojskowej Sądu Najwyższego może wnieść również Naczelny Prokurator Wojskowy.

Art. 673.

W kwestii wznowienia postępowania orzeka w składzie trzech sędziów wojskowy sąd okręgowy, a w sprawach zakończonych orzeczeniem tego sądu lub Sądu Najwyższego - Izba Wojskowa Sądu Najwyższego.

Rozdział 75
(uchylony)

